

ა ნ ა ნ ი

№1 დანამბი 2012 წელი
ფასი 5 ლარი

NEW

საუნჯე

ტექსტების და
ხმოვანების
ფონეტიკა

1970
2012

ზურაბ კიკნაძე
თუ შიილი ყმყოფილოებს,
მონქს, სტანსტონი ტაშტა

ნომრის ავტორები

მელვა ბაურონი ANNE SEXTON

SOS

ბანახიონის
"ბაილი"

სირა ყურაშვილი

ლელა კოდლაშვილი
დავით ანდრიკაძე

კარლო კაჭარავა ბასო გვაშელიძე

MAYA ANGELOU & ELIZABETH BISHOP

ანი კოვალჩიანი & მანანა მათიუშვილი ბახიმა ნიქაძე

READ

050(479.22)

მთავარი რედაქტორი:
შოთა იათაშვილი

გამომცემელი:
პაატო ნოშაძე

დიზაინი:
თეა ბაქრაძე

დაკაბადონება:
ნიკა ხვედელიძე

ნომერზე მუშაობდნენ:
შალვა ბაკურაძე
დინა მინაძე
ზურაბ კიკნაძე
ანი კოხლიანი
ლელა სამხინაშვილი
სალომე ბენიძე
ქეთი თოთხაძე
დავით ბაგუნია
ქეთი ზნორიშვილი
დალილა გოგია
ცირა ყურაშვილი
ლიკა კახარაძე
ბესო ხვედელიძე
მანანა მათიაშვილი
ბელა ჩაქურიშვილი
დავით ანდრიაძე
ლელა კოდალაშვილი
მარიამ წიკლაური

ქურნალში იბეჭდება მხოლოდ
შეკვეთილი მასალები

ელ-ფოსტა: axalisaujje@yahoo.com

ტირაჟი - 2000 ეგზემპლარი

გამომცემლობა - „საუნჯე“

მის.: ალ. შაჰმაზის 32/34

ტელ.: 2141214, 2395587, 2397188

Skype: saunjje-saunjje

ელ-ფოსტა: saungeo@gmail.com

Facebook: გამომცემლობა საუნჯე/

Saunjje publishing [http://www.](http://www.facebook.com/saunjje)

facebook.com/saunjje

ნომრის ავტორები

შალვა ბაკურაძე

პოეზიისგან ერთხელ მაინც თუ მიიღე
კმაყოფილება, მორჩა, აღარაფერი გამოვა (5)

ლექსები (6) (8) (18-20)

<განგებულება ხორცთ...> (11)

ზურაბ კიკნაძე - ორიოდ სიტყვა
ტექსტისათვის <განგებულება ხორცთ...> (16)

შალვა ბაკურაძის შესახებ (15, 20)

ან სემსტონი

მასწინ ჟამინი - ასე იყო... (21)

ლექსები (22) (24) (27-32)

დაიან ვუდ მიდლბრუკი - ხელოვანი
ქალბის საზოგადოება, 1963 წელი (23)

ენ სემსტონის შესახებ (29, 31)

19

ბალატიონოლოგია

ცირა ყურაშვილი - გადია, ვარდები,
კრანზანები, ყველი და მისხალი (35)

ბალატიონო ტაბიძე - გადია (ფრაგმენტი) (37)

არქივიდან

ბარლო კახარაძე - მე-10 სართულის
ისტორიიდან (41)

მოგზაურის ჩანაწერები

ბასო სვადელიძე – ნამასტე (47)

კრიტიკა, ესეისტიკა

დავით ანდრიაძე – SOS! სტალინი მახსოვს ბავშვი (65)

ლელა კოძლავაძი – ლიტერატურული ფარისევლობანი (78)

მარიამ ნიკლაური – უყურადღებოდ დარჩენილი
ქართული საბავშვო ლიტერატურა (84)

ლიტერატურული სიასწავები

ბელა ჩეჰურიშვილი – ქართული სიტყვა საზღვრებს გარეთ (91)

ელიზაბეტ ჰაივეი – გუგლი, ჭადრაკი და
თვითრწმენის ხელოვნება (96)

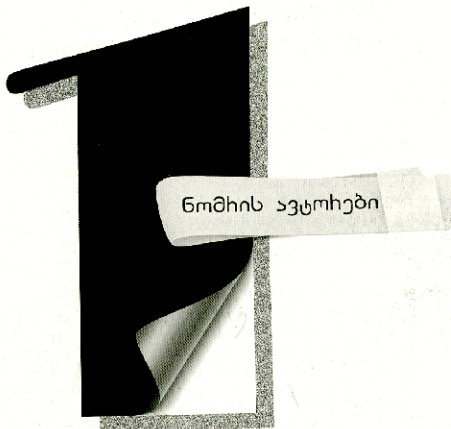
თარგმანის კრიტიკა

მანანა მათიაშვილი – „ფენომენალური ქალის“ ანალიზი (99)

მაია ინჯუალოუ – ფენომენალური ქალი (100)

ანი კოჰალიანი – ჯერონიმოს სახლი (104)

ელიზაბეტ ბიშოპი – ჯერონიმოს სახლი (106)

შალვა გაკურაძე

ჰოეზიისგან ერთხელ გაინც თუ მიიღე კმაყოფილება, მორჩა, ალარაფერი გამოვა

სოაუნში დავიბადე, იქ დავამთარე სკოლა, იქვე ჩავაბარე უნივერსიტეტში. შემდეგ დაიწყო ომი და ერთი წელი ჯარისკაცად მომინია ყოფნა.

ჩემი მშობლები ძალიან კარგი ადამიანები არიან. მამაჩემი ცნობილი სპორტსმენია, დედაჩემი – დიასახლისი, პროფესიით ეკონომისტი. ორივე ძალიან კეთილია, ცხოვრებაში არასოდეს ჩაუდენიათ რაიმე ბოროტება. სიკეთის გარდა, გულში არაფერი გაუფლიათ. ძმა ადრე პიანისტი იყო; ახლა ამ საქმეს თავი გაანება, რაღაც ბიზნესშია გადავარდნილი და ჩემი ხშირი მცდელობები, როგორმე ისევე მუსიკისკენ მივაბრუნო, მარცხით მთავრდება. მყავს ცოლი და ორი მშვენიერი გოგონა. უმცროსი ნინიტა წლინახევრისაა, უფროსი თაკო – თოთხმეტის. გვაქვს ზღაპრული ურთიერთობა. ცოტა სახლი გვაქვს პატარა და ხან ტელევიზორთან არ არის ადგილი, ხან კომპიუტერთან და ხან საძინებელში, მაგრამ მაინც ვძლებთ.

თვრამეტის ვიყავი, იოანე მინჩი რომ წავიკითხე და მაშინ უკვე ვთვლიდი, რომ, ფაქტობრივად, მთელი პოეზია ათვისებული მქონდა. ჩემი მესხობა და პოეზია ერთად მოდიან. არ მახსოვს დრო, როცა თავი პოეტი არ მეგონა. სულ პატარა რომ ვიყავი და მეკითხებოდნენ – ვინ ხარო? პოეტი-მეთქი. ახლა რომ მეკითხებიან, არ ვამბობ, პოეტი ვარ-მეთქი. სანამ წერა არ ვიცოდი, ზეპირად ვამბობდი ლექსებს, წერა რომ ვისწავლე – ვწერდი. სანამ რითმის შესახებ შევიტყობდი, ურთიმოდ ვწერდი, რითმა რომ გაეგე, რითმიანის წერა დავიწყე, მერე რითმა რომ ყელში ამოვივიდა, ისევე ურთიმოზე გადავდი, ბოლოს ორივეს გემო რომ გავეუღე, ხან ურთიმოს ვწერდი და ხან რითმიანს და დღემდე ასე

გრძელდება. ათასნაირი სტილიზება მაქვს გაკეთებული მთელი ქართული პოეზიის და მხოლოდ ქართულისაც არა, აი, ჰუმერულიც კი გავაკეთე.

ლექსების 70-80 პროცენტში პუნქტუაციას არ ვიყენებ. მიმაჩნია, რომ პუნქტუაცია ზედმეტი ტვირთია საერთოდ რაღაცის გასაგებად. პუნქტუაცია ცალკე აღებული მხატვრული ხერხია, ისევე როგორც გრამატიკული ფორმა შეიძლება იყოს მხატვრული ხერხი. პუნქტუაციის გამოყენება, ჩემი აზრით, ლექსს ძალიან ღლის. ბევრმა მხატვრულმა ხერხმა: შედარებამ, განაზღვრებამ, პიერზოლიზაციამ და ა.შ. უკვე იმდენად ამოწურა თავი, რომ აღარაა საინტერესო.

საკუთარი შემოქმედების ძალიან კარგი შემფასებელი მყავდა, თუმცა ბოლო ოთხი წელია აღარ ეწელობი მას (საკუთარ თავს ვეულისხმობ). ვიყავი ჩემი ლექსების საუკეთესო კრიტიკოსი და მაქვს ბარგი, მაგრამ სადღესოდ კრიტიკოსად ჩამოვყალიბდი. საერთოდ პოეზიას ძალიან მაღალ მიზნებს ვუყენებ... არც ვიცი, ვინმე კითხულობს თუ არა ჩემს ლექსებს, აინტერესებს თუ არა, ამიტომ საერთოდ აღარ ვფიქრობ მკითხველზე. იგი თავის გზას თვითონ იპოვის. წერის პროცესში არა, მაგრამ რომ მოვრჩები წერას, მერე წარმოვიდგენ ხოლმე, ამას რომ ვინმე წაიკითხავს, შეიძლება მოიწონოს თუ არა... მაგრამ იქვე წყდება ეს ფიქრები... სადაა კრიტიკა, ნეტა ვინმემ გამაპირტიკოს. ოცდასამი წელია აქტიურად ვიბეჭდები, არაა დარჩენილი ლიტერატურული პერიოდიკა, ჩემი ლექსი რომ არ გამოქვეყნებულიყოს, მაგრამ არ მახსოვს, ამას რამე კრიტიკული წერილი მოჰყოლიდა. იყო წერილები კონკრეტული ლექსების შესახებ და ძირითადად სულ დადებითი,

ზოგი ასე მატყუდა, ზოგი — ისე, მაგრამ ვინმეს რომ რაზე შენიშვნა მოეცა, მსგავსი არ მახსენდება. თუმცა არა, ერთხელ ზვიად რატიანიმაც დაწერა „ალტერნატივაში“ პატარა წერილი შენიშვნებით და მაშინაც უკმაყოფილო ვიცავი, რადგან ძალიან ძაბვით წერილი იყო და ცოტა იყო შენიშვნები. მას მერე მსგავსი რამ არც ყოფილა.

ხანდახან, როცა გრძნობ, რომ შენი არავის არაფერი ახსოვს და არც აინტერესებს, ამას გულსატკენა არ ჰქვია, ამ დროს ადამიანმა შეიძლება ხელი ჩაიღებოს, მაგრამ მე ვერანაირად ვერ ჩავიქნევ ხელს. მძიმე გადასატანია, როცა აკეთებ იმას, რასაც ძალიან დიდი თავგანწირვა სჭირდება და ის აბსოლუტურად პაერში იფანტება, არავისთან არ მოიხდა... ამასწინათ მეგობრებმა მომწერა, რომ მაშინის, რომელიც ავანგარდისტი მოქანდაკეა და ზუსტად იგივე პრობლემები აქვს. უთქვამს, ხელოვნების სამსახური ოჯახში უნაშთო ძალის შემოყვანას ჰგავს. ის. ესაა ქალი, რომელსაც სექსუალური ორგანოც კი არა აქვს და მისი ყოველი დაფუძნებინება ღვთაური ჩასახვის აქტია. როდესაც დაქორწინებული ხარ ხელოვნების ამა თუ იმ დარგზე და განსაკუთრებით პოეზიაზე, სიამოვნებას, უფრო სწორად, კმაყოფილებას ვერ მიიღებ. პოეზიისგან ერთხელ მაინც თუ მიიღე კმაყოფილება. მორჩა, აღარაფერი გამოვა. პოეზია მხოლოდ შობს, შენ არაფერს გიტოვებს. ამაზე ჩემი პოემა „ქმრების საკითხავიც“, საერთოდ, ძირითადად სულ ამ თემის ელტრიალება. ვფიქრობ, რომ ის, რაც ცხოვრებაში ყველაზე მნიშვნელოვანია წენთვის, — წავალითად, რწმენა, რელიგია, პოეზია, — კმაყოფილებას ვერ მოგანიჭებს. იგი მხოლოდ იმისთვისაა, რომ შენი ცხოვრება გაგრძელდეს და როდესაც იგი მორჩება, სიკვდილიც უკვე ძალიან ახლოს არის, ძალიან ნაღვ მოდის. შემოქმედებითი კმაყოფილება ან უკმაყოფილება სრული სისულელეა, როცა ამბობ: „უკმაყოფილო ვარ“, ან „კმაყოფილი ვარ“, რითი ხარ კმაყოფილი? დუბაბი ხომ არ იყავი ავადპროდი?

წერის ხასიათზე სულ ვარ, მაგრამ არანაირად არ შეიძლება, ყოველთვის წერო, როცა რაღაც ფიქრი მოიგია თავში. წერა ნაყოფიერ აქტია, მაგობური აქტის ყოველთვის განხორციელება კი არ შეიძლება... ადამიანს უამრავი ფიქრი უწნდება, და კარგი ფიქრი ცუდისგან თუ არ განასხვავა, ყველა ფიქრი სისარულეში თუ მოიყვანა, ტალახში ამოთხვრება და ცოდვებში ამოყოფს თავს. ასეა პოეზიაც. ბევრი პოეტია აკეთი, მოუვა მუზა, „გახეხნება“ და იწყებს წერას, და წერს ასე უსასრულოდ... ამას არაფერი შედეგი არ მოაქვს. ისინი ან კმაყოფილებას გრძნობენ ამისგან, ან უკმაყოფილებას და შედეგი არ

მიიღება, ნაყოფი, ღმერთივით რაღაც, რაც ადამიანებს გზა გაუწილებს მრავალი საუკუნის განმავლობაში... განა ხშირად გვხვდებიან ადამიანები, რომლებიც ისეთ აბსურდულ საქმიანობას, პროტობა რომ ჰქვია, მოეუბნებენ თავდახრილი მოუყვებთან და ენაბურვებთან? ხომ ძალიან ცოტაა ასეთი ხალხი? ეს ხომ არაა ის საქმიანობა, რომლისგანაც რაიმეს მიღება შეიძლება? ვერაფერს მიიღებ აბსოლუტურად, შენ არაფერი გეძლევა ამისგან. მაქაიმუმ, შეიძლება ასტორდაში დაგპატიჟონ, ან კიეში და ორი-სამი დღე უფასოდ გაიყვან ღუდვი, მაგრამ სულიერ კმაყოფილებას ამისგან ვერ მიიღებ.

არ მიცვარს, როდესაც პოეტები ერთმანეთს ლექსებას უთითებენ. ესაა სრული სისულელე, მარაზმი. მე მიცვარს, როდესაც პოეტები დაახლებიან და ერთმანეთს გაუმხელენ — რა უყვართ, როგორ უყვართ, რა შეხედულებები აქვთ ლიტერატურაზე, თბილმეტი ნუთი რომ ილაპარაკებენ ამის შესახებ, შემდეგ მოუჭახუნებენ ერთმანეთს ღუდვის ქიქის, დალევენ და დამეგობრდებიან. ეს არის ყველაზე კარგი ფესტივალებზე.

როცა კვდებიან ზღვა მაშინაც განაგრძობს ხმაურს და ხომალდებიც განაგრძობენ სვლას დასავლეთით საამოდ თვლემენ ფრინველები მაღალ ანაბეზზე გადმოფრენილი შორეული კუნძულებიდან

როცა კვდებიან ზღვა მაშინაც განაგრძობს ხმაურს ეზიდებიან მძიმე ბადეს მებადურები ნოტიო ქვიშით ლაყუნები ევსებათ თევზებს და ქალწულები ვახშმისათვის კოკონს ანთებენ

როცა კვდებიან ზღვა მაშინაც განაგრძობს ხმაურს შეცვარებულნი ეძლევიან სიყვარულს ღამით დღისით სიყვარულს დაეძებენ ხელოსანებით და საღამოებზე ჩვეულებრივ ზღვას გააყურებენ

როცა კვდებიან ზღვა მაშინაც განაგრძობს ხმაურს ღამის თითხება მზის სხივები ეტანებიან ძველ კარადაზე „სურნელებზე მწიფე ბამბები“ და ლოგინები უჩივიან სიკარგიულს

ზეგავლენის დაძლევა შემოქმედებით ზრდასთან
კავშირში არაა. ძალიან მინდა დღესაც ისეთი
ზეგავლენა მქონდეს, როგორიც ჯერ კიდევ ათი
წლის წინ მქონდა. ერთადერთი ადამიანი, რომელ-
მაც ვიცი, რომ გავლენის გარეშე დაიწყო წერა, არის
შოთა იათაშვილი. ისეთი შთაბეჭდილება მრჩებო-
და, რომ ცარიელ ადგილას განადა უცებ, როგორც
„ნატვრის ბეში“ ბრონეული. ძალიან იმეიათია, პოეტს
გავლენა არ ჰქონდეს. ბევრი ასეთი გავლენის შე-
დეგად ყოველთვის იხადება წერის გაველიწაღური
კულტურა, სინტაქსი, ლექსიკა, გააჩნია, რომელი
ავტორების ნახავს გააკეთებ. ინდივიდუალიზმი ასე
იხადება და მას დრო და თავგანსირება სჭირდება.

პირველად, როდესაც ჩემი ქუთუ, სერიოზუ-
ლად დაიწყო წერა ცამეტი წლის ასაკში, ვბაძე-
დი ალექსანდრე ჭავჭავაძეს, მერე – ნიკოლოზ
პარათაშვილს, მერე – გრიგოლ ორბელიანს, ანუ
სკოლაში რომელ ავტორებსაც გავდიოდი, მათ
ვბაძედი. შემდეგ დაიწყო აკაკი წერეთლის მიბა-
ძვა. ორი უზარმაზარი პოემა დაეწერე მის სტილში
და გაეფიქრე: ასე წერას რა უნდა-მეთქი, რადგან
მართლაც წყალბოთი წავიდა. მერე ილია ჭავჭავაძეზე
გადავედი და ავითვისე მისი ინდივიდუალულობა.
ეს ყველაფერი მშვენივრად მიდიოდა, პარალელუ-
რად რუსულ პოეზიასაც ვკითხულობდი. მერე გივი
გვეგეტქორი გავიცანი და მან ჩემზე ძალიან დიდი გავ-
ლენა მოახდინა: როგორც ადამიანმა თავისი პირდა-
პირობით, ასევე მისმა თარგმანებმა და განსაკუთრე-
ბით, ორიგინალურმა ლექსებმა. ეს ყველაფერი
ძალიან კარგად მიდიოდა, სანამ გალაკტიონის
კითხვა არ დაეწიე. წელიწადნახევარი ზღაპარში
ვიყავი და მისი ლამის ყველა ლექსი ზეპირად ვი-
ცოდი. მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს მივხვდი, რომ
ყველაზე საშიშელი წიგნი, რომელიც შეიძლება
ახალგაზრდა პოეტმა იკითხოს, ესაა გალაკტიონი.
ამიტომ ავდექი, დავჯივ და გადავაგდე. იმის შემდეგ
გალაკტიონი აღარ წამიკითხავს. ისე, სადმე შემთხ-
ვევით თუ გადავიყრები, ერთ-ორ ლექსს ჩაგვხდევ
და მესამოვხედავ, თორემ აღარ ვკითხულობ. ამის
შემდეგ ბევრი ვკითხე თანამედროვე ავტორები:
დათო ბარბაქაძე, დათო ჩიხლაძე, შოთა იათაშვილი,
ზვიად რატიანი და ბესიკ ხარანაული. ყველა მათ-
განი ჩემზე რაღაც გავლენას ყოველთვის ახდენდა,
მაგრამ ისეთი გავლენა, როგორიც გალაკტიონმა
მოახდინა თავის დროზე და გივი გვეგეტქორმა თავი-
სი სინტაქსით, აღარ მქონია, თუმცა გივი გვეგეტქო-
რის გავლენას სინტაქსში დღესაც განვიცდი და ეს

მომწონს. ძალიან მაგარია, მოიფიქრო პოეზიაში
ასეთი სინტაქსი და ეს გამოიყენო. ეს იმას ჰგავს,
რუსეთში ჰუშკინმა რომ მოიფიქრა ახალი რუსული
ლექსი, აი, თითქმის ვიღაც ყურთან რომ გიწას და
ჩაგურჩულებს და ყველაფერი ძალიან მარტივი და
გასაგებია. ასეთივე სინტაქსი აქვს გივი გვეგეტქორს.
ქართულ ლექსში ჩვეულ რიტმს ოდნავ თუ გადაუხ-
ვევ, მკითხველი თითქმის აზნოდვანებაში ვარდება
და ველარ იგებს. გაუგებრად წერო, მაშინვე გეტყ-
ვიან. გივი გვეგეტქორს ნებისმიერ რთიმასა და რიტ-
მში ამ სინტაქსით შეუძლია ისე გელაპარაკოს, რომ
ყველაფერი გასაგებია, სხვა საკითხია, ნათქვამში
ჩადებულის აზრს იზიარებ თუ არა.

მეგობრები და კოლეგები მე არ ამირჩევიან და
არც მათ აფერჩევიან. მეგობარი პოეტი არ შეიძ-
ლება იყოს ის, რომლის შემოქმედებასაც არ ვაფასებ.
პოეტი ისედაც რთული ადამიანია, და მით უმეტეს,
თუ მისი შემოქმედება არ მომწონს, დღე და
ღამე ჩუბი გვექნებოდა და ვერ ვიშვებოვდით.
ამიტომ ჩემი მეგობარი ვინცაა, ყველა მათგანის
შემოქმედება მომწონს. ვისი შემოქმედებაც მომ-
წონს, ყველა ჩემი მეგობარია თუ არა, ეგ კიდევ
ცალკე საკმეა. თუმცა ვიცი, რომ ადრე თუ გვიან
ყველა ჩემი მეგობარი შეიძლება გახდეს. მე უკვე
ვარ, დაქტორივარ, მათი მეგობარი. ვინც კარგად
წერს, ყველა ჩემი მეგობარია.

ჩემი ახალი წიგნი „დასდებულნი წმიდისა აღდგო-
მისაზე“ მალე გამოვა, ალბათ დეკემბერში, ან უფრო
ადრეც. მთელი წიგნი აწყობილი და გამსაზრებელი
მაქვს, ყდაც კი, თემო ჯავახიშვილმა თავისი არაჩვეუ-
ლებრივი ნახატი მაჩუქა – „მამაო ჩვენო მორზეს
ანანაზე“. ეს ნახატი გამოვიყენე ყდისთვის... კიდევ
მაქვს წიგნი თევზებზე, რომელსაც შოთა იათაშვილ-
მა „ისტორიოლოგიური ლექსები“ უწოდა. ამ ყველგან
საინტერესო ისტორია აქვს. მე მათ მეთევზეთა-
საიტს ვუნერდი, მინდოდა ამესხნა მათთვის ამა თუ
იმ თევზის ბუნება. მეცნიერულად ამის ახსნას ვერ
დავიწყებდი, ვწერდი როგორც შემეძლო. ამ ყველგან
ერთგვარად ადამიანური მომენტები, იმიტომ, რომ
თევზის დაჭრაში, წყლიდან ამოყვანასა და ტაფაზე
დაგდებაში არაფერი რომანტიკული არაა, თუ ამას
რადღაც აზრი არ მიეცი. როგორც ეს თავის დროზე
ქრისტეშე გააკეთა: მან ხომ მებაღურები აირჩია
თავის მოციქულებად. ადრე მწყემსებს ირჩევდნენ,
მწყემსების რელიგია იყო და უცებ ეს კარდინალუ-

რად შეიცვალა, მწყემსებს შეენაცვლნენ მეთევზეები. ეგ ნიგინც გამზადებული წაქვა, მაგრამ უნდა დავაავტოვო ცოტა ხანი. ყველაფერს სჭირდება დასვენება. მე ხომ რაჭველი ვარ წარმოშობით, ყველა მხრიდან რაჭველი ვარ და ასეთი სიღინჯე მახასიათებს. არასოდეს არსად შეჩქარება, ზედმეტ ემოციებს არ გამოუხატავ, განსაკუთრებით ლიტერატურაში. ვიცი, რომ ყველაფერმა, რაც შეიძლება კარგი გამოვიდეს, აუცილებლად უნდა დაისვენოს. ბევრი პოეტი ფიცრობს ასე: ახლა ისეთი რამე დავწერე, შეხაბამისი დროა და უნდა გამოვაქვეყნო. რას ჰქვია ზუსტად ის დროა? როგორ შეიძლება, მხატვრული ნაწარმოებისთვის რაღაც დრო არსებობდეს? როგორ შეიძლება, რაღაც დროს გამოქვეყნებული უფრო მნიშვნელოვანი იყოს? შენ ხომ იმისთვის არ წერ, რომ დღეს და ივალ იარსებოს? შენ ისეთი რამ უნდა დაწერი, რაც მარტო მომავალში კი არა, არამედ წარსულშიც იარსებებს, აი, როგორც ის შემერული პოემა „განგებულუბა ხორცი...“, რომელიც უმრავლესობას თარგმანი ეგონა და რომელიც შექმნის არა მარტო მომავალს, არამედ წარსულსაც. მე კარგმა, ჩახედულმა ასირიოლოგებმა შენიშნა მომცეა: არასწორი სტილიზაცია გაქვს გაკეთებული. ვაზს და ღვინოს რომ ახსენებ, შემერების დროს არ იყო ვაზი და ღვინო. მე ეუთხარი, არ იცით, დიდი დავა რომ მიდის ასირიოლოგიაში, შემერების დროს იყო თუ არა ვაზი და ერთი-ორი მეცნიერი გამოთქვამს ვარაუდს, რომ შეიძლება იყო და ნახსენები არ არის-მეთქი... აგერ გიძებთ ისტორიულ დოკუმენტს, რომ შემერულ ტექსტში ნახსენებია ვაზი და ღვინო, ე.ი. იყო ვაზი და ღვინო-მეთქი. ასე იქნებოდა წარსულიც. ლეონტოსიდან დაწყებული, მთელი ანტიკური ეპოქის პოეტებს შექმნილი აქვთ თავიანთი წარსული. მათმა ტექსტებმა არა მარტო მომავალში იარსებეს, არამედ წარსულიც შექმნეს, ის დრო, როდესაც ეს ტექსტები ჯერ არ არსებობდა.

ჩემი დარღია ის, რომ დარდი საერთოდ არ მაქვს. ჩემი ფიქრია ის, რომ ფიქრი ზღვისკენ გამიზნის. სახლში რომ ვიყო, დავკიდებდი ეზოში ჰამაკს, არ ვიქნებოდი იმ ჰამაკში ასე ღარიბი, სახლში რომ ვიყო, პარმაღის წინ დამლიდა ჯდომა, იმ სახლში კიდევ შენც რომ მყავდე, მაშინ რა მიჭირს, მაგრამ სხვაგან ვარ უშენოდ და სიბნელეს ეზომავ და ჩემს მხრებს უკან ქრება ყველა ჩემი ნაბიჯი. ახლა ლამეა და ვერაფერს ვუწერებ ნატვრებს, არც ძალა მყოფნის, რომ ეს გული ისევ ჩავრაზო, მინდა გიყვარდე, ისე როგორც გიყვარდი ადრე, მინდა მიყვარდე ისე როგორც... როგორც არასდროს.

„პინკ ფლოიდს“ სულ ვუსმენდი, მათ კომპოზიციებს დღემდე ვემახი „პინკ ფლოიდის“ პოემებს. ჩემს პოემებსაც „პინკ ფლოიდის“ პოემების სტრუქტურის მიხედვით ვაგებდი. ამას წინათაც დავეჭვი და მოვიხიმიე „Atom heart Mother“. მართლა პოემეზია. მათ პოემებში ძალიან ბევრი სტილი ცვლის ერთ-მანეთს. სრული ავანგარდი მინიმალიზმამდე ჩამოდის, მინიმალისტურ მუსიკას მძიმე როკი ცვლის, მძიმე როკს შეიძლება ადვანსდელი გრანჟი რაზეც დგას, ის ცვლიდეს. უანრავი სტილური აღრევაა და შედეგად ვიღებთ ერთ გრძელ პოემას, რომელსაც აქვს დახანყისი, დახასრული და, რაც მთავარია, შევრულია. „თევზაობა“ და „ქმრების საკითხავი“ მაგ კონცეფციით მაქვს აგებული, რადგან ლიტერატურაში ასეთი სტრუქტურის პოემის მაგალითები არ მოგვეპოვება... ზოგჯერ მგონია, რომ კლასიკური მუსიკაც მიყვარს და მესმის, მაგრამ ლამაზ ბულაქს რომ მოუღუსენ ხოლმე თავისი წიაღსვლებით, ვან-ბობო: არაფერი არ ვიცი-მეთქი. კლასიკური მუსიკის მოსასმენად განწყობა მჭირდება, ამიტომ მგონია, რომ არ ვარ კლასიკური მუსიკის მამნებელი, თუ განწყობა არ მაქვს, ვერ ვუსმენ ვერანაირ მუსიკას.

ზოგიერთ ლექსს თვალდახუჭული ვკითხულობ, წამღერებით. თითოეული ასეთი ლექსის ნაკითხვის შემდეგ ხანგრძლივ სიმუნჯეში ვვარდები, იშვია

ენერგია მიჰქვს ამას. არა მარტო ლექსის ასე კითხვას, არამედ ლექსის კითხვას ზოგადად. ამიტომ იმეორეთ და დაეცით. რაც შეეხება კითხვის მანერას, ლექსი როგორ რიტმშიც იწერება, ისე ვკითხულობ.

ადამიანებთან ურთიერთობისას თითქმის ჩიპები მაქვს ყურში დაყენებული. ზოგჯერ შეიძლება ადამიანი მოვიდეს, ილაპარაკოს და ეს ჩიპი თავისით გამოირთვება და ვერაფერს ვისმენ. ადამიანი თუ საინტერესოდ ლაპარაკობს, საინტერესოდ იცეცება, ძალაუნებურად შედისარ კონტაქტში, მაგრამ არიან ადამიანები, რომლებიც შენი გადასახდელადან აბსურდად ჩანან. ვერანაირად ვერ ავმაღლი იმ დონეზე, რომ რაღაცები აბსურდად არ მომიჩვენოს. ჩემთვის გვეყვანაზე არსებობენ მხოლოდ ის ადამიანები, რომლებსაც ვიცნობ და რომლებზედაც ვფიქრობ. ბევრი ამბობს, რომ ნიკარაგუაშიც არის ხალხი, აფრიკაშიც და იმათთვისაც უნდა წერო. უიტმენი რომ უიტმენი იყო, ისიც კი სოველითის ბოლოში იხდიდა და ამბობდა: გასაგებია, რომ თქვენთვისაც უნდა ვწერო, იგულისხმება, რომ თქვენთვისაც ვწერო... უიტმენს აქვს ლექსი „Salut Au Monde“, ალდაც მთელი მსოფლიოა ჩამოთვლილი. მე მაქვს ცოტა უფრო მოკლე ვარიანტი – „უოლტ უიტმენი ჯორჯ ბუშის წინააღმდეგ“. ურავს დაბოძნაზედ ერთი თვე ადრე დაეწერე, მერე აქციაც მოგანგვეთ, მერე სუკის თანამშრომლებიც მესტუმრენ სახლში... საბოლოო ჯამში, სისულელე გამოვიდა ეგ აქციაც. მე ვიცავი აბსოლუტურად გულთხადი ამ პაციფიკური ლექსის წერის დროს და მართლა ვგრძნობდი ამ ყველაფერს, მაგრამ ვიღაცებმა ეს მერე გაუფხვრეს. არ შეიძლება ყველაფერი შოუ ჰქონდეს. რაღაცა რომ კარგად დაიწყება, კარგი საპირფარეო გამოიწვევება და აქედან შეიძლება ძალიან ნიშნულზედ ჩამოვარდეთ რამ გავითვალისწინოთ და სათქმელმა მიზანს მიაღწიოს, უცებ ამას ვიღაცეები იგრძნობენ და „მოასხმებიან“ და მერე აღარც სათქმელი გამოდის, არც საქმე და ის ადამიანები, რომელთაც მართლა შეუძლიათ ამ საქმის კეთება და მართლა აღიარებდნენ ამას გული, იკარგებიან, რადგან არ არიან უტიფერები.

ბოლო 3-4 წელია პიროვნებად ვარ გატაცებული. ვთქვით, დაინტერესდი ქართული პიროვნების ყველაზე დიდი წარმომადგენლებით: მიქაელ შოლერევილით, იოანე მინჩინი, იოანე მტკვარელი. ამ სამს ვასახლებ, თორემ ძალიან ბევრნი არიან და ერთმანეთზე უკეთესები. გადამწყვეტი, მოძებნო ამ ავტორთა შემოქმედება ინტერნეტში, ხომ გვაქვს

ლიტერატურული პორტალები, სადაც თავი აქვს მოყრილი მთელი ქართული ლიტერატურა. იმეორეთ სახით არის ეს ყველაფერი წარმოდგენილი, ვერ გავიგებ რა წერია, ვიზუალიზაცია დაქარგული აქვს, როგორც უნდა ენერგოს, ისე არ წერია, სათაურები არა აქვს, არსებობს და ტექსტებიც ძალიან ცოტაა. არა გვაქვს ქართული პიროვნების ელექტრონული ფონდი. სკოლაში რომ არ ისწავლება, ამას თავი გავაზნებოთ, თითქმის არავინ რომ არ იცის და დღემდე ბევრი ადამიანი ფიქრობს, რომ ეს პოეზია კი არა, საუკუნისო ტექსტებია, ეს კიდევ სხვა საკითხია. ელექტრონული ფონდის შექმნა ყველა ვარიანტში უნდა მომხდარიყო, მეუწეობდა პიროვნების პოპულარიზაციას ხელს თუ არა, იმას ვიზიტი, რომ ჩვენი განიდი გეგმონდა ციფრულ ვარიანტში. იგივეს ვიტყვი გივი გეგმეკორზეც. მთელი ინტერნეტი რომ გადაატრიალო, ამ პოეტის ერთ სიტყვას ვერ იპოვი, იმიტომ რომ, არავის აინტერესებს. ყველაფერი მოიგვრება. როდესაც ახალგაზრდა ხარ, გგონია, რომ ყველას ყველაფერი აინტერესებს, მერე იგდები, რომ ერთადერთი, ვისაც შეიძლება შენი საქმე აინტერესებდეს, ეს თვითონ შენ ხარ. შენ თუ არ გაინტერესებს შენი საქმე, სხვას არავის დაინტერესებს.

ვარდების რევოლუციის შემდეგ თითქმის არასად მიმიღია მონაწილეობა. არც ნიგმა გამოიცანია... ერთადერთი, „ერთი ლექსის თარგმანის“ კონკურსი ვიღებდი მონაწილეობას ჩემი მეგობრის, ბესო ზედელიძის ინიციატივით და რამდენჯერაც მივიღე მონაწილეობა, იმდენჯერ გავიმარჯვე. ისე, საერთოდ არ ვაქტიურები, არადა ექნადა. ახლა ბევრი მეუბნება, რომ მიჭირს პოეტი ვარ, კარგი გემოდება მაქვს. შენ ოჯახშიმეხურო, ასეთი ნიჭიერი თუ ვარ, ასეთი კარგი თუ ვარ, ასეთი გემოდება თუ მაქვს, ერთხელ მაინც ვერ დამიხსენი სადმე სამხურში, ან ეოლის ნეწარა, ამდენი კონკურსი ტარდება... ცუდად გამოვიყურები, რამე მაქვია, თუ არ ვიცი რაშია საქმე 2003 წლიდან 2012 წლამდე იყო სამხრელი დრო, რომელსაც წარმატებას გამოვიყენებოდა ადამიანების დროს დავარჯიშედი. ანუ იყო წარმატების დეგრა: ვინ უფრო მეტს იაქტიურებდა და წარმოაჩენდა თავს, ლიტერატურა გადაიქცა თავის გამოჩენის ასპარეზად. თითქმის ესტრადა გახდა. მაგრამ ამ დროს პირობითაც „იშემა“, ყველაზე საუკეთესო ავტორები გამოაჩინა, რომლებიც საერთოდ არ აქტიურებიდნენ და ყოველთვის ჩუმად იყვნენ. ამ დრომ დაინერგა ძიება გმირის, რომელიც არ იღებს მონაწილეობას ამ ყაბასა და საზინელეობაში და გამოიჩინა მათი სარიტორი, ზვიად რატიანი... იმით ბესო ხარბანული გახსენდათ.

ტანჯანდურის ასეთ დროში ყოველთვის გამოჩნდებოდა გმირები ლიტერატურულ საზოგადოებაში, რომელთათვისაც ნიშნულს აწეს, მაგალითად, პრემიის მისცემ, თუ არა... მეც ზუსტად ასეთ ადამიანებს მივეუბნებოდი... პროტესტის ნიშნად, საერთოდ მიიწიხნენ ვიყავი წასული ამ სიტყვის პირდაპირი მნიშვნელობით. ბოლო ათი წელი მინას ვთხროდი და მინას ვყიდდი. ამოვთხროდი, ჩავყრიდი პარკში, გავეყიდე... ბოლო ათი წელი ამით ვირჩენ თავს. პრეტობით რომ თავს ვერ ვირჩენ, მაგიტომ არ განიკეთება ეს. ეს ყო რაღაც თავისებური პროტესტის ფორმა. ქალაქში ყველგან ნებისმიერ მალაზიამ იყიდება ჩემი დამზადებული მინა, მცენარეების მინა. ეს ბიზნესი არაა, ბიზნესი რომ იყოს, განვავითარებდი. ამ საქმეს დიდი პერსპექტივები ჰქონდა ყოველთვის. ექსპერტები შეუბნებოდნენ, რაღაც რჩევებსაც მაძლევდნენ, ეს შეიძლება ძალიან დიდი ფულის შოვნის საშუალება გახდესო. მე კი, როგორც პირველ დღეს, იმავე ელემენტარულ დონეზე დავტოვე. ასე ემუშავებდა ჩემი ხელებით. დღესაც ვაგრძელებ ჯერჯერობით...

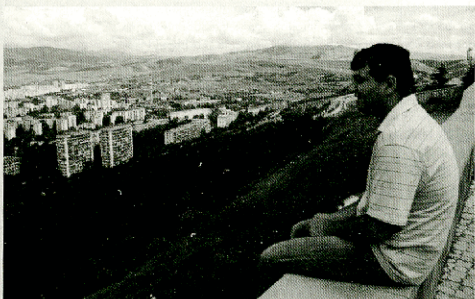
იმისათვის რომ აფხაზეთი თავისუფალი იყოს, ჩვენ უნდა ვყოთ თავისუფლები. ჩვენ კი ვერ გავთავისუფლებდით უერთმანეთოდ. თავისუფლება, როცა საკუთარი თავისგან თავისუფლებები, ეჭვებისგან. ისიც თავისუფლებაა, როცა სიკეთე გახსნობა, მისი გაკეთება გინდა და უნდა გათავისუფლდე ამ სურვილისგან. იყოს ეს შენთვის, როგორც კი — კი და არა — არა. გინდა სიკეთის გაკეთება — გააკეთე, არ გინდა — არ გააკეთე, ესეც თავისუფლებაა. იყო დრო, როდესაც იმაზე, რაც დღეს სამთავრობო პოლიტიკაა სახმარეთ ოსეთთან და აფხაზეთთან მიმართებაში, ძალიან ხმაშალა ეს აუბრობი ტელევიზიებიდანაც, ინტერვიუებშიც და მაშინ ძალიან უცნაურად ჟღერდა ჩემი მოსაზრებები. ზევრი მოლაღატედაც მოვლიდა. მირეკავდნენ სახლში და მეუბნებოდნენ, რომ ჩემიარების ბრალია ყველაფერი, მე ვარ გამყიდველი და ა.შ.

შენს ძმას საკადრისად უნდა მოეცე. ჩვენ გვაქვს ამის საუკეთესო მაგალითი სახარებაში — „უძლები შვილის იგავი“. როდესაც შვილი სახლიდან მიდის, მშობლები უქმნიან მას ყველანაირ პირობას, რომ წავიდეს და შემდეგ დაბრუნდეს. თუ ძმა ხარ, პირველ რიგში, უნდა იზრუნო იმაზე, რომ შენგან წასულმა ძმამ ოჯახი გაამარდეს, მომარდეს, ფსა-

ვი ნოინაგროს იძიათვის, რომ როდესაც დაბრუნდება უკან, შენ იყო გულმართალი მის წინაშე. როცა მე ვიბრძოდი, მაშინ არ მქონდა ასეთი მოსაზრებები, მაშინ საერთოდ არ იყო მოსაზრებები რმის დროს მოსაზრებები არ არსებობს. ომის დროს მოსაზრებები აქეთ ზოლოდ წრდასრულ, ფილოსოფიურად მოსაზროვნე ადამიანებს, ჯარისკაცებს მოსაზრებები არ გააჩნიათ. მაშინ მე მქონდა ერთადერთი აზრი, რომ ადამიანი არ მომეკლა და ყველანაირად თავს ვარიდებდი ასეთ სიტუაციებს. ერთადერთი ეგ, თორემ მაშინ რომ ვმეთვალა, მომავალში რა ნიშნებოდა, ამ შემდეგ როგორ მოგვიწევდა ურთიერთობა — არა. როდესაც ორი ადამიანი ჩხუბობს, არ ფიქრობს, მომავალში რა იქნება, ამ დროს ის აფუტქმია...

რაზეც მთელი ეს ხანი ვლაპარაკობდი, ამის შესახებ უკვე აღარ ვილაპარაკებ. ამის შესახებ ილაპარაკებენ პაატა ზაქარეიშვილი, გურამ ოდიშარია, ირაკლი ალსანიძე. სამივე იზიარებს ამ მოსაზრებას თავიდან ბოლომდე, ორ მათგანს ძალიან კარგად ვიცნობ... მე მთავრობის სალაპარაკოს უკვე აღარ ვილაპარაკებ, არ მასურს, მისი სათქმელი ვიმეორო და გამომდინარე იქიდან, რომ ამ საკითხთან დაკავშირებით სხვა მოზიკია არ გამაჩნია, მირჩევნია, ჩუმად ვიყო. ჩემი საქმე იქნება, თუკი მოგახერხებთ იმის გაკეთებას, რომ ჩამოვიყვანოთ სოხუმიდან აფხაზი მწერლები, მოეაწყოს აქ მხევედრები, ამ ჩვენ ჩავდეთ იქ. გაუმართოთ საღამოები, დავსაღეთ და ჩვეულებრივად დაველაპარაკოთ ერთმანეთს, ლუდი დავლით, ღვინო დავლით, ზღვაზე ვიბანათ, ათასი სისულელე ვაკეთოთ ერთად...

მომაზადა დიანა მიქაძე

შავი ფრინველი თან მიყვება
სად მიდის
იჭიროს მაგრამ არ იჭიროს
ციოდეს მაგრამ არ ციოდეს
დაიფეროს მაგრამ არ დაიფეროს
სად მიდის

ორივე ვაჟი დაბრუნდა
ორივე ვაჟი დაბრუნდა შორი გზიდან
მამის ავადმყოფობა შეიტყვეს და ორივე დაბრუნდა
ბოლო ღიმილი უთხრეს
ბოლო ხელი შეახეს
ბოლო საკლავი უკურთხეს
ორივე დაბრუნდა

ათი შვილიშვილი რჩება იბ ურს
ათი შვილიშვილი
ხუთი უფროსი ყაფისგან
ხუთი უმცროსიდან
ათი შვილიშვილი
ორი გოგო სამი ბიჭი
ორი ბიჭი სამი გოგო
ათი შვილიშვილი

ასჯერ ბევრი მტკაველი ყანა რჩება იბ ურს
ასჯერ მეტი მტკაველი ყანა რჩება იბ ურს ლაგაშის ჩრდილოეთით
თოხით არხი მიიყვანა
ქარისმჭამელი ბეგები დარგო
კარგი მოსავლით იხარა
ასჯერ ბევრი მტკაველი ყანა რჩება

ორჯერ ბევრი კამეჩი რჩება იბ ურს
ცობალის ხის სიმაღლე სახლი
კუძარის ხის სიმაღლე ქერი
იქაური თიხის აგურით ნაშენი
იქაური მინის სუნიტ გაშთარბი
სახლი რჩება ლაგაშის ჩრდილოეთით

მაგრამ იბ ურს გული სხვა მინას აფიქრებინებს
გზაზე მავალს მშობლიურ ქალაქს აფიქრებინებს
სიკვდილში მიმავალს მშობლიურ ქალაქს აფიქრებინებს
სიკვდილს ხედავს
სიცოცხლე ნახა – ქალაქი ვერცერთხელ
ვაზი გასხლა
ღვინო დაწურა
სიმთვრალე ნახა – ქალაქი ვერცერთხელ
ქალი იცხოვრა
ვაჟები დაზარდა
სიხარული ნახა – ქალაქი ვერცერთხელ
იბ ურს გული სხვა მინას აფიქრებინებს

იქ მამამისის სახლი აღარაა
იქ ბაბუის მამის სახლი და შურსაცხოში ლუგელი აღარაა
ახალმა მეფემ აუკრძალა იმ ღრს ქალაქი
სიკვდილს პირდება მეფე – მაგრამ აქვეა სიკვდილი
ღმერთებს გადაცემო მეფემ – მაგრამ აქვე არიან ღმერთებიც
ბნელში გაყოფები მეფემ – მაგრამ აქვეა ბნელი

იქნებ ცბენებით მოვაჭრედ გადაცმულიყო და ისე ენახა
იქნებ მათხოვრია ბელისგული ამოეღო და ისე შეპარულიყო
იქნებ გიჟივით შევარდნილიყო და ერბინა სანამ არ შეიმკრობდნენ
იქ არის მიაი ორივე თვალი
ორივე ყური
ოთხივე კიდური
სიკვდილს ვერ მიჰყავს
იმ ური ახლა ქალაქშია
შობილიურ ქალაქში

2

ყველა ღმერთმა კარგად იცის
ყველა ღმერთმა კარგად იცის სიკვდილის წინ კაცი სადაც სურს იქ უნდა ამყოფო
გაუბრობის წინ კაცი სადაც სურს იქ უნდა ამყოფო
დანარჩენი სიბნელეა
დანარჩენი ფიქრის გარეშე დარჩენილი სიბნელეა
დანარჩენზე რა უნდა იცოდეს იმ ღრმა
რა უნდა იცოდეს
ყველა ღმერთმა კარგად იცის

აღშოსავლეთის ქარმა დაბერა – აჩქარდით ანიშნებს
იმ ური ქალაქის დატოვებას არ ჩქარობს
დასავლეთის ქარმა დაბერა
თვალეზე ბინდი მოახვია
ვერაფერს ხედავს
იმ ური ქალაქის დატოვებას არ ჩქარობს
ორივე მუხლი წაერთვა
ხელები გაუმშადა
ტუჩი მოეკუმა
ქალაქის დატოვებას არ ჩქარობს
სიკვდილს არ ეშორჩილება
ყველა ღმერთმა კარგად იცის

3

განისხვა ქვეყნელი ბრწყინვალე ერემქივალე ტახტზე ზის
სიკვდილის დედოფალი ბრწყინვალე ერემქივალე ტახტზე ზის
იმ ღრს თავისკენ მოიხმობს კანონს შეახსენებს
დიდება კანონი
კანონს შეახსენებს კანონს ვერავინ გაექცევა
დიდება კანონი
ბავშვი და მოხუცი ერთად დგას მდინარის პირას

დიდია კანონი
სიკარელის დროინდელია ეს წესი
დიდია კანონი

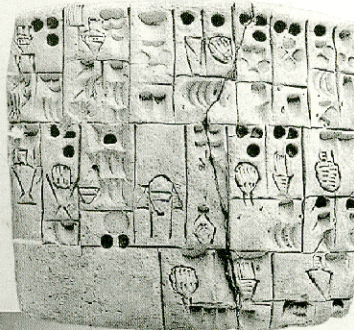
მაგრამ იბ ური ქალაქის საძირკველს ებლაუჭება
მაგრამ იბ ური ძველოუძველესი სინლერას ამოიბს:

ურ მაღალია შენი კეალები და მტკიცეა გალაგანი
ურ წმინდაა ჩემი სიტყვა შენში და შენთან ერთად ჩემი ხორცი წმინდაა
თვალისჩინი ხარ ჩემი და შენშია ყველა სიმღერა და ჩემი მინა
შენი წყალია ჩემი წყურვილი
შენი პურია ჩემი შიმშილი

4

ერეშტიგალს სიბნელიდან შუქი ამოაქვს
დიდია კანონი
ქიდან წყალი თუ სიბნელიდან შუქი ამოაქვს
სიბნელიდან შუქი ამოაქვს
იბ ურმა იცის
იცის ამ შუქში რას დაინახავს
ვის იცნობს
ორივე მშობელი ერთი სუნთქვის მანძილზეა
დედოფალს სიბნელიდან შუქი ამოაქვს
წყალში გამქრალი უფროსი ძმა ერთი ღიმილის მანძილზეა
სიბნელიდან შუქი ამოაქვს
ახალგაზრდა ღამეში ცოლი ერთი ალერსის მანძილზეა
შუქი ამოაქვს
იცის ეს შუქი რასაც უღიბობს
გულში ნაღველი უჩნდება
იბ ურს გულში ნაღველი უჩნდება

ნაღველი რომ უყვარდეს
შიში დაკარგა სიტყვა უთხრა
ერეშტიგალს სიტყვა უთხრა
სიყვარული ეკუთვნოდა
ცოცხალი მიწა ეკუთვნოდა
დარჩენა სამუდამოდ
ცოცხალი მიწა სამუდამოდ
ქალაქი
ქალაქი

მაღალია ურის კედლები და მტკიცეა მისი გალავანი
წმინდაა ჩემი სიტყვა მასში და მასთან ერთად ჩემი ხორცი წმინდაა
მის წყალს წყურვილი ქვია
მის პურს სიცოცხლე ქვია
მის გულს მე დაგარქვი სახელი
დარჩი ჩემს ქალაქში
იქნები მაგრამ იქნები – არ იქნები მაგრამ არ იქნები
იმღერებ მაგრამ იმღერებ – ვერ იმღერებ მაგრამ ვერ იმღერებ
შეცდები სიყვარულს მაგრამ შეცდები სიყვარულს
სიყვარულს შეცდები
ხელი შენი ვერ შეირხევა
მუხლი შენი ვერ დაგიყრდნობს
გაგეცევა ძელიდან ხორცი
დარჩი ჩემს ქალაქში

რადგან ასე ისურვე
რადგან დიდ კანონს ჩემი ქალაქი არჩივ
დარჩი ჩემს ქალაქში
ყური შენი წყვდიადს მოისმენს
თვალი შენი სიჩუმეს დაინახავს
დარჩი ჩემს ქალაქში

ალარაფერი იქნება და ველარავისთვის იქნები
ალარასოდეს განდგება – ველარასოდეს
არავინ – ველარავინ
მე – სიჩუმე

ერთაგაშლილი ზღვის ფრინველია ჩემი სიყვარული
ღრუბლისხელა ჩრდილს ტოვებს
ზღვის ფრინველია ჩემი სიყვარული
ჩრდილს... ტოვებს
ჩემი სიყვარული ჩრდილს ტოვებს.....

„სამობაო კვარტეტი“ სიმულირებს სტრუქტურულ-ენობრივ და ჟანრულ დონეზეც. ის ერთის მხრივ „სიმულირებს“ ტრადიციული საგალობლისა და ჰიმნოგრაფიული პოეზიის ჟანრულობას და რიტმიკას და მეორეს მხრივ ამ ტრადიციიდან განყენების, აცილების გზით, ქმნის თვისობრივად ახალს, ახალი ტიპის, მოდერნისტულ, რეკონსტრუირებულ, ქალაქურ, „ურბანისტულ საგალობელს“. „თანამედროვე ჰიმნოგრაფიულ ლექსს“. ისევე როგორც თავის დროზე დაეთი გურამიშვილმა შექმნა ახალი ტიპის, პაგოტოგრაფიული ჟანრისაგან განყენებული, თავისი ეპოქისთვის თანადროული (თანამედროვე) „საერო ჰიმნოგრაფია“ (წიგნ სხვა, კონცეპტუალურ მხატვრებასაც დაეყრდნობა გურამიშვილთან). ამიტომ „სამობაო კვარტეტის“ როგორც „ურბანისტული საგალობლის“ პოეტური ენა ხასიათდება ქალაქური ნარატივისთვის ნიშანდობლივი, მეტაფორულ ფრაზეოლოგიასთან შეთვისებული ეგზისტენციალური ვულგარიზმით. საღვთო ფორმა კონვენციურია, მაგრამ ტექსტის შინაგანი რიტმიკა და თხრობის ინტონაციურობა გამოკვეთილად პროზაულ-რიტმული. ეს არის, ერთსა და იმავე დროს, ვულგარულ და მეტაენაზე შესრულებული სტრუქტურულად ბოლომდე გააზრებული და სემიოტიკურად ნახევრადგააზრებული ნარატივი. სადაც ეს ორი სრულიად ანტიპოდური, პეტროტენური ენობრივი ასპექტები (ვულგარულისა და მეტაენისა) უბადლოდ, იშვიათი ოსტატობით არის შერწყმული. სახეზეა „შინაგანი ესთეტიკური ფაქტით“ გადანყევნილი პოეტური დიგლოზია (ორენოვნება). ამ მოვლენას შეგვიძლია მივუსადაგოდ ლიტერატურის თეორიამ ბახტინის მიერ დამკვიდრებული ერთ-ერთი ფუნდამენტური ტერმინი – პეტროლოგია (ორნომინია).

ზურაბ კიკნაძე

ჩვენი მეგობრის შალვა ბაკურაძის სახელს ამოფარებულმა ცნობილმა შუმეროლოგმა, რომელიც წლების წინ პენსილვანიის უნივერსიტეტში მუშაობდა კიდეც უფრო ცნობილი ანაგულულის თორკლედ იაკობსენის სახელით (თუმცა მათი მსგავსება მინიმალურიცაა, ან სულაც არ არსებობს – 1960 წლის ზაფხულში თვით-გამოთქმულ იდენტიფიკაციაზე უკან წავიღო, რითაც საკითხს კიდევ უფრო გავაზნაოვებინებ. დაე, აჲ იყოს. წინ წაივდეთ, ბოლოს და ბოლოს, როგორც იქნა გამოაქვეყნა დიდი ხნის დაპირებული თარგმანი ერთი ზუმერული პოემისა, რომლის ტექსტი დიდხანს დაუძლეველ ენიგმად რჩებოდა პროფესიონალთა წრეში. რას წარმოადგენს იგი? როგორია მისი შერწმუნეტიკა ისტორია მისი პირველგამოქვეყნებიდან იმ დღემდე, როცა მისი თარგმანი უკვე ჩვენს ენაზე არსებობს. ზოგადიდან დაიწყეთ. ვინც ოდნავ მაინც ჩახედულია ზუმერული იგროგლიფიკის (ლოგოგრამებისა და აბსტრაქტული ნიმუშების, რომლებიც მხოლოდ უმინარესო მარცვლებს გამოხატავენ, მაგრამ წარმოშობით რომელიმე უცხოში ენის სემანტიკას შეიცავენ) თითქმის ეზოტერულ სფეროში, შეამჩნევდა, რომ სულ რაღაც ათნეულელების ინტერვალთა იგროგლიფურ ცვლილებებს განიცდის; ისე რომ, ამ ენის გასული ერთხელ-გააცოცხლეს, შევდრებით აბაღდონეს, დაბედა, რომ პერიოდულად კვდებოდეს და პერიოდულად ცოცხდებოდეს მსგავსად იმ განთქმული მწყემსისა, უწყალო ერისის მსხვერპლი რომ გახდა ერთხელ, და კვლავ და კვლავ პერიოდულად იმეორება ან ხვედრს. ასე რომ, ფიზიკურ, ნივთიერ სამყაროში მდებარე ტექსტი „იგივეა მარად და მარად“, მაგრამ მისი მეტაფიზიკური, ნივთმილური სახე იცვლება. აი, ეს პარადოქსია: ის, რაც ცვალებადი და წარმავალი უნდა იყოს,

უცვალბელა; ის კი, რაც უცვალბელა უნდა იყოს, იცვლება. სავთაა შორის, ამის მსგავსი პარადოქსი იბოვება ჩვენი ზუმერისტიკის მიერ მომოდებული თარგმანში, რომელიც, უნდა ნიანსხარ ვთქვათ, დედნის ერთ-ერთი შესაძლო წყნარმა მეტაფიზიკურ დონეზე: „იქნები მაგრამ იქნები – არ იქნები მაგრამ არ იქნები“, რაც დამერწმუნეთ... მაგრამ ეს მხოლოდ და მხოლოდ ერთ-ერთი წარმავალი ინტერპრეტაციაა იმ რეზუსისა (ან ცნებათა პირდაპირი მნიშვნელობით), რასაც ის გაყინული, ამდენადვე გამოუცნობი, ტექსტი წარმოადგენს. ასეთია მისი ყოველი თარგმანი, რომელიც ჯამიდან ჯამზე ათნეილნადგამოშვებით განახლებული სახით გამოდის დღის სინათლეზე. და განა მხოლოდ ეს კონკრეტული ტექსტი? ჩვენ ხომ მთელს ამ ენაზე თავის ფონეტიკულ-სემანტიკად ვლაპარაკობთ. ამ პერიოდულ ცვალებადობას მიზეზია, რომ ეს ენა, ზუმერული წოდებული, სინამდვილეში კინეგორული) ხან, სახელდობრ, გენიალური ფრანსუა თოურო-დანგენის ეპოქაში, რომლის სულით ჩვენი თანამედროვეობა იმეორებს, ვერცხვით გამოიქვება, ქართულ-ზანრად ეჭრებოდა, ხან კი – სვანურად, როცა ადამ ფალკენშტაინმა მისი ახლებური ჟღერადობა გამოაჩინა.

„ეს იყო ნაადრევია, მაგრამ გაბედეული ცდა იმ დოკუმენტის შესაცნობად, რომელიც ბევრ ლინგვისტურ სირთულეს შეიცავდა“. გვამცნობს ტექსტის უკანასკნელი მთარგმნელი მისი 1940 წელს გამოქვეყნებული ტრანსლიტერაციის შესახებ. ის ახსენებს 1955 წლის ტრანსლიტერაციასაც, რომელიც ეკუთვნის სამუელ ნოა კრამერს, დიდრეზიანში ზუმეროლოგის ანტიპოდს. პირველი (მხიარული ოდესიტი) თუ ზუმერულ ტექსტებს მეტისმეტად ამარტივებდა, მე-20 საუკუნის სამუელ კაცის მეტსწლიტეს უსადაგებდა, მეორე (პირველი ნორდელი) მეტისმეტად ართულებდა, თითქმის გაუგებრობამდე დაყავდა ტექსტი... პირველის მიზანი იყო, სიძველეთა შექმნილი ზუნდოვანება მკითხ-

ველამდე მიათვას გასაგები სახით მიეტ-
ანა, ნეონის კი – თავად მკითხველი მიეც-
ვანა ბუნდოვანებად და მის პირისპირ,
როგორც საიდუმლოა ნინაში, დაეტოვე-
ბინა; კომენტარები, რომელთა დართვას
თარგმანისთვის აუცილებლობად მიიჩ-
ნედა, კადვე უფრო აბუნიდოვანებდა
ნაკითხულს.

კრამერისკული ბოლო (1955) თარგ-
მან-პუბლიკაციის შემდეგ ნიპურში, გვამ-
ცნობას ავტორი; სრულიად მუმერის
რელიგიურ და კულტურულ ცენტრში,
აღმოჩნდა ამ პოემის ფრაგმენტები – ამ
დროიანთვის კი, როცა გასული იყო ხუთი
ათწლეული, შემერული ენის ფონეტი-
კურმა პაბიტუჟამ და სემანტიკამ ისეთი
ცვლილებები განიცადა, რომ უიმედოდ
დამორდა ქართულ-სვანურს და ტიბე-
ტურს დაუხლოვდა. უფრო მეტიც: პოე-
მამ თავისი თავი ველად იცნო.

სულ ახლახან, ჩვენს ბუდკარულ,
მღელვარე აინამდვლებში, პოემამ კელე
ახალი სახით გაგვასწრა თავი. თუმცა,
მზგინეგვს საკუთარი ნათქვამისადმი
შენიანაღმდევდა. ეს არ არის საბოლოო,
თუმცა გვირბობს ტოლფასია ჩვენს დრო-
ში. გულწრფელნი რომ ვიყოთ, უნდა
ვგაღიაროთ, რომ ცვლილებას განიცდის
არა ტექსტი (არც ემიზიონული, არც
მეტაფიზიკური). არამედ თავად ადამი-
ანის ცნობიერება (დეკორბა ვინმე, რომ
თაბორის მთაზე ფერე ქრისტემ იცვა-
და და არა მის მხილველთა ფიზიკურმა
თვალეზმა, რომელთაც ერთ წამში შესლეა
შეჭმენილი მარადიული ნათელის ბილ-
აქ), დღეს უკვე შესაიღებელია ანერგე-
ბული აკულარაზიაციად ნომდინარე,
გაძლიერებული, იდეოლოგიამდე აცვანი-
ლი ეპატაჟია ხანაში, შუმეროლოგიის
არაებობის ორი პურიტანული საუკუ-
ნის კდენამოსილებას ტექსტში განივთე-
ბული ქუმმარტიტება აღარ შეეწიროს. იმ
კდემამოსილების ხანის თარგმანებშიც
კი, თუმცა სპორადულად, მაინც თავს
ჩენდა ერობინის კვალი, რომელიც
ქვერგებას არა მხოლოდ სიტყვიერებას,
არამედ მთელ მის კულტურას მკაფიოდ
გამოარჩევს აქადურისგან, რაც სასულ-

დაგულოდ იჭმალბოდა აქადურ ბნკარედულ თარგმანებში.
ახლა უკვე ჩვენი ფერნაცვალი ცნობიერებით შეგვიძლია ჩა-
ვალწიოთ ტექსტის იმ რეალობამდე, სადაც ერობინი მოშვლად
ჩანს და არაერთარ მეტაფორულ მენაცვლებას ამ მოითხოვს
(ვისთივის?). უკანასკნელი ხუთწლეულის (2005-2010) განმავ-
ლობაში ნომდინარე რადიკალურმა ძვრებმა ზუმერული იერო-
გლიფიკის შეცნობაში და დიგიტალურმა ტექნიკამ, რომელიც
გამოყენებული იქნა სტილიზებული ლურსმული ნიშნების შე-
დარებისას მათ ბატონან ნინაპრებთან, ახალი პერსპექტივები
გადაშალა ზუმერული კულტურის აღქმა ნინაში. შ. მაკურასე
არ ასვენებს, მაგრამ შეუღლებლად ნინაწნია, მას გამორჩეოდ
ზემთინახსენები ხუთწლეულია პერიოდში ახალი დროის პური-
ტანთა და მოსტმადერისტია ზორას გაიხატებული პოლემიკა
შუმერული პოემის („განგებულება ხორცით...“ – ეს მისი სათაუ-
რია დასაწყისი სტრიქონების მიხედვით, რანიც დღესდღეობით
უგზოუკულოდ დაკარგულია, მხოლოდ ძველ კატალოგება და
კოლოფონშია შემორჩენილი) ახალი ტრანსლტეგაციისა და
ლათინური თარგმანის (De carnum destinatio) გარშემო, რომე-
ლილაც ოდნორულ, ამდენადვე გაუნდობლთათვის მიუწვდომელ
ზონაში დარეგისტრირებულმა ლურსალმა (*Analecta sumeriana*,
3/2010) რომ გამოსაქვეყნა. ახალი თარგმანი მით უფრო სარწმუ-
ნოა, რომ მისი ავტორი სასულტოლო პირია (P. Meliscar Zaramiensis
S.J.) და გერაფრთი დაენამებთ მას „პორნოგრაფიით“ გატაცე-
ბას; თუმცა ამ საჭოჭმანი ცნების რეტროაპეტეული მიყენება
შუმერული სამყაროსადმი გაუმართლებელია, მისი არარსებობის
გამო იმ ეპოქაში, რამდენადაც მხოლოდ აათეო იყო რეალობა,
ერთადერთი რეალობა, რომელსაც გარეშე თვალს არ ამონებდა
და არც აფასებდა. ღირსმა პადრეს პირუთენელად დანოშმა,
შესაილოა, თავისი ნების ნინაღმდეგ, ეს რეალობა.

ლათინურ თარგმანი ყოველგვარი ცვდემების გარე-
შე, ამ ენის არცთუ მწირი რესურსებით გადმოცემს იმ რე-
ალობას, რასაც ქართველი მთარგმნელი პურიტანულად „მიშ-
ველ გორაკად“ (სადაც დგას კაცი) და „ვერის ყანად“ (სადაც
ასვენ დგას კაცი) გადმოცემს, მაგრამ მეტაფორა მაინც არ
ფიქრება, ის მიშველად და გასცევი თავის თავს. ნიოსთველი, თუ
დაკვირვებით ნაკითხავს ქართულ ტექსტს, ლათინურია დაუხ-
მარებლადაც ამოკითხავს მასში დაფარულ ეროტიკულ შრეს,
რომელსაც საგულდაგულოდ ნაღავდნენ თაობები. მხოლოდ
დახანება სუთ სტრიქონზე ვიჭყვი, რომ ყოველი მისი სიტყვა
ურიდან (დიგიტალური ნაკითხვით – საბო) დანყებული სიტყვის
(ხორცზე აღარ ვლაპარაკობ) ჩათულით და სახელით დათავრე-
ბული ხორცია განგებულებას (იბ. სათაურო) ამხელს. თანამე-
დროვე მკითხველს, განსაკუთრებით, ცნობილი მმართულებების
მწერალს, მიენდოს ამ ტექსტის სიღრმისეული, არსებითად,
„ზღვის დონემდე“ დასული და, ამდენად, დასაბამიერი ნაკითხვა.
მას ეს არ გაუჭირდება.

მაღალია ურის კედლები და მტკიცე მისი გაღვანო
ნმინდა ჩემი სიტყვა მასში და მასთან ერთად ჩემი ხორცი მმინდა
მის წყალს წყურვილი ქვია
მის პურს სიცოცხლე ქვია
მის გულს მე დაეარქვი სახელი

P.S. შემჩნეულია, რომ თიხაზე აღბეჭდილი ლურსმული ტექსტი ფირფიტის დაზიანების გამო სწორედ იქ წყდება, სადაც მკითხველი ნაწარმოების ყველაზე მნიშვნელოვან, არსებით მომენტს მოელის. ეს აუხსენელია. რატომ მაინცდამაინც იქ ურტყამს დროის მსახვრალი ხელი, სადაც ეპოქალური იდეა გამოთქმული. როცა ნინევიის ბიბლიოთეკის ჭერი ხანძრის შედეგად ჩაინგრა, სხვადასხვა ზომისა და სიმძიმის ფირფიტები არა იმდენად ქვემო სართულზე დაცემისას დაზიანდა (აქ იატაკი ფივიერი მინის იყო), რამდენადაც ერთმანეთთან შეჯახებისას. ზოგი მკვლევარი აქ განგების ხელს ბედავს: რაც ილუზება, ის გამოუთქმელია, მხოლოდ და მხოლოდ იმ ხანას ეკუთვნის, როცა შეიქმნა, სადაც მომავალი ვერ შეაღწევს. დალუპვა, გაუჩინარება, ამბობენ, გამოუთქმელობის გამოხატულებათაო. ტექსტი თავის თავს ანადგურებს. რა რჩება მომავალს? მხოლოდ ჩენო, როგორც ყალიბი, საიდანაც აღმოსაცენებელი სახე უიმედოდ დაკარგულია. არ არსებობს ტექსტი, რომელსაც ხარვეზი არ შექნდეს. „განგებულება ზორცთ“... არ არის გამონაკლისი, მისდევს ამ ტრადიციას. ასეთია მეოთხე ფირფიტა, რომლის შემონახული ფრაგმენტები, შესაძლოა, ნაწარმოების სწორედ მარჯველ სიტყვას ინახავდეს, მაგრამ უკონტექსტოდ დარჩენილი, მთარგმნელია ნებაზე არიან მინდობილი, როგორ აღადგენს იგი კონტექსტს. ბევრი ცდილობს, მაგრამ შედეგი მხოლოდ პროფანაციაა. ჩვენი მთარგმნელი არ გაყვა ამ გზას და ფრაგმენტები, რომლებიც გვანოდევენ საკანძო სიტყვებს (ნალველი, შიში, სიყვარული), ფრაგმენტებად დაუტოვა მკითხველს მისი თავისუფლების გამოსაცდელად.

25 ოქტომბერი, 2012

[სალპომან ნისმან]

გზამ დაიფაროს ყველა მგზავრი,
გზამ აზიაროს მოკლულები,
გზამ ამიხილოს გული
ამ სიმღერაში, რომლისთვისაც
სამ უკანასკნელ შუალამეს
გარს უშედეგოდ ვუვლი.

ზღვამ გამიმხილოს მარილი და
ამ მიწიანი ლაყურებით
კვლავ ამამდელი შენთვის,
რომ შენი ხელი კიდევ ერთხელ,
რომ შენთან ყოფნა კიდევ დიდხანს,
სხვა არაფერი მეტი.

აქ ყველაფერი შენითაა,
აქ ყველა ძილი შენთვის მღვიძავს
და უფრო ვხვდები, მენდე
თუ ეს სიტყვები დღევანდლამდე
უერთმანეთოდ, როგორ ძლებდნენ,
რას ელოდნენ და ძლებდნენ.

ძლებს ჩემი ხსოვნაც ომგამოვლილ
ძლებს გადამტყრულ მეგობრებად,
ნლებს გადახოტრილ ბავშვად,
რომ ჩემი ლოცვა სიყვარული
მათ დაუფინყარ სახეებად
ამ სიმღერაში ჩავსვა.

ესვა შენი წყალი სერობებზე,
ესვა შენი ღვინო ოქვანიდან,
სხვას ველარავის ვანდო,
ეს ეჭვით საესე გულისჯიბე,
მტვრით გაჟღენთილი პერანგი და
მზით გაცრეცილი მანტო.

რომ ყველაფერი დაგავინყო,
რომ ყველაფერი მაპატიო,
რომ შეჩურთული სადმე
ბნელ კარადაში მიპოვნო და
ფრთა სახელოში გამიყარო,
ტანთ ჩამიცვა და გავთბე.

ამ დილას, მარტის ამ ღრუბლიან დილას, სანამ დედამიწა ჯერ კიდევ სუნთქავს, სანამ ბალახი ჯერ კიდევ ცდილობს ბედნიერების ენაზე სიმღერას, სანამ თევზები უდარდელად ცურავენ ზღვებსა და მდინარეებში, სანამ ყინული არ გამდნარა პოლუსებზე, სანამ სიხარული ლანდფიქსი დაგვდევს, არ შორდება თითოეულ ჩვენგანს, მე მოგმართავთ თქვენ, ადამიანებო, მარტის ამ ღრუბლიან დილას, მოგმართავთ თქვენ, ვინც ამ მიწაში პირველყოფილ ხეებზე ღრმად გაიდგით ფეხები, ვინც ამ მიწისთვის უფრო მეტი ხართ, ვიდრე წვიმა, ვიდრე თოვლი, ვიდრე მზე და ვარსკვლავები, ვინც ბალახით ამ მიწიდან ამოღებართ, ამ მიწას ქამით და ამ მიწისაკენ მიედინებით, მე მოგმართავთ თქვენ, ადამიანებო, მარტის ამ ღრუბლიან დილას მოგმართავთ თქვენ, ვინც შორეულ აღმოსავლეთში ბადებთ დახუშნულ თევზსაჭერი გემებით გადხარტ ზღვაში, ვისაც ჩინეთის ყველაზე წყლით მოწყულ ველებზე მოგვით ბრინჯი, და ყოველ ღამით ნესტიანი ფენისგულებით ოჯახებში მიგაქვთ მინა, ყველაზე მინა, რომელიც თქვენ ხართ, ვინც ავსტრალიის ქალაქებში და სოფლებში სახლობთ და კარგად იცით, რომ ეს წმინდა მიწაც თქვენია, ვინც ინდოეთის ქუჩებში სხედხართ ხელგანწევილი, ან ყვავილების თაიგულით მიიქცებით ტარებისაკენ, სადაც ლიბიისა და დუმილში განაფული ღმერთები გელიან, ვინც რუსეთის თვალუწვდენელ სტეპებში ცხოვრობთ, თქვენი სულივით გამჭვირვალე არსით ხართ მთვრალი და ჯოჯოხეთ ცდილობთ ერთმანეთის შეყვარებას, ვინც სახარაში ოაზისიდან ოაზისამდე დაატარებთ ხორბალს და მარაოს, თქვენი კანი იმ მიწაზე უფრო შავია, რომლიდანაც აღმოცენდით, თქვენ ამ მიწის პირმშობი ხართ, მოთმინება მისგან ისწავლეთ, ვინც ეგვიპტის პირამიდების ფერხით ხნავთ და აშენებთ სახლებს და ყველაზე ჩვეულებრივ ფონად აღიქვამთ ფანჯრის მიღმა გაქვავებულ ათასწლეულებს, ვინც საბერძნეთის, საფრანგეთის, იტალიის ან ესპანეთის ქალაქების ლაბირინთებში ხელისცეცებით ეძებთ სიხარულს, ვინც უკრაინის, ბელარუსის, ან საქართველოს საზღვრებში სწავლობთ ბედნიერებას, თქვენ ის არასდროს დაგვიწყნიათ, თქვენთან იყო გაჩენის დღიდან, ვინც ჩრდილოეთის ყინულებს უძლებთ და ლამაზობით სიყვარულით ათბობთ ლოგინებს, თქვენს ძარღვებში ღვაჭზე უფრო ცხელი სისხლია, ვინც ნიუ იორკის ქუჩებში ხართ და მინადცეცულ ცათამბჯენებს ეძებთ თვალებით, დღეს თქვენ ყველაზე მეტად უწყით სიცოცხლის ფასი, ვინც ანაზონის, კონგოსა და ანალ გვინეს ჯუნგლებში ხართ და შორეული ვარსკვლავებით იზაგრძლივებთ პირველქმნილ ღმირს, ვინც ბალდადის თეიარანის და ქაბულის ცისქვეშეთში ხართ გამოწყვედულნი და ნუთი წუთზე ელოდებით ცეცხლოვან სიტყვას, მე თქვენ მოგმართავთ მარტის ამ ღრუბლიან დილას მოგმართავთ თქვენ, ადამიანებო, ვინც ვერ გახსენეთ, ვისაც ვერ გცნობთ, ვინც ისე შორს ხართ, რომ თქვენამდე ჩემი სიტყვა წლების შემდეგაც ვერ მოაღწევს, მე მაინც თქვენ მოგმართავთ, სიყვარულის და სიცოცხლის სახელით, დღეს არავის აქვს თქვენზე მეტი უფლება, გაილაშქროს სიკვდილის წინააღმდეგ, არავის აქვს თქვენზე მეტი უფლება, ხმა აიმაღლოს, იყვიროს, იღრიღოს სიცოცხლის დასაცავად, ჩვენი საერთო სალოცავის, სიცოცხლის დასაცავად.

დადგება დღე და სიყვარული ველარ მოკვდება.
ველარც ბალახი გაიხარება, ველარ იწვიება
ნიფია, მდინარე აორთქლდება, ქარი ხსოვნიდან

ამოიშლება. გამიქრება ის რაც მყოფინდა
სიყვარულისთვის, წაერთმევა ნინა სინძიძე.
დადგება დღე და სიყვარული ველარ მოკვდება.

ჩაქრება ღამე, დაღამდება ძილი, აქა-იქ
ნახიზმრალივით მიმოფანტულ ფრანგებს, საუბრება
ნამი გააქრობს – ესე იტყვის „აბა, მოფრინდა

სიკარილე, ღრუბლისხელა ანგლოზივით.
ის გადუფურენს
ქალაქს
და ქუჩებს აღარცოფნის ეჭვით მოსილაგა“
დადგება დღე და სიყვარული ველარ მოკვდება.

მანქანები და საათები გაქარწყლდებიან,
მოხუცა არავინ გააღვიძება და ცოლს გზის მხარეა
თავს ველარასდროს ზეუბრუნება ქმარი ხანმოკლე,

მტერი გულს აღარ ზამოიკებნს, შვილი არ მოკლავს,
შობილი არ ცემს, მეგობარი არ გაიარებს
დადგება დღე და სიყვარული ველარ მოკვდება.

დაქტნება სიტყვა – ფიქრა შეიშრობს – სასულენდეც კი
ვერ ამოაღწევს და ტუჩებზე ლოცვის ნარჩენებს
აღარვინ მოწმენდს, შორ ზეირსიცემა არ გაუთენებს.

ზღვის გვალიანი ცა შეიწოვა, ცა თვალუნვდინელ
ხმულს ენსგავსება და ვარსკვლავებს აღმოაცენებს.
დადგება დღე და სიყვარული ველარ მოკვდება.

შალვა ბაკურაძე კიმიოგრაფია, და
მისი შთაგონებული საგლობლები გა-
ნაგრძობენ ძველ ბიზანტიურ ტრადი-
ციას, რომელიც ეფრემ სირინისაგან
იღებს სათავეს. პოეტური სიტყვისად-
მი მისი მიდგომა ძალიან სერიოზულია,
ხოლო პასუხისმგებლობის გრძნობა –
უკიდურესი.

მაქსიმ ამელინი

შალვა ბაკურაძის ლექსების თარგმნა-
რთული და საინტერესოა. უფრო
ამის მიზეზი ისაა, რომ თავად მისთვის
ლექსების წერა რთული და საინტერესო
პროცესია. იგი ხომ მათში იყენებს არქა-
ულ ფორმებს და უჩვეულო სინტაქსს,
და ეხება ძალიან ღრმა თემებს. მაგრამ
ყველაზე მნიშვნელოვანი მის პოეზიაში
ისაა, რაც ჩემი აზრით დიდ პოეტს ყველა
დანარჩენისგან განასხვავებს: მიუხედა-
ვად მთელი ამ ფორმალური სირთულისა,
მისი ლექსებიდან ისმის ახალგაზრდული
და ძლიერი, სიყვარულით სავსე ხმა. ის-
ნი ცოცხალია.

ანა ზოლოტარიოვა

პეიზაჟი და საბავშვო ფონი

„მე რაც მაქვს, მხოლოდ უნთთვის ნაცვს და
რაც არა ნაცვს,
ისიც შენთვის მაქვს ზათენული“ და ეს რომ გამეგო,
ჩუნიად ახვედო, გამოვალე ცალი დარბაზი,
დღიბურაში რომ დანახა სოფლის სამრეკლო.

მგონი ოდნავი ქარი ეროდა, რადგან სარეცხის
ნესტიან თოვზე გადფენილ ცისფერ სარაფანს
რალაც არხედა და ფანჯრის ქვეშ ეზო დანრეცი
ხელს ვერ მიშლიდა დანახა სოფლის სამრეკლო.

ეზოში იდგა სამი მსხალი, ერთიც ქლიავი,
ნიგოზი ფილტვებდარბილული, მივეზის ფოთლებთან,
შო, გამაძინდა მუდამ დაქრის გრილი ნიაფი,
სწორედ ის, ახლა რომ არივდა, რომ აცოცხლებდა
ნესტიან თოვზე გადაფენილ ცისფერ სარაფანს,
ეზოში იდგა სამი მსხალი, ერთიც ქლიავი.

ეზოს ბოლოში ჩემმა იყო, იქვე ბოსელი,
გვერდით სალორე და თევზსმეტი ჩლიქით მოხედილ
აუნთქავადაორთქლილ ტყალაპა ბენებას

ვერ მოვისმენდი,
რომ არა დილის თაენკარა გრილი ნიაფი
და ალიონის ოდნავ სუნი, სწორედ ისეთი,
როგორიც არის გადამიდან უცხო მოხუერის
მორი ღმუილი და მის ფონზე სოფლის სამრეკლო.

ენ სექსტონი

Anne Sexton

(1928-1974)

მაჟინ კუზინი

ასე იყო...

(ფრაგმენტი ენ სექსტონის პოეზიის სრული კრებულიის
წინასიტყვაობიდან, *A Mariner Book, Boston, New York, 1999*)

ენ სექსტონს პირველად 1957 წლის ზამთარში შევეფდი. ჯონ ჰოლმისის პოეზიის ვორქშოპზე. ყველას ყურადღებას იქცევდა მაღალი, ცისფერთვალება, გასაოცრად გამხდარი გოგონა, მისი ყვავილებით გაღამებული საცულდაგულოდ დაბეჭდილი თმა, სახეზე პროფესიონალურად დადებული კოსმეტიკა, საყურე, სამაჯურები, ფრანგული სუნამო, მაღალი ქუსლები, პომადა და ფრჩხილის ლაქი... ნამდვილი მოდელივით გამოიყურებოდა. ზენ ორივე ამბიციური დამწერელი პოეტები ვიყავით. ჩვენს დაახლოება იმანაც შეუწყო ბელი, რომ ქალის ერთსა და იმავე ნაწილში ეცხოვრებოდა. მას მერე უახლოესი მეგობრები, პროფესიული მოკავშირეები და ერთმანეთის შემოქმედებისა და კეთილდღეობის ერთგული დამცველები და გულშემატკივრები ვიყავით მის სიკვდილამდე, 1974 წლის შემოდგოამდე.

ენ სექსტონის პრობლემური და ქოტურნი ცხოვრების დეტალები არავისთვისაა საიდუმლო. იმ დროს არც ერთი სხვა ამერიკელი პოეტი არ საუბრობდა თავის პირად ცხოვრებაზე. ენ სექსტონის პოეზიის გულწრფელობა და მასში საკუთარი ინტიმური ცხოვრებისა საჯაროდ გამოქანა იზიდავდა მკითხველს, განსაკუთრებით ქალებს, რომლებიც მის პოეზიაში საკუთარ პრობლემებს ხედავდნენ, მაგრამ ამავედროულად კრიტიკოსებისა და სხვა პოეტების, განსაკუთრებით კი მამაკაცების უმეაყოფილებას იწვევდა. ისინი თავს შეურაცხყოფილადაც კი გრძნობდნენ.

სექსტონია პოეზია მალევე გახდა მსჯელობის საგანი ლიტერატურულ შეხვედრებზე, პრესის ფურცლებზეა თუ კოლეჯის სტუდენტებს შორის.

დღემდე არსებობს რადიკალურად გამსხვავებული მოსაზრებები მისი შემოქმედების შესახებ. საკუთარი ცხოვრების დეტალებზე საუბარი ზოგ მკითხველს აჯადოვებს და ზოგში კი ზიზღს იწვევს. გარდა დიდი ინტერესისა და ენებთადასტურების მისი პოეზიის მიმართ, სექსტონია პოპულარობას ხელი შეუწყო მისმა არაჩვეულებრივმა ფიზიკურმა სილამაზმაც. მან დაამსხვრია იმ დროის წარმოდგენა პოეტი ქალია შესაბამის, რომელიც აუცილებლად მსკესნელი უნდა ყოფილიყო და ეს ნაწილობრივ იმიტომაც მოხდა, რომ ენს მოსწონდა თავყვანისმცემლების აღფრთოვანება. თუმცა, გლანურულ ქალში ულამაზო და საშვაროს ინდიფერენტულობით და სისასტიკით შემოსული ბავშვი იმალებოდა. ის დარწმუნებული იყო, რომ მის მშობლებს მისი დაბადება არ სურდათ, მასწავლებლებში, რომლებიც ყველა მის წილს და ევრც ანაგლის მიმართ რაიმე მიდრეკილებას ვერ ხედავდნენ, განუწყვეტილ უბრაზდებოდნენ და ენთან ურთიერთობისას მოთმინებას კარგავდნენ.

სექსტონი 1928 წელს დაიბადა. ოცი წლის ასაკში ცოლად გაყვა ალერედ მთელერ სექსტონ II-ს და ცოტა ხანი ბალტიმორსა და სან-ფრანცისკოში ცხოვრობდა, სადაც მისი მეუღლე ფლოტი მსახურობდა. 1953 წელს იაინი მასაჩუსეტსი დაბრუნდნენ, სადაც ლინდა გრეი სექსტონი დაიბადა.

1954 წელს ენ სექსტონს მშობიარობის შემდგომი დეპრესიის დიაგნოზი დაუსვეს და ნეიროფსიქიატრიულ საავადმყოფოში მოათავსეს, რომელიც შემდგომში არაერთხელ გახდებოდა მისი თავმჯდომარე. საავადმყოფოში ყოფნის დროს მას სხემი ესმოდა, რომლებიც თვითმკვლელობისკენ დაჟინებდა: მოუწოდებდნენ. ამ

დროს დიდი რაოდენობით ითამაშა დედამ, რომელმაც ეპილეზიის თავი მოკლავს არ დაანება.

თუმცა, მეორე ბავშვის დაბადებიდან შვიდი თვის შემდეგ იგივე განმეორდა. ამ დროს ბავშვები მისი მეუღლის მშობლებთან წაყვანა. ენა მწყვედ განიკადა ბავშვებთან განმეორება და თავის დაბადებიდან დღეზე თვითმკვლელობა სცადა. ეს იყო თვითმკვლელობის პირველი მცდელობა. შემდგომში ეს მცდელობები მძირად მის დაბადების დღეს ემთხვეოდა.

ენზე დიდი გავლენა მოახდინა მარტინ ორნმა, ახალგაზრდა ფსიქიატრმა, რომელიც მას შემდეგი შვიდი წლის განმავლობაში მკურნალობდა. მრავალი დიაგნოსტიკური ტესტის საფუძველზე მან დაადგინა, რომ მიუხედავად ენის ნარსული ნარეულებიდან, ის უაღრესად მიჭირი იყო. მისი აზრით, ის უნდა მიტრუნებოდა ლექსების წერას, რასაც ენ სკოლაში სწავლის დროს ცდილობდა. სწორედ ექიმი ორნის დაწინება იყო, რომ ენს პოლშის ვორშოფში მიეღო მომანილეობა.

პოლშის ვორშოფში სექსტონმა პროგრესი შეტეორის სიქარიტ განიცადა. მიაღ ლექსები სტავდა-სხვა ყურნალ-გაზეთებში იბეჭდებოდა.

წლებს შემდეგ, როცა ენ სექსტონი შეიპყრო აზრმა, რომ ცხოვრებაში არაფერი გამოუვიდა, ის ეკლესიისკენ მიბრუნდა. მის მიმართ დიდი თანაგრძნობით და გაგებით გამაყვალულმა ხანშიშესულმა მღვდელმა აუხსნა ენს, რომ აჯ, ერთი ხელის მოხმით კათოლიკე ვერ გაბდებოდა. თუმცა, უთხრა ისეთი რამ, რამაც ისინა ენ სექსტონი დაღუპვისგან: „ღმერთი შენს აბეჭდ მანქანაშია.“

მოხია ენ სექსტონის ერთადერთი მიზანი და თავის გადაჩენის საწალები იყო. დეპრესიიდან თავის დასაღწევად და ბევრ კითხვაზე პასუხის გასაცემადა ია იმ დროისთვის ისეთ პოპულარულ ავტორებს კითხულობდა, როგორცა ფროიდი, თეოდორ რეიკი, ფილიპ რიფი, ელენა დოიჩი, ბრუნო ბეტელჰაიმი.

საზაფხულო სკოლაში ფილიპ რავთან გატარებულ პერიოდში ის გაეცნო კავკასია, დოატოესკის, თომას მანს. თუმცა, მის უსაყვარლეს ხანარმოებედად მიხინჯ ანდერსენი და გრიმი რჩებოდნენ. ასევე უყვარდა ბიბლიური მოთხრობები და ბერძნული მითოლოგია. ის ცდილობდა ზღაპრებისა და მითების გაჩენებთან ცხოვრებისეული პარალელები გაეკეთებინა.

სექსტონი დაუღალავად იკვლევს მარადიულ თემებს: სიყვარულს, დანაკარგებს, სიკვლე, მამა-შვილის ურთიერთობას, სიკვდილს.

როცა ენ სექსტონის როლზე ვსაუბრობთ მსოფლიო პოეზიაში, უნდა აღვნიშნოთ, რომ ის საკუთარ ცხოვრებისეულ გამოცდილებაზე დაყრდნობით წერდა. იგი გათავისუფლდა ქალის სახის ისეთი კლიშეებისგან, როგორცა ქალი-კერის დამცველი და ქალი-

ქალმწერი საწაღში. როდესაც ქალთა მოძრაობა დაიწყო, უკვე არსებობდნენ ისეთი პოეტები, როგორებიცაა პლათი, რიჩი, სექსტონი, ზოვანი, სენსიტივიტი.

ქალი პოეტები განსაკუთრებითაა განმეორებენ სექსტონთან, რომელმაც დამასერიცა ტაბუ, და ლიად დაიწყო ისეთ საკითხებზე წერა, როგორიცაა ინცესტი, აბორტი, მენსტრუაცია, ნარკოტიკები და ა.შ. მან უშშირად დახატა იმ დროის ქალის რეალური, წერვი-ული ნდგომარობა, თუმცა, თავად ვერ შეძლო გამკლავებოდა საკუთარ ცხოვრებისეულ პრობლემებს, სხვებს დიდ სტიმულს აძლევდა.

ენ სექსტონის თავყვანამცემლები სწორედ ამ გულწრფელიობისთვის აღმერთებდნენ მას და მის პოეზიას ისე ეპყრობოდნენ, როგორც წინდა გრალს.

ინგლისურიდან თარგმნა დალილა გოგიაშ

მზის ჩასვლის შემდგომ

რალაც

ცივი შემორჩა ჰაერს,

ფინულისა თუ

ფლეგმის აურა.

მთელ დღეს ნაგებ სიცოცხლეს კი

მზის ჩასვლა შთანთქავს.

იკლტა სისხლით ჰორიზონტი,

თითოს სიცოცხლეს

ცერა თითს უწოვა.

ცერა თითი, ასე პატარა,

ასე წითელი,

თვალს ეფარება.

და მოიცებს მარტოდმარტოს

ეს სიცოცხლე –

თუ – სიზნარი,

რომელშიც ვცხოვრობ.

შემოდო, ზეცა –

როგორც გაშლი –

სულ უბრალოდ ჩამეკიზა,

მეგრამ სანაცვლოდ

ვკითხავ ვარაცვლავს,

ცაზე პირველი რომ ამოვიდა:

აქ რატომ ვარ?

რატომ ვცხოვრობ მე ამ საილში?

ვისი ბრალია?

გისმენ,

რას მეტყვი?

ინგლისურიდან თარგმნა დათო გაბუნიაშ

დაიან ვუდ მიდლბრუკი

ხელოვანი ქალების საზოგადოება, 1963 წალი

(ნაწყვეტი ბიოგრაფიული რომანიდან „ენ სექსტონი“)

1963 წლისთვის ენ სექსტონი უკვე დამკვიდრდა ამერიკის ლიტერატურულ ასპარეზზე, როგორც ახალი, ანგარმგასაწევი პოეტი. შემდეგი ათი წლის განმავლობაში იგი მიიღებს იმ პრისების, ჯილდოების, საპატიო ნოდებებისა და სტიპენდიების უნეტესობას, რომელთა მოპოვებაც იმ დროისათვის ამერიკელ პოეტს შეეძლო, ხოლო მისი შემდეგი წიგნი — „რჩეული ლექსები“, რომელსაც ოქსფორდის უნივერსიტეტის გამომცემლობა ბექდავს, მის შემოქმედებას პრიტანეთშიც მოუტანს ავტორისათვის ფრიად სასიამოვნო აღიარებას. წარმატებების მალევედგება ბარათებმა ზედიზედ დაიწყეს ცვენა ქვეყნოთერის ქუჩის 40 ნომერი სახლის საფოსტო ყუთში იანვრის დასაწყისისათვის, როდესაც გამომცემლობა „პოუთონ მიფლინის“ რედაქტორმა სექსტონს ახარა, რომ „ყველა ჩემი საუნჯე“ წიგნის ეროვნული დაჯილდოების ნომინანტთა სიაში მოხვდა. მარტში პოეტმა შეიტყო, რომ მან ფორდის ფონდის გრანტი მიიღო, რათა თეატრისთვის ემუშავა; ამ გრანტის უწინდელი მფლობელები ენთონი ჰეიტი და რობერტ ლოუელი გახლდნენ („ბუმ, ბუმ, — შემოსახა ჩემმა გულმა, — ეს ხომ უამრავი ფულია!“ — თქვა შენდგე სექსტონმა).

და მაინც, ყველაზე მნიშვნელოვანი სარგებელი, რაც „ყველა ჩემი საუნჯის“ ხელობით შეძლო მიეღო პოეტს, გახლდათ ნეკლოებისა და ლიტერატურის ამერიკული აკადემიის მიერ დაფინანსებული სამოგზაურო სტიპენდია, 6500 დოლარი, რომელიც მას ერთი წელი საზღვარგარეთ გატარების საშუალებას მისცემდა. სექსტონი პირველი იყო, ვინც ამ ჯილდოზე წარადგინეს, ხოლო გამარჯვებული კი მასში გახდებოდა ცნობილი. კისციმდნენ კი?

როგორც ჩანს, წარმდგენ მომეტეს მშვენივრად შეესაწავა ენის წარსული, მათ შორის ისიც, რომ სექსტონს არ მოუღია მნიშვნელოვანი ფორმალური განათლება და მთი უმეტეს, არასოდეს ყოფილა სამოგზაუროდ — სწორედ ამ ორი მიზეზის გამო

ეს ჯილდო მისთვის ზედგამოტრიალად ჩათვალეს. კომიტეტის წევრები ევრც კი წარმოადგენდნენ იმ პირველ, იმპულსურ რეაქციას, რომელიც სექსტონს ამ ამბის გაგონებისას ჰქონდა: მან თავი კუთხეში მიმწყდევლად იგრძნო. ენი ხომ ამის მეთადლი დროითაც კი ვერ დატოვებდა ოჯახს, თუცა ამხელა პატივზე უარის თქმა ლიმილისმომგვრელ სისულელედ მოეჩვენა. იგი მანამ ზიოდა და მოსტყვამდა ქმრის გასაგონად, სანამ მან ცოლის გასაოცრად არ თქვა, რომ, მისი აზრით, ასეთი შანსი ცხოვრებაში ერთხელ ეძლევა ადამიანს და ამიტომ ენს უარი არ უნდა ეთქვა ამზე. საბოლოოდ, გეგმები ასე დალაგდა: სექსტონი ამ ფულს გაუყოფდა სენდი როუბერტს, რომელიც განვითარებას ჩამორჩენილ ბავშვებთან მუშაობის საბაბით მიატოვებდა სამსახურს. ენი იმოგზაურებდა როგორც პოეტი, ხოლო სენდი საზღვარგარეთულ სულიერად ავადმყოფთა კლინიკებს მოინახულებდა. ისინი ზაფხულის ბოლოს გაემგზავრებოდნენ.

მაისისათვის „ჩემმა ყველა საუნჯე“ საყოველთაო აღფრთოვანება და მითმა-მოთქმა გამოიწვია — სექსტონს ინტერვიუები ჩამოართვა ადგილობრივმა პრესამ, რადიომ და ტელევიზიამ. ხელოვნებისა და ლიტერატურის ამერიკულმა აკადემიამ ნიუ-იორკში დიდი ნეკლებმა მოაწყო, რომელთადაც განააცხადდა, რომ სამოგზაურო სტიპენდიით დაჯილდოვდა „ენ სექსტონის უნიკალური, ინდივიდუალიზმით გაჯერებული, ყველასაგან განსხვავებული შემოქმედება, რომელიც სიტყვისა და კონცეფციის მგზნებარება და სიხვედრე შერწყმულია უჩვეულო მუსიკალურობასთან.“ ამას მოჰყვა რობერტ ლოუელისა და ელიზაბეთ ჰარდუიკის მიერ დაგეგმილი მიღება ვინორ წრისათვის, რომელთადაც ნიუ-იორკმა ნაღებმა ლიტერატურულმა საზოგადოებამ მოიყარა თავი; ლილიან ჰელმანი, სტენლი კუნიცი, მერიენ მური და ასე შემდეგ. სექსტონი „პოუთონ მიფლინის“ სარეკლამო აგენტს ეხუმრებოდა, რომ

ზაპი ვაგია

როცაქალიწერს, მეტისმეტადვერსგარძნისისქალი, ექსტაზებს, ტრანსებს, ციურნიშვნებასანაულებს, ციკლი, შვილები, კუნძულებიარავითარი თითქოსარყოფნის, ესგლოვადააურზაურიც დაბოსტნეულიცარკპაროდენარასდროსთითოს, დაეარსკვლავებზემკითხაობაქცევიჩვევად, მწერალიარმოთქვამუშიადთელთვალსითხოვს, ჩემოძვირფასო, ისგოგომეყარ.

როცაკაციწერს, მანყოველთვისზედმეტიიცის, ბევრიქარაგმადათილისმა. თითქოსარკმარა მისთვისშენებადაათასისიკეთემინის, მანქანებისდამადებებისმთელისამყარო, არცსისხლისღერებიაარასოდესგადაამეტებს. ავეჯისაგანხეჭმისისიე, თავიდანერზავს, მწერალი, მისიარსებობით, არისთავზედი, ჩემოძვირფასო, ისკაციმენარ.

ჩვენ, მოძულეებსსაკუთარიარსებობისაც დაიმფესსაცმლის, თუსამოსის, ირგლივრომგვარავს, ჩემოძვირფასო, ერთმანეთიმიანცომგვიყვარს დაჩვენსსეულებსაცისილურჯედასინაზედაპრავს. ჩვენგვიცეხსთვალსსაშინელილსარებები, თუმც, ექორწინდებითდაშვილებიზოლიისუნთქავენ, ჩვენვავსებთსულფრას – არვინაახელისმხლებული, არავინჩება, ვინცწყეულხევაგასასუფთავებს.

ინგლისურიდან თარგმნა სალომე ბენიძე

იაც მიერვია მდიდრებთან და ცნობილებთან თავისი წიგნის ეგზემლარით, როგორც შოკოლადის ყუთით ხელდამშვენებულს ეწელო, არ იქნებოდა ურიგო, ერთი ცალი ჟაკინი კენედისთვისაც გაგზავნა თეთრ სახლში: „განათლებული ვინმეა, თანაც ქალია, დედაა, მასაც ხომ მოუკვდა მამა? გარდა ამისა, კმარი მასაჩუსეტსელი ყავს.“

თუმცა დაჯილდოების ცერემონიალის წარმოდგენამ სექსტონის ისეე აუზნია თავგზა:

– სანამ ციტატებს წაიკითხავ, სცენაზე უნდა ვიდგე, – უთხრა მან ექიმ ორნს, – ლექსს რომ ვამბობდე, თავდაჯერებულად ავიდოდი სცენაზე და სანამ ბოლომდე ჩავერთიხავდი, ყველა ჩემს ფერხებით იქნებოდა. მაგრამ იქ ძველოვით დგომა?! და მერე კიდევ დიდი კოქტეილის წვეულება! („და რა მოხდება, თუ შეირბევი? – გაუკვირდა ექიმ ორნს, – კარგი მანერებისთვის გაძლევენ ჯილდოს?“). სექსტონი ზედებოდა, რომ მას ხალხისათვის განკუთვნილი ორი მკვეთრად განსხვავებული როლიდან ერთ-ერთი უნდა აერჩია – ან პატარა გოგონასი, ან ვამპირის. ბავშვის როლი ზედგამოჭრილი იყო შინ ინტერვიუების ჩაასწერად: „როდესაც „ბოსტონ გლოუზის“ ჟურნალისტი მოვიდა, მე პატარა გოგოსავით გამოწყობილი დავებდი: აფრთხილებდი, სულ სხვანაირი – ვარაუდიც არ შეეძლო, როგორი სხელი შეიძლებოდა მქონოდა.“ მაგრამ ნიუ-იორკისთვის მან სულ სხვანაირი კოსტუმი შეარჩია – ტყიდის მოთისფრო პიჯაკი, მის შიგნით კი კისერზე თასმით შეკრული, უზურგო და უმკლავებო ტოპი: „მოწითალო-იისფერი, ღრმად გულამოჭრილი და შოკისმომგვრელი; ლიფს ზონრების გარეშე ჩავიცვამ; ტოპი ზურგზე წელამდე იქნება მოხსნილი. ყველაფერი კარგად დავგეგმე. როგორც კი ცოტას შეეზურდები, პიჯაკს გავიძირობ.“ სექსტონი ამტკიცებდა, რომ თუკი განიზრახავდა, ადამიანებისთვის თავისი ნამდვილი სახე ერჩენებინა, პატარა გოგოსავით ჩაცმული და უქუსლო ფეხსაცმლებიანი გამოჩნდებოდა მათ წინაშე: „როცა პატარა გოგოდ ვიქცევი ხოლმე, სხელი აღარ მაქვს! ვერ ავხსნი, მაგრამ ასეა.“

რამდენიმე ადამიანის ფსიქოლოგიური გვერდში დგომა ეხმარებოდა სექსტონს, ან ეტაზეუ „პატარა გოგონა“ დაუთრგუნა, თუმცალა განსაკუთრებულ მხარდაჭერას

იგი მაინც თავისი რედკლიფის ინსტიტუტელი კოლეგებისგან იღებდა. ორივეს, მასაც და კუმინსაც, 1962-63 სასწავლო წლის მეორე სემესტრში ლექციების კურსი მისცეს. მომდევნო სექტემბერში კი კიდევ ერთი საყრდენი გაუჩნდა სან-ფრანცისკოელი მწერლის, ტილი ოლსენის სახით, რომლის შემოქმედებასაც სექსტონი უკვე იცნობდა: მისი მოთხრობა „გამოცანა მითხარი“ 1960 წელს სექსტონის „ჯიგის ცეკვის“ გვერდით დაიბეჭდა „ნიუ უორლდ რაითინგში“. „გამოცანა მითხარი“ მცისეე დაიკავა ადგილი სექსტონისთვის წმინდა-თანინდა ტექსტებს შორის. არც ოლსენი დატოვა გულგრილი

სექსტონის ნაწარმოებში, პოეტის სურათი „საგიჟეთია“ უცნაო ყდიდან ამოჭრა და სანერი მაგიდის ზემოთ კედელზე გააქრა ტოლსტოის, ჰარდის, უილმენის, კოლერის და სხვა „ქომავთა და მავალთა“ სურათების მხარდაშლარ.

ორმოცდაათი წლის ოლსენი რედკლიფში ყველაზე უფროსი იყო, გარდა ამისა, იგი სრულიად განსხვავებულ სოციალურ გარემოში ცხოვრობდა. ცოტა ხანში მან აღმოაჩინა, რომ ჯონ ჩივერის პერსონაჟების მსგავსად, თითქმის ყველა რედკლიფელი სწავლული ფსიქოანალიზის სტანსებზე დადიოდა და იზიარებდა ქალთა შესახებ შექმნილ თეორიებს, რომლებიც სათავეს ფროიდის ანდა ადამიანური მოტივაციის ანბანსელი სხვა მასკულინური მოძღვრებებისაგან იღებდნენ. განსაკუთრებულ მიდრეკილებას ფროიდისტული იდეების მიმართ მატინი კუშმინ იჩენდა. თავის საღვთო კურსში იგი ფროიდს განიხილავდა და სურდა, რომ მისი მეგობრებიც აღფრთოვანებულნი ყოფილიყვნენ ნაშრომებით — „ცივილიზაცია და მისი ხარვეზები“ და „ეგო და პიროვნება“. მაგრამ, როდესაც იმ წელს ბეტი ფრედინის „ქალური მისტიკა“ გამოიცა, რომელმაც ინსტიტუტში აზრთა დიდი სხვადასხვაობა გამოიხატა, ნიგნის ავტორისეულმა ფსიქოანალიზის კრიტიკამ კუშმინის აზროვნებაში რევოლუციური გარდატეხა გამოიწვია. მოგვიანებით იგი სექსტონს სწერდა:

„მოკლედ, ამ „ქალურ მისტიკას“ ბელიდან ვერ ვაგდებ. გვიჯდები ამ მწერალზე. ზუსტი, ზუსტი, ზუსტი [...] ბოლო სამი წლის გადაბადიდან, რაც ამ აბალბედა სტუდენტებს ვასწავლი, ძეგლები, რომ ყველაფერში მართალია: აპათია, გულგრილი და მოკიდებულება ნებისმიერი აბსტრაქტული იდეისადმი, ცალმხრივი განვითარება — კაცის შეშინება და ბავშვების კეთების სუფთა დედმამკაცური მისწრაფება — სხვა მათ არაფერი ამოძრავებთ. მაგრამ ყველაზე მაგრამ მაინც „ზოგჯერ ფროიდის სექსუალური სოლიფისიზმი“ [...] მე საერთოდ ვერ ვიტან ფროიდიზმს.“

სექსტონის მსგავსად, არც ოლსენს ჰქონდა კოლეჯის დიპლომი, თუმცა სტენფორდის უნივერსიტეტში წერის კურსი მიჰყავდა — რომანის რიჩარდ სკოუპროფის ასისტენტი გახლდათ. მას და სექსტონს კიდევ ერთი საიდუმლოც აკავშირებდათ, მოდოდან გადასული პოეტების სიყვარული: „ჩარლზ რივერის სანაპიროზე დავეცირნოდით, შემოდგომისაგან ფერნაცვალა ქადრების ჩრდილში; მაშინ პირველად ვატარებდი შემოდგომას ახალ ინგლისში, — ისინებს ოლსენი, — მე სარა ტისდეილის სტროფი წაუკითხე და ენმა მითხრა: „ესე იგი, შენც გიყვარს მისი ლექსები! მაგრამ იცოდე, არავისთან,

არავისთან წამოგვდეს!“ „რა ხდება?“ — ეკითხე მე, და მან ნიამბოროტურად ერთხელ პოლმისს ჯგუფში ნამოუფრთხვეჭე ქაქარე ტისდეილი მომწონსო და იქვე გაუხანალებიათ, რომ ტისდეილი არარაობა იყო... ასე შეგვევით საუბარს ჩვენი ცხოვრების პოეტების შესახებ. აღარაფერი გვექონდა ტისდეილი და აბმარცხვინო, ერთმანეთის თვალში სარა ტისდეილისა და ედნა სენტ ვინსენტ მილიის სიყვარული ვერაფერს გვაკლუდა.“

განსაკუთრებულად ახლო კავშირი სექსტონს ბარბარა სუონთან ჰქონდა, იგი ერთ-ერთი გახლდათ იმ ორ მხატვართაგან, რომლებიც სუონის ქილიქანრე ტერმინით „ნაღებ საზოგადოებას“, ანუ რედკლიფულ სწავლულთა პირველ ნაკადს მიეკუთვნებოდნენ. სუონი ადამიანებს იატყავდა და ისე ეცნობოდა. „ენი მზეთუნახავი იყო და მე უკუტად ვცდილობდი, ჩავნვდომოდი, მაგრამ ის მშვენიერი სახის მიღმა, — ისინებს იგი, — ვერაფერი შეედრება მომენტს, როდესაც პორტრეტის ხატვისას ადამიანის შინაგან სამყაროს ხსნი. სასაცილოა, მაგრამ ეს ცოტათი ფსიქოანალიტიკოსთან ენობა ჰგავს. მე ვსვამ კითხვებს და ჩემი მენატრუები უცებ ჩემთვის და თავად მათთვისაც მოულოდნელი კუთხით ამღვადებენ თავს და ეს იმის ბრალია, რომ იციან, ვილაც აკვირდება მათ.“ დროთა განმავლობაში, როდესაც ისინი დამეგობრდნენ, სუონმა რანდენიმე ჟურნალ-გაზეთისთვის სექსტონის პორტრეტები შექმნა და ტილი ოლსენის აზრით, ყველაზე წამდელი ენისაკენაც გაიგნო გზა: „იმვითად თუ მიიხმავს ქალებს შორის ისეთი მშვენიერი ურთიერთობა, როგორიც ბარბარასა და ენს ჰქონდათ, — ამბობდა ოლსენი, — ბარბარას გვერდით ენი უაღრესად ზუნებრივი ხდებოდა, ალბათ, ასეთი თავის შვილებთან თუ იყო. ბარბარა სხვა სამყაროს ბინადარი.“

რედკლიფში ყოფნისას სექსტონმა სუონის ერთ-ერთი ადრეული ლითოგრაფია, „მუაიკოსები“ იყიდა და თავის კაბინეტში ჩამოვიდა. სურათზე ორი კაცი უკრავს სასულე ინსტრუმენტებზე, „უკანა ფონზე კი ისეთი უუქნეთია, რაც გინდა, შეგიძლია ის წარმოიდგინო, — ზუმრობდა სუონი, — გულახდილად რომ გითხრათ, ექსპერიმენტებს ვატარებდი ლითოგრაფი-

ის ფაქტურაზე. სექსტონმა კი ამ ნამუშევარს ლექსი მოუძღვნა — პირის ღრუდან ხელახლა დაბადების მოუხეტოებელ ფანტაზიაზე აგებული — შესაძლოა, ეს ფსიქოთერაპიის მეტაფორაც იყოსო, — კუმინმა ივარაუდა. მაღლირი სუონი აღფრთოვანდა, გააოგნა სექსტონის ნამუშევარმა: „ენი ჩემს სამყაროში ტრანსდოსსავით შემოაზრიალდა; იქაურება არივ-დარია, ააზანზარა, დემონივით დებატორნა ყველაფერს. რასაკვირველია, მე ქვაუ დაეკარგე ამ ლექსზე.“ ბარბარა სუონის სახით სექსტონმა, მერი გრეის სიკვდილთან რომ ვთქვათ, თავისი მსგავსი „რადიო-ტელეფონი“ იპოვა. ამ ორმა ხელოვანმა წლების მანძილზე მრავალჯერ ითანამშრომლა, სხვათა შორის, ბარბარა სუონს ეკუთვნის სექსტონის კრებულიდან: „იცილებლე ამ მოკლე“, „სიგიჟის წიგნი“ და „სიკვდილის უბის ზიგანები“ ყდა და მოსტერები, „ტრანსფორმაციების“ ილუსტრაციები.

1963 წლის 12 თებერვალს ამერიკული გაზეთები ორიოდე ფრაზით იუმეზომდნენ, რომ ლონდონში პოეტი სიღვია პლათი გარდაიცვალა. ბოსტონელებისთვის კი ეს გულთან მისატანი ამბავი იყო და ბოსტონის ლიტერატურულ წრეებში დიდი მითქმა-მოთქმა გამოიჩინა. თუმცა სიკვდილის მიზეზად პირველად პნევმონია დაასახელეს, ზოგიერთი ეჭობდა, რომ ეს თვითმკვლელობა იყო და იყო კიდევ: პლათი ასფექსით დაიღუპა, გაზის ლუმელში თავმერგული. რამდენიმეს ყური მოეკრა, რომ ტელ პოუზი ვიღაც სხვა ქალთან სასულიერო და უმეტესობა ამ თვითმკვლელობას ბერძნული ტრაგედიის თარგზე გამოჭრილ, მათეტიურ და თავზარდამცემ შურისძიებად აღიქვამდა. ის, ვინც პლათის ბოლო ხანების შემოქმედებას იცნობდა, კიდევ უფრო გაოგნებული იყო, რომ მან სწორედ მაშინ დაასრულა სიცოცხლე, როდესაც საკუთარი განუზომელი, ყველაზეაღან განსხვავებული პოეტური ნიჭი ბოლომდე გააცნობიერა.

სექსტონის შოკი კიდევ უფრო პირადული იყო, უნაიდან პლათის იმეიათი, მაგრამ მეგობრული ნერილები ცხოვრების სიხარულით სავეს ჩანდა: „სროფელში დაფასბლი ფრეიდას (პლათის ქალიშვილი) და ნ თვის ძალიან საყვარელ ვფიქრობ, ნიკოლასთან ერთად, სკებს ვუვლი, კარტოფილი მომყავს და ხანდახან ბი-ბი-სისთვის ჩართებებს ვაკეთებ.“ 1963 წლისთვის პლათის ყველა ის ამბიცია ჰქონდა ახდენილი, რომლის შესახებაც ის და სექსტონი ოთხი წლის წინ, ლოუელის გაკვეთილების შემდეგ რიცხი, სასმელის თანხლებით ლაპარაკობდნენ: ინგლისში ცხოვრობდა და დედობას, დიასახლისობასა და მწერლის კარიერას მშენივრად უთავსებდა ერთმანეთს.

ასეთი ამბიციები სტაბილურ ჯანმრთელობას მოითხოვს ადამიანისაგან, ხოლო პლათიასგან ასევე ითხოვდნენ უარე ციფრულ სასტიკ მიდრეკილებაზე, მიდრეკილებაზე, რომელსაც სექსტონი ხორციელ ლტოლვას ადარებდა — ეს იყო თვითმკვლელობისადმი მიდრეკილება. პლათის სიკვდილის ცნობამ მათი წლებისწინანდელი საუბრების ტკბილი მოგონებები გაუღვიძა, რომელთაგანაც მან ლექსი გამოადნო, სათაურით „სიღვას სიკვდილი“ და შემდეგ მეგობრებში ალწერა.

პლათის სიკვდილმა დასკვდიანა სექსტონი, მაგრამ ამასთანავე სიკვდილის ის სურვილიც ამოუტივტივა, არასდროსაც რომ არ ყოფილა მის არსებაში ღრმად ჩამარხული. თვითმკვლელობა, — დასაკვნა მან, — ნარკოტიკა ჰგავს: „ნარკომანს არ შეუძლია ახსნას, რატომ უნდა ნარკოტიკის მიღება; არ არსებობს ქეშმარიტი მიზეზი, — უთხრა მან ექიმ ორნს. ექიმი შეეწინააღმდეგა: — „როგორ არ არსებობს: ნარკოტიკი დამოკიდებულებას იწვევს.“ „თვითმკვლელობის სურვილიც ასევეა,“ — შენიშნა სექსტონმა, მაგალითად კი თავისი მეგობარი სიღვია პლათი მოიყვანა: „მას თვითმკვლელობა სისხლში ჰქონდა. ზუსტად ისე, როგორც — მე. ისევე, როგორც მრავალ ჩვენგანს. უბრალოდ, ჩვენ გაგვიმართლა, არ ვართ აცლილი და სურვილს და რაღაც თუ ვიღაც ვამოქმედებთ, თვითცხლთ.“ სექსტონის ფსიქიურ მდგომარეობას იმ პერიოდში ამყარებდა რელიგიის ინსტიტუტის ხელეიან ქალებთან მისი ბედნიერი თანამშრომლობა, აბალი შემოქმედებითი შესაძლებლობები და პერფორმერის ნიჭი, რომელიც სულ უფრო და უფრო დიდ აუდიტორიას იზიდავდა, მაგრამ პლათის სიკვდილმა იგი მისი ძველი ავეჯებისაგან განიწვეულ თვითგანადგურების დამყავეულ ქაობში დააბრუნა: „სიღვას სიკვდილი არ მასვენებს, — უთხრა მან ექიმ ორნს, — მეც იმავეს ჩადენის სურვილს მიჩენს! მან ჩემი კუთვნილი მოითვისა. ეს სიკვდილი ჩემი იყო! მან თქმა უნდა, მისიც, მაგრამ ჩვენ ორივე ცვდილობდით მისგან თავის დაღწევას, როგორც თქვენ ცდილობთ სიგარეტის მონეევას დაანებოთ თვით.“

ინგლისურიდან თარგმნა ანი კოპალიანმა

შენს სილამაზეს თუ მივიღებთ მხედველობაში, მაგ შავი ჩექმის და მეომრის ნიშნის რად შიშობ დაწვას? რას დგაბარ ჯოჯოხად და რად არ წყვეტ კავშირს ომთან? მოგკლავენ და იტყვი გვაზად, უფიშო ბიჭო, შენ – გვაზად, როცა მე კვლავ ჩვენს ლოგინს ავშლი. ო, ჩემო ძმაო, როგორ აგებ კოშკებს ოცნების, როცა მე აქ კვლავ სხვების გულთა პერობით მოცდები? მოდი, ვიტყვილი ძველი ცეკვა, დედ-მამის ცეკვა – იმ ზანდუკიდან „Ile de France“-ს მარკა რომ ეკრა და შამაჩენის ლონდონური ტყავის ჩემოდნის, რომ მოატარებს მსოფლიო და სხვენზე შემოდვას, ფსკერიდან კვლავ ის კოსტიუმები ამოვართოთ: თეთრი პარიკი და სწავლულის რუხი მანტი... თუ გახსოვს ჩვენი თამაშების ძველი სამოსი – საცოლის – შავი; შავი, შავი, შავი – საქმროსიც?

მკვიწხარაბა, როცა ღმერთი აგზოვს „ნახვამდის“

შენს სილამაზეს თუ მივიღებთ მხედველობაში, ტახტზე ცეკვაში გატარებულ გიჟურ საათებს, ვყვიროდით: „მამა, მამა, მამა!“ მე – ძიძის გაშლილ კაბაში; შენ – შავ სამოსელში, ზურაფა მნათე, რომელიც ტახტზე გაწუწუებულიც ხტოდა და ზტოდა, ძმაო, ბატონო ჯარისკაცი, ხმა რად გითრთოდით, როდესაც წყევლას ზურაფულებით დის სათუთ ყურთან? ამოვიღებდი ჯერ მიზანში და მერე სუნთქვას შეიკრავდი და მომასწავლებდი რაიმე უჩაჩას – „მოყვარება“, ვთქვით და მოსწყებოდით უცერად ოთახს, მოეშვერდი ჯინის ხარბ და უაზრო ხუხვას და დაფიწყებდით: „დედა, დედა“ – ძველისძველ მოთქმას; ასეთი ცეკვა ბევრი ახსოვს ოთახის კედლებს, შენი ხელები ჩემს მკერდზე და... და ასე შემდეგ.

ერთ დღესაც ცილინდრს ორი თითით შევხო იგი და ოთახიდან სწრაფად გავიდა, კამათს მორჩა. ფეხს იორეცდა და ბოლო სიტყვად ასე მითხრა: გარანტიებს არ ვიძლევი. ასე დამტოვა, სრულიად მარტო და სიბნელეში ჩემი სვითერი ბურთად დაეკუქე და თან ნაგილე საძინებელში, თითქოს ამით ღმერთს სამყოფელი გამოეუფონე, მე ხომ ისა ვარ – მრეცხავი ძალი, სუფთას რომ გტოვებს, მაგრამ არა – გაუთოებულს. გაღვიძებულს ოქროს ზოდები შემარბა ხელში სვითერის ნაცვლად. მე მთელ მსოფლიოს დავამარცხებდი, მაგრამ უიღბლო მეცნიერივით დაეკარგე რუკა.

გახსოვს ოქტომბრის ფოთოლცეკვა, ჩვენი ქორნილი, მე ხის ქოხაში ჩავეტილი, ფეხარმოცვლილი? ახლა ვზივარ და ვასამარებ ამ სხვენს და მთელს შენს სილამაზესაც. თუ მე ვცეკვავ, შენ უბრადა აქნევ კუთხეში თავს და მერე უბრადა იხურავ კარებს. შენ ვერ მისწენებ, ჯარისკაცი, ასეა საქმე! ისევ სცნობ ამ სხვენს? თუ ჟამთასვლის ლანჩა აბოტებს ძველ მოგონებებს? – ომზე ფიქრობ, ომი გაბოდვს. მიდი, ბატონო ჯარისკაცი, ერთხელაც მთხოვეთ ცეკვა და მამის ძველი ძაძით გამოიგლოვეთ ჩვენი შავბნელი სიყვარული, ერთხელაც სცადეთ. რაკი დედ-მამამ მოასხერბა – ჩვენც შევძლებთ ამდენს.

ინგლისურიდან თარგმნა ანი კოპალიანმა

ინგლისურიდან თარგმნა დათო გაბუნია

(ჩემს მეგობარს, რუსს, რომელიც განიცდის,
რომ აღსარებაზე არ დავდივარ)

მე წავიკითხე ეს წერილი, რომელშიც ჯავრობ,
რომ არ ვაბარებ აღსარებას და კიდევ ჯავრობ,
რომ არ მნამს ღმერთი და კონვერტში მზრუნველად ჩადე
თვით შენი ჯვარი,
ძალის კბილებნადევი ჯვარი,
ფერგადასული მომცრო ნივთი, სულ ცერის ფარდი,
ხისგან გათლილი, მშვენიერი უცხო ვარდი -

და მე ვლოცულობ მის მკრთალ კვალზე,
იმ რუხ ლაქაზე,
შენს წერილზე რომ დარჩენილა ცხადად და მრთელად...
და სულს მისუთავს ცოდვები და ვცდილობ, ვირწმუნო
ამ ჯვრის. ვეხები მის თეძოებს, სახის მუქ ხაზებს,
მის ძლიერ კისერს, მის მრუმე თვლებს.

შენ მართალი ხარ -
ლამაზია იესო ქრისტე!
როგორც ზორცს - ქონი, მის ძვლებს ფენა ყინული ადევს.
რა უმწიოდ სურს, მომიქციოს თავის მკლავებში,
რარივ უმწიოდ ჩემი თითი მის სხეულს მისდევს;
და მაინც - ვერა... გჭირდებოდეს, არ ნიშნავს გნამდეს!

მთელი დილაა,
რაც დავდივარ ყელზე შეშბული
ჯვრით, სულ უბრალო და ხამ დაფზე რომ ჩამოეკიდე
და მიკაკუნებს გულთან, როგორც ჯერ მუცლად მყოფი
და დაბადების მომლოდინე ნაყოფის გული...
შენი ბართიც, რუთ, გულთან მიდევს.

ჩემო ძვირფასო მეგობარო, მე დაეიბადე
ცოდვის სწავლულად და ოსტატად და დაეიბადე
მათ მომნანიედ - სულ ესაა ჩემი ლექსებიც:
გულმონყალეზა
ძუნწისათვის;
წყლის მედგრად ნაყვ;
ამსოფლიური სიბევეით; სმენა ნემსების.

ინგლისურიდან თარგმნა ანი კოპლიანმა

ასოზის მკვიდრება

დილის მაგიდას,
საუზმის თეფშებს გადმოჰყურებენ
ანგლოზები,
და ცხოველურად სევედიანი
ფრთა შეუკეცავთ
თუმცა კი წუხელ
ბანჯოს უკრავდნენ.
ისევ მოვა დღის ნათელი -
ვეება მზით,
დედა-სატვირთო მანქანებით,
ამომკვეთი ორთქლის ძრავებით.
თუმცა კი წუხელ ასომ
კარგად გაიგნო გზა
შინისაკენ -
რკინასავით გამაგრებულმა -
სცემდა, ურტყამდა მთელი ძალით.
ეს თეატრია,
დღეს კი ნაზია,
პატარა ჩიტი,
ჩვილი ბავშვის ხელივით რბილი,
ქალი - სახლი.
კაცი - სამრეკლო.
თუ ყიმაობენ - არიან ღმერთი.
თუ შორდებიან - არიან ღმერთი.
თუ ხვრინავენ - არიან ღმერთი.
დილით კი კარაქს გადაუსხამენ
პურის ნაჭერზე.
ძალიან ცოტას ლაპარაკობენ,
რადგან ისევ ღმერთი არიან.
მსოფლიოში ყველა ასო არის ღმერთი -
ქალის ტკბილ სისხლში რომ
იფურჩქნება,
ყვავის, ყვავილობს.

ინგლისურიდან თარგმნა დათო გაბუნიაშვილი

მისი კანის სახსი

არაბეთში ახალგაზრდა ქალებს ხშირად მარხავდნენ გარდაცვლილ მამებთან ერთად ქალღმერთებისადმი მსხვერპლშენიშნის ნიშნად. ჰაროლდ ფელდმანი, „უდაბნოს შვილები“

მხოლოდ ერთი იყო მთავარი – მისი ღიმილი, მასთან შეხება, მის გვერდით ძილი, ყოველივე სხვა – წარმატება. ერთად დამალვა ნაკვეთებში აბრეშუმით, დედის თვალთაგან გარიდება, ჩვენი დუმილი, როცა გეშთაბინება ბნელმა ოთახმა, როგორც ქვაბულმა, პირის ღრუმ ანდა, მე მაშინ სუნთქვა შევიკარი – მამა იქ მყავდა. მისი თითები, მისი კეფა, მისი ცბილეები, თმა ბალახით ეზრდებოდა, მე კი ვინეტი მისი კანის ხავაზე უჩუმრად. მანამდე, სანამ არ შევეშინდი, ჩემი დები კი ვერასოდეს ვერ გაიგებენ, საკუთარ თავს როგორ გადაეცდი, თითქოსდა ღმერთთა გაცურება რომ დაგიჩემე, ვეკვრიდი მამას, ქველდოე ქვად მამარეში.

ინგლისურიდან თარგმნა სალომე ბენიძე

კურტ ვონეგუტი უმცროსი წინასიტყვაობა ენ სექსტონის წიგნისთვის „ტრანსფორმაცია“

(წაწყვეტილი)

„სიკვდილი იწყება როგორც სიზმარი, საცხა-გნებითა და ჩემი დის სიცილით“ – წერს ენ სექსტონი თავის სხვა წიგნში – „ჩვენ ახალგაზრდები ვართ“ – და მერე განაგრძობს – „მეცხერნობთ დამარისკო-ტას გზაზე და მოცვს ვკრფეთ.“
დაე, ღმერთმა მიიღოს იგი.

ერთხელ ჩემს პოეტ მეგობარს ვკითხე, რას აკეთებენ პოეტები. ცოტა ხნის ფიქრის შემდეგ მან მიპასუხა: „ისინი ენას განაგრძობენ“. მშვენიერი პასუხი იყო, თუმცა გულის სიღრმეში, აშან სულაც არ ამავსო მადლიერების გრძნობით პოეტების მიმართ. ისინი, ვინც ენის გავრცობა-პატრონობითა დაკავებული, შეიძლება, საერთოდ არ იყვნენ ჩემთვის საინტერესონი.

ენ სექსტონი უფრო მნიშვნელოვან საქმეს აკეთებს: ის ათვინიერებს ჩემს შიშს, გამოცდის მას, მის შესახებ წერს, ასწავლის მას ხრიკებს ჩემს გასართობად, მერე კი ისევ უშვებს უკან, უღრან ტყეში სანაერდოდ.

ჩემი აზრით, ენ სექსტონი ამას საკუთარი თავისთვისაც აკეთებს. დაე, ღმერთი იყოს მასთან.

რას ვიტყვი ამ ლექსებზე? არც არაფერს. კოლეჯებში სწავლებას თავი იმიტომ დავანებე, რომ ხელოვნების ნიმუშებზე სტუდენტებთან ლაპარაკი, მათი განმარტება, ჩემს თვალში დანაშაულს დაემსგავსა. ჩემს კარიერაში ეს კრიზისი მაშინ დადგა, როცა თვალი გავუხსნორე აუდიტორიას, რომელიც ჩემგან ჯეიმს ჯოისის „ულისეს“ ახსნას მოელოდა.

მე წავაგე. რა თქმა უნდა, წიგნი წაკითხული მქონდა, მაგრამ როცა სალაპარაკოდ პირი გავაღე, ერთი სიტყვაც ვერ ვთქვი.

ინგლისურიდან თარგმნა სალომე ბენიძე

(ნიგნიდან „ტრანსფორმაციები“)

ამ ნემთხვევაში, მთხრობელი მე ვარ –
მე ვარ, შუა ხნის ჯადოქარი,
ჩემს გრძელ მკლავებში გახლართული,
ნიგნი ჩარგული,
მზად ვარ, მოგიყვებ ერთი ამბავი, ან იქნებ, ორიც.
მოვედი, რათა შეგახსენოთ,
რომ გითხრათ ყველას:

ელის, სემუელ, ელეონორ,
ჯეინ, ბრაიან, კურტ და მერიელ,
ვინც კი ახლოს ჩამწერივებულხართ.
ელის, გახსენებ,
იმ შორეულ ორმოცდათექვსმეტს,
როცა პატარა იყავი და გიკითხავდნენ
ათასგვარ ამბავს,
ან შენ, სემუელ,
ოცდამეცამეტს, არც გახსოვს იქნებ,
საღამოს ათზე გაშლიდნენ ნიგნებს,
კვამლს როგორ გაჰყვა
ბოროტი მეფე,
რამ დაგავინყა?
ნუთუ ეს შენ ხარ?

იქნებ, კომბა
ან ზღვის ქვეშ ნეგებარ?
გახსოვს ყურადღებას,
ძვირფასებო,
მინდა, ერთი ბიჭი გაგაცნოთ,
იგი თექვსმეტი წლისაა და ითხოვს პასუხებს,
იგი ყოველი ჩვენგანია,
შენ გგულისხმობ,
ჩემს თავს გგულისხმობ,
რადგან არ კმარა, იკითხო შენ,
ანდა მოლუსკის წვნიანი ხერხიშო,
უნდა გეძებოთ პასუხები,
როცა კითხვები ასე გეაწუხებს.
იოზეა ოქროს გასაღები, აი, ამ ბიჭმა,
ახლა კი ელის, რომელი კარი გაიღებს.
ბიჭი, მხოვენილი ხუთცენტიანის,
საფულეს ეძებს,
თუა აქვს მხოლოდ,
იქნებ მერე ნაწყვეტს არფას.
სწორედ ამიტომ ხელს არ უშვებს ბიჭი გასაღებს,
გამომწვევდელი საიდუმლო ისე ეძახის,
როგორც ძალიან ზაფხულის ზვატში – ერთადერთ მშველელს.
ბიჭი გასაღებს ატრიალებს.

Presto!

და თურმე ოქროს გასაღები ამ წიგნს განაგებს,

კენტი ზღაპრები – იმები გრიშების გარდასახვა.
რა გარდასახვა?

რა იქნებოდა, რომ ქალადღის მომცრო სამაგრი,
უეცრად ისე გაზრდილიყო,
რომ ქვეყლიყო ენადგებად?
(კი, ასეც ხდება.)

ინგლისურიდან თარგმნა სალომე ბენიძე

მისი მსგავსი

გამოველ გარეთ წყველი აღქაჯი
შავ შაერს მოგარდევს, დამე მაგულადებს,
ბოროტი ზმანებით ზედ გადავალაჯებ
სახლებს, სათითაოდ ჩაეაქრობ; კუნაპეტს
თორმეტ თითს მოგურევ და კუპრს დაფუშებ.
ასეთი ქალი ქალს სულაც არ ჰგავს,
მე ვგავარ ამ ქალს.

ხის ფულუროები მოვძებნე ფათური
ხელის, – ამოვაცე წონჩხებით, წიგნებით,
კაბებით, მძივებით; ვარ ასე გართული
მატლებზე, ელფებზე ზრუნვით; და ვიქნები
მუდამ მარტოსული, შემლილი ავსული;
არვი შეიყვარებს ქვეყნად ქალს ამგვარს.
მე ვგავარ ამ ქალს.

შენი ავტობუსი მეც დიდხანს მარწყვდა,
შეივალ მკლავს ვუქნევდი შორ სოფლებს გზადაგზა;
ელვარე ბილიკებს თავს ველარ ვაღწევდი,
თეირობს მიკებნდა სხივების გიზგიზი,
ახლა მაგ ბორბლების ქვეშ ძვლებს ვატაკაყუნებ.
ასეთ ქალს სიკვდილის სირცხვილი არ კლავს.
მე ვგავარ ამ ქალს.

ინგლისურიდან თარგმნა ლელა სამნიაშვილი

ღმერთები

მის სექსტონი წავიდა ღმერთების საქმნად.
მან დაიწყო ცაში ცქერა –
მოლოდინით, რომ დაინახავდა ღიღრონ თეთრ ანგელოზს ცისფერი
კაბით.

არავინ.

მან კვლავ ჩაიხედა ყველა წაკითხულ წიგნში
და ფურცლებმა მიაფურთხეს პასუხად.

არავინ.

მან იმოგზაურა უდიდესი პოეტის თავყვანსაცემად
და პოეტმა მიაჩნია სახეზე.

არავინ.

მან ილოცა მსოფლიოს ყველა ტაძარში
და ბევრი შეიტყო კულტურაზე.

არავინ.

ის გაემგზავრა ატლანტის ოკეანისკენ, წყნარისკენ,
ცხადია, ღმერთისთვის...

არავინ.

ის მივიდა ბუდასთან, ბრაჰმასთან, პირამიდებთან
და იშოვა ვეებერთელა ღია ბარათები.

არავინ.

მაშინ ის დაბრუნდა საკუთარ სახლში
და სამყაროს ყველა ღმერთი საპირფარეშოში
დამწყვდეული აღმოჩნდა.

„როგორც იქნა!“ –
ნამოიძახა მან
და ჩარაზა კარი.

ინგლისურიდან თარგმნა ქეთი გ ზირიშვილმა

32902

343888600

ՀՀ-ում առկա է

பொன் லாபம் கருதலாம்

1000000 1000000

入部

15

სვეტ-ცხელი ში

განათხიონოლოგია

[illegible]

ဒါန-ဗျာဉ်-အိဝိဂ္ဂဟ-ဝိဂ္ဂ

ဝိပဿနာ ဝိပဿနာ

ახალი წელი.

Հայրենի! Երգչուհի Կոնստանտին

განმარტების პირობები

മോർട്ട്ഗേജ് വാങ്ങിയിട്ടുണ്ട്.

၁၀၆၅၀၆

1000

გაღივჩხეები, ქაზანები ყვანი და მსხანი

კირა ყურაშვილი

ეს დაბოლოებით ერთი წლის წინ იყო. მაშინ ბიბლიოთეკის იშვიათ გამოცემათა განყოფილებაში ემუშავებდი. მერე, ზაფხულის პერიოდში ჩემი პოლიტიკური შეხედულებები გამგრძინებული არ აღმოჩნდა და კიდევ დამითხოვეს შეეწყალა და სისხლდებულა ადამიანებმა.

იმ დღეს კი ჩვეულებისამებრ ძველ გამოცემათა გაცრეცილ-გაფიცხებულ ფურცლებს ვათვალიერებდი. უცებ, მოულოდნელ-სასიხარულოდ გალაკტიონის ვრცელი ლექსის „გადია“-ს პუბლიკაციამ მიიპყრო ჩემი ყურადღება. ლექსს სათაურქვეშ „ფრაგმენტი“ ეწერა, რაც მონიშნავდა, რომ დიდ პოეტს იგი პოემად შეიძლება ჩაეფიქრებული. ლექსი, ამავე სათაურით „გადია“, მახსოვდა გალაკტიონის სხვადასხვა გამოცემებიდან, მაგრამ ის სულ რანდენიმესტრიფიანი იყო, აღმოჩენილი ლექსი კი მტკაღ ვრცელი გახლდათ – 24 სტროფი და მოიცავდა იმ ლექსებსაც, რომლებიც დამოუკიდებელი სახით იკითხება სხვადასხვა გამოცემებში.

გადავიკითხე ეს ვრცელი ლექსი, მტკიცედ ნაქედი, ცრემლებით გაუღნითილი გულის ღრმბიერი სიყვარულით დაწერილი, მიძღვნილი მოზუცი ქალოსადმი (ერთ-ერთი მისი ბელადიერი სწორედ ასე არის დასათაურებული „მოზუცი ქალი“) და დამანიტრესა, ვინ იყო ეს „კეთილი ძველი ქართველი ქალი, ვისი გზაც წულის სიდიადეა“ – დედა, მაკრინე ადგიმჭილი? (სეში გატყუია), განდგარი – დომინიკა ერისთავი? ის ზომ სალომინაოდან იყო, ყველაზედ არცთვ შორეული სოფლიდან და გალაკტიონს სიმეწანილეშივე შეეძლო ამ მშენიერ, დახეწილ, კეთილი ზნის ქალბატონს, ილიასა და აკაკის უძრავის ნეგობარ მწერალს დავკვირებოდა? მაგრამ დომინიკა ერისთავი ლექსის დაბეჭდვის დროს 56 წლის თუ იქნებოდა, ლექსი კი მოზუცი ქალს ეძღვნება. იქნებ სხვა ვინმე? და ვინ?

თუმცა მთავარი სხვა რამ იყო, მე ამ ლექსმა აღმაფრთოვანა, გამალამაზა, გამამშენიერა. ამიტომ დავიწყე მისი ამ სახით ქებნა სხვადასხვა გამოცემებში, რათა არ მეპოვნა და მხოლოდ ჩემი აღმოჩენით გაებზარებინა ლიტერატურაში ღრმბიერი სიყვარულის მაძიებელი მკითხველები, რადგან შმაგი და ბიროტი სიყვარულის ბოგრაფიებით ზომ ისედაც აღსავსეა მთელი ლიტერატურული სამყარო. მე კი უკვე დიდი ხანია საკუთარ თავს

ვუთხარი: აღარ მსურს ამ ნათელშემოიარცეული, სამოთხიდან გამოძევებული, ააშოუშვილო და თუ-თუხმელი ლიტერატურის ბოცვერი ვიყო, სატლუკად ტკბილი რისი საფირმო ლირიკას რომ სთავაზობენ ლიტერატურულ ჟურნალთა სჯულისმდებელნი. ამ ლირიკაში ნეტლილად ყვითელი ტკიპები დაეჭურავენ საქმიანად და ერთი ტკიპა თუ იქნება მააში, რომ მოცოცხლდეს, ამ მოცოცხოს, ანდა პირიქით, აქეთ მოცოცდეს – გულიგულისკენ. მე ჩემას ვეძებ, აი უკვე ვიპოვე ჩემი, ამას მკითხველს გაუზიარებ.

მაგრამ სანამ მკითხველს გაეზიარება, მაინც ვეძიებ და ძიებისას ნამდვილ აბლაბუდაში ვიზღარებები, ვერც წინ მივდივარ, ვერც უკან ვივცე, ევრაფრთი ვარკვევ, პოემის ფრაგმენტი დაშალა და დასაწყენა ცალკეობაში ცალკეულ ლექსებად. თუ პირიქით ცალკეული ლექსები მოაქცია ერთ მთლიან კომპოზიციურ ქარებაში. ამის გაგება იმავე შესაფიროება, რათა გავარკვეო, არის თუ არა იგი ცნობილი ამ ვრცელ სახით მკითხველს აზოგადობისათვის. სათითაოდ მივმართავ გალაკტიონის უზარმაზარი მეგვიდერობით დაინტერესებულ ლიტერატორებს, მაგრამ მათთან ხომ ვერასოდეს ვერაფერს მიაკე-ლევე, როცა რაიმე ვესაჭიროებდა. აქ მხოლოდ ერთი ცხადი: იაინი ამ თავიანთი განცდების ენაზე გესაუბრებიან, ან ცდილობენ „დაგაბოლოონ“. გალაკტიონის პოეზიაში კი სახმარად მხოლოდ ერთი არს, ეს მისი ლექსით მოვფერო ტკობაა.

დაიბ, გერაფრთი ვარკვევ, რადგან დიდი პოეტი ვირტუოზია, აწყობავს და დაშლავს ერთნაირად ხელნეიფება. მე კი რაც ეს ვრცელი ლექსი ვიპოვე, მანულები და მამუოთებს, როცა მის ნაწილდეს და-შლილ-დანაჟუნებელი სახით ვპოულობ სხვადასხვა გამოცემებში. თითქოს ცოცხალ არსებას ზერხემალი გამოსცლოდეს, მოღვენილიყო, ცალ-ცალკე წა-აუღიყოს მისი თვითონი ნასანაში.

ნამ აიოულა დიდი პოეტი ასე უწყალოდ მომყრობოდა ამ საოცარ შედეგს? (დაშალა, შეფვლად დაშალა!)

ლექსი 1921 წელს არის დაბეჭდილი, ერთ-ერთი გაზეთის სახალწლო ნომერში. ნომდევრო თვე,

თებერვალი კი ორი უმძაფრესი მომენტით აღინიშნება მის ცხოვრებაში: ხდება გასაბჭოება და ის წავს მთელ თავის ახალგაზრდობისდროინდელ არქივს, წავს გზნებებს და ოცნებებს და ასეც განიცდის, თითქმის სიყმაწვილე მოჰკედლომდე. გიცო, კი? რომელი რომელი უსწრებდა, პირადი ზოგადი, თუ ზოგადი პირადს, ან ზოგადი პირადთან რამდენად იყო კავშირი? (უეჭველად იქნებოდა!) მაგრამ თუ ეს საახალწლო ზომერში დაბეჭდილი ლექსი ვრცელდა, 1922 წელს გამოცემულ ლექსებში კრებულში, სადაც გალაკტიონს თემატურად აქვს ლექსები დაღაგებული, იგი ნაუწყების სახით არის სხვადასხვა თემაზე ამოფარებული. რა ხდება? რაკი ჩვეოდა ნიგმის საერთო სტილისთვის შეესაბამება ლექსები, თემატიკის ერთგულებამ იძალა მასში? თუ მწერ-ვიკების გაზეთში დაბეჭდვის კვალი გააერო? ეს პერიოდი ხომ რეპრესიების დასაწყისის ხანაა?

დაძალა, თუ აანყო?

აანყო, თუ დაძალა?

რამდენად საიმედოა ამ დანაკუნებულ ლექსებზე თარიღებად მიზნოლი „არტისტული ყვავილების“ გამოცემის ნინაფ ნლეტი? (ვითომ აანყო?)! ხომ გვასტყავს, როგორ ნაბიარზე აწერდა ლექსებს თარიღებს. ყოველდღიანობაში პოეტის ბოლო ოცდახუთტომეულშიც ამ ლექსების პირველ პუბლიკაციად 1927 წელისა მითითებული. ჩემს მიერ ნაპოვნი საგაზეთო პუბლიკაცია უცნობია შემდეგელთათვის, თუ გაზეთში დაბეჭდვა არ ჩაითვლება?

აი, ასეთ ძიებაში ვიყავი, სანამ სამსახურიდან დამითხოვედნ და კვლევის გაგრძელების საშუალება მომიცემია, ამიტომ ახლა მხოლოდ აქსურ განცდებზე თუ ვისაუბრებ, სადაც ვარ:

წიშს, ფანჯრიდან მოსწანს ნისლი ჩაძირული ბონკოს ლელის მიდამოები. უჩვეულო აგვისტოა, გრილი, წვიმიანი. ძროხა კოკონიას უკვე მოუყნავილე, ზოგანა გადავაბი, ნამდვილი დინოზოკრია, ვეებერთელა, ძოვა, ძოვს, კითხულობს ბონკოს მიდამოების რომანს, თავს არ იღებს ზეწით. დილით, როგორც კი გამოვწველი, გულამი მსხლის ძირთან მიდამდალდება, ხარბად ნთქავა წვნიან ნაყოფს. მეც იქვე გტრიალებ, ყუნწებს ვაცლი მსხლედა, რომ ყელში არ გაეწიროს, თან ვფიქრობ: უგუშური პოლიტიკის გამო ვინ იცის, ქალაქში რამდენს ენატრება ეს გულადი მსხლი, არადა ხილს მთქვა ცა და მინა, როგორც აქ იტყვიან, ლმება ცისქვეს. არ დავალ-პოთ, ჭამე კოკონიან, ჭამე, კარგად მოგანელებს. რძეს დავეყვითავ, ფუშფუშა ყველს ამოვიყვან, ქალაქში ხომ მეც მენატრებოდა ყველი. სწორედ ეს ვთქვი, იმ უგუშურების შესახებ, რის გამოც ადამიანებს ენატრებათ საკვები, ვთქვით ყველი და

მსხალი. ამისთვის განათავისუფლეს ზამსახურიდან, კოკონიან, შაშყალა და სისხლდებელი ადამიანებმა. და შემსწვევტინეს კვლევა ისეთი მნიშვნელოვანი საქმიან, როგორც არის გალაკტიონის პოეზია „გადაა“, ფრაგმენტი. წუხელ კრახანები დავგესხნენ თავს, კოკონი, ყვითლები, მალაღუფებდა კრახანები, მათი თავდასმა ხომ ძალიან საშიშია, მათი ნესტარი დანასა ჭვავს, ხომ გამოვცადე, ვებრძვი, კოკონიან, შხამიანი პულვერიზატორით და ცოცხით. მაგარი აბჯარი აქვს კრახანებს, იოლად ვერ მოერევი, მაგრამ ბრძოლას წინ რა უდგას, კოკონი, სანამ მთლად მოუშნამათ მომავალი.

ბავლ ჭყვიშში წავალ, ეს აუცილებელია, შუამთის გადასახვევიდან ფეხით, თუნდაც ეერფერი ენაბო იქ აავლენსხში. იაპამანთან გავჩერდები, ოინნარიდან წვალს ამოვიღებ, მეფისჯალას გაგხედავ. აზაზმთრების გორები აქვთ ამ დროს ეზოებში ყყვიშლებს, კობრები ჭყავთ მითელხახადალებული ლელვის ხეებზე, გზაზეა ჩამოკრიფე, ვინ დაგამლის.

მაკრინე ადვიშვილი?

დომინიკა ერისთავი?

ვარდისფერი თოვლი? დომინ, დოცენ, დოვლი?

„საბჭოთა თეთრი თმები თოვდება და საათიდან სამოცდაათი წელი გადია გიახლოვდება“, მაგრამ თუ ამ დროს დომინიკა ერისთავი მხოლოდ 56 წლისა არაა? დედა, მაკრინე ადვიშვილი? რამდენი წლისაა ამ დროს მაკრინე ადვიშვილი? იქნებ ხანდაზმული ქალის ზოგადი სახეა? შერე, რამდენად უხერხდება პოეტს, ზოგად სახეს ამხელა ლმობიერი სიყვარული დააფრქვიოს?

დაშალა თუ აანყო ეს ფრაგმენტი გალაკტიონ-ნა? ბროლის ლარნაკით რომ არის და ბზარსაც ვერ უპოვინ?

მოდ, დაველოლით მკითხველთა და ლიტერატურისმცოდნეთა გამოხმაურებას და თუ ცნობილი არ არის ვრცელი, 24 სტროფიანი ლექსი უახლესწოდებით „გადაა“, გამოგზავნით, გამოაქვეყნეთ ისე, როგორც მიიღებთ, ზუსტად აკრიფე, მძიმეც კი არსად გამომწერნია. მე ამ ლექსმა ლმობიერი სიყვარულის, გულში ჩაღვნილი ტკბობის უაზღურო ძალა მაგრძნობინა, ის მსგავსავდა გალაკტიონს, როცა მოხუც ქალზე ფიქრობდა, მან დამაფიქრა ჩემი გრძნობის ნამტეცობაზე, მე ამ ლექსმა გამაღამაზა, თქვენც ძალიან მოგონებოდათ.

გადია, ვარდები... პო, ვარდები დამარჩა, ის იქ არის, ლექსში იყნისავთ ვარდების სურნელს.

(ფრაგმენტი)

გაღია ჩემი სიზმრის სიალით
ასე არასდროს არ დაისრულა
ის ირონიამ ფრთით უშუალოთ
მარსულ დღეებში გადაისრულა.
ის დაგრძნობილი უღონო ხელებს
სიყმაწვილისას დაყურებს სურათს
და ჩარჩოვებში ძვირფას სახელებს
ითვლის ბავშვივით და უსუსურათ.
ბზა, სახარება, ხარკე, ააათი...
სარკეში თეთრი თმები თოვდება
და საათიდან სამოცდაათი
წელი, გაღია, გიალოვდება.
ღბილ ბალიშებზე ისვენებს კატა,
წებიერების ბნელი ასული,
ცეცხლმა კანკალით შემოაბატა
კედელს მოხუცი წრიდან გასული.
მე კი მოღრუბლულ დღით მოწყნილი
ავიდებ მანონს, სადაც ზონარად
მჭკნარი ალოე არის შთენილი
უკეთეს დროთა მოსაგონარად.
აბა, ბინდდება, კვლავ დამსია
მწყურვალეებათა ფიქრი – ობობა,
ყოველგვარ შიამზე უშამესია
შელამებებით ავადმყოფობა.
თითები ელის საყვარელ თითებს
როს ფარდებიდან მოდის ზმანება
და გოველ სახლში ღამეებს ითევს
ბიანინოთა ახმოვანება.
რამდენი ქალი, მღერალი ქალი
მეინოსება ბინდით, დათვალე!
ამრიალდება მრავალი ხალი
და გატაცებათ ცა მოშავთვალე.
რამდენს უეცარა გელოდი ამბორს
რამდენს გელოდი ფრთებზე აღსავალს
მხოლოდ ახალ წლის ბინდებში ამბობს
მუსიკა თავის თავგადისავალს.
წელს გადაიწუნა ხელი მინაში
თვალს მიუღულავს კოცნის მკვეთრება
და როგორც ლანდი ბინდებში
ლანდს სიწუმზე შევედრება...
ამაირ ამბებს – ძალიან მწრალი
თვალეებით უსმენს ჩემი გაღია,
კეთილი ძველი ქართველი ქალი
გიაიც გზა ხულის სიდიადეა,

არა აქ უნდა ნახოთ, არამედ
იქ სადაც ლოცვა და ზარებია
და შორეული ეპოქია ღამედ
კანკელი ფერებს შემფარვია.
სვეტიცხოველში ებება მაშინ
გაოცებული ლანდი-აგატი
და უუძველეს მინაში ნაშენ
სხივების ცვივა ბროლთა ნაკადი.
ფანტასტიური-ოცნებიან დღეს
ქერუბიმებია მოესმის კვდობა
მას შეუყვარდა ყოველივე ეს
ახალი წელი, ბზობა, აღდგომა.
გაღია, ლაყვარდ სირმა რუული
გუმბათებია ქვეშ ხატებს ეგლები
შორეული და სიზმარეული
გეგვინებთან სასუფეველები.
კვლავ გუმბათიდან უნახეს ლილას
განგაილებენ სანულ ფერებით –

ქართველი
წიგლიერები

მე მარმარილოს, თეთრ მარმარილოს
და მარმარილოს გარდის ზეცრებით.
გწყურია, ოდეს სანთლები ელავს
ნაილო სულის აურზაური —
ბაგით შეეხო მადონას ხელებს
და იგრძნო სუნთქვა არაქაური.
მაგრამ მე რა ყენა, მე ვისაც სული
მაქვს დაწნეილი მხარე ქარებით
ვინც გატაცება არ ვიცი სრული
არც სიბარულით, არც მწუხარებით.
მე, ვისაც მტანჯვლად აზრად გაუიარს
დაკმაყოფილდეს ისეც ტფილისით,
ვინც ღამით დასწავს შოვნგაუერს
რომ უფრო მძაფრად იგინოს დღიასით.
გადია! მე ხომ ღამის ღონდები
მიგვიანებენ საყვარელ წდომას,
მე ყველაფერში ექვციანდები
და ტაძრებშიაც ვხედავ მეცდონას,

მე დემონები დაფარულ შაბით
მომაგონებენ ქროლეთი, მარადი
რომ უიმედოთ მივეროდი ღამით
გატეხილ შუბით და მუზარადით.
აზრდილია მაღალ ლურჯანა აკიდა
წონიბები, ძვლები მაღალ რიგებით
დაფარულია გრძელი მაგიდა,
მაგი წიგნით და ალუმბიკებით.
ობობებიან კუთხენი დივანა —
უბედავ: ვით გიორგე ზის იქ სატანა
გადაეზამა კედლებს, აივანს
და ღამეშ სულში შემოატანა.
გაქრა, გადია, ვარდები რგული,
იმ ზეგე ყვეილებს მოეცო ევლი
გადია... ქარმა ნაილო გული
და ათაცხარას მეოცე წელი.

გალაკტიონ ტაბიძე
1921 წელი

გ ა ლ ი ა

ნაბაჟნაძე.

შესაძლოა, ჩვენ უნებლიეთ ხელი შევეწყვეთ ავანგარდის შესაბამე ყველაზე ზერელე წარმოდგენებით მანიპულირებების პროცესს, როცა არაპროფესიონალებმა სწორედ ამგვარი ზედაპირული წარმოდგენებით დაიწყეს ჩვენს გვერდზე თვითდაშვებები. ეს იმის გამოც მოხდა, რომ მთელი სიმძიმე თბილისური კონტრკულტურისა თუ სუბკულტურის შექმნის ნივთიერებისა ჩვენ დაგვანება – საგამოყვანო პოლიტიკის დემოკრატიზაციის გამო.

(1984 წელი. „არქივარუსების“ გამოფენა გ. ლორიას სახლში. (მონაწილეობდნენ: მამუკა ცეცხლაძე, გია ლორია, გ. მაღლაკელიძე, კ. აჭარავა, მ. ცეცხლაძე (?)).

1985 წელი. გამოფენა თელავის მუსიკალური ფესტივალის პროგრამით. თელავი. თეატრის ფოიე. [გამოფენას ხელმძღვანელობდა გ. ბულაძე, ზემოთ დასახელებულ მიემატა ოლეგ ტიმჩენკო].

1986 წელი. მარტი-აპრილი – მეთექვსთუთის მუშაობა.

1986 წელი. გამოფენა მამუკა ჯაფარიძის ატელიუმი. მონაწილეობდნენ: მ. ჯაფარიძე, მამუკა ცეცხლაძე, კ. აჭარავა, ო. ტიმჩენკო, მაია ცეცხლაძე, თ. იაკობაშვილი.

1986 წელი – გამოფენა ორი ექსპოზიციით „ქარვასლაში“ – თბილისის ეთნოგრაფიის მუზეუმი. იგივე ჯგუფი იფინება გ. ბულაძის მეთაურობით.

აი, ასეთი იყო დასაწყისი.

P.S. 1986 წლის იანვარი. მაღლაკელიძე, კ. რამიშვილი, მ. ჯაფარიძე – ქოლოშელის სახელოსნოში.

ჩვენი სწავლის დროს სამხატვრო აკადემიაში კლასიკურ ხელოვნებასა და აკადემიზმზე სასესიო ორიგინალური, ოდნავ ანეგდოტური წარმოდგენა ჰქონდათ. აკადემიის ერთმა პროფესორმა, ლაპიაშვილმა კარავაჯოს და კარავაჯისტებს ერთ „ავტორიტეტულ“ ჟურნალში „ტალახისფერი ნიაღვარი“ უწოდა. „ფერმწერლებად“ არ მიაჩნდათ და სექტეკურად უყურებდნენ რაფაელს, რემბრანდტს. მთელი ფერმწერა (ნიშანდობლივია, რომ ამ სიტყვამ მთლიანად შეცვალა მხატვრობა, ხელოვნება) თავისი ისტორიით აკადემიის პედაგოგთა უმეტესობისათვის იმპრესიონიზმიდან იწყებოდა და ჭორჭ რუოთი მთავრდებოდა. (მამუკა ცეცხლაძის შეკითხვაზე, სამიანს რატომ მიწერთო სადილობო ნამუშევარში, აკადემიის იმჟამინდელმა რექტორმა ზურაბ ნიაგაძემ უპასუხა: „სულ რომ თბილეთში გიმუშავია, ცივები? (ცივები რა უსავიო?)“)

ასეთ პირობებში, ვიქცავთ, ნაზარეველების ან პრერაფაელიტების აღმოჩენა და ისევე დაცვა გვიხდებოდა, როგორც მოროს, მაგრიტს და როტკოს ვიცავდით.

პოსტიმპრესიონისტული ფერწერის, სპექტრალური ფერწერის სპეციფიკური, თან ტენდენციურად გაგებული პრობლემატიკა სახიფათო ხელოვნების ერთადერთ ღირებულებად მთავარ კრიტერიუმად იყო აღიარებული. ამგვარი ცუდი ფორმალისმის დაკანონება ყველანაირად ხელს აძლევდა იმდროინდელ (ახლაც ასეა!) ბიუროკრატიულ, მმართველ აპარატს. ხელოვნებას ეცლებოდა ყველანაირი სხვა მისია, ფუნქცია და დაყვანილი იყო დოგმატური, ტენდენციური ხელოსნობის დონემდე. მხატვრის განსაკუთრებულ გამბედაობად ითვლებოდა სოციალისტური რეალიზმის თემატურ სურათში რომელიმე დეტალის პოსტიმპრესიონისტული, „კარგი“ ფერწერით „გამდიდრება“. ედმონდ კალანაძის ერთი „ორთოდოქსალური“ მიმდევარი და მონაწილე ლ.

დავითანველი ამტკიცებდა, რომ ერთი პატარა დეტალის, ვიქვით კოვზის დახატვა გაცილებით ბევრს ნიშნავს, ვიდრე რაიმე თემა, სიუჟეტი ან ნარმოცდენა რომელიმე სხვა ფუნქციანზე. თავად ედმონდ კალანდაძეს მონაწილესათვის გაუწვდია სანუგეზო ოცნება - დავებზე საბჭოთა მილიტარული იმეგარად ოსტატური სპექტრალური ფერწერით, რომ მისი მუნდირის და ტუნებაში (გარემოში) დგომის სილამაზე გადმოეცა. სურათის თანადროულობასთან კავშირი კარავაჯოს „მოძებო“ პროფესორ ლაბაივილს ასე უნმოდა: დე ნატურმორტში სადმე რეფლექტორის ან რადიატორის ნაწილიც გამოჩნდეს, მაყურებელი რომ მიხედეს XX ს-ის მხატვართან რომა აქვს სამეო.

ალბათ აუცილებელია იმ ბიექტურ მიზეზთა ხანებაც, პოსტიმპრესიონიზმის ამგვარი ტენდენციური კონსერვაცია რომ გამოიწვიას:

60-იან წლებში ტოტალიტარიზმის შემსუბუქების პერიოდში ქართული მხატვრები დაზგური ფერწერის თავისთავადობის, ფერწერულ ამოცანათა სპეციფიკური, განმსაზღვრელი ღირ-ბულების დამკვიდრებით დაუპირისპირდნენ სოციალისტური რეალიზმის ცრუ იდეოლოგიურ პათოსს, სოციალისტურ-რეალისტურ თემატიკას.

თემატური ფერწერა ამ ათწლეულში (60-70-იანი წლები) ძირითადად დეკორატიულ-ფოლკლორულ მოტივთა სტილიზაციით დამკვიდრდა გამოყენებით-უტილიტარული ხელოვნების დარგში - სკულპტურული ან ქედური რელიეფები, ინტერიერის სამკაული - „ხალხური“ სცენებით. მალევე შექმნილი და ფორმირებული ეროვნული კიჩი თემატური სურათების მომავლის შესახებ ყველაზე აკეპტიკურ უარყოფას უფრო უწყობდა ბელს.

მეორე ტენდენცია სახვით ხელოვნებაში, ფერწერაში ე. წ. პოეტური, სენ-ტიმენტალური, ისევე არაპროფესიონალთა შემოქმედებაში დამკვიდრდა. ამ მოძრაობის ლიდერმა, მხატვარმა თეო ჯაფარიძემ შექმნა სედიანი, სნეუ-ლი პერსონაჟებით დასახლებული ქალაქის ძველი ევროპული რაიონების სტილიზებული სამყარო. დალოდობა, ირონიული სეპსისი, ნიშილიზმის ეჭვადგება, სენტიმენტალიზმი და მეტად თავისებურად აღქმული რელი-გიურობა - ბანალურის მაღალდარდოვნად გამოყენების პათოსით - აი, ამ მხატვრული სისტემის ნიშნები, დამახასიათებელი მუქი, აქრომა-ტული კოლორიტით.

ამ მხატვრობამაც ბელი შეუნყო დაზგური ფერწერის კულტის განმტკიცებას - ნარმოცვა აზრი, რომ თემატიკა, საზოგადოდ ყველაზე ანთროპოცენტრიკი (ცხოვრების ბუკეალური ილუსტრაცია, აქტუალური „დისიდენტური“ (მამინ ამგვარი სენტიმენტალური სეპსი-სი, უიმედობა და მისი გამჭლავება დისიდენტობასთან იყო გაიგივებული) პრობლემატიკით საქმის გათილება - „პუბლიკაზე“ მუშაობა. ამ ბოლო მოსაზრებაში ასევე საინტერესო ტენ-დენცია იკვეთება - ქედმალური დამოკიდებულება ფერწერის რთულ პრობლემატიკასთან ეცრმაიხ-ლოებული, გაუნათლებელი მასისადმი, ჩვენს ფერწერულეს საკუთარ ძიებათა ელიტარულობის განცდას უმტკიცებდა. უკვე შემდგომ ავანგარდის ნიმუშთა ზერელე გაცნობისას ჩვენმა პერსონაჟებმა ყველაფერი (განსაკუთრებით სიურეალიზმიდან, რომელიც ჰოი სამინელებზე! ნატურალისტური ფორმებით მანიპულირებ-ბ) პუბლიკის ინტერესებზე, ქვენა მისწრაფებებზე კომპრომისულად რეაგირებად. სპეკულაციურ ეპატაჟად აღიქვს. ასე იმეა მითი იმის შესახებ, რომ მხოლოდ ისინი, 60-იანი წლების ქართული ფერწერის კორიფენი არიან ნამდვილი ტრადიციის, ნამდვილი ფერწერის შემნახანი და განმათავისუფლებელი, რის შესაბამაც, მოდილიანისადმი მიძღვნილ საღამოზე, ხელოვნებათმცოდნეობის ფაკულტეტის სტუდენტებმა რომ მოაწყ-ვეს ნიწო ზალიშვილის ხელმძღვანელობით, ამაყად განუცხადა სტუდენტებს ზურაბ ნიჭარაძე: მოდილიანი კლასიკური, პერიოდის ხანის სილამაზის ნორმებს არღვევდა, ამახინჯებდა, მე კი მას აღუვადგენო. მას აღ-ბათ მრდველობაში შეიღდა მისი აზრით „ბერძნულად“ სტილიზებული თავისი ფიგურები, რომლებსაც მერე სქელი, სპექტრალური ფერწერით „ამრგვალდება“ ან ლებადა - ინტენსიური ფერადებით მეტ-ნაკლებად ნარმატებული მოდელირებით.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ იმავე ზ. ნიჭარაძეს უკვე 60-იანი წლების სურათებში შეჩნდა ჟანრული სცე-ნები („მოხუცი ქალი მამლით“, „რომის ქუჩებში“, „ბიჭუნა სახეღარზე“ და ა. შ.) რომლებიც მის მხატვრო-

1984 წელი
1985 წელი
1986 წელი
1987 წელი
1988 წელი
1989 წელი
1990 წელი
1991 წელი
1992 წელი
1993 წელი
1994 წელი
1995 წელი
1996 წელი
1997 წელი
1998 წელი
1999 წელი
2000 წელი
2001 წელი
2002 წელი
2003 წელი
2004 წელი
2005 წელი
2006 წელი
2007 წელი
2008 წელი
2009 წელი
2010 წელი
2011 წელი
2012 წელი
2013 წელი
2014 წელი
2015 წელი
2016 წელი
2017 წელი
2018 წელი
2019 წელი
2020 წელი
2021 წელი
2022 წელი
2023 წელი
2024 წელი
2025 წელი
2026 წელი
2027 წელი
2028 წელი
2029 წელი
2030 წელი
2031 წელი
2032 წელი
2033 წელი
2034 წელი
2035 წელი
2036 წელი
2037 წელი
2038 წელი
2039 წელი
2040 წელი
2041 წელი
2042 წელი
2043 წელი
2044 წელი
2045 წელი
2046 წელი
2047 წელი
2048 წელი
2049 წელი
2050 წელი
2051 წელი
2052 წელი
2053 წელი
2054 წელი
2055 წელი
2056 წელი
2057 წელი
2058 წელი
2059 წელი
2060 წელი
2061 წელი
2062 წელი
2063 წელი
2064 წელი
2065 წელი
2066 წელი
2067 წელი
2068 წელი
2069 წელი
2070 წელი
2071 წელი
2072 წელი
2073 წელი
2074 წელი
2075 წელი
2076 წელი
2077 წელი
2078 წელი
2079 წელი
2080 წელი
2081 წელი
2082 წელი
2083 წელი
2084 წელი
2085 წელი
2086 წელი
2087 წელი
2088 წელი
2089 წელი
2090 წელი
2091 წელი
2092 წელი
2093 წელი
2094 წელი
2095 წელი
2096 წელი
2097 წელი
2098 წელი
2099 წელი
2100 წელი

ბაში კინემატოგრაფიდან, იტალიური ნეორეალიზმის დოკუმენტალური ყოფილობის აღმოჩენის-აღიარებულად განდა და მალევე გარდაიქმნა მანერულ სტილიზაციადა.

ფერწერულ ძიებათა ორთოდოქსალურ პროცესში, შემოქმედების ბოლო ეტაპზე თემატურ სურათთა მიუხედავად (გულამ) ქუთათადა. მის აურაცხელ პეიზაჟებს და ნატურმოკრებს (ხშირ შემთხვევაში დაუმთავრებელს) მუდამ ახასიათებდა სურათთვების განცდა — მისი პეიზაჟები სიხშირით სურათებიან. ასეა ნატურმოკრებიც, ბოლო პერიოდში მის სურათებში დონ კიხოსის და ფიროსმანის სახეები წნდება, როგორც მორალურ-ეთიკური ღირებულებების განმაცხადებელი ძალზე მნიშვნელოვანი, პიროვნულად ტრანსფორმირებული ხატები.

80-იან წლებში ჩვენი მკვთარად გაცხადდა ახალი თაობის მხატვართა მოთხოვნა — მონაპოვარი — თემატური სურათთა მნიშვნელობის აღდგენა. პირველად ამდენი ხნის განმავლობაში განდა დასაბუთებული აზრი, რომ მხატვრობა გაცილებით უფრო მეტია თავისი მისიით, ვიდრე სპეციფიკური მხატვრული საშუალებებით ოსტატური მანიპულირება. ამ მოძრაობის სიხშირითაა, მისი გამოცდილების გაცხადების პროცესს გია ბულაძე ხელმძღვანელობდა თეორიული პუბლიკაციებით და ძალიან ინტენაური, ფართო საგამოცხადო პრაქტიკით.

ირაკლი ფერჯანიშვილი 80-იანი წლების დასაწყისიდან რელიგიურ თემაზე შექმნილი ფერწერის დემონსტრირება დაიწყო.

ლევან ჭოლოშვილი XIX-XX ს-თა მიჯნის ქართული ინტელიგენციის პორტრეტულ სურათება შექმნიდა.

გია ბულაძემ გერმანტიზმის ტრადიციას და ვაგნერის „ბელოვინა ბათა სინთუზის“ იდეებს წინართა. ამ ძიებათა გზაზე შექმნა სურათები ჯერ რ. ვაგნერის, შემდეგ კი გ. მალერის მუსიკალური თემებია მიმდევით, მრავალწლიანი სურათები პაინრის ფონ ოფტერდინგენის (ნოვალისის) მიხედვით და სურათების სერია: „კერადიკე“ და „ახალი ევრიდიკე“. მოგვიანებით გ. ბულაძემ თავისი შემოქმედებით სათვის განმსაზღვრელ ეროვნულ ისტორიის თემებს მიმართა და 1985 წელს დ. ჭოლოშვილთან ერთად მოაწყო განსაკუთრებული მნიშვნელობის გამოცხად „ისტორიიდან“.

გია ბულაძე ავტორი განსხვავებული სტილისტური ძიებებისა, როცა გოეთეს ფერთა თეორიის პრაქტიკულ გამოცდილებად ქცევის სურვილით დაუპირისპირდა სპეცტრული ფერწერის ორთოდოქსალ აპოლოგეტიკებს.

1986 წლის მარტში აკადემიის სტუდენტთა ერთი ჯგუფი მუშაობას იწყებს ერთ-ერთ პატარა საბუნოსნოში, სამხატვრო აკადემიის მეფთ სართულზე, სადაც თავის სადილობო ნამუშევარს, „სულთან საბა ორბელიანის მოგზაურობა ევროპაში“ აკეთებდა დიპლომანტი მამუკა ცეცხლაძე. მეათე სართულზე მასთან ერთად მუშაობდნენ: თ. იაკობაშვილი, ზ. სუმბაძე (რომელიც ამჟამად დასავლეთ ბერლინში ცხოვრობს). იმავე წელს, ზაფხულში მოენყო ამ ჯგუფის პირველი გამოცხად თემატიკის ეთნოგრაფიის მუზეუმში — „ქარვასლაში“. მსურს საგანგებოდ აღვნიშნო, რომ პირველი საგაზთი პუბლიკაცია ამ ჯგუფის შესახებ საშინო ლეგენდას ეკუთვნის, რომელმაც ააღგაზრდა მხატვრებს „86-იანულთა თაობა“ გეიოდა.

ჩვენი მხატვრობა რომანტიზმის ტრადიციის თავისებური გაგრძელება იყო. უცნაური სიხარულით, აღმოჩენის საიანყო ჩვენ ყმატავდით რომანტიკულ პერსონაჟებს: მფევეებს, მღვდლებს, რაინდებს, ენაგებს, სხვადასხვა უცნაურ ფანტომებს. მუშაობისა აკადემიისა და გარშემოყოფთათვია უჩვეულო მააალეს (დისპერსია, სამეურნეო საღებავები) ვიყენებდით. თანდათან შეიქმნა ჩვენი საწყარო, სულ უფრო მეტი ევაპრეაიულობით დაბასიათებული პერსონაჟებისა, რომელთა შესახებ სხვადასხვა ლეგენდებია და ზღაპრებს ებოძებოდა. ამ დროს განდა ინფორმაცია „ახალი ველურებისა“ და ტრანსავანგარიშის შესახებ, თავიდან აღმოვაჩინეთ ფიროსმანი და რუსული ლუბოკი.

მოგვიანებით, მეათე სართულის ჯგუფს, უკვე მარჯანიშვილის საბელობის თეატრის სახელობაში ა. რამიშვილი შეუერთდა. მისთვის დამახასიათებელი დისციპლინირებული მრთიმისყოფერობა, რაციონალიზმი ძალიან თავიანთური სტიმული იყო ჯგუფის შემოქმედებითი პრაქტიკისათვის. მარჯანიშვილის საბელობის თეატრის ბუტაფორიულ სახელოსნოში (სადაც იმუშადეკორატორად მუშაობს მამუკა ცეცხლაძე) ჯგუფის მუშაობა განსაკუთრებით ინტენსიური განდა. აქ ერთმანეთთან თანაარსებობდა სავსებით განსხვავებული

საქართველოს
ქრონიკა

მომზადების ჩანაწერები

Namaste

გზამკვლევი ნაციაში ნამსვლელობის ბესო სვადიძე

ლევანდა ამბობს, რომ კატმანდუში
ველი ადრე უზარმაზარ ტბას ეკავა. ერთხე-
ლაც მოვიდა წმინდა ვაიროკანა, ილოცა და
ინინასწარმეტყველა, რომ ადრე თუ გვიან
აქ აშენდებოდა გრანდიოზული ტაძარი.
ლოცვის ძალით ის გარდასახა წყლიდან
ამონვერილ ერთი ბენო მინის წვერზე ამო-
სულ ლოტოსის ყვავილად.

მოგვიანებით, კიდევ ერთმა წმინდან-
მა, ბოდჰისატვა მანჯუშრიმ ჯადოსნური
ხმლით გაანგრია ხეობა, შემოუშვა ველზე
მდინარე ბაგმატი, რომელიც ჩაეშვა ტბაში
და ტბიანად გაედინა სამხრეთისკენ, რათა
მომავალში შეერთებოდა წმინდა მდინარე
განგს. ველიც დაშრა წყლისგან.

ალმონდა, რომ ჯადოსნური ლოტოსის
ყვავილი ველის შუაგულში ასევეილი 77
მეტრის სიმაღლის მთის წვერზე იყო ამო-
სული. ამ ადგილს დაერქვა „თვითქმინადი
ღმერთი“, ანუ „ღმერთი, რომელმაც შექმნა
საკუთარი თავი“. აქაურად მას სვამამბუტ-
ნატში შექცია.

უზარმაზარი ბუდისტური კომპლექსი,
ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს და უძველეს
ბუდისტურ წმინდა კერად ითვლება მსოფ-
ლით. ორიათასწლეუანი ისტორიის მქო-

ნე კომპლექსამდე 365 კიბის საფეხურის
აღმა გინევს ფეხით. ბუდისტური რწმენის
მიხედვით სვამამბუტნატში ასტრალური
ძალების გადაკვეთის მხრივ იდეალურ

ნამასტა

კატმანდუში ხველებისგან მარტო კოდები ვერ
მოგარჩენს, თან ჰამიშიც უნდა გადაგდო. ერთი
დღით მაინც. მით უმეტეს მაშინ, როცა იცი, რომ
ბევლება ციხისგან კი არა, ჰამიშის ზედმეტი დო-
ზებისგანაა. არადა, კოდებიც და ოპიდოლოც აქ,
ყველა აფთიაქში თავისუფლად იღება, როგორც
ხველების და გაციების საინანამდეგო უებარი
ნამალი. აქ გოფინა ორი ეკირის თავზე მე ორივე
დამერია: გაციებაც და ჰამიშიც.

თუთუნთან ერთად სიგარეტში შეკეთებული
დაქუცმაცებული პლასტელინი მე და ალექსამ
კატმანდუში ჩასვლიდან ორ დღეში გავიარეთ. პირველი
მონწევა განსაკუთრებულად აღმაფრთოვანებელი
იყო. ასე გულიანად და ამდენი კია ხანია არ
გვიხარხარია. თბილისის ქუჩაში თავისუფლად და
მამაბაღა ხომ ვერც კი გაიცინებდი. როგორც ნესი,
იყო ხოლმე მერე:

„თქვენი საბუთები, ახალგაზრდაც!“ „აქეთ მო-
ბრძანდით!“ „ვენები გვანაბეთ!“ „კაიფში ხართ,
მოქალაქე?“ „ნარკოლოგიურში უნდა წაგიყვანოთ
ბარდის ანალიზზე...“

მგონი ამ პირველი სიცილისას გველა აქამდე
შეკავებული სიცილიც კი დაგხარჯვით. ეს სასტუმ-
როს საბურავზე, ყვავილებში ჩაფლულ სასადილო
ვერანდაზე ხდებოდა. ირგვლივ ღამის კატმანდუ
ბქულავდა. გველაზე განათებული ერთ-ერთ მთის
წვერზე ასევეილი მაიმუნების სასახლე იყო.

ადგილზეა აშენებული და აქ ნათქვამ ლოცვას სხვაგან ნათქვამ ლოცვაზე ცამეტ მილიარდჯერ მეტი ძალა აქვს.

კომპლექსს მცველებად მაიმუნები ყავას, რომლებიც თავისუფლად გადაადგილდებიან მის ტერიტორიაზე. მაიმუნი აქ წმინდა ცხოველად ითვლება და ამიტომაც აქვს სვიაზმუტუნატჰს მეორე სახელიც - „მაიმუნების სასახლე“.

ჩიბუხები 200 რუბიად, რაც ნიახლოებით 4 ლარია, კატმანდუში ყველა დახლზე ყრია. არჩიე რანდენიო გინდა. მორგე ტუზზე, პირზე, ღრძილზე, კბილზე, თათებზე, ზეღისგულზე. მერე იწყება ყველაზე მთავარი პროცესი. ამის გარეშე კატმანდუს ქუჩაში რეტიალს არანაირი მუღამი არ ატყვს.

შეეკითები თუ არა ნებადღე გამყიდველს ფასს, ის თოვლისფერი ღიმილით გიპასუჯება, რომ შენი შერჩეული ჩიბუხი ყველაზე მაგარია; ასევე გეტყვით, რომ შენც მაგარი ხარ, ასე კარგად რომ ერკვევი ჩიბუხებში, და მხოლოდ ამის მერე დაიღებს ფასს.

პირველი ფასი, რა თქმა უნდა, 1000 რუბიაა.

ამის გაკონტრაზი, უნდა უბრალოდ გულიანად გაიცინო და უთხრა, რომ ჩიბუხს 50 რუბიად თუ დაგითმობს, მის სახელზე ააფეთქებ პირველ ჩაყრას. ის ეგრევე 800 რუბიაზე ჩამოვა და მოგიგებს, რომ 800 რუბია ასეთი გენიალური ჩიბუხისთვის ძალიან კარგი ფასია. არ შედრეკ! უბრალოდ თავი გადააქნე უარის ნიშნად და 100 რუბია შესთავაზე. ის მსწრაფლ 500-მდე დაიბრუნებს და დაიწუნუნებს, რომ მეტის დავლება არ შეუძლია, რომ მას ოჯახი ყავს სარჩენი. იქვე, შენი ნაცონალობით დაინტერესდება. რომ გაიგებს, სატარაველოდან ხარ, ერთს შეიცხადებს - „ოუ, ძოძია? აი ნოუ ძოძია!“ - და ფასს შენი ქართველობის გამო, ჯანდაბას და, 400 რუბიამდე დაწევს. შენ 150-მდე აბეგად და დამუქრები, რომ თუ აშენდა არა, მაშინ სხვაგან ნახავ უფრო კაი ჩიბუხს და ნახევარბრუნს აკეთებ კარისკენ.

ცოტა ხანში გადახდილი 200 რუბია სულაც არაა ძვირი ასეთი კაი ბზის ჩიბუხისათვის.

ჩიბუხმაც რომ მოგებაზერა თავი, პაშიმის დაფშენა-დაქუცნაცება და სპეციალურ მოსაწევ ქალღმერთს შეხვევა დაფიქსეთ. ზედ თუთუნის მაგივრად აქვთ უბანძეს მარბუზანას ვაყრდითი. მერე და მერე, გარედან პაშიმის ზეთსაც უესვამდით ბოლმე ისედაც გატენილ პაშირისს.

- ნამასტე... - მორიდებით გვიღიმოდნენ კაცების მიმტანებიც და პაშიმის მომტანებიც.

ამ უკანასკნელთ ტამელზე ყოველ ნაბიჯზე შესვლებით. შემოთავაზებების ქრელი ჩამონათვალი მათი საეზიბო ბარათია. როგორც მესი, ყოველ მათგანს აქვს პროფესიონალი გილის აურთიფიკატი. მათ შეუძლიათ არათუ კატმანდუ და მისი შემოგარენი მოგატარონ და მოგიყვანონ დანერგვით ყველაფრის შესახებ, არამედ - ანაბურმასა და სხვა რეალობის ნიშნებსაც. კი წარგიდღენენ ერთგულ პორტრეტად თუ შერეზებად. მათ იციან ტიპეტური მასაჟი, შეუძლიათ ნაგარი ნებადღეო გოგონების გამოთვა, აქვთ საუფეთესო პაშიმი. ამ ყველაფერს ისინი თავად გიყვებიან, მოგდევნ რა გვერდში.

ექვსი-შვიდი მათგანის რეალურად გადაშონების შემდეგ, როდესაც ყველაფერი ერთმანთი გახდა და აზრი აღარ ჰქონდა, რომლისგან რას აიღებდი, მხოლოდ მხიარულ და ხმაურთან გახიზვებითა სესილს ვანკობდით დაწრდილულ ღია კაფეებში. მომდომებულ და ყურადღებთან წარკო-დილერებს ძალიან ვაზბილებდით, როდესაც პირში ჩაღვს ვაგლებდით და ვეუბნებოდით, რომ მათი მოტანილი მოსანევი იყო ნაგავი და არაფერი მოჰქონდა. ამით ავარდნილზე უფრო და უფრო ძლიერის მოტანაში ევზობებოდნენ ერთმანთს. ერთს მეორე ენაცვლებოდა, მეორეს - მესამე. მოჰქონდათ სხვა ნუგებარებიც: ზეთი, ოპიუმი ჩაისთვის, მარბუზანა...

მარიხუანა ნეპალში არ ვარგა. ქართული გალური ან სეანური მოსანევი არც კი ვიცი რამდენად უფოკრავს. თან აქ ფილტრთანად ეზვვიან სიგარეტში შეკეთებულს და ამითაც კნაგოფილები არიან. ჩვენ, რა თქმა უნდა, მაძინე უფლიტროდ ვცადეთ, მაგრამ რად გინდა... აი, მეგონა, რომ საერთოდ არაფერი მომხდარა და უფლიტრო „პირველი“ მოვიწიე. ეს იყო უბრალოდ არული უტრუსესობა. ასეთი პლანისგან საქართველოში იფუ მანაგუსა თუ მოხარნავს კაცი. წერე გვიბორეს, რომ ყველაზე ძლიერი მარიხუანა ჰიმალაიბის წემო სოფლებში იზრდება და „ჰიმალაის ოქროს“ ეძახიან. ის, როგორც ნესი, კატმანდუა ქუჩებამდე ვერ აღწევს, – ან მაძინე ნეპალის მაღალი ფენებისკენ, ან კიდევ ევროპისკენ გაედინება.

ამსტერდამში კოფი-შოპ „ლა ტერტულიაში“ მაქვს ეგ მოსანევი მე-ნოუში მანაბი. მაშინ არ გაგვარებივარ. იმ დროს მაროკოული და ავღანური ჯიბების ჯიბი ჩქირდა. თან მიახლოებით ვიცოდი, რასაც წარმოადგენდა ეს „ჰიმალაის ოქრო“ და რა საგალალო შედეგები ზეიძლებოდა მოეტანა ჩემთვის.

ერთი ლეგენდა დადის თბილისში „ჰიმალაიან გოლდის“ შესახებ: სამ ქართველს ამსტერდამის ერთ კოფი-შოპში მოუთხოვია „ჰიმალაიან გოლდი“. სამჯერ უკითხავს კოფი-შოპის მესატრონეს – მართლა ამას იწებებთ, თუ სხვა მოგართვითო. ესენი თბილისურად შეფუდვარან ვირზე – იმენნა ეგ გვიწადო. კოფი-შოპის მესატრონეს საზეინოდ გამოუცხადებია დაქსნრე საზოგადოებისთვის – პირველი შემთხვევია ჩემ კოფი-შოპში „ჰიმალაიან გოლდი“ რომ მოითხოვესო. ბაღს ტამი დაუკრავს. მასაც საზეინოდ ლანგრით გამოუტანია გურჯი ჯიგიტებისთვის „ჰიმალაიან გოლდის“ მოიასამნისდრო, ალჰური ფერების ნეიოვანი თავითაი. დაუფუძვითაი და შეუკეთებიათ იმ მამაცხობნულებს კაი მამალი პაპირისი და ამასცადაც გაუბოლებიათ. აქ ისტორია სცდება და ია გრძელდება ამსტერდამის ერთ-ერთი საგადამყოფოს რეანიმაციიაში, სადაც სამივემ წვეთოვანებზე მიერთებულნი აღმოაჩინა თავი.

კატმანდუში ეგეთ ბოშის ამკარად ვერ იმოვი. აქ მხოლოდ ისეთი ჩაღა ყრია, გლიფონ ტურისტა ან არამწიგნელს რო გააბრუებს, ჩვენ კიდევ, იმ აოფლამდე ასვლის თავი ჯერ ნაღდად არ გვაქვს. ჯერ ტამელს ვუშინაურდებით.

– ისეთი შეგრანება მაქვს, რომ მე აქ უკვე ვიყავი... – ამბობს ალექსა. – არა, ვიყავი კი არა, აქ ოდესღაც ვცხოვრობდი...

– დაბრუნება ჭეშმარიტი მამის ნიალში ჭვია მაგას ნეპალურად... – განიბო მე. – აქ სუ მახსენდება იაღლიშები, რომლებიც კი ცხოვრებაში დამიშვია. – მათი გამოსწორება აღარ იქნება, მაგრამ იმა კი მიგვაგვიფერებს ნეპალი, როგორი აღარ უნდა ვიყოთ არასდროს... – ნეტი შენ რა! – მიხარბი ხელისგულს ღიმილით მარტყამს ალექსა და ვილაც ძალიან ქერა, ძალიან ჯიმიან და ძალიან სკანდინავიელ გოგოებს შიხაურულად ესაღმება. გოგოები კეთილგანწყობით გვიღიმიან. მეც და ალექსაც ეხედავით, რომ მათი გარეგნობა ჩრდილოური ბუნებია საშხრეთულზე გამარჯვების კიდევ ერთი აშკარა ნიშანია.

– დეეუსკი, ქამონ სნამი ვ ხოტელ. ვი ჰვე მენი ვოდა ენდ გუდ ჰამიშ! – ალექსას ყველაფერი კიდია და ეგრევე შეტევაზე გადადის.

– ჰალ მარ იზ ით? – ეკითხება გოგოებიდან უფრო თამანი და ალექსას აქ ენძრევა.

– რა მინდაო? – მეკითხება მე. – ჰამიშს რამდენად ყიდიო... – ეუხსნი მე სიცოილით.

გოგოებიც იციან. ალექსას წარბები შუბლზე ადია.

– არა! ზოუ! ზოუ! ია ზოუ იზ ბარიკა! – იმართლებს თავის ჩვეულ სტილში,

მაგრამ გოგოები უკვე შორს არიან და ხელს დამშვიდობების ნიშნად გვიქმნივენ.

- ხალხია ახლა ესენი? - უკერძო ადვოკატს და იქვე ანგებულ ქვმაროტ ბარიგაჲ მკაცრად უტრიალდება. - რას გეგებარ შე უბედურო შენა? რა გაქვს აბა საჩვენო. შოუ მი ესოი და ვერიბოდი! ნარკო-დილერს თითი ტურთან მიჰქვს, აქეთ-იქით შიშით იყურება და იქვე მდებარე თაღის ქვეშ შეეყავარო. აქაც გაჭრობაა საჯირო. თან გაცხოველდესო.

ჩიბუბით მოწვევამდე რომ გავიყვით, ქართულად გავმცეცდით: მალაზიიდან პლასტმასის ბოთლი ამოვიტანე წყლით, წყალი გადავასხი, ბოთლი გვერდიდან გავხვრიტე, სიგარეტი გამოვყარე, პლასტელინოვანი პაშიში დავაგრძელე და ნემასის სიწვრილე გავხადე. მერე თუთუნგამოყრილი სიგარეტში ჩადე, ქაღალდი შენოვუჭირე, მოფუკიდე და ბოთლის ნახვრეტში შევსაყი.

- თუ დაბრუნება, მიმასთან ბოლომდე გასწორება იცოს! - გავამზინე მე ალექსა.

ასეთ დროს გრამი ბოლისა არ იკარგება და ყველაფერი ბოთლში გროვდება. უბრალოდ, ხანგაოსშეებით თავსაბური უნდა მოხანა ბოთლს, იფანე შეისუნთქო შიგნით დაგროვილი არომატული კვამლი და გაყურდე. შეაბამისად, აბი დღე ვენე-ოდით უსუფთავეს პაშიში ყოველგვარი მანე მინარეგებია გარეშე. ვლაპარაკობდით ღმერთზე, უცხოპლანეტელებზე, ომზე, ნივინობაზე, რეინკარნაციასა და პარაპლანერისზე.

საკუთარი თავის ასეთმა უგზეკუცამ ძალთაპირული ხელება დამიტოვა. თან, მეორე ღამით გადახდის მდინა, და უთენისა ყარაბაა-ბარაბასული ცემინებით ავიკელი ჩემი ოთხი და მშენა ვერანდა.

- ალარაფერს ძეგბა... - ამოიხენდა მეამდე დღეს ალექსამ.
- უნდა შევისვენოთ?
- რითი?
- კატმანდუს რუკა გიყიდე.

მეორე დღეს გვიჩ ტურისტების მიერ „კრემაციის თეატრად“ მონათლულ ინდუისტურ მონასტერ პაშუპატინატისკენ ავიღეთ.

პაშუპატინატში ღვთაება შივას ერთ-ერთი სახელია. ის ითარგმნება, როგორც „ატონი - მბრძანებელი ცხოველები-სა“ ადგილობრივი ლეგენდა ამბობს, რომ უსხოვარ დროს აქ, მდინარე პაგმატის პირას თავად შივა დარჩენილა და მელიტაციამა გაუტარებია მთელი ღამე.

დღესდღეობით ინდუისტური ზეიმებიდან ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი სწორედ ამ ღამის აღნიშვნაა, რომელსაც „შივარატრი“, ანუ შივას ღამე ეწოდება. თებერვლის შუანელში ათასობით ინდუისტი მოემართება მთელი მსოფლიოდან ამ ადგილის მოსალოცად და აქ მოსანევის გასაბოლბად. ამ დღეს ნებაღი შეევა ყველა - პრეზიდენტიდან დაწყებული უკანასკნელი მათხოვრით დამთავრებული, გადმოცემის თანახმად შივაც ხშირად აბოლებდა. შივა ინდუიზმში ცნობილია როგორც სიცოცხლის, მხარულების, გართობის და მოსანევის მო-

ვარული ღვთაება. ამ ზეიმზე სწორედ ჩიბუბიდან თუ პაპიროსიდან ამგებული კვამლით უგზავნიან მოკითხვას მომდევნებლები და ტურისტები ინდუისტურ რელიგიაში ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან და ყველაზე მრავალფეროვან ღმერთს.

ინდუისტური მითოლოგიის თანახმად შივას 11 სახე აქვს, ანუ თერთმეტნაირად შეუძლია გარდასახვა. შივას ყველაზე ცნობილი სახეებია: მაჰადევა (უდიდესი ღმერთი), რუდრა (სიკვდილის ღმერთი), ნატარაჯა (ცეკვის მეფე) და იოგიშვარი (იოგას ღმერთი). თერთმეტივე გარდასახვისას შივა ერთი და იმავე ატრიბუტიკით ამოიკნობა - შივა ყოველთვის ხის ხარზე, რომლითაც გადაადგოდება. შივას ყოველთვის ხელთ უყვრია სამკაპი, რომელზეც პატარა ღოლი შვიდია. შივას ყოველთვის ამბრუნებს ჯადოსნური მცენარის მძივები.

ისტორიულ წყაროებში პაშუპატინატში პირველად მშევიდე საუკუნეში მოიხსენიება, თუმცა კი არის ვარაუდი, რომ ამ ტაძარს გაცილობით დიდი ისტორია აქვს და უძველეს ინდუისტურ ძეგლს წარმოადგენს კატმანდუს ველზე.

ძველინდური ლეგენდის თანახმად, იმ ბორცვზე, რომლის წვერზეც შემდგომ აშენდა პაშუპატინატის ტაძარი, ჩუმად დაიარებოდა ერთი ძროხა. ძროხა მთის წვერზე მდებარე

მდელზე ბალახობდა და ჯიქნებიდან იქვე სდიოდა რძე, რომლითაც ბალახოვან ნიადაგს
რწყავდა.

ერთხელაც მწყესმა გოპალმა მოისაკლისა ჯოგდიან ეს ძროხა, ჩუმად გაჰყვა მის კვალს
და ნახა, რომ ძროხა განმარტოვებით, და მაინცდამაინც ამ ბორცვზე ბალახობდა. მეორე დღეს
ბორცვზე მარტო ასული მწყესი შეუდგა ამ უცნაური ადგილის გათხრას. უეცრად, ამოთხრი-
ლი ორმიდან იფეთქა სინათლის კამკამა სვეტმა, რომელმაც მწყესი ფერფლად აქცია. შემ-
დგომში, ამ ჯადოსნურ ადგილას მეფე გოპალ ბამშიმ ააგო შივას ქვის ლინგამი, რომლის
გარშემოც ნელ-ნელა აშენდა სამონასტრო კომპლექსი პაშუპატინატში.

დღესდღეობით პაშუპატინატს უელის და მართავს გასაკუთრებული ინდუისტური სე-
ქტა პაშუპატი, რომელთა წარმომადგენლებიც შივას პირველ ადგილზე აყენებენ ინდუიზმის
ლეთებათა პანთეონში.

მდინარე ბაგმატის პირას, რომელიც პაშუპატინატის კომპლექსზე გაედინება კრემაციის-
თვის თორმეტი პლატფორმა (დვარქვათ სცენა) აღმართული. აქედან ორი-მათგანი ზიდის
ზემოთაა. ეს ორი განუთხელია ნეპალის სამეფო ოჯახისა და სახელმწიფო მმართველები-
სათვის. დანარჩენი პლატფორმები საზოგადოებრივი, ანუ უზრალო მოკვდავთათვისაა. პა-
შუპატინატში კრემაცია დიდ პატივად ითვლება ინდუისტურ სამყაროში. ამიტომაცაა, შე-
ძლებული ინდუისტები, სადაც არ უნდა ცხოვრობდნენ ისინი, სიკვდილის მოახლოებისას,
პაშუპატინატში მოდიან და კომპლექსთან არსებულ სასტუმრო სახლებში ელოდებიან თავის
რიგს. თავის დროზე პაშუპატინატში სახლს თვით დედა ტერეზაც ქირაობდა, რათა სიკვდილის
შემთხვევაში აქ მიზარებოდა ღმერთს.

კომპლექსის ცენტრალურ, სალოცავ ტერიტორიაზე შესვლა არაინდუისტებისთვის აკრძა-
ლულია, თუმცა კი, გარეთაც ბევრი რამეა სანახავი და დასათვალიერებელი. ასეთ ადგილებში
შესვლა უცხოელებისთვის ფული ღირს. ფასები სხვადასხვაა. თუკი სვამთუტნატში შესვლა 200
რუპია ღირდა, პაშუპატინატის ბილეთი 700 რუპია აღეცხ ფასად.

მოწილად ვიხდით გადასახადს და კომპლექსის ტერიტორიაზე გყოფთ თავს. გზა მდინა-
რეს მიუყვება. მდინარე ბაგმატი ამ ადგილებში მახინჯად წყალიწარმო და საკმაოდ ბინძური-
საა. ნაბიჯს არ ვანელებთ. ნოახაცვეი თავდება და უცებ მდინარის გაღმა ესედავით თორმეტ
აბრაილებულ და კვამლადენილ სცენას, იქვე მდგომ ჭირისუფლებს. ისინი ხმაშალდი, მიი-
არული, ინდუისტური მუსიკა.

— ზემი კაი. — ამბობს განცვიფრებული ალექსა. — ეს რა, ცირკია?

— გრემატიაა, რა ცირკი...

ერთ-ერთი სცენის პირდაპირ, ანუ მდინარის გადმოღმა ჯარისკაცების ოცდული დგას, ირია-
ლები მხრებზე უდევთ და ერთ-ერთ კოცონს სმენაზე მდგომარე გაჰყურებენ.

— ამით დედა აღარ ყავთ ეტყობა. — გარაუდობს ალექსა და ნელ-ნელა ხიდს ვუახლოვდებით.
აქ დიდი ხალხმრავლობაა. ეტყობა, ვიღაც სერაიოზულმა ინდუსმა მოინდომა სხვა სამყაროში
გადაბარება.

ჯერ სცენას ამზადებენ. ცეცხლოვანი ყვავილებით რთავენ. ქვემოდან შეწას უკეთებენ. მერე
ნაფერში გახვეულ მიცვალებულს აავენებენ ზედა და იმასაც ყვავილე-
ბით რთავენ. საცეცქარი მუსიკა არა და არ მთავრდება. კულმინა-
ციაც ახლოვდება — სცენას ციცხლს უკიდებენ. კვამლი ბოლქვე-
ბად იწყებს ზემოთ აივლას. ყველაფერი მოგვიტალღო ბოლში ესხმება.
კვამლი მდინარის აქეთაც გადმოდის. ალექსა ცნვირზე იჭერს ბელს.
— მწვადის სუნია. წავედით ზემოთ...

ქვის კიბეებია ავლით მოშორებით ვდგებით და კრემაცია ყურე-
ბას ზემოდან განვაგრძობთ. აქამდე ბოლო უკვე გვლარ აღწევს.

— დაგერჩა რამე ჩვენებური? — მეკითხება ალექსა.

— დაგერჩა რომელია... ამნელა შტანგას ასე ერთიანად რა ანეცს.

ბელი ჯიბისკენ თავისით მირბის.

იქვე, გვერდით, ქვის ნაგებობაა. მის კიბეებზე ჭრელა-ჭრულად
ჩაცმული ბერკაცები სიდან და კეთილად გვიღიმებიან. როგორც იქვე
ვარკვევით, ესენი ის ტიპეტელი ლამები არიან, რომლებიც თავის დროზე

ტიპებიდან აქ გადმოსახლდნენ, პაშუპატიანაჭკია ტერიტორიაზე ამ ნატელობაში დაიდეს ბინა, აქ ლოცულობენ და ტურისტებთან ფოტოს გადაღებთან ირჩენენ თავს.

მათთან ერთად ფოტოს გადაღება აკეზოდ ძვირი, ანუ 800 რუპია (მიხელოებით 10 დოლარი) ღირს. ფოტოაპარატს ვიღაც ნგრეოთვალეობა და წერილფეხა ტურისტს გოგონას გაძლევენ და ღამებს შორის ვაძვლებით.

ფოტოს გადაღების შემდეგ ალექსა ღამებს მოსაწვევით უმასპინძლებდა და ყველას თითო მკაცრ პარავოს ურტყამს. ღამები ხველებით ღამის ისრობიან და მზიარულად ხითხითებენ. მერე ალექსაა ხელზე მოთელ-ყვითელი ძაფებისგან მოწულ სამაჯურს უკეთებენ და ფულს არ გვართმევენ. ყველაზე გრიელ-ნანაღიანი ნანაღის კისერზე მახვევს, მუბლზე თითს მადებს და რაღაც ლოცვას ბუტბუტებს.

ქვემოთ, მდინარის გადაღმა კრენაცია სრულდება. ფერფლად ქცეულ ნეტს მომცრო ნაგში ასვენებენ. ნავს ისევ ყვითელი ყვავილებით რთავენ და მდინარე ზაგმატში აცურებენ, რომელიც აქედან ძალიან შორს წმინდა მდინარე განგს უერთდება.

კრენაციის ნახვის შემდეგ, უკვე ყველაფერს არეულ-დარეულად მოვიხმარდით. ნელ-ნელა ახლოვდებოდა და მართლა დრო იყო შეგვესვენა დროებით მაინც... მოსალოდნელი ტრაგიკული შედეგების მართლაც ახაჯილებლად ალექსამ ერთ დღეს პირი დამაღებინა და ყელში დურბინდით ჩამხედა, მერე მთელი ლისტი კოდები ჩამოყარა შეგნით, ზედ გამხსნელი დამაყოლებინა და გამაფრთხილა, რომ აუცილებელი იყო ნაღვარი დღე მაინც არ დამერტყა არაფერზე ნაფაზი.

- იოგები აღარაფრად გივარდა...
- უკვდებით, ექიმო? - ჩავიხრიალდე მე.
- რო იყრი ნაგ ჩიბუნში ნებალისხელა შმატებს...
- მივასთან ვართ სტუმრად, ექიმო... თან გატრუნდა ეს შობელძალდი!
- რა მრავლობითი! მელაბარაკები?
- ეს მრავლობითი კი არა, ჩვენობითია, ექიმო!

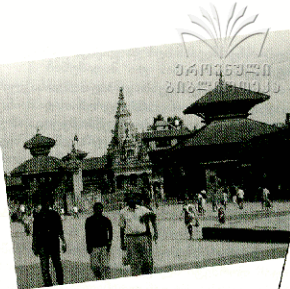
იმ დღეს მთელი დღე გაორებული დავდიოდით და თვალები მებლიტებოდა. ყოველი მხრიდან შემოდა: „შაშ, მარისხანა, ელესდე, კოკაინ, მეჯიქ მარუმ, ბრაუნ შუტა, თაბუმ...“ ძლივს ეკავებდი თავს განზე გასვლისგან...

რაზე ვფიქრობდი? რაზე უნდა ფიქრო ამ დროს? რა თქმა უნდა, კონკრეტულად არც არაფერზე. კოდები თავისას მაინც შერებოდა. ნელ-ნელა ვაჩვენებდით ყურს გამგლელების, ბირთვაციების, ელბორიქშების, მათორების, ეაჭრების ლაპარაკს და იმდენ ნაცნობ სიტყვათმეთანხმებას ვიფერდი ვართულ, რუსულ, ინგლისურ ენებზე, რომ ნათქვამის მინარსი და დედაბერი ძალიან კარგად შესმოდა. ეს განცდა საღამოს ალექსას გაუეზიარე და ისიც დამეთანხმა.

- მე კიდევ მეგონა, რომ მარტო მე გავგიჟდი... - გაუბარდა გულწრფელად. ამაში კიდევ უფრო დააარწმუნებლად, ჩავრთეთ ტელევიზორი, ვიპოვეთ ნებალის მთავარი არხი და თავიდან ბოლომდე ვეყურეთ აქაურ საინფორმაციო გამოშვებას. ...და მართლა ყველაფერი დანგრეობით გავიგეთ. აი ეს უკვე სრული შოკი იყო.

აქ ალბათ უპრიახია ეგეთი თავგასული თეორიაც დაიღო ბარე: და იქნებ ნებალურია მსოფლიოს დედა-მატრიცა ენა, საიდანაც წამოვიდა და წარმოიქმნა მსოფლიოს ყველა ენა, და იმიტომაც ატარებს ნებალური ენა საკუთარ თავში სხვადასხვა ენათა ნაფლეთება თუ ნაშთებს...

- ნებალური უნდა ვისწავლით! - გამოვიტანე დასკვნა.
- ყველამ ნებალური უნდა გაიხსენოს მთელ მსოფლიოში - აზუსტებს ალექსა.
- მაგისტოის რაა საჭირო?

- შესამე თვალი.
- შესამე თვალი კი არა, ეს სამი ცალი ერთნაირი ნასკი რა პონტში მიდევა ჩანათში? - ვფათურობ ჩანათში და იქიდან ამ ზუსტად ერთნაირ ყავისფერ ნასკა ვიღებ.
- ორი ყველა ვარიანტში უნდა ჩაიცვა...
- მერე მესანეს რა ვუყო?
- მაგ ორა რომ გაიხდი, მესამე ნასკი ცალ ფეხზე ჩაიცვი და მეორე ფეხი ყავისფერი ფლობასტერით შეიღებე...

ბოდნატში უმნიშვნელოვანესი ბუდისტური კომპლექსია მთელს ნებალში, ხოლო თავად ბუდა-სტუპა ყველაზე მაღალი სტუპაა მთელს აზიაში. მისი გარშემოწერილობა 400 მეტრს უტოლდება. სტუპას ზუსტი ასაკი ჯერჯერობით დაუდგენელია, თუმცა კი არის ვარაუდები, რომ ის მესხეთე საუკუნეში, მეფე შაპსუგუას მმართველობის პერიოდში აღიმართა. ბუდისტთა თქმით სტუპაში ინახება ბუდისტური წმინდა რელიკვია. როგორც ლეგენდა ამბობს, უსასოყარ დროს, წიფის ბრძანებით კატმანდუში ამენდა წარსიან ჰიტის აუზი. ის აქ დღემდე არსებობს. მშენებლობის დასრულების შემდეგ, ევს სამი მილიონი, რომლებიც ურჩხულის სამი თავით სრულდებოდა, წყეთი წყალი კი წამოვიდა და შუაბანძსად აუზიც ცარიელი დარჩა. ამდღო კარის წინასწარმეტყველთა რჩევით, აუზის წელით ასაგებლად საჭირო იყო მეფეს მსხვერპლი გაეღო და მსხვერპლად მას აუცილებლად უნდა შეენირა ძალიან გამოჩენილი ადამიანი.

მეფემ საკუთარ შვილს უბრძანა, მეორე დღითაც თავი მოეჭრა იმ პირველივე შემხვედრისთვის, რომელსაც მინაზე მწოლიარეს ნახავდა.

პრინცმა მამის სურვილი მეორე დღითაც აღასრულა. სასახლიდან გასულს, სწორედ აუზის პირა დახვდა ვიღაც ძონტებში გახვეული მძინარე ადამიანი. პრინცმა მას ხმლის ერთი მოქნივით მოჰკცათა თავი და მოლოდ ამის მერედა აღმოაჩინა, რომ თავი საკუთარი მამისათვის მოეკცათა. სწორედ ამ ხერხით გაიღო მეფემ თავი მახვერბად. ეს იყო და, იფეთეს სამივე მილიონი მყალმა და აუზზე შეივსო, ხოლო მომხდარისგან მეტწილად დრაკონის ერთ-ერთი თავი ცისკენ ატრიალდა და დღემდე ამ მდგომარეობაშია.

ანის შემდგომ პრინცმა უარს თქვა სამეფო ტახტზე და საერთოდ განერიდა სამეფო კარს. მან თავი შეაფარა იქვე მდებარე გორაკზე მდგარ ტაძარს და დღე-ღამეს ლოცვა-გოდებაში ატარებდა.

გაიგონა რა მთა სიანსულით აღსავსე ლოცვა, ტაძრის შფარველმა ცალმწერტმა ვაჯრა ჯოგინი უბრძანა პრინცს, რომ ბუდასადმი თავყანისცემის წინადა, მას უნდა აენიებინა ყველაზე მაღალი სტუპა იმ-დროინდელ სამყაროში და ამით მოენანიებინა ჩადენილი ცოდვა.

მშენებლობა მრავალ წელიწადს გაგრძელდა და ერთ-ერთი წლის თებერვალში დასრულდა. დღეა უკვე, ყოველი წლის თებერვალში, მაღალი ბუდასტები საზეინოდ აღნიშნავენ ამ დღეა და მას „ათასწერტი ცეცხლის ფესტივალს“ უწოდებენ.

განსაკუთრებული ზარ-ზეიმით ბოდნატში ტიბეტური ახალი წელი აღინიშნება. ეს მოძრავი დღესასწაულია და ხან თებერვალსა და ხანაც მარტში დგება. ამ დღეს ზღაბილა თოვლისდრად შეღებულ ბუდა-სტუპას ნრეს უამრავი ბუდისტი ურტყამს.

მისის მუანელში ბოდნატშივე აღინიშნება ბუდას დაბადების დღე - ბუდა ჯაიანტი. თავად ბუდა-სტუპა სამიწურსიან და ოთხმეტკუთხა პლატფორმაზეა აღმართული. მას აკრავს ქვის კედელი, რომელშიც 176 ნიბაა დატანილი. ყოველ ნიშაში ჩამოტყეპულია ბუთი მატარა და ოთხი დიდი სატრილეტელი მშინდა ბარაბანი. ოთხოვლ მათგანზე წაწერილია მაჰაიანას ლოცვებიდან (მანტრებიდან) ყველაზე პოპულარული - „ომ მანი პადმე ხუმ“. ის ოთხგვინება როგორც „დიდება ლოტოსის ბრწყინვალე-ბას“. ბუდისტებს სწამთ, რომ ამ მანტრის მრავალგზისი განმეორება იცავა მათ ყოველგვარი უბედურე-ბისგან. სტუპას შემოვლა ამ ბარაბნების ტრიადის თანხლებით ამ ლოცვის მრავალგზის განმეორებას ნიშნავს. ბუდა-სტუპას მოოქროვილ გუმბათთან ამშვენებს ბუდას თვალები, ხოლო მათ ზემოთ დატანილია უზარმაზარი მესამე თვალი, როგორც მწიგანი, სულთერი ბედეის იარაღი. თავად სტუპა იმ ხუთი ფერის დროშებითაა მოათული, რომლებიც ბუდას ფერებად ითვლება.

ბუდას გარშემო რამდენიმე ბუდისტური ტაძარია, სადაც ტურისტებს შეუძლიათ თავისუფლად შესვლა და ლოცვაზე დასწრება. ყველაზე ცნობილი მათგან ვარდისფერი მონასტერია, რომელიც ეკუთვნის უყველეს ტიბეტელ ბუდისტთა სექტას - „ნიანგ-მას“ („წითელი ქუდიანის სექტა“). გვერდითვეა კიდევ ერთი მონასტერი „გელუგ-ბა“ („ყვითელი უდიდესი სექტა“). რომელსაც დალი-ლამას წინდებრძოლ მართავენ. ბოდნატის ჩრდილოეთ კართან მდებარეობს ინდუისტური მონასტერი, ხოლო მის მოპირდაპირე მხარესაა - ჩინური

მონასტერი, რომელიც, ვიდრე ჩინეთი ტიბეტა მიერთებდა, ტიბეტის საელჩოს ფუნქციას ასრულებდა ნეპალში.

ნეპალის ვიზა ნეპალის აეროპორტში ურტყამენ. ქვეყანაში ორკვირიანი საშვი 25 დოლარი ღირს, ერთიოიანი - 40, სამოიიანი - 100. მე და ალექსა ნესანე ვარიატზე შევჩერდით. თუ დარჩენაა - დიდი ხნით იყოს.

აეროპორტში საბჭოთა ანტიკვარიატის სუნი დგას და 60-იანი წლების სულაპკუთებითაა გაწყობილი. საიზო რიგში ჩადგომამდე ფოტო უნდა გადაიღო იქვე მდგარ ფოტოკაზიურში, ან თან კლინდეს შამოლებული ერთი ბოიშეტრული ფოტოსურათი. ჩვენ ფოტოები თბილისშივე გავიშადეთ, ამიტომ ფოტოში შესულა და ნამით გაყურსვა ფოტოკამერის წინ აღარ დაგვჭირვებია.

მერე დელლარაცია უნდა შეავსო, რომელიც ბანალური კითხვებითაა სასე. გეკითხებიან: ვინ ხარ? როდის გაჩნდი? საიდან ხარ? აუ რამ მოგიყვანა? რაა აპირებ? რამდენი ხნით რჩები? რას აწვევს? მერანდენდე ხარ ავ? - ამ კითხვების შეესების შემდეგ ცოცხალ რიგში დგები და მოამბინებით ელი ზენს რიგს. ნახევარ საათით თავიუფალი ხარ.

გარეთ უკვე საღამოა. აეროპორტის კარებიდან გასვლისთანავე ელაც ძალიან თვთრკილება ნეპალელი ჭაბუკი აბრეშოების ყვითელ წარეს გვანდევა კისერზე მოიგეს. მიკროავტობუსით კატმანდუს ცენტრანდე მისვლას უნდა ასე 20 წუთი.

ძალიან სუფიანი სანაიაია ამ დროს კატმანდუს გარეუბნები: ნაგვის მყრალი გორები, სპეციფიური სუნი, ჩამოხეული ხალხის ქრელი მორევი, ალაც კოცონები, პაურში ავარდნილი მტვერი, შებოლილი კორპუსები და წელში გაზნქილი, დანგრევის პირას მყოფი ჭუჭყიანი ქოშბახების დიდი რიგები. ირგვლივ ხნაურია - გაუთავებელი სიგნალები, შეძბილები, მოტორების და „დეიუიკები“ გრუბური. ისეთი შეგრძნებაა, თითქმის სადაც საქართველოს 90-ანი წლების წარსულში დაგვაბრუნეს და თავიდან გაგვატარეს იმდროინდელ ზეატაფონი-ქუთაისის გარეუბნების ქუჩებში.

პირველი დებრსიული შემოტევა აქედან ისყება

- ეს სად ვართ, ტო? - ძეკითხბა ალექსა, ყვეთულ მარფს ისხნის და ოვლით დაცვარულ შუბლს იწმენდს. შეკრჩა ნაქეს შეკრული. მიკროავტობუსის ფანჯრიდან გავყურებ ებლქის შემოგარენის თითქმის გადაგასულ ხედებს და გული უფრო და უფრო შეკუნძება.

- ჩვენც ასე არ ყყავით? - ეპასუბთ ცოტა ხნის მერე.
- ვინ ჩვენ?
- საქართველო, ტბილ ოთხმოცდაათიანებში....
- მერე ისე მანდ დამრუებნა გვინდა?... - ბრაზობს ალექსა და იქვე ტონიც ეცვლება. - მოიცა, აქ რალაც ისე არაა. - თან გაფაციცებით იყურება აბეთ-იქით.

ხედები ნელ-ნელა იცვლება. კატმანდუს მიდა, ანუ უფრო ცივილური ნაწილი უკვე სულ სხვა დიაგნოზის დაბის ააშუალებას იძლევა, თუმცა გამოყოლილი შვგრძნება იმდენად მძაფრია, რომ თავდაპირველ განწყობას დიდად ეყრც ცვლის.

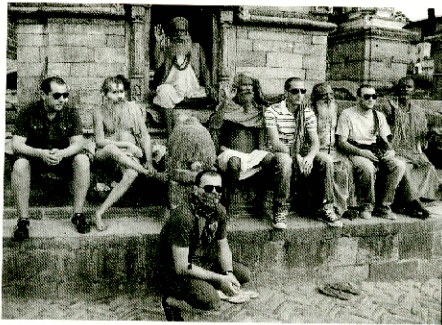
- მგონი გადავჩიით. - მაშინვეებს მაიც ალექსა და ანორედ ამ დროს მიკროავტობუსი კატმანდუს ყველაზე ტურისტულ და ყველაზე პოპულარულ უბან ტამელზე შედია.

უცნაურზე უცნაური აურა დგას კატმანდუსი - თვითმფრინავიდან ჩამოსვლისთანავე ჯერ მაგრად რომ გაფრთხობს, მერე სახიფათოდ გაოცებს, მერე თავბრუა გაბეყს, და ბოლოს კი, თავს სამუდამოდ გაცვარებს.

როგორია ისე - პირველად კატმანდუსში ჩაფრენილს, დაბობილ ცხინვალში რომ გარნა თაყი და მაშინვე მურტალი დემრესია გეკლდება. დამე კოშმარები გესიზნება, მერე დღეს კი, ანუ შზის აქაური ანოავლისას, ყველაფერი სხვა ფერის და სხვანაირი გხვდება. ნამდვილი ნეპალური კონო და ცირკიც სწორედ აედან იწყება.

კატმანდუს ყველაზე ყვრობული და ყველაზე ტურისტული უბნის ტამელის ქუჩებში ყველაფერი იყადება და შეიძლება ითქვას, რომ კატმანდუ ძალიან ნიარული, ხმაურიანი და ქრელ-ქრულა ბაზარ-ქალაქია, სადაც ყველაფერს იშოვი, ყირაზე გადახვალ, ბევრა იცინებ, პირსაც ბევრჯერ დაალებ, მაგრამ ამ წუთას ყველაზე ნათვარი იაა, რომ ჩვენზე აქაური მოსაწევი აღარ მოეცლება. დოზუიზე კი გავასამაგეთ, მაგრამ ამან საზარელი ხედუბის მეტი არაფერი მოიტანა.

ისე, სიმაართე ითქვას, მგონი უბრალოდ ძალიან მაგრად ვართ, და თან ისე მივეჩვიეთ ამ მდგომარეობას, როგორც აიტყვას ცოლთან ოცდაზთნლოვან სეცსაა მიჩვეული ვინმე ყოვლად პატიოსანი ქმარი, რომელიც იანდაბან ველარც კი არჩევს - ისეც სიყვარულია ეს, უკვე უბრალოდ მოვალეობის მოხდა, გაზუნებული სამსახურია, ხახუნია ძალით ერთმანეთის დაცლ-დატეგება. სამაგიეროს გადადება, ვალის დაბრუნებაა, ყველაფერი ერთადია თუ უბრალოდ აღარაფერია. ჩვენც ვეღარ ვგრანსობთ წესიერად, თუ რა ბდება ჩვენ თავს. ჯღან-ქართულად გატრუებნა ქვია ამას, ნეპალურად - ჯერ მაგდები ნეპალური მართლა არ ვიცო.

მაგ სიმაღლეზეა ჩვენი მომზე სოფელთა დედაქალაქი ერევანიც.

ნებაღის მთლიანი მრავალფეროვნება 27 მილიონს არ აღემატება. ზუსტად ხშირი დაღები, ტურისტების რაოდენობა ლამაზი ორჯერ რომ აჭარბებს აბორიგენებისას. ამ ტურისტული დესანტებისაც კარგად შესძის, ტურიზმა იმ ოთხ ძირითად სახეობას, რომელიც ნებაღაში ფეხგდამგული და ავადობის მთავარ ტურისტულ არტერიებს წარმოადგენს, ძალიან ბევრი ეტრფის მსოფლიოში.

1) ალბინიზმი, მწვერვალების დალაშქრა, მთებში ზეციალი, კლდეებზე ცოცხე, იქიდან პარაპლანებით და პარაშუტებით გადმოხტომა, ჰიმალაების აქეთა ფერდობის სოფლებში ბოდილი, ველურ პირობებში დარჩენა, კარგებითა და საძილე ტონრებით დაბანაკება – ეს ერთი სახეა ტურიზმი.

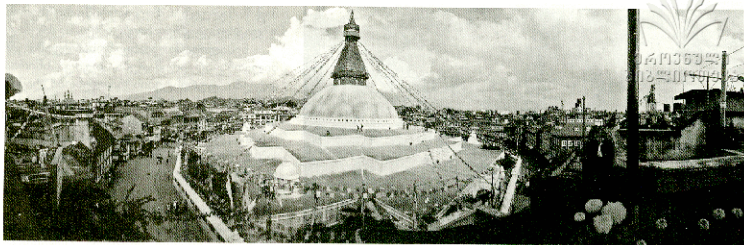
2) სამუზეუმო რიარია – ინდუსიტური და ბუდისტური კომპლექსებით, სხვა სილამაზეებითა და ღირშესანიშნაობების მოხატულებით, რაც ისედაც ძალიან მრავალადაა ნებაღაში, ეს უკვე მეორე სახეა ტურიზმი.

3) რაღაც დროით ინდუსიტურ და ბუდისტურ მოხსატრებში დარჩენითა და იუაური რელიგიურ-სულიერი წრთობის მიღებითაც აკნაიოდ ბევრია დანეტრესებული. ეს შესაძეა.

4) აი მეთთე სახე ტურიზმისა კი, ალბათ ის მთავარი სატყუარა და თაფლია, რაც კიდევ უფრო ძალიან იზიდავს კატაშანდუში მოყული მსოფლიოს თავზუხელაულებულ და თავიკუფულ ადამიანებს. კატმატურს აქ აზოურ მსტერდამს ეძიებენ. ტურისტებიც თავიკუფლები არიან საერთოდ ყველაფერში. კლუბებში, რესტორნებში, ბარებში, გადამწეანებულ ერანდებზე მღადა მამობის საბნო სურნელი ტრიალებს. კატმაშდუს ტუტებშიც ყოველ ნაბიჯზე აგეკუდება მატუტუხა ნებაღელი წარკუჭაბუკი წაირ-წაირი შებოთავაზებებით და ეკლექტიკური ასორტიმენტით. გადით ვანზე, დასხედით კაფეში და დაილიაპარკეთ, რაააც სინჯავს, ის მთლიანად უნდა გამაოთრეთა მთაშარ და გვერდზე შესდ დასანაიად დააადებინო, რომ არ შეცვალოს. თუ მოგენონა – იხილ და იღებ, თუ არადა – უკან უბრუნებ.

კუკლებია შემოტყუებაც ბეგრჯერ ცადეა თახსირა ტამელელმა ბარიგებმა, მაგრამ არაფერი გამოსდიოდათ. წინასწარი გასინჯვის მერე, შეცვლა იცინა იმის, რაააც გასინჯებენ. ცდილობენ ისევ რამე ტრუხა შემოგაპარონ. ეს ფანდი ისევ იმ პანტ ტურისტებთან გასდიო, ვინც შხოლოდ სხეების დაააბახ-გასაგონად, დიდებული ადგილებითა ფოტოებზე აღებჭდვისა და მათ ფონზე აკუთარი თავის აღსაბუქდაადა ჩამოსვლი ნებაღაში – ამ ქვეყნის შესახებ რომ ბევრი არაფერი სმენია, ხშირად ტიბეტში ერევა, და საბოლოო ჯამში, ამ ლაპარაკით მგონი ისევ მარად სხეების დასანახად მცხოვრებ, პონტის თბილისლებზე გავდვიარ, იმტომ რომ ფირმებმა ძალიან კარგად იცინა სად მოდიან, რატომ მოდიან და რა უნდათ აქურობისგან. ჩვენებში კიდევ, ისევ ბომ ტრადიციულად უამრავია ისეთი – აუ, ვაიჟე, ნებაღზე ვვიფდების“ მეტზე რომ ვერაფერზე იქაჩება ინფორმაციულად, და ისეც იმის გამო, რომ გონიერება არ გოფენს, დაუფასოს ინტერნეტის ღმერთებს ზოგადსაკუთბრო კარგა, წანოსელამდე ერთი რან მაინც წაიკითბოს ამ ჯადოსნური ქვეყნის შესახებ ინტერნეტში და მთლად პირდაღებული ზოგანისაგით არ ჩამოვიდეს აქ.

იაკ კი, დედ და პატარა ჰიმალაებს შორის მოქცეული ნებაღი ფორმითაც და წინაარსითაც საქართველოს ჩამოჰგავს. საქართველო ხონ დიდ და პატარა კავკასიონს შორისაა მომწყვედული. სიმაღლეები განსხვავებულია მართალია, მაგრამ ასნი მაინც ერთია. ფართობი და ფორმაც მთაბლეებით ისეთივე ავსს ნებაღს, როგორც აფხაზეთთან საქართველოა, ოღონდ ერთი განსხვავებით – ნებაღს დასავლეთით ინდოეთი ესაზღვრება, ხოლო ჩვენ – კი იკით, რა ყურის ზღვაზე. კატმაშდუც მთაბლეებით იმ ადგილებზეა ნებაღი, სადაც თბილისა საქართველოში, ოღონდ ის საქართველოს დედაქალაქიკან განსხვავებით ზღვია დონიდან 1200 მეტრ სიმაღლეზე მდებარეობს, რაც არცთუ ბევრია. მაგალითისთვის, სწორედ

ნებალში უამრავი ღვთაება და ღმერთი ღია, რომელთაც სხვადასხვანაირ პატივს მიაგებენ ნებალები. მათ შორისაა მარად-აბაღვარდა ეალღმერთი კუმარი. ის სამეფო წოდებაზე შეიღებულია კვადრატულ კოცკში ცხოვრობს და თანატოლებისგან განსხვავებით მკვეთრად განსხვავებული ზეგნით და ცხოვრება აქვს.

როგორც ამბობენ, კუმარი ღმერთის ტალღულა ცოცხალი განათიერებაა. თავად ტალღულა თავის დროზე სახელო დინასტია მალს მფარველად ითვლებოდა. მასთან ურთიერთობდნენ ძველი მეფეები, ესაუბრებოდნენ მას და ხანდახან ეთაბაშობდნენ კიდევ. ყველაფერი მას შემდეგ აირია, რაც ამ დინასტიის უკანასკნელ რაჯას ჯაი მარკამ ნალას თავდავისებით შესწავრა ღმერთალი ტალღულა. ამით შეურაცხყოფილმა და განრისხებულმა ღმერთალმა სამუდამოდ დატოვა სასახლე, იქამდე კი დაიბარა, რომ ანის შემდეგ პატარა გოგონა კუმარის სახით მოეცნებოდა ადამიანებს.

მას შემდეგ ბუდიტ-ნეგართა და ნებალში იუველირთა ერთადერთი კასტის წარმომადგენლებს შორის ირჩევენ გოგონას, რომელმაც უნდა დაიცავოს კუმარის ადგილი, ანუ იქცეს ეალღმერთ ტალღულას ერთადერთ ცოცხალ განსხვავებად ამ სამყაროში.

კუმარის სპეციალური კომისია ასახელებს. კომისია ნებალის ყველაზე გავლენიანი სასულიერო და საზოგადო მოღვაწეებითა და კომპლექტებული. კონკურსანტთაგან ისინი ირჩევენ სამიდან ზუთ წლამდე გოგონას ქალღმერთად.

გოგონა უნდა აკმაყოფილებდეს უპირობოდ მკაცრ პირობებს. იმთავითვე იდეალური ფიზიკური მონაცემების მატარებელს, მას არ უნდა ჰქონდეს არაფერი არასდროს გაჭირილი და საიდანმე სისხლი წამოსული. ჟიურის მკაცრად ამონიშნებს მომავალი კუმარის გვაროვნულ წარმომავლობასაც. კასტინგი რამდენიმე დღე გრძელდება. მომავალ კუმარის ათასგვარ გამოცდას უტარებენ. სიტყვაზე – უშიშრობაში გამოსაცდელად მას ეტყვენ ბნელ ოთახში, სადაც ხანგამოშვებით მოჩვენებებად გადაცმული გამომცდელები შედიან და ცდილობენ შეამინონ და აატირონ პატარა გოგო.

ამორჩეულ ქალღმერთს შემდგომ დიდის პატივით აბინავენ კოშკში. აქ ის განმარტოებით ცხოვრობს, ცალკე ოთახში, თუმცა კი მას თავს მრავლად ახვევინ მომვლენები და მასწავლებლები. ისინი კუმარის წლებს მანძილზე აძლევენ სრულფასოვან აღზრდას და უნიკალურ განათლებას, ასწავლიან სხვადასხვა საგნებს, წერტილან რიტორიკაში.

კუმარის აქვს უფლება კვირაში ერთხელ დაპატიჟოს კოშკში სტუმრად კომისიის მიერ სპეციალურად შერჩეული თაიხი ტოლები. ბავშვები პატარა ქალღმერთთან თამაშით იქცევენ თავს.

წელიწადში ერთხელ კუმარი კოშკის გარეთ გამოჰყავთ და ტახტრევეზე სვამენ. მინაზე ფეხის დადგმა ესოდენ ღვთიური არსებისთვის დაუშვებელია. მას ხელით ატარებენ.

აღრე ის ერთადერთი იყო ნებალში, ვისაც თვით მეფე სცემდა თაყვანს და მის წინაშე ირქებდა. კუმარის ერთადერთი შეძლო ყველას თვალწინ შუბლზე ნითელი საღებავით მოეწიშა მეფისთვის მესამე თვალს. დღეს ნებალი საპრეზიდენტო რესპუბლიკაა და აქ მეფე აღარ ყავთ. შესაბამისად, ეს რიტუალიც გაუქმებულია მონარქიის აღდგენამდე.

კოშკში ცხოვრებისას კუმარი დღეში რამდენჯერმე იყურება ფანჯრიდან და ისიც რამდენიმე წამით. კოშკის ეზოში მყოფი ნებალებისთვის კუმარის თვალს განსაკუთრებული ძალა

აქვს. დადის ვეგეთი აზრიც, რომ თუკი ვინმემ კუმარის მზერა დაიჭირა, ანუ თვალთ მთავალში გაუყარა ქალღმერთს, ეს ნიშანია, რომ მას ყოვლად ილბლანანი ყოფა-ცხოვრება ექნება და მის ბედს ძალდი არასდროს დაჰყევს.

ერეკნული

იმ ოქტიომბრის რომელიღაც პაპანაქება შუადღეს მე და ალექსა ველო-რიქმებით მივაღვეფეთ ჭამეფურთა ქა

მოედანს, სადაც მდებარეობს კიდევ კუმარის კოშკი.

ველო-რიქმები კატმანდუში ცალკე ფენიანია. ნებისმიერ მათგანს სულ რაღაც 100 რუპიად შეუძლია მოგატაროს მთელი კატმანდუ.

გუშინ მაგარი ვიბარამეთ მე და ალექსამ. გაბრუებულები და ბედნიერები გამოგვდით შუალამის კატმანდუს ქუჩაში, სადაც ღამის სამზე, როგორც წესი, სრული უკაცრიელობაა. მივახტით ორ მიძინებულ ველო-რიქმას, მსწრაფლ დავღვლიეთ და შევაკაზმინეთ ველო-კარეტები. შენდევ გაგვდით ტამელს და მალე ახალი კატმანდუს ცარიელ, ლამპიონებით განათებულ, ფართო პროსპექტზე ამოგყავით თავი.

— აქეთ სუ ნავაროჩენი გლდანია... — გამოთქვა მოსაზრება ალექსამ.

ირგვლივ ღამის კატმანდუს მშვიდი ფშვინა ისმოდა.

— დამიდგები? ფორმულა ჩავატაროთ! — გადმოძახა უცებ გვერდით მდგარი ველო-კარტიდან ალექსამ.

— ზაზარი არ არი! — ღამის კატმანდუთი გაჟღერითილმა იდეა ნაშინვე ავიტაცე.

ორივე რიქმა სიხარულითა და ინტერესით დაეთანხმა რბოლის იდეას. პრიზად სასტუმრომდე პირველი მისული მიიღებდა 200 რუპიას დამატებით და კიდევ ალექსას მიერ კატმანდუში ღმერთმა უწყის რისთვისა წამოღებულ ერთ ბოთლ „ხეანჭკარას“.

რბოლა დაიწყო. ველო-რიქმები თავს არ ინდობდნენ, უსწრაფესად ატრიალებდნენ პედლებს და გიჟური სისწრაფით მიქროდნენ გვერდიგვერდ კატმანდუს უკაცრიელ ქუჩებში. ამას ზედ ჩვენი ყიფინაც ერთოვდა:

— დინამოო! — გაჰკიოდა წინ წასული ველო-კარტიდან ჰაშიშის მადლით თვალგაბრწყინებული ალექსა და შუა თითს მანახებდა.

მოსახვევში სიტუაცია მეკუთრად შეიცვალა. უცებ მოედანზე აღმოვჩნდით, რომლის ცენტრიდანაც სოკოსავით ამოზრდილმა ჭრელფიონიანმა მილიციონერმა სხორედ ალექსას ველო-რიქმა შეაჩერა. ჩვენ ელვის სისწრაფითა და გამარჯვების ყიფინით გადავუწნარით შეყოვნებულებს. მე ფეხზე წამოვდექი და ამაყად გადახედე ჩამორჩენილებს.

იქ მოვდგენილმა წამწანი განვიფიქრე: ალექსას ველო-რიქმამ ღამის დედა აგინა (ალბათ აგინა კიდევ) მილიციონერს ნეჭერებისთვის, გემრიელად შეუკურთხა ანუ, გამოგვეკიდა და ადგილზე მიციებული დატოვა ღამის კატმანდუს გუბაგი. მაინც გვიანი იყო უკვე. ჩვენ ველარაფრით დაგვეწოდა. თან უკვე ძალიან ახლოს იყო ტამელიც, ჩვენი სასტუმრო „პოტალაც“ და ალექსას ღვირი „ხეანჭკარა“. გამომშვიდობებისას ველო-რიქმებმა ჰაშიშის ორი სხვადასხვა ფერის ნატეხი ჩავვიდეს ჯიბეებში და გახარებულები გამოგვემშვიდობნენ.

სწორედ მათი დახმარებითვე მივალნიეთ მეორე დღეს სამეფო მოედანამდე. იქ შესვლა ტურისტებისთვის 750 რუპია ღირს, რაც მიახლოებით 9 დოლარს უტოლდება. სანახავი და დასათავსოებელი ამ მოედანზეც ბევრია — მოძვრო სალოცავები და უზარმაზარი, სხვადასხვანაირი პავილეები. ტრიბუნებზე ნეპალელები პატარა ჩიტებივით სხედან და გასუსულები უგდებენ ჯურს შუადღეს. ეს აქაური მდილაციაა. ირგვლივ გადამიმჩებული დახლებია, სადაც ყველაფერი იყიდება ნეპალური სინდისის გარდა.

ნეპალში ყველაზე დიდ და უპატოებელ კოდვად ქურდობა ითვლება. მიუხედავად იმისა, რომ ჭრელი კატმანდუ საესვა სხვადასხვა ასაკისა და სქესის მათხოვრებით, არცერთ მათგანს თავში აზრად არ მოუვა ხალხის მორევიდან ხელის ზუზად გამოყოფა და რაინეს მითვისება. ისევ ის ურჩენია შეუდამ, მოვიდეს და ღიზილით გამოგნოლოს ჭუჭყიანი ხელი.

ცნობისთვის, ხალხმრავალ ადგილზე მათხოვრისთვის ფულის მიცემა შეიძლება ისევე საეკონომიკო დამთავრდეს, როგორც ამასწინებზე ალექსას დადმართა. ტამელის სუპერმარკეტთან ვილაყ მათხოვარს 10 რუპია მისცა და რომ წენოესია მთელი ტამელის მათხოვრობა, ვეღარ მოიშორა თავიდან. მთელი დღე ერთად დადიოდნენ ლეიბორისტების თხელი მიტინგივით — წინ ალექსა, უკან — მათხოვრების ხელგამვერდილი ამაღა. ხან სად მხედებოდნენ და ხან სად...

არავის ფურჩვე კატმანდუს ცენტრალურ უბან ტამელზე მსგავს მეცენათობას, ვინაიდან დიდი შანსია მთელი დღე თავიდან ვერ მოიპოროთ ნათხოვართა არმია, რომელიც ან სულს ამოგხდინა უკან დევნიოთ, ან კიდევ სირბილით გაგაქცევინ სასტუმროსკენ.

— ესაა მაგ უბედურის ფაზენდა? — თანაგრძნობით ახედა ალექსამ კუმარის კომკს.

— შევედით. ეზოდან ავებოდით.

— უცებ არ გადმოიხედა? — ჩაიქნია ხელი ალექსამ და ეზოაკენ მიმავალ ღია ღერვებში პირველმა შეაბიჯა.

ჩვეულებრივი, ტიპური აქაური, ოთხკუთხა შიდა ეზო იყო.

— აქ ჰამაჰი გაასწორებდა. — ჩამოვდა ალექსა ქვის ფილაზე და თავზე ხელები შემოიჭდო. — თავი მისკდება. ვინ იყვნენ ისინი გუმინ?

— მონღოლები ევლო-არეშები.

— არა. ეგენი არა. მერე?

— როდის, მერე?

— სასტუმროში. მერე. ე, რა არი? არ გახსოვს?

მე მართლა არაფერი მახსოვდა, და შესაბამისად აქვე მოვისმინე ყოვლად წარმოუდგენელი ისტორია, რომლიდანაც წვეთიც კი არ მოგინებდა ჩემს მესხობაში.

— ...მერე ჩავცალეთ რომი და შენ თქვი „რეგი-ბარში“ ავედითო. იქ ბოსის დაბადების დღე იყო და ჯიშისთვის უკრავდნენ სულ „მეტალიკას“.

— მერე?

— მერე „ბლუ მარგარიტა“ მივცით სამ-სამი ჭიქა და ზედ თითო ტექილაც ეხიეთ. მოიცა, მართლა არ გახსოვს?

— მეკაიებენ ბომ?

— მერე ნავედით სტრიატო-ბარში და იქ ჩავ-მულეები ტრიალებდნენ სტოლაზე ვიღაც ჩმორი ნაწები. გაგეპარეს მაგრად ნაიომნიკმა გოგოებმა. 50 დოლარად მოვიდოდნენ საუბრად, და ვახით და ვახით ტყეილა. ბოლს გაიჩრქო, რომ აქაური პროფე-სიონალ დამტყვევნი იყვნენ, ყველაფერი იყო ბოლზე და არსად წამოსვლელები ეგენი არ იყვნენ. ეგრე აყი-დინებენ რაზე ძვირ სირობას ვინმე დამწყებ პინგვინს, პირდებიან რო წაყვებიან და ისიც ვარდება, და ბო-ლოს ჩემიც ეგრე გაგვამინევიეს...

— მერე?

— მერე შენ თავი გაიგიფე და ქუჩაში ვიღაც ბარი-გას ავაგდებინეთ ორი აქაური ბაყაყივით პუტანკა. ორივე მარჯვეყანის ნომერში. არც ეგ გახსოვს?

— თავი ბომ არ მივარტყი რაზე?

— შენ აღარ უნდა მონიო, იმაო...

— მერე?

— რაღა მერე? ავიხიეთ ბლომად ფული. ნაშები იყვნენ იმენა გამხდარი ბაყაყები. თან ერთ-ერთზე

ზედ ჩაგეძინა და მერე მე ორივე გაყევირე ძლიერა გადაგინე გოგოდან... მერე კიდევ რომი დაეღლიე ისევ... ბოლომდე დავცალე... *მეტალიკა*

— მერე არ იცი, რა უნდა ქნაქმად დერსქქა? — ზეღი პერმონიტა, თუ ძმა ხარ...

მე მართლა არაფერი მახსოვდა. იმდენად დიდი, შავი ლაპა ედო გუმინდელ შუალამეს, ერთი პირობა დავეჭვედი, ალექსა ხომ არ ფანტაზი-ორობს-მეთუ. საჭეუდო წერილმა დეტალებში ახსოვდა ყველაფერი. მაგრამ თან ძალიან ალაღად ყვებოდა, როგორც თვითონ ამბობდა, წინა ღამის, ანკი მოლოდ მის გონებაში მომჩდარ ამბავს. მოკლედ, ასეა თუ იაე, მე მინც არაფერი მახ-სოვს, ნამცეცვიც კი, და რა წყალში გადავვარდე...

წყალზე გამახსენდა — წყალი ძალიან სათუ-თი თემა ნებალმი. ონკანიდან აქ ის არ ისმება. მხოლოდ თავ-პირის და ტანის დასახნად თუ გამოიყენებ. კბილია გახეხვაც არაა მიინცდამინც რეკონენდებული კატმანდუს ონკანის წყლით. ერთიმშენვლოვნად უკეთესია მარკეტში ნაკიდი; აქაური მიხერაღური, დავგაზავი და დეტალები მწერევალები უსუფთავებსი წყალი. თან ფასიც ამბოლურით ადევს — 20 რუპია.

წყალი მალევე შევუტანე ალექსას. შეუჭით ჩაი-ყრა გამახსენებული ტალღებები პირში და ბოლოი მოიყუდა. წავადა წაბლს და თან შენობის შიდა ფანჯრებს ათეაღიერებდა ნეტარი სახით. უცებ ერთ მერტილზე გაუშვინა მწერა და თვალემა გაუფართოვდა. მე მამხინე ზემოთკენ ავიხიდე და ჩემი თვალემა მხოლოდ წამით შევფთა კუჭარის მზერას. პატარა, სახეშობატულმა ეალღმერთმა უკან შეტყო თავი და კონკის სიღრმეში მიიშალა.

— ე, ჩამოგვხედა! — აწრიალდა ადგილზე ალექსა და ეზოში მოტრიალედ ხალხის ყურადმილა მიიპყრო. — ხო დაინახე? მენც ხო შემოგხედა? — ვერ ისვენებდა ადგილზე. — ეგ ბო ძალიან მაგა-რია? კუმარი რო ჩამოგეგდავს და თვალს დავა-დგამს? ჰა? მითხარო!

კუმარი იქამდე რჩება ქალღმერთად, ვიდრე ქალურობის პირველი ნიშნები არ წამოუვლის, რაც თავის მხრივ, ნიშანია ყველასთვის, რომ კუმარიმ დაკარგა ღმერთულობა. ამის შემდეგ ის ტოვებს კოშკს და განაგრძობს, როგორც უბრალო ადამი-ანი, ხალხში ცხოვრებას. კომისია კი ახალ კუმარის ირჩევს.

გარეთ მით უმეტეს ძნელია ყოფილი კუ-მარისთვის. ის ხომ ძალიან ნეღლია, ბავშვურიცაა, სულ ხელით ნატარებია. მის მშობლებსაც არანა-ირი პრიველეგია არ ჰქონიათ მისი კუმარობისას. ახლა კიდევ, ნებალელების წრეში — კუმარის ცო-ლად მოყვანა დიდი უბედურების მომასწავებელია

ოჯახში. თუმცა კი, როგორც ექს-კუმართა სტატისტიკა ამბობს, არცერთი მათგანი დაუოჯახებელი მაინც არ დარჩენილა და თან მრავალშვილიანობითაც გამოირჩევიან. როგორია ისე, ყოფილი ღმერთი რომ გვაცხ ცოლად...

- დრო მიქონდეს, დაგელოდებოდით! - აპყვირის ალექსა კუმარის დაწერებს. - მოგკადებიდ მერე ხელა და ნაფყვან-დი ნუცუშიძეს. დედაჩემის გადარევა გენახა მერე... მაგრამ ახლა არ მცალია! ბარიგას უნდა შევხედე ფრიკ-სტრიტზე ნაბეყარ საათში! რანე აბალი თუ არ მოიტანა, შენ სახელზე დაგეპრობო ამ უშიშკოლ ხელეძოთ!

- ნამასტე... ჩვენ გავალთ და მოვალთ! - ვუბარებ კომ-კის ხოზა გასაღებელში მჯდომ თავფეიქამაშე ნითელ-ყვით-ლად გადაღებულ უგონოდ მთვრალ ბრაქმანს. აქედან ორ ნაბიჯიან ძველი შიპების ქუჩა - ფრიკ სტრიტი.

მომყოფილი კადე-ბარებიდან გამოიჭრათალი ხრინინიანი სიმღერის ფრგავნ-ტები კი კადეც ერთხელ უსგამენ ჩაზნული რომ ადამიანის თავისუფალ სწავლას თავად დაუწესოა საკუთარ თავს ცხოვრების ნესი, აქ ჯერ კიდევ აქტუალურია.

მე და ალექსამ გადაწყვიტეთ ფეხით ვიაროთ ბეჭრი. კატმანდუში სიარული საულის და ბორცია ბგრესიუ-ლი თერაპია. მანქანები გამუდმებულ პაიშიში არიან. ჩრგვლევ სულ ყაანია, ინსტრუმენტული ნუსიკა, რიქშების ყიყინა და მოძადების ზუზუნი ერთ-მანეთში გადაზედილი, ჩვენ კიდევ მაინც გულიანად გილიმებით და შინ მივინვით.

- რა მოძრაობაა, იოზანიგროტ... ქვებაია უნდა ჩამოიყვანო ამათ ტრენ-რად! - ამბობს ალექსა.

საკვირველია, რომ ერთ ავტო-საგზაო შემთხვევასაც კი არ შევსწრ-ბივართ კატმანდუში. მილინტრიან წეიპზე აცდენენ მანქანები ცხოვრებს ერთმანეთს და ადამიანებსაც უთმო-ბენ და უთმობენ გზას... თან ააგზაო მოძრაობაც უკუღმართია ჩვენთვის - ბრიტანული. მანქანაში საჭე მარჯვნივ, და უწის ავტომობილაობაც - მორიქით. ერთი პირობა ველისიპედების ქირაო-ბაზე ეფიქრობდით, მაგრამ მალევე უკუგაგდეთ ეგ შლეგი იდეა - ძალიან

ფრიკ-სტრიტი ტანელის შემდეგ ყველაზე მეტად ტუ-რისტული უბანია კატმანდუში. მათ თავისი ორიგინალური ბიოგრაფია და ისტორია აქვს:

შორეულ 70-იანებში, როდესაც შიპების მსოფლიო მოძრაობა სულს ლაფავდა და ყვავილების თაობის იდეები იარაღით მოედარუნე მსოფლიოსთვის ამკარად მიულენელი იყო, მოგვხვდებოდა ბევრმა შიპმა ჩაიწინა ხელი, შეიჭრა თმა, გაიხადა ჯინსები და დაეშორილა მიღებულ საზოგადოებრი-ვი ცხოვრების წესს, აამოცალაო მორალა და სუფრასთან დეი-ჩანგლის ხმარების ეტიკეტს, აუო იქცა ბედა შერიგ-ბულ ერთ ზრეულენიეცა ობეცატელად, რომლისათვისაც დრო მხოლოდ ფულია, ფული ჯიბეში კი - სულიერი ამშ-ვიდე და სავაე კუჭის გარანტია.

ამისგან გადარჩენილი და სტოკოსი შიპები მიხედნენ, რომ ყველაფერს მსგავსი თედი ელოდნენ. ამიტომ, იდეის გადა-სარჩენად, ერთ მწყენერ დღეს დაიბო შიპების საყოველთაო, მსოფლიო სტრული სადღაც ინდოეთის ვარანასთან ახლოს.

სხვადასხვა ქვეყნიდან იქ ჩაასულმა, ერთად თავმოყრილმა

შიპებმა გადაწყვიტეს ინდოეთიდან ნებალ-ში გადასულიყვნენ და იქ მოეკიდათ ფეხი. ასეც მოხდა, გულგახანოლმა ნებალელმა ძალიან თბილად მიიღეს დიდი მოძრაობის უკანასკნელი მომიკანები, და არათუ მი-იღეს, დიდსულოვნად ქუჩაც კი აწუქეს მათ. შიპებს არ უთქვამთ უარი ამ საზუქარზე: ამ ქუჩაზე დასახლდნენ და დღემდე აქ, ფრიკ-სტრიტზე ახარებენ თავის ციას - უკვე ასაკში შესულები და მაინც გაუტეხლები, ძველებურად გალიმებულები დაიარებიან ერთ დროს კატმანდუში ყველაზე ხმაურიან ქუჩაში.

არც ახლა ურვიან შიპების ქუჩა ფრიკ-სტრიტი დამთავალიერებელთა სიხალგაეთეს. ნაირფერად მოხატული კედლები ისევ ბეჭრ რანეს ყვებიან წარსულიდან. ძველ ყაიდაზე

აქაური თუ არ ხარ, ამკარად მალე აილუნები, ამიტომ ჯობს ისევ ქუხულებით დაემშენე ტანელის ასფალტს.

ტამელზე თითქმის ყველა გვიცნობს და ყოველი ეგეთი ნებაღელი ყოველ დღითი ნებაღური. თეთრკბილბა ღიმილით გვესალმება. ალექსამ თქვა გუშინ – რა სახიფათოდ ჯანმრთელი კბილები აქეთ ამ ჩემისებსო. მე დავცთანხმე. ნაქრისანს ეკენი დიდად არ ეტანებიან, თითქმის არ ეწვევიან არაფერს თუ სხვა არ მოაწვევიან. და დღეში სამჯერ იბეზავენ კბილებს მინერალური ნყლით. ეგრე მე რო მეცხოვრე, კბილები კი არა. ყველაფერი განჭვირვალე ნეწებოდა სულის წათვლით.

– ნამასტე! – გვესალმებიან რიგები, ტაქსის მძღოლები, წერილანებით მოვაჭრეები, მესრიგის დამცველები, ნარკო-დილერები და ჭრის ჭეჭყინი მეძა-ვები.

ამ სიტყვას მეტად მაგიური მნიშვნელობა აქვს ტამელზე. გააჩნია დღის რა მო-ნაკეთში გეამით „ნანასტე“. დღის საათებში ია თავისუფლად შეიძლება ნიშნავდეს შემდეგს:

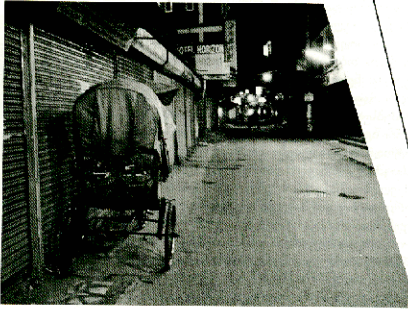
დილა მშვიდობის. გამარჯობა. როგორ გიკითხობ? ხომ კარგად გეძინათ? კო-ლოს ან სხვა რამეს ხომ არ შეუნუხებინარა ღამით? ხომ ყველაფერი რიგზეა? რამე ხომ არ გჭირდებათ? ახლა საით აპირებთ? მე შემძლია გიდობა გაგანიოთ. დავათ-ვალერებინოთ კატმანდუ და მოგიყვით მისი ღირსშესანიშნაობების შესახებ. ტური – შინალაგისკენ! ნაგარკოტიდან მზის ამოსვლა და ევრესტი აუცილებლად უნდა ნათოთ. პოქმარა და სარანკოტი არ უნდა გამოტოვოთ. პარალანით ფრენა აქამდე არ გი-ცდიოთ! მასაფის კეთილად ეიცო ტიბეტურის. ველო-რიგად მოგვინახებინოთ. ტაქსი შემო-ღია გამოვიდახო თეცნათვის. საუკეთესო ნებაღური სამზარეულო აუცილებლად უნდა დაგეგმივინოთ. ნებაღური ხინკალი მომო არ გაგისინჯავთ? – დასწყევლოს შიფი. გამო-ვასწორებ! აჰ, შამშივც მაქვს, უმაღლესი ხარისხი – ხალვასავითაც და შოკოლადითაც! ილიონდ თევზ ნიბიარაო! ზეთიც, ობიუმი ჩაისთვის. ჯადოსნური სოკოები!

საღამოს ნათქვამი ნამასტე უფრო მძიმე და ღრმა. ინტონაციას თუ დაუეკირდებით, ის თავისუფლად შეიძლება მოიხზრებდეს საკუთარ თავში შემდეგ სათქმელს:

აღაღო მშვიდობის. გამარჯობა. ხომ საინტერესოდ ჩაიარა დღემ? რამეს ან ვინმეს ხომ არ გაუღიზიანებინათ? რამე ხომ არ დაკარგეთ? სად იყავით – რა ნახეთ? შემძლი გიდობა გაგენია. ჩემზე კარგად ნებაღის საიდუმლოებების შესახებ არავინ იცის. იაეთ სათაფრადსა-ვ-ლო ტურს დაგეგმავდით შინალაგისკენ, შურით დააკვებოდა ყველა. ეგრესტს დავინახავდით ალიონზე. ფეხებითაც ეიცო ტიბეტური მსაფის კეთება. ვახშამი თქვენთვის უკვე მზადაა. აგერ პმნივც ძილის წინ – სამნაირი ამოსარჩევად – კარგად რომ ჩაგეძინოთ. კი ნებაღელი გოგო ხომ არ გინდათ? ღამით აქ მაინც სიგრილე იცის. ისე, უფროსი გოგო მეაფს გასათხოვარი – 12 ზლისაა. რამე რომ იყოს, მერე საქართველო-ში ხომ დაგვებხარებთი მუდმივი სამსახურისა და საცხოვრებელი ადგილის მოძიებაში?

ინგლისურის ყოვლად არმცოდნე ალექსა ერთხელ ამ „ნამასტეებითა“ და გაცხოველე-ბული ჟესტიკულაციით იმდენს ელაპარაკა ერთ კულტურულ მეშამიშეს, რომ თავგაბებრებული ნარკოდილერისაგან ორნაირი სახის შამში მიი-ღო უფასოდ გასასინჯად.

– ნამასტე-ნამასტე!.. – დაუბორიალობ-დით დღის ტამელზე გაჩიჩინებულეში და ამ ჯადოსნურ სიტყვას უანგაროდ ვარიგებდით აქეთ-იქით.

კულს ნელა და კეთილად გვირგვინდნენ კატმანდუს ქუჩის ძაღლები. აქ მათი ყველა ჩვენი ჯერ არ გაგვიგია. ასეთი არაბერესი-
ლი და მწვინი ქუჩის ძაღლები არც არსად
მინახავს. თავიათვის დაბურსალომენ კატ-
მანდუს ქუჩებში, ან დახლებებზე არიან მი-
გრირებული და სულ ერთ თბილისს კიდითი კატ-
მანდუს აურზაური და უცხოელთა სიმრავლე.

— ესენი თუ დაბოლილები არ იყვნენ, მე
ვიყო რუსეთის აგენტი! — ვარაუდობს ალექ-
სა. — აქ რთ ერთი თბილისელი ქუჩის ძაღლი
წამოიყვანო, ეგრევე პალაქენიაა დააყენებს...
რას უზამს ამათ, რი აზრზე ხარ?

კატმანდუს ტამელი, სამეფო მოედანი, კუ-
მარის ეზო, ჰიპოების ქუჩა, მიმდინების სასახლე,
კრეშავიცია თვატრი, ბუდა-სტუპა და ნეპალის
ძველი დედაქალაქი პატანი უკვე ღამის მთლი-
ანად ავეთვისეთ.

პატანი სამიდან ერთ-ერთი უძველესი ქალაქია
კატმანდუს ელზე. მას ადრე ლალიტპური ერქვა.
ის სამხრეთიდან ესაზღვრება კატმანდუს. ამ ორ
ქალაქს მდინარე ბაგმატი ჰყოფს ერთმანეთისგან.

წარმოიდგინეთ იგივე ჩვენი თბილისი, რომელ-
საც მტკვარი შუაზე კვეთს, და ერთი წამით მისც
დაუშვით, რომ მარჯვენა სანაპირო ცალკე ქალა-
ქია და მარცხენა სხვა. სწორედ მსგავსადვე არიან
კატმანდუ და პატანიც. მდინარის ერთი გადაკვეთა
კატმანდუდან სამხრეთისკენ და უკვე პატანში ხარ.

ნეპალის ძველი დედაქალაქი სახელგანთქმულია
ბრინჯაოს დაბუშვებითა და ხეზე ქრის ტრადიცი-
ებით. ის გადასცემული უამრავი ინდუისტური თუ
ბუდისტური სალოცავითა და უნიკალური ძეგლებით.
როგორც კატმანდუს, მასაც აქვს საკუთარი სამე-
ფო მოედანი, რომელიც ულამაზესი მაგოდებითა და
სასახლეებითაა სავსე.

გამორჩეულია სამეფო მოედანზე თავად სამეფო
სასახლე, რომელიც სამ ნაწილად იყოფა. ესენია: ცენ-
ტრალური მუღ ჩოუქი, სუნდარი ჩოუქი და მანი ქეშაბ
ნარაიან ჩოუქი. სუნდარი ჩოუქის შუაგულში განთავსე-
ბული ქვის არქიტექტურის შედევრი — სამეფო აუზი ტუ-
შაპიტო.

სამეფო მოედანზეა მეჩვიდმეტე საუკუნეში მალას
სამეფო დინასტიის ერთ-ერთი წარმომადგენლის დროს
ამხენებული ინდუისტური ტაძარი კრიშნა მანდარი. ის უნი-
კალურ არქიტექტურულ ნაგებობას წარმოადგენს, ვინაი-
დანაც თავიდან ბოლომდე წერტილი ქვითაა ნაშენები. მის
კედლებზე ამოკვეთილია ნაპაბჰარატის და რამაიანას წმინ-
და ტიქსტები.

აქვეა ბუდადამი მიძღვნილი სამართულიანი ოჯრის
პაგოდა. ამ პაგოდია კედლები შემკულია ოქროს ბარე-
ლიფებით, რომლებზეც დატანილია ბუდის ქორეულის
ადმინერელი ტიქსტები, ხოლო მესამე სართულზე მდებ-
არე პედესტალზე უზარმაზარ საფეხვე ბორბალთან ერ-
თად დგას თავად ბუდას ოჯრის ძეგლი.

პატანის სამეფო მოედანი და მისი მიმდებარე
კვარტლები შეტანილია ოქროსკის მსოფლიო მემკვიდ-
რეობის ისტორიულ სიაში. ამ მოედანზე მოხვედრა ტუ-
რისტებისათვის 500 რუპია ღირს, რაც მიახლოებით 8
ლარს უტოლდება.

არის აქ იოლი შემოვლილი გზებიც, ვინაობზე ვი-
წრო ქუჩების გაღოით, საიდანაც ძალიან ადვილად
მოხვდება ადამიანი პატანის სამეფო მოედანზე. ჩვენც,
მიუხაძეთ რა იქვე გაცნობილ, გამობრძნედილ არგენ-
ტინელ ტურისტთა რჩევას, სწორედ შავი შესაძრომის
საძირებლად დავუყვეთ და ნახევარჩრეც დავარტყით
პატანის სამეფო მოედანს. იშვიათად, მაგრამ საშუ-
ალეულო ტერიტორიების ეგეთ შესაბრძნედილ უცე-
ნაით ნეპალელებს მაგტუხას კონტროლიორები. ჩვენ-
და ბედად სწორედ ეგეთს გადავყარეთ, რომელნიაც
რალად სმარტულასავით ჩამოვყარაკრა ნეპალე-
რად.

მე და ალექსა არ დავბნეულვართ და ნაბი-
ჯიც არ შევცვლივართ. ალექსამ კონტროლიორის
რალაც უზარმაზარი ფრაზაც კი მოუგდო რომე-
ლილაც მულაზანსაზრულ ენაზე, და თან მაჯაზე
ორი თითი წარმშეკვრით დაირტყა.

ვიდრე კონტროლიორი რაჟეს მიხედუბო-
და და გადახარმაგდა ფანდს, ჩვენ უკვე შორს
ვიყავით, მას კიდევ სხვა ტურისტები მყავდა
მესაყოვნებელი, ამიტომ ჩვენზე ხელი ჩაიქნია
და ხელეზბაილი გააღაღდა სხვების წინ.

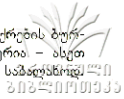
— ყველგან შესულაზე თუ ფული ვისიეთ,
მაგრა შორა ნავალთ...

— მოგვიჩვენე დროზე ადრე ჩახუტება
კავკასიის მთებთან. — გავხედე მე პატანის
დაბორცვილ შორისონტს.

— ზოოპარკია თუ სტადიონი, შესასვლელ
ბილეთს რომ ფასს ადებენ? — არ ისვენებდა
ალექსა.

იხე, ამ დიდი პატანური გასცირნების
თავზე პატანის ზოოპარკშიც ამოყვავით
მაგი, რომელიც ნეპალის სახელმწიფო ზო-
ოპარკად ითვლება.

ზოოპარკის წინ გალესილი საფეხ-
ბურთო სტადიონი იყო, სადაც რალაც
ადგილობრივი თასის გათამაშების ფი-
ნალური მაჭჩი ტარდებოდა. იგდებო-
დნენ წითლები და ლურჯები. მაყურებელი
მოედნის გარშემო იდგა და საკუთარ
გუნდს გაცხოველებით ქომაგობდა.

ზოოპარკში შესვლამდე ცოტა ხანს ვუცვირეთ ნებადღელ ტყავის ბურთის ჯადოქრების ბურთობას. ყველაზე ხშირი თამაშში ბურთზე ფეხის აცილება იყო. გასაკვირი არაფერია – ასეთი ოღორიერი მინდორზე ფეხბურთის ითანაწიბ კი არა, თავმოყვარე ძროხა არ გავა საზღვრისაღწევი ზოოპარკში შესვლისას 3.0-ს ლურჯები იგნებდნენ.

– ამათ ჩეენი სოფლის გუნდები დაახვევენ თავზე ბურთს! – დადო დასკვნა ალექსამ ცოტა ხანში.

– ჩეენი ქალების ნაკრები უნდა შეახვედრო... – კიდევ უფრო მივაფარჩაკე ნებადღური ფეხბურთი.

ზოოპარკიდან უკან გამოსვლისას უკვე 3:3 იყო და პენალტების დარტყმაში ეჯიბრებოდნენ გუნდები.

საკუთარი ზოოპარკი მრავალფეროვანი და დიდია. ცხოველების და ფრინველების სიმრავლით და ფართობით თბილისის ზოოპარკს საკმაოზე მეტად აღემატება.

– რა უნდა ამ ქვეყანაში ზოოპარკს?! – ბრაზობს ალექსა.

– ეგ იმ ანეკდოტივითაა – რა უნდა პურის მალაზიაში შევარს!

– ასეთ ქვეყანაში რა პონტში ყავთ მაიმუნები გალიაში? აგერ, მაიმუნების სასახლე საგსეა თავისუფალი მაიმუნებით, და ესენი რა საბის სააჯელს იხდიან აქ? მიგნერ ყველაფერს ვიფიქს და გავროს!

– თან ფოტოები დაურთე.

– გადამიღე ერთი ამ ბაბუინაშიელების ფონზე! თქვენ თუ არ გამოგიყვანოთ ციხიდან, მე ვიყო თქვენი პირდაპირი შთანმთავალი...

კიდევ უფრო სასაცილო პატანის სახელმწიფო ზოოპარკში ამ დაშაშიშებულზე ის იყო, რომ ვეფხვის და მარტორქის გალიებს შორის იდგა კლასიკური ზოო-გალია, რომელშიც იჯდა არც მტეი და არც ნაკლები, ჩვეულებრივზე ჩვეულებრივი კატა. აბრაზე ესერა – კატის წარმომავლობა და ჯიში, ძირითადი თვისებები და გავრცელების არეალი.

ეს იყო ერთი უბადრუკზე უბადრუკი, მსოფლიოს ალბათ ყველა ქალაქში გავრცელებული ქუჩის მდებრი წარმომავლობის კატის მსგავსი ჭრელი ფისო, რომელიც ალბათ ერთადერთია დღეს მსოფლიოში – ვინც ზოოპარკის გალიაში ზის, როგორც გარეული ცხოველი. მე სხვაგან მსგავსი არსად არაფერი მინახავს. მაიმუნები კაი, მაგრამ სროკზე კატა უკვე ნამეტანი იყო.

– ე, ამას რა უნდა აქ? – ალექს პირს ალექსა.

– უტყობა, გარეულ ცხოველად თვლიან...

– ბეზიჩენმა გაიგოს, გადაწვავს ამ ზოოპარკს დირექტორიანად...

ალექსას ბებიი მართლა სერიოზული შემსრულებელია. ადრე, მეორე მსოფლიო ომში იყო მედდად. იქ არ იყიო რა აჭამეს და ახვეს, მაგრამ სახლში კი ორი თავით გამაღლებული და ბრუნდა. ჯერ „დინამოს“ ქალ კალათბურთელთა კაპიტნად დანიშნა. მერე საქალაქო კომკავშირის მდივნად თუ ვიღაც ეგეთად გადაიყვანეს. მერე სუ ცეკა-ტეკა და ფეხთები იყო მის ცხოვრებაში. რალაც ლენინისთავიანი ორდენებიც აქვს ბლომად. მეორე ეგეთი ხიშიშიოი ბებო მე არ ვიცი. დღეს 14 კატა ყავს სახლში და ყველა ისეა განვრთნილი, შემურდებოდა ნებისმიერ სახელგანთქმულ მწედარმთავარს.

მოკლედ, გავკარი ალექსას ბებიის, და ისე კი, ვინმე თუ სადმე, რომელიმე უტკო ქვეყნის ზოოპარკში, გადაწყდით გალიაში მგდომ უბრალო კატას, არ დაგეზაროთ, გადაუღეთ ფოტო, მერე მოინერეთ მაილზე:

bxvedelidze@yahoo.com და ვიმეგობროთ ოჯახებით :)

(გაგრძელება იქნება)

SOS!

სტალინი მახსოვს გავში

(ციკლიდან: ლიტერატურული ოქუპაციის მუზეუმი)

გავი პერსონალი

სოციალიზმის რეალიზმის ერთ-ერთი პიკისტაბი - ინფანტილიზმი. ინფანტილიზმი, როგორც წარმოდგენა ბავშვებსა და ბავშვობის სამყაროზე... ამგვარ სამყაროზე აშეღაცია ატალინური კულტურა.

ბავშვი და ბავშვობა - აი, იდეალი, რომელმაც ომკიდრებს ხელისუფლება.

ბავშვი და ბავშვობა - აი, ძალუფლების ტექნოლოგია, რომელიც მონოპოლიზა ამ იდეალს გასაზიარებლად.

„სტალინი, ბავშვობა და ყრმობა“ - შემოთხვეითი არაა გიორგი ლენინის პოეტური ეპოპის სათაური.

სტალინი-ბავშვი და სტალინია ბავშვობა უნდა დასაბუთო აპოქალიფი ადამიანის, როგორც ინფანტილური (თუ ინფანტილიზმის) სუბიექტის არქტიპად.

ნორჩი სოსი ფელაქილის, ამ „ახალი ემანუელის“ პედიოსტორია უნდა ქვეყნულ კომუნიზმის მშენებელ ადამიანს ადვალურ ევრბალურ ნაბადა.

სოცრეალიზმში უნიკალური პოლიტიკური მითოლოგია ზეა - ერთობ ფუნქციონალური მითოლოგია, სამყარო სურათის კონტრექტი, მასების ქმედებას სათანადო (სი) მამართლებით რომ წარმართავდა.

ასეთი ინტენციონალიზმიდან მომდინარეობს საბჭოური ტელელოგიზმი, აბეღლიონ, ისტორიის ნიზანმირათული მითორობა - სფლა ნათელი მომავლისაკენ.

მოცეინებით აღმოჩნდება, რომ ამ ტელელოგოური დისკურსის პაროდი კოდირა: ადგილზე, ნაბიჯით იარა ბავშვის თვითაფქტივიკაცია მოზრდილობისადმი ლტოლვით, „დედობაზე“ ოცნებით ევრბალზდება: „როცა გავიზრდები“, „როცა დიდი გავხდები“ - აი, ამ ლტოლვის პაროდი!

ეააა ნაბტომი „აუცილებლობის სამყაროდან - თავიუფლების სამყაროში“...

ყოველივე ეს 1930-იანი წლების დასაწყისში ლ. გიგაღისკიმაც ცნადყო თავის პედოფიქლოგიურ შტუდებში.

აბჭოური პოლიტიკური მასოლოგია იდეოლოგიური ფანტაზმა. მისი იმპლემული თბიქტი ხალხთა ქარისმეტული მამაა, მისი ბავშვობის რეპრეზენტაციითაც, პოეტა მასობრივ ცხოვრებაში კაიარისხულად უნდა გაქმნიდა „ახისი“ სურვილებს ეკრანი: პოლიტიკური მითი არაცხოვრებდა უნდა მომნიფებულიყო სოცელში და მასის კოლექტური არაცნობიერება ყალბი მზელო ასურტელი ფორმა.

პოლიტიკური მითოლოგია, თავიანთ საკრალურობის (თუ კვანისკრალურობის) მიუხედავად, პროფანდული უნდა იყოს: მისისათვის გასაგებია... არადა, ზორის გროისს თუ დაეჯერებო, სოცრეალიზმი „მასების ნამდელი გეოგნებისათვის“ უცხო იყო; სტალინია მიერ პროფიტირებული და თავსმოხვეული. მაგრამ, ის კი ნამდელიად დაუფრებული ინტელიდა, იმავე მასაა სოცრეალისტური მიმქაისი ნაცვლად, ცხოვრებაშითვე მიელო სლტბნიკის ანდა კრუჩინიხის ტიპის ზაუზრული პოეზია, ანდა მალევისი „შეი კვადრატის“ ყაიდის „საქრეპასტელ-ოკიმილოგიური პროგრამა“, თუნცა, ამით სრულადავდ არ უქმდება თვით სოცრეალიზმი, როგორც ერთგვარი ავანგარდისმის მეტამოფოზია.

ასეა თუ იაე, პოლიტიკური მითები მასების ნების გარეშე კონსტიტუირდებიან; ოდინდ, სოცოცხლით, სწორედაც, მასებში ცოცხლობენ, მასობრივ ცნობიერებაში პოულაბენ ნიადაგს; იქვე ითქვამია, ღვიფებია, ხარობს...

სოციალური ვაკუუმი პოლიტიკური მითოსისათვისა დამლუგელია; და ანტეპაცია, რომ სოცრეალისტური „ნაწერი“ მოწყობილია, როგორც „მასების აურვლითა ნაკადის კოდირების მანქანა“ (ე. ნადტორი).

ამგვარი „ნაწანისი“ (თუ Deus ex machine-ს) რეჟიმი მუშაობს იმავე ნაებების სურვილი, საკუთარ სოციალურ ტანს ზუსტადვეტებს ნესტინია, ინდივიდუალურ ტანთა კონფიგურაციები კი, ზეტანის სახსართა ტოტალურ იზოცვალისა გაუთანაბროს.

ასე წარმოიშობა ტოტალური ტანი; ტანი ორგანოთა გარეშე.

მასის ბავშვობით სურა, გაიზარდო; უფრო ზუსტად, იზრდებოდა, თანაც, პერმანენტულად მერდებოდა, ახალ-ახალ გენერაციებსა და პოულაციებში აისახებოდა.

დავით ანდრაძე

და ესეც მასის სურნელთა მამოვრეცირებელი კერაია, რომელადაც ცვლავიც, თავისი ხვედელი იდეოლოგიის „ასაღელვებელი ობიექტი“ (ს. ვიუგი) წმენდს;

ასხლიანი ზერისა, მაგრამ, მაინც „ასუფთავების“...

ამსობაში, მასა ღამის გააჩეროა დრო; აღბეჭდოს მისი მშვენიერება და განუმეორებლობა...

არადა, რა იყო სოციალისტური დოქტრინით – მშვენიერი?

რა და, თავად ცხოვრება; თანაც, სხვები კი არა „შვენი ცხოვრება“ – ეს პოსტუტომიის ტრფობის ააფასი ანუ დრო აღსრულებული უტკობისა; თუნდაც პოეტური უტკობისა, ცხოვრებად რომ იყვა.

1947 წელს, „Литературная газета“-ა „მონინავენი“ ამიტომაც დაფიქსირდა: „Поэзия переходит в жизнь, потому что, сама жизнь в нашей стране стала поэтической“.

ერთი წლის შემდეგ, 1948 წლის შემოფოგმაზე, იმავე „ლიტგაზეტას“ ფურცლებზე საზოგადო-პოსტუტომიური ცნობიერების ერთ-ერთი, ყველაზე ხმაღამოვებელა იდეოლოგმა, გვარად ერმოლოვმა, დემიგოგურობით მწრწნავე ფორმულად ზამოაღიბა ახალი ესთეტიკური პროგრამა: „прекрасное – это наша жизнь“.

შე კი დაესვი წერტილი, მაგრამ, სიტყვას – „жизнь“ – მითით (და მძინელ!) მოჰყვიროდა – „наша борьба“.

პოსტუტომიის თანამედვე განწყობა ტოპოლოგიური უსაზღვროება, ანდა, სულაც, ატოპოლობის აღნიშვნა იყო; ყოველ შემთხვევაში, ამ უსაზღვროება პოეტური ნარკერება...

ახლაც თვალში მიდგა ჩემი გლეგნაფიის მასწავლებელი („ღმერთმა აცხობოს“), ყოველ ახალ გაკვეთილს ლექსით რომ იწყებდა: ტელეკომუნია ანტენით მოზაზავდა ააშქოთა კავშირის რუკას და აქ გემომღვრადა – „აზიგებო, ერცოდია ჩემი ცეკანა“. გაგრძელებით კი, მე ვაგრძელებდი: „აღიდი საჭოთა კეფნობი“, ანას კი ანტიკური ქროსასვით უნდა მოჰყოლოდა: „აიო ზღვიდან – ყინულიანდუ გადაჭიბული, გამლილი“...

აიე იწყებოდა გეოპოლიტიკური მითოლოგიის სუბექტებად დაკავალბოთ.

ასეთი იყო მასობრივი ცნობიერების ფერმონოსილოკია, პოლიტიკური მითოლოგიის შესატყვისი ტიპის პროფუტერებით რომ ცდილობდა ყველაფრის დაყვანას, რედეფირებას ბიზარულ ოპონიციბამდე; მტერი – მოუგარე, შინარე („ზოგჯერ – ინაური) – გარეული, ქაოსი – მესრავი, ხვრევა – აღმიგნებლობა...

თუმცა, წარსულ დროში რატომ ელაპარკებ?! ხელისუფლების ხმა და ხალხის ხმა, ხელისუფლების ლოგოსა და მასის ლოგოსა შორის კავშირი საბავშვო სოციუმის ორგანიზაციამაც შეღავნებობდა.

ეს იყო კოლექტივი – გუნდი, თავისი პედომოლიტარისტული ევლით, აადაც ვინმე აუცილებლად უნდა ყოფილიყო „აამაშის“ ლიდერი, ბოლო ვინმე – „ამრეგი“ ანუ პოტენციური „ხალხის მტერი“.

ტოტალიტარული კულტურის ტიპური პარადიგმა!

შო, მარილი, ტოტალიტარულ სოციუმში, კომუნალურ-სამრეტველ კიტჩის ხმაურში, დუნილი ღაღატაი ტოლფასი იყო.

დაიბ, დუმილი რაღაც აეჭვოდა, მტრულად, ბოროტებად აღიგნებოდა; აღიქმებოდა და კვალიფიკირებოდა...

ესეც, სამეტყველო სიმოტივი!

მდუმარ კაცს ენის პრივატიზაციაში ედგა პრალი; სიტყვისაში კერაი-მესაკუთრულ ტენდენციაში...

დუმილი საჭოთათი კომუნალური მსოფლმხარეისაში რწმენის სიმბოლოს დეზავიურებადა მიჩნეული.

არ, რატომცა ყველა დიდიან-პატარაანად ჩართული შეუსვენებელ „სერულ“ ლაპარაკში, როგორც ფიზიკურადა – გველანი ერთ ბოროთა დასაფვენ, მოსამაშეებიც და მავრებლებიც...

ფორე პატარას და პოლ ვირლიოს ტექსტებში, რიტუალური (მახვერმლმწიწრით) მეტყველებისა და ზრნის ენის მაგალითზე, დამაფერებოდა დაღწერილი კოდექსითი სხალუბში მიმდინარე ინტერაქციათა მობილურობა, კერძოდ: კომუნალურ-სამეტყველო სივრცეში მოქმედი კონუნაციკია სიჭარბე.

ასეა, კომუნალურ მეტყველებაა იავეც უნდა „მებატე“, როგორც გაგანებულ ტრამეის. ეს „შესტომა“ კი, მხოლოდ სირბილით შეიძლება.

გაჩრდები და, ბოზლუნივემ აღმოჩნდება.

9. Худ. Д. И. Волкин. Товарищ Сталин в юные годы

ამასთან, აუცილებელია, მეტყველების მომენტში, ზუსტად განვსაო კოლექტიური სიჩქარით; ზუსტად გან-
საზღვრო კოლექტიური ეროტიკის ამ სუბლიმირებული ჟანრის ტენზო-რიტმი.

რას იზამ, ასეთია კომუნალური „ფაკერის“ მიზერაბლიზმი!

საბჭოური „კომუნალკის“ დარაბებს მიღმა კი, გაზაფხული იდგა. ეს – სტალინური „პრიმავერა“, რასაც
რადიოთი თუ შეიტყობდი.

ეს უკვე, სახელმწიფოებრივ-სამეტყველო აქტი იყო.

სახელმწიფოებრივ-საკრალური ლოგოსით, ანდა სულაც სტალინის უსაყვარლესი „პავი მერცხლით“ მოტ-
ანოლი ერთადერთი მარადიული გაზაფხული...

„გაფრინდი შავი მერცხალი“ – ამ სიმღერის გაგონებაზე პირსისხლიან დიტატორსაც კი ცრემლი ადგე-
ბოდა თურმე... ალბათ, ბავშვობას თუ ახეინებდა?!

მოსავალი მებაღე

ტოტალიტარული კულტურა, როგორც წესი, ცნობიერების დეპერსონალიზებულ არქტიკაზე, მის პირველ-
ყოფილ-კომუნისტურ ფორმებზე რეაქციის სახით იბადება და პაეროვით თხულობს ყველაზე და ყველაფერზე
პასუხისმგებელ ფიგურას; მონუმენტურ ფიგურას, რომლის ფილიაციების სახითაც იტყებთან წვრილ-წვრილი
„პასუხისმგებელი მუშაკები“;

მათ შორის, კულტურის ინსტიტუციების „ხელმძღვანელი ამბანაგებიც“.

ამგვარი „კულტურის“ ნებისმიერი ფორმა წარმოიშობა, როგორც კომუნალურ-კოლექტიური ფენომენი. კო-
მუნალური დისკურსი კი, არა მხოლოდ მოზრდილთა, არამედ ბავშვთა სამყაროზეც ვრცელდება;
და ესაა რუდინენტი, „ზრდასრულობაში“ რომ მღვანდება.

სოცრეალიზმიც, გარკვეული გაგებით, ბავშვთა სამყაროა, სოციალისტური კულტურა კი ადამიანური
სისუსტეების, თუგინდ, ფიზიკური უძლურების კულტურა, ხშირად ზეობას რომ აფეტიშებს.

ტოტალიტარული კულტურა პიროვნების სოციალური უმნიშვრობით მინიშულირებს; მოზრსებულად
სარგებლობს ადამიანის „მოუზადებლობით“, იყოს თავისუფალი, გონიერი...

ბავშვთა სამყაროში კი ეს თვისებები ელემენტარულად, ონტოლოგიურადაა მოცემული.

ტოტალიტარული ცნობილობა ამ ბავშვური უმნიშვრობის პიპერტროფირებული წარმოადგენს.

წარმოადგენს და ერთგვარ იდეალად დასაგვაც...

სტალინური კულტურის სოციალიზტრიზმიც სხვა არაფერია, თუ არა დათრგუნული ბავშვური კომპლექსე-
ბის გადატანა მოზრდილთა სამყაროზე.

ეს კულტურა მართლაც მწვენიერად იყენებს ბავშვური კოლექტივებისათვის დამახასიათებელ შურს, შურის-
ძიებას, სიძულვილს... და ინფანტილურ, მოუწიფებელ მასას ასე სწირავს „მარადიული ბავშვობისათვის“ – ადა-
მიანის ამ ერთადერთი ონტოლოგიური ასაკისათვის, უკეთეს შემთხვევაში „მარადიული სიჭაბუკისათვის“...

ეს „მარადიული სიჭაბუკეც“ ამიტომ ხომ არ შემოწრაფავს გიორგი ლეონიძესაც, როგორც განუყრელი პოეტური
იმიჯი?!

იხე კი, „ყიწაღის პეგმანის“ ავტორს, ეტკობა, სისხლში ჰქონდა ბარბაროსობისადმი – კაცობრიობის ამ
პროტოსოციალური ბავშვობისადმი პოეტური პიეტეტი, რომელიც მისი წარმართული „რევოლუციური რომან-
ტიზმის“ თავისებურ პრელუდიადაც შეიძლება ვივარაუდოთ.

სხვათა შორის, თურმე, კითხვაზე, როგორ ბრძანდებოდა, დიდი პოეტი პასუხობდა – „კაც მარც ავრელი
სრედი ვარებაოვ“.

და მაინც, ტოტალიტარული კულტურა მხოლოდ ბავშვობაში მონყვეტილ ყვავილს ახარებდა; გაზრდას ანუ
სოციალიზაციას არ აცლიდა...

ასეთი „ბავშვთა სამყარო“ კი, უბრალოდ, ლენინის მოედანზე მდგომი, ჩვენი კომუნისტური (თუ „მომწიფე-
ბულ-სოციალისტური“) ყრმობის საყვარელი უნივერსალის სახელწოდებაა კი არა, თვით სოცრეალისტური კულ-
ტურის ერთ-ერთი პარადიგმა.

ლეონიძისეული „სტალინის ბავშვობა“ ამ პარადიგმის პოეტური რეპრეზენტაციაა.

თავდაპირველ მინარსით, ეს ეპოპეა მონოდებული იყო, წარმოედგინა, ანდა შედარებით უფრო პოეტურად
– გადმოგება სოციალური ლანდშაფი, რომელშიც დიიბადა და ვარდის კოკორივით გაიფურჩნა სისელო –
მსოფლიოს ხალხთა მომავალი ბელადი.

პოეტის თავისი წარმომავლის ცალი თვალით „კრემლშია, სტალინთან არის“, მეორეთი კი „ჭაჭრეუ ჯიშში“... როგორც სხვა „მანკიერკმა“ აქვს ნათქვამი, „აქ დაიბადა... აქ აღიზარდა... როგორც ამ ქვეყნის ნება და ღირსეულობა“... „ბაგჰოზა და ყრმობა“ დაბადებით იხედავს...

თუმცა, „დაბადებას“ უფერტორა უძღვია:

უფერტორა, ცართლია ბაღის, ამ მინიერი პარადიზია და ვერხის ფოთლებში გახვეული გორის, ამ ახალი ბეთლემის პეტტური აღმართი რამ იწება და მთავრდება გაქმანერებული რეპრეზიათ: „იბადებოდა“...

ჯერჯერობით კი, მთავარი, მაინც წაღია: წარღის ბაღი...

ამ „ბაღის“ მომავალი პატონ-პატრონი, მომავალი მებაღე – ნორში სოსო ჯუღაშვილია.

მებაღე-სტალინი კი სოცრეალიზმის ხელოვნებაში პარადიგმული ხატია.

საკმარისია გავიხსენოთ მიხეილ ქიაურელის ფილმი „ბერლინის დაცემა“, ა. ისაკოვსკის ლექსი „სიმღერა სტალინზე“ და მისთანანი.

ლენინისძეული ქართლი – ეარღის ბაღი, შეფრცქული მინანქართი, მართლაც რომ თვლიამოჭრელად ბრწყინავს, ციმციმებს, ელვის... ანორდვაც, „იბაგუნდის წვიმა დასწიწის, სურნელების დაჰყრია ქარი“...

ესაა პოეტურ კადრებად წაფენილი „ბაღი – ხობის ყელ“, „რძე – კოკოში მოწოლილი“.

და უფრო „ოთხთის ქალი სარკმელიდან – იღვრება ეამლი ხიდან“...

ნემფგონ პოეტურ კადრში ნემოვის აღვის ბე – თვთრ ჩობაში მორთული სიძე და ატანი – ტურდა ყმანყული, აკვანში რომ გაიღვიავებს...

ეს – ნატურალური, გორული ატამი, და არა გალაკტიონისეული „ცისფერი ატამი“.

ყმაწვილს კი, არათუ არ გაუღვიძია, ჯერაც არ დაბადებულა...

ის იბადებოდა, იბადებოდა, იბადებოდა...

„იბადებოდა... ქვეყნის სიცოცხლე ოთქქოს ამ აკვანა ფესვით მიება“...

„იბადებოდა... გრმა მშვენიერი, ვინც გულს ახალი მისცა ნათება“...

რაც მთავარია, „ეს ის ღრე იყო... ლენინთან ერთად როცა სტალინი იბადებოდა... მათ ორ აკვანში როცა ხალხების თავისუფლება იბადებოდა“...

სხვათა შორის, ამ „ორ აკვანში“ ქალ-ვაფი იბადებოდა: სტალინი – ქალი, ლენინი – ვაფი!

სტალინი – ქალი?

ნუ შემფოთვებით, ეს სოც-არტია სიბინის ტყუებებს – კომარ-მელამიდის ვადუო-პერფორმანსის აღუზია.

70-იან წლებში ამ ცინიკოსებმა გადაიღეს „ფილმი“, სადაც, აოკრატესა და აინსტაინის ნიღბებთან ერთად, სტალინის ნიღბიც იყო გათამამებული.

ფინალში, აღმომსწდებოდა, რომ სტალინი – ქალია.

1953-ში მავზოლეუმში სტალინი ლენინა მოუწვენის, არავის გასწენია ეჭვი პომოსექსუალიზმის შესახებ – ისინი სხვადასხვა სექსისანი იყვნენ!

იმ „ორ აკვანში“ ქალ-ვაფი ინვა-ნეთქი...

სტალინი – ქალი და ლენინი – ვაფი.

თუმცა, სტალინი მაინც მეორე იყო: ანბანითაც კი – მეორე!

ლენინის სიკვდილის შუნივე გახდა სტალინი პირველი.

ჯერ ტროცკიზე და მერე კი, პიტლერზე გამარჯვების შემდეგ, მან ცენტრალური ადგილი დაიკავა მეძარცბენეება და გამარჯვებუბის შორია.

მწუაქემა მავზოლეუმი იმიტომაც გადააკეთა, რომ ძველ მუნიობას ცენტრალური ტრიბუნა – ბელადის ადგილი არა შეესაბამებოდა.

და, აი, 43-ში სტალინი საბოლოოდ „ამაღლდება“ ლენინზე.

ასე გადაიარა მსოფლიო ლერქმა მავზოლეუმსა და ლენინია მუმიანზე.

თუმცა, სტალინი ამ „პოსიკიამში“ დიდხანს არ დარჩენილა.

მოკვდა თუ არა (გველან ავბონი?) სტალინი ისევე მეორე ნომრად დანება.

როგორც გოტიტურ სამარხებში:

ლენინი – მარცხნივ, როგორც მეფე, სტალინი კი მარჯვნივ, როგორც დედოფალი.

ისევე მეორე!

და 56-შიც „მეორედ“ მოკვდა!

მთავარი მაინც ისაა, რომ სტალინი სულ იბადებოდა...

მგონი, ახლაც იბადება!

СПАСИБО

ТОВАРИШУ

СТАЛИНУ

3A HALL

ДЕТСТВО!

კულტივირებული ობიექტა

„ვლასთა ბრძოლების დიდი სარდალი ქართლის მისაზე იზადებოდა... არც ყმა, არც გმირი და არც მესხი - ქვეყანა ახლად იზადებოდა!“

არაფერს, სწორედ(კ) „მეცაი“ იზადებოდა!

როცა ბუმბერაზი ადამიანი ეგონებოდა ქვეყნას, სახლის ერდოზე ორნი ჯდებოდა და პერაში არწივები მღეროდნო – ისეთი ყოფილა ძველი აღმოსავლური გადმოცემა.

სახელმწიფო დაინაწილა კი, არც ურდოზე ორბი იჯდა, არც მღეროდნენ არნივები, ქობსე ჩატი დაფრინავდა შინაგონი ნამძივებით."

იმის მოადგეა მთელი რიტუალი: «მაშალი გაყვასტუნეა, - ნაჲჲე უხოჲელი განოეს ნერცხალი შირა ცჲმო-
აჲესეს, - ნჲტჲკჲტჲა გამოეს აჲესი თჲეს დადეს მარლი - მარლილანი ცჲმოეს მჲტერ დადეს - მოჲჲყარულდჲ
განოეს სჲჲჲ მთჲგარჲე ანჲნე - ვჲი ჲანმრთული ცჲმოეს აჲესიშ რჲინა ნაჲდეს - მთჲგარჲელი ცჲმოეს»

ესაა მთელი, ანუ ერთეული, აზოფტატიკურ-კატაფტატიკური მასობრივი.

ბოლონდ, ეს „მანოხინში“ ოდნავდაც არაა ავტორფელეტირებული, ანდა, უბრალოდ - გათვითცნობიერებული.

ამგვარი ნაზოიზმია ნიძანია განელილი პოეტური რეცეფციები, გაქანურებული მოლოდინის სექსტი; ჯერ აქტანტის გარეშის, მერე კი, გამოზნის მოლოდინის ეფექტი...

პოტენციური მოდელი, ეყრდნობა რეალურზე რომ ატყდება ანტიკლინიკური რეაქციები, მოლოდინის კატი-
გორია ნარტალია სხვაგვარად ფუნქციის ასრულება.

[illegible]

სადა ავტორალისტური „suspense“, რომელსაც დიანაც, მაშაბატური ელფერი დაჰკრავს.

ან „გამორჩენას“ აცოცნება „იგუბის“ რიტუალურად დაბნედილი პოეტური პაპაჟები: გატყდეთ, რომლითაც
„ვგამს გადუღოვაცას ხოდეგი ციხითარიმწვილ მისასა... მზარდენი პირ კლდეცაი უსის, - აიკონ ეგნატაშვილი“
(იკანთი, ხმ[?]).

კანონიერ მამას რაც შეეძება, «გულქართლი კაცია, სივლა პურაძეშის ქაჯობა, იცის, პურაძმა გულად კაცა»
სამი გაფრენით აფლობა.

აბლა, ატყალნიანა დედისა... მამას აღარ იკითხავთ? „პაპა – გელადე გიორგი, ცოცხლებში არღა რეულა, მოქ-
ლა ბაჭონის ელდამა, ციციბა, ღამმარეულმა.“

დას. კი, ამოუდგასთან დაკავშირებით – ლილიონზე ადრე, გერიდან არიან ჟულანელები... და მაინც, სოციალ „სოლიდარად თვისი ჰაბა არი, ბობქარი, ჟულანელი... ამბობა ლდა ჯა წინ უდგას

პაპა - "ზაზა ფულაძევილი".

ნაგულისხმევია საძიებოთა ბაზემეტირება ტოტალური თბლბობა. ანგვარი „ობლბობის“ თავისებური მიმამ-სიმბოლოთა მავ-
ზოლოლომის ჭრბობუნაზი მდებრი სტალომის ცნობილი იმიჯი - ხელომ გუოონა რომ ჯუტატტბია, სახელად მამლავატ.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

1930-იანი წლების მეორე პერიოდად ინტელექტუალური და ფილოსოფიური, სტალინი და გულას მარქიზმად, ადამიკ სტალინი „ფილოსოფიური ტანის“ რეჟისორი რეჟისორი.

ვინ იყო გელთა მარკიზოზა?

მისი სრული საბელო და გვარია ენგელსინა მარკიზოვა.

დაიბადა 1930 წელს. მამამისი – არდან მარკიზოვი ბურიაკოვის მიწათმოქმედების სახალხო კომისარი იყო.

1936 წლის ზამთარში, ნარკოზმა თავისი გოგონა ჩართო დელეგაციაში, მოსკოვს რომ უნდა სწეოდა და 27 იანვარს, კრემლის ჩადარებით საზოგადოებრივად უნდა მიეღო მონაწილეობა. გელია, დადილია და პესტაყიძის მოწვევას, ვაშ გაიკლავა პრეზიდენტისკენ და მოუღიღნაღა სტალინისკენ ადგილს. პურიატიას ზამთრა სახლელი ადრესი გადასცა და კიდევ აკოცა თამბაქოთი ავრთხულ ბედადს. ამ უკანასკნელმა (sic) ჩვეულებისამებრ, „ფართო ყვავილი“ გაიღიმა და არტავა ბედილი გელია, რომელიც დემუტატების დარჩა, საათითა და პატეფონით დაადგოთვით: თან „პლასტიკშიც“ და „აქაოსს“.

შეიძლება დავუშვათ, რომ სტალინიანთის მნიშვნელობა
ჰქონდა ბავშვის სახელს - ენგელსინა, რომელიც მარქსთან
და ენგელსთან ასოცირდებოდა და სიმბოლურად ინფანტი-
ლიზდებოდა.

აი, თავად სტალინი კი, ფსიქონალიტიკური კონოტაციით, მარქს-ენგელსის „დედად“ აღიქმებოდა.

ინფერსია გასაგებია - ენგელსი გვეუბნება 6 წლის გოგონად, სტალინი კი მის დედად, რაც მიტაფორულად გამოხატავს სტალინია, როგორც მარქს-ენგელაის მოძღვრება და დავივლით როლს.

1937 წელს ბურიატიის „ინფანტია“ მშობელი მამა დაპატიმრეს და ცხადია, დაბრუნდეს.

დარწმუნება პატივად ეხმარება ნიჭიერად.

საზოგადოება, ადამც ობლობა კულტივირებული, ობლად ითვლებიან „ბავშვებოც, რომლებსაც მძობლები კი ჰყავთ ცოცხალი, ოღონდ, რაბან ალიარებენ ბელადის მამობა, იძულებულნი არიან, თავი მორ დაიჭირონ პრინც-რული საზოგადოებაში.“

ისინი რომ სახელმწიფოს მეთაურია გვიღობილები არ-
ან?

იგ. სმირონოვის ინტერპრეტაციით, თავად სტალინიც, უბიწო ჩასახვის იდეის კვაზიმომხსენებელი სტატუსი უნდა ჰქონოდა.

სტალინი, ზოგორც „მამა“ - „დედას“ გარეშე გაგებითი, მისი სახელი - „იოსებ“ კი პატრონომიულად ერითება ლათინმშობელი მარიაშის მიხედრ პარკნიორის სახელს.

ამასობაში, ლეონიძისეული ლირიკული ნარაჯიის დრო ჭააჭათ მიიწვას...

პატარას სიძინავს; არა, კი არ სძინავს... თუღმს... და „სოსოც ხმაღს მოსწევს უადამი, ხედავს ქაჯთ სისხლი
ინახება: - შვილო, რას წყობთავ ლოგინში? - დედა მას შეეკითხება“...

დედის გული ყველაფერს გრძნობს!

მახლას, ტოტალიტარული კულტურა – სოციალური ადამაშვადის კულტურა; „შამისა და ძინოლის“ რაციონ-
ალიზაციის კულტურა, რომლის ცენტრშიც ავტორიტარული პიროვნება აღმართული.

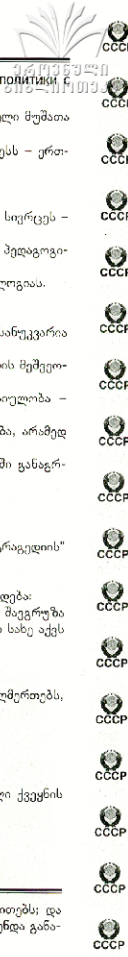
ასეთი პიროვნებია ქატი კი მავშვიური არაბრულოფასოვნების პროდუქტი და რეკლამა...

სტალინი ვინდაა – ამ ტიპის მონუმენტური რეკლამების?

აი, ეგრე – ავტორიტარული პიროვნება მუდამ ინფანტილურია; ტიპური „კეპობი“¹ ბავშვივით რომ უპირისპირდება ბებოსმიერ ძალას, ოღონდ ავტორიტარული პიროვნების გულისუფლებასთან დაპირისპირება გაანაღლებული „ბაღანა“² წინააღმდეგობასავით. ელემენტარული ყოყმანობაა, თვითდაპყვადრების ფსალსური მცდელობა; საკუთარი უნივერსის წილად...

ამ მხრივ, სოციალისტური კულტურა ავტორიტარულად ინჟინტილური ცნობიერება ვერაღიანავიად გვეყვლინება; და პირიქცეა, სხვა ტიპთა კონსერვატიზმისაგან ინსტრუქტივად; ახალი ცხოვრების პრინციპში ჩათვლისა და ახალ პოლიტიკურ რეალბიან ადაპტაციის ინსტრუქტივად...

1905 წლის ივნისით თარიღდება დიდი ლენინის დაუმთავრებელი ზეღანბერი: „О смешении политики и педагогики“;

ამ მივიწყებულ ტექსტში პროლეტარიატის ბელადი იმოსდევრებოდა, რომ სოციალ-დემოკრატიული მუშათა პარტიის პოლიტიკურ მოღვაწეობაში მუდამ იყო და იწებდა პედაგოგიკის ცნობილი ელემენტები.

ლენინი РСДРП-ს შემთხვევით არ ადარებდა „დიდ სკოლას“; უმდაბლესს, საშუალოსა და უმაღლესს – ერთ-დროულად.

პედაგოგიკისა და პოლიტიკის კომუნისტური ალიანსი ხომ იმთავითვე იყო დადგმილი?!

ამასთან, პედაგოგიკა კომუნისტებისათვის დანეგებითი სკოლა იყო, პოლიტიკა კი – უმაღლესი.

ასეთი პოლიტიზებული პედაგოგიკიდან ამოზრდილი კულტურა ემნის ახალ ინსტიტუციონალურ სივრცეს – პედაგოგიზებულ – დემაგოგიზებულ პოლიტიკას.

პოლიტიკასაც და პედაგოგიურ ესთეტიკასაც... ე.წ. საბჭოური ესთეტიკური აღზრდაც ამგვარი პედაგოგიზებული ვარესებით იყო მოწამლული.

როგორც ჩანს, სოციალისტურ კულტურაში ამიტომაც უცქერდნენ აღმაცერად ბავშვთა ფსიქოლოგიას.

არაბა, ეს დალოცვილი, როგორი მასობრივი კულტურა იყო?!

აქედან კი ისევ ინფანტილიზმის კონსტრუქტი იკვეთება.

სოცდემოკრატიურ კულტურის პროტაკონისტ- დიდებისთვისაც და პატარებისთვისაც თანაბრად სანუკვარი და კიდევ ერთხელ ადასტურებს მოზრდილობას – ბავშვებში და ბავშვობას – მოზრდილებში.

როგორც წესი, შიშის განცდას ბავშვს საშინელებასთან ზიარება (მო)უხსნის; მაგალითად, ზღაპრის მეშვეობით...

მაკულტურაში აგრესიულობა „სამინელნებათა ფილებით“ გადაილახება, სექსუალური აგრესიულობა – პორნოგრაფიკულით...

აი, სოცრეალიზმში კი, საქმე პირუკუა – ადამიანის ნეგატიური პოტენციები კი არ გადაილახება, არამედ პირდაპირი გზით „მოიხსნება“, აკრძალულითა და ტაბუთი უქმდება.

ახე რაციონალიზმზებიან აგრესიულობა და ფობიები და სოციალურად დეტრუქციულ ფორმებში გასაგრძობენ პროდუცირებას.

ასე ხდება სომნტანურ ემოციათა ჩახშობა; მათი სენტიმენტალიზება, ბანალიზება...

და მაინც, გუფილვეც ეს – არც მეტი, არც ნაკლები, ზედაპირული ჩანაცვლება.

სინანდილეში რა ხდება?

გველაზე არსებობის – ტრაგედიის განცდის ჩახშობა, უკეთეს შემთხვევაში, „ოპტიმისტური ტრაგედიის“ პალიატივით ჩანაცვლება!

გამოხდა ხანი.

იწყება ბავშვობა. მოწავალი ბელადის პორტრეტული ნაკვეთივც თანდათან ზუსტდება, კონკრეტდება:

„თავანუელსა პატარას, უხდებია წარბთა ყრილობა, სანდომიანი სიცილი და ზავის განწყობილება. შავგრუზა თმები ზზზინავს, თითქმის გიჟურში გარია, შავი, მაგარი ქოჩორი ბუჩქივითა წამომდგარი აქვს, მოგრძო სახე აქვს ქართული, გატენებული თვალები; არწივულ მწერას აიფლავნებს გამხდარი, ნაფრქვართალე“.

ეს უკვე მოზრდილი ბავშვია; „დიდი ბავშვი“...

სოცრეალიზმის იდეალიც; „აი ასეთი, სწორედ ასეთი, მხოლოდ ასეთი“ მოზრდილი ბავშვია!

თუკი ავანგარდი ალთენტურ ბავშვზე სუამს აქცენებს, სოცრეალიზმი დიხახვ, მოზრდილ ბავშვს აღმერთებს, რაც ბავშვის პრინციპულად გასახიფავებელი ტენოლოგიები.

სოცრეალიზმის სტრატეგია – ბავშვის კონსერვაცია.

და ლეონიძისეული „პოეტური“ სტრატეგიაც სტალინის ბავშვობა-ყრმობის კონსერვაცია.

კონსერვაცია და რეკონსტრუქცია...

მითოლოგიური კონსტრუქციებით დანაღმული ტექსტიც სოციალურ კონტექსტში იკითხება:

„ყრმა გამოჰყავთ აივანზე ქართული წესით ძველის-ძველით, დაანახონ ცაში მთვარე – უბაძველი ქვეყნის მცველი“.

ეს ამირანის მთვარეა!

უხელოვის ნიღაბი

ბავშვის ცნობიერება იოლად მო-სამართია; მანიპულირებადი სუბიექტი ადვილად ღებულობს მითებს; და მისი წარმოსახვაც ამდენადვე ემოჩილდება ზებუნებრივ ძალებს; ძალებს, რომელსაც ვირტუალურად უნდა გაან-სახიფებდეს სახელმწიფო – პარტია და ხელისუფლება.

აქედანვე მომდინარეობს „ხალხურობა“.

სოცრეალისტური ესთეტიკაც „ბაღაურობაზე“ ორიენტირებული.

პოეტს პირველმნილი, ფოლკლორული ენით უნდა ტიტინებადეს; ისეთი ენით, რომელიც ნორმალურად ბავშვური მეტყველებისათვის გაუგებარიცაა და აუთვისებელიც.

ესაა სოცრეალისტის სპეციალური, „მოზღვრული ენა“...

ლენინისტული ეპოპის ტექტი არა მხოლოდ სტალინის ბავშვობის სამყაროს, არამედ მისი ქვეყნის პორტრეტსაც კი მსუფე ფერებით გვხვდება.

სოცრეალისტური კულტურაც რომ ააოჯაბო კულტურაა? დესოციალიზაციის პროცესში აშკარა სოციალური რელაციების ჩანაცვლება ხიოჯაბო რელაციებით.

ორვე სამყარო პატრიარქალურ ცნობიერებაზე ცდილობს სწორებას; ცნობიერებაზე, რომელიც ეფუძნება ოჯახურების ზემოქმედულ კატეგორიებს: „დედა-სამშობლო“, „ბაღაუბა მამა“, „მომე რესპუბლიკები“, „უფროსი ძმა“ და ა.შ.

ხელისუფლების მიერ კულტივირებადი ეს „ოჯახურობა“ მოწოდებულია, გადაფაროს არაქნობიერში მთელმხარე ინსტინქტები; მოახდინოს ადამიანთა და გარემომცველი სამყაროს ბუნებრივი ურთიერთობის კომპენსაცია, „დად ოჯახში“ გაეძეცეს მართობას...

საბავშვო ნეგროზების პროპაგანდაც კი ხომ ანალოგიურია?

სტალინის ბავშვობა და ყრუობის ლენინისტული ვერსიაც, აშკარად კომპენსაციებით, – საოჯახო კომპენსაციებითაა გაპართლებული.

შენი პაპანუა კი იზრდება...

„ათაო წერს პირველ ათლებს, ბრწყინავს ანბანია ფერხული. კოდალას ხარატულია, თუ უფრო ბატიფერური?“

რაც მოვარია, იმბაზს მისივე კბილა ნორჩები ასწავლიან:

„მოდიო, ბავშვებო მიმეღეთ, სოხოს ნისნაველი ამბანი!“ – ებუდარება დედა.

„აცრეშლდები ცელი ბავშვები:

– ვასწავლით! – მისცა პირობა – ვასწავლით! – გაიძახინ, – ჩვენ მოგირწინით ქრილობა!“

რა ბავშვობაა, არა, რა იმფანტილიზმი?

აჲე, კომუნისმი – ბავშვობა; და ბავშვობაც – მუდამ კომუნისმი.

პარტია პროგრამის მეორე რედაქციამ ტყუილად კი არ დიასაბეს ამოცანად, სკოლა გადაეციათ საზოგადოებას კომუნისტური მოცეცის იარაღად?

ტოტალიტარულ კულტურაში ადამიანის სიცოცხლეს ჩაღის ფასი აქვს.

სიკვდილი ამ კულტურაში უბრალოდ არ არსებობს;

და არც უკვდავება არ არსებობს (უსიყვარულოდ?).

უკვდავ მხოლოდ საქმეა; „საერთო-სახალხო“ საქმე... ანუ ის კოლექტიური მამითადი, რომელშიცაა გათქვეფული ადამიანი.

უკვდავია ის უპიროფო ღირებულება, მონასაეით რომ ემსახურება ადამიანი; ის გატორღული, და მიიცვთ თეატრალიზებული შრომა, რომელსაც „დანკერელი“ უნდა ჰგავდეს; განსხვავებით სოციალიტური მრომისა, რომელსაც „გმირები“ ხარმოდგენენ.

აი, შრომია ტოტალიტარული რეპრეზენტაციის იერარქია!

8. ჰუბ. კ. კ. გალინოვი. Творцы Сталин в юные годы

ამ გახურებულ შრომში ვისდა სცხე-ლა სიკვდილიათვის; ვისდა სცალია სიბერისათვის; მით უმეტეს – სიკვდილისათვის?

მგონი, „მარადილო სიჭაბუკის“ პოტი-შეპული კულტაც სოცრეალისტური „დედის ძუძუთა“ ნაწილი...

აიკოცბლის თვითღირებულების გაუქმება სიკვდილის მნიშვნელობასაც წარმოცავს.

მთელი ამ „ობტივისტური ტრაგედიის“ გმირი კი ბოგოგრაფიანარტმეული ადამიანია; ისტორიის გარეშე მთენილი ადამიანი, ისტორიათან სისხლისმიერი კავშირია უფლება რომ აქცა აღკვეთილი; მოზრდილი ინფანტილი, რომელიც ვერ გრძნობს საკუთარ თავს ისტორიის სუბიექტად...

და რაღა დარჩენია? ბავშვობაში დაბრუნება, ოჯახურ-გვაროფნული კულტურის რევიზმი ჩანერა...

ასეთი „დიდი ბავშვი“ დიხავც, განწირულია, მარადმზრუნველი დედასა და მარადმსაჯული მამის აწრდილობით.

სტალინსაც ასეთი დედა-მამა ჰყავდა...

ახლა კი, ძილისპირულის დროა: „მზე ზადის... ხვალ მზე ამოვა – უფრო დიდი და ჩახჩახა!“

მამის დაზინება

1934 წელს, მწერალთა პირველ ყრილობაზე, თავისი სიტყვა – „Знаю, что я аплодировал Сталину“, – აღექვანდრ აფდეინომ ასე დაასრულა: „Когда у меня родится сын, когда он научится говорить, то первое слово, которое он произнесет, будет — Сталин“.

ანის თქმა იყო და, სვეტსნიან დარბაზში იფეთქა თურმე მქუხარე აპლოდისმენტებმა.

ეს იყო დაზინება სოცრეალისტის თათარიახნად მეთხულები ფონეტიკური უტოპია:

და თავისებური რისკიც...

აფდეინოს სიტყვას თავად ბელადი ჟსნნდა.

ვთქვათ, და სტალინს, ზედმიწევნით მიეღო ეს „დაზინებები“?!

მით უფრო, რომ ხალხთა მამა „მყოვარელი“ ენათმეცნიერიც გაბლდათ და, ბუნებრივია, ისიც მოეპენე-ბოდა, რამ უსაძლესელი იყო, ბავშვს პირველად აიტყვა – „სტალინი“ ნარმოცთევდა.

ასეა, აბრეკლად იყო სიტყვა – „Сталин!“

კიდევ ერთი დეტალი: მონაგავმა მამამ მომავალი შვილის სეხეს a priori განსაზღვრა.

იმ ბაზიზმს ექოსკობია არ იყო და საიდან უნდა ყოფილიყო დარწმუნებული, რომ აუცილებლად ბიჭი ეყო-ლებოდა – კაი და, გოგო გასწენოდა, რა ზერებოდა?!

არა, მხოლოდ ბიჭი!

ახლა გაეშვიროთ...

მომავალი ადლისტური ობიექტი – მამისეული უტოპიის განსახორციელებელი ობიექტი, მამრობითი სეხისა უნდა იყოს.

ბიჭი ცაილებით პრივილეგიერებულ მფლობელობაშია, კიდრე გოგონა.

სწორედ ვაჟმა უნდა ათეთიას და ლინგვისტურად ცხადყო თავისი ტრანსცენდენტური მშობლის საბელი; და „გადათარგმნოს“ კიდევ ეს სახელი ონტოლოგიური რეალობის იმ განზომილებაში, სადაც ჯერ კიდევ არ არსებობს თვითცნობიერება; ენა კი, სუბიექტურობა მიღმა, ძალაუფლების სფეროში იწყოფება.

დიხა, საკუთრივ ბიჭს, – თუნდაც, წმინდა თეორიულად, – შეუღლია შეცვალა სტალინი; მისი ადგილი დაიკავოს. [ტაში].

მხოლოდ ვაჟს შეუღლია, გაბდეს სტალინის სიმბოლური მემკვიდრე და ისეთივე ამბოლური ნუსით მიეშვი-ლოს, როგორც სტალინი მიეშვილა ლენინს.

ასეა, ხელისუფლების მამრობითი ხაზი არ უნდა გასწყდეს.

ამიტომაცა, რომ საკარლური სახელის წარმოთქმაც ვაუიშვილის პრერეგატივია; ბიჭის უპირატესი უფლე-ბაა და არა გოგონასი...

ეს სახელი, საკუთრივ ვაჟის მემკვიდრით, ემორჩილება მეორეულ იდენტოფიკაციას; დამატებით მასკულინი-ზაციას, რითაც ზღმეორედ ბავშვმა ამ საკარლურ აახელს და წინასწარ თრგუნავს მის შესაძლებელ სიკვდილს... ამიტომაცა, რომ სტალინი აულ იბადება, იბადება, იბადება...

ხელახლა იბადება ფონემატურ რეგიმში; განუწყვეტლივ იმბოა იმ ფონემებიანგან, რომელთაგანაც მღდებმა მისი საიელი [რომელიც „ლენინი“?].

„Сталин“ – ამ სახელმა პერმანენტული დაბადებით უნდა გააანროს ცნობიერებას, რომელსაც არა-სუბიექ-ტი ჯერ კიდევ ვერ ფლობს.

და სახელდობრ, მამინ იენება იგი უკვდავი! [მსუხარე ტანი].

მოკლედ, გაირკვა: სტალინის უკვდავება ბიჭების კუთვნილებაა – „ახალი ადამიანების“ მიერ შობილ ვაფე-ბზეა იგი დამოკიდებული.

სხვათა შორის, ეს საკარლური სიტუაცია სულაც არაა სოციალიზმის ინფენცია.

მაგალითად, ჰოლდა კუპერი აღწერს აფაზის (სამხრეთ-აღმოსავლეთ აფრიკა) ტომებში არსებულ ნათესაო-ბის სიატმისს, სადაც: – ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, – ბავშვები მამას იფიცებენ.

საბჭოთა ბავშვებიც მამას იფიცებდნენ, უფრო ზუსტად, მამის მზეს ფიცულობდნენ...

ფიცი მამას, ბოლო მაკვირვებია...

1991 წელს გამოქვეყნულ მემკვიდრებში – „Наказание без преступления“ – აფდეინო კრინტს არ ძრავს იმა-ზე, „ხალხთა მამას“ შეუსრულა თუ არა დანაპირები, ექსტაზში მყოფმა რომ წამოიკოვა.

არადა, ენის თვისების სანაყის ატყადიში, ბავშვს ფიზიოლოგიურად არ გააჩნია კლასტერის წარმოქმნის უნა-რი. ეს უკანასკნელი ენაში ყველაზე ანესტეზიტივ რომ იყოს, ძუღუნმეოვარა მაინც ვერ დაიწყებს ტიტინს „CT“-თი...

თუმცა ამას რა მნიშვნელობა შეიძლება სტალინის მხით დაბრმავებული კაცისთვის?
ამ შენიშვნებში, ავადმჯობის წინდაუხედაობა კი არაა მთავარი, არამედ სადისტური ინტენცია – შეიძლება შეუძლებელი!

სადისტო ზომ არ ცნობს ოპოზიციას: შეუძლებელი/გარდაუვალი?
შეუძლებელი და გარდაუვალი ნიათის ეკვივალენტური ცნებებია – იგი მუდამ გეგმავს პოპულარულ რაბსა და პოპულარულ მტორის რეალობას.

სადისტური სამყაროში „შეუძლებელი“ – „გარდაუვალი“ სახითაა მოცემული: ოპოზიციის მეორე წევრი პარ-
ველ წევრში გამოაჯანმრთლებს.

სრულყოფილ ეს ქრისტიანული ანგარიშის რეჟიმსაც უბიძგება; ოღონდ, იმ განსხვავებით, რომ ადისტური
დისკორი მხოლოდ მხოლოდ აუთენტური რეჟიმისაა, სადაც იგი საკუთარ სურვილს თვითკმარი საკუთარი მიზნით
შეიძლება...

იგი, რა უცნაურია: მომავალი ნაბიჯი საცემოდ აცხადებს მზადყოფნას, მომავალი გაცი მსხვერპლად გაიღოს,
დააკარგონ მისი მხოლოდ ხორციელი დედა, არამედ, მისი ენობრივი სიმულაციაც – სიტყვა „Mama“.

ქართული რომ ყოფილიყო ავადმჯობი, მომავალ ბიჭს „დაავადებდა“, წარმოუყვანა – „მამა“ და ამით გათა-
ვებოდა ავადმჯობი.

თუმცა, ქართული ბიჭი პირველად „მამა“ კი არა, „დედას“ წამოიყვანა.

მერე და მერე, რომ წამოიყვანა, „ჩემი დედა“...

ეს – ისე, სადაცაა შორის...

მოკლედ, კაცმა გადამწყობა, მის მომავალ ბიჭს (?) მსხვერპლად გაიღო „Mama“, როგორც დედის სხე-
ლებრივი დასწრების წამსაცვლებელი სიტყვა: „დედას“ ფონეტიკური რეალობის კვალობაზე შეეწირა დედისავე
ტანადული რეალობა, ეპიკურად გადაწყობა, შეიღობის ნაერთი „Mama“ და ჩანაცვლებიან აიტყვი –
„СТАЛИН“, ხოლო ამით დედის მწყობრივ გაუფასურებინა და არა მხოლოდ ობოლოგური, არამედ ფონეტი-
კური დეზაფორმაცია მოუხდინა.

„დედა, გადიდდი, გადიდდი, შვილი ეკრება დედას!“ – ამერიკიდან დედა აღარ ეკუთვნის შვილს.

მორჩა, გათავდა!

ეს უკანასკნელი განმარტულია ლინგვისტური ტრავმისთვის, შეორული ჩანაცვლებიან და დამატებითი აღ-
მშენებლების შემოტანის გზით რომ იხადება; აღმშენებლებიან, რომლებიც სხეულებრივ რეალობას ენაში გარ-
დასაბადენ და ასე აღმშენებენ სურვილის ობიექტის ღირებულებას.

ნელამ ლინგვისტური ტრავმა გახსენი;

რაც შეეხება პირველად ტრავმას, ე. წ. ლაქანი (ფროიდისაგან განსხვავებით), ანტიოტიკურ კატეგორიებში აღ-
ნერს და ბავშვის მიერ იმ მომენტში განიცდიდა, როცა ეს ემპაის უფი დედამი შვილის უქონლობას აღმოაჩინა.
დააა დაუსწრებელი დასწრებულობა“, ან/თუ „აღმნიშვნელის დაუსწრებულობა“.

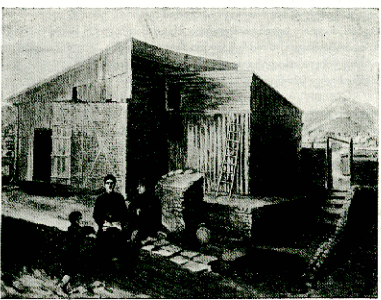
აი, ამ დროს იწყებს ბავშვი დედას, როგორც „სხვის“ გაცნობიერებას...

მაგრამ, რა ბავშვს მამის, როცა საქმე ეხება არა მარტო შენის არცხობას, ანუ არა მხოლოდ „დასწრებულ-
ბის დაუსწრებლობას“, არამედ დედის გაქრობას, უფრო ზუსტად, დედა ტრანსფორმაცია – წინადა სადისტური
მოცემულობაში და შეგადგენას „დაუსწრებლის დასწრებულობასთან“?

ლაქანისეული ბავშვი, აღმოაჩენს რა დე-
დის უქონლობას, იმასაც აცნობიერებს, რომ
დედა – „ის“ კი არაა, არამედ მისი საკუთრებაა.

თუ აქამდე დედა იყო მისი სურვილის
ობიექტი და მისივე სადისტური ინსტანტე-
ბის დამაკმაყოფილებელი, ახლა უკვე, თავად
გამოიღის მისივე, პირველადი სადისტის როლ-
ში. სადისტო – მამის შემთხვევაში კი ბავშვი
სულაც არ ფლობს დედას, როგორც თავის
საკუთრებას; როგორც გარე სამყაროს სხვა-
გვარობას...

მოკლედ, სტალინი/სტალინით“ ჩანაც-
ლებული დედა/დედა“ შეუძლებელს იმგვარ
გარდაუვალობად აქცევს, ბავშვს რაღაც ობიექ-
ტის ხარგზე, საკუთარი სურვილის რეალი-
ზაციის იდეა რომ ართმევს.

5. Худ. Х. И. Гвардизе. Дом в Гори, в котором родился товарищ Сталин

ამიერიდან მისი სურვილია, კი არ ფლობდეს ანდა, პირიქით, ემორჩილებოდეს, არამედ მოიპოვოს ფლობის რეალობა, გააუქმოს მმართველი პარტიის... უკაცრავად, დისკურსია მიერ დაკისრებული აპრიორული ნელა-ბამობები.

დაეს, არა ფლობის რეალობა, არამედ რეალობის ფლობა – აი, დევნი, სული ჩემო, აი, დევნი! ასე ხდება სატალღური საღისეო, თვით საღისეურ სტანდარტებით მიმართული, პერვერსიული.

საბავშვოდ, მიაი ცნობიერება აღარ იტანება ობიექტის დაუსწრებლობით და თავად ინახლავრება მას.

ასე იცვლება დედის ტანი სიტყვით „დედა („Mama“).

ამასთანავე, შვილი კარგავს ამ ტანთან იდენტურობის უნარს და ამ ტანის სურვილის ობიექტად ტრანს-ფორმაციის უნარიც, ამდენადვე აღუკვეთება.

უბრალოდ და გასაგებად: ბავშვი საკუთრების განცდაა იქნეს.

ეს – ერთი...

ახლა მეორე:

ჩვენი ყბადღეული „მომაველი მამის“ უბასუხიამებლო დიდი ინახაც გულისხმობს, რომ მია „კაი მოქმედს“ არა-აუბიექტის ცნობიერება უნდააღოდ. მსივე, საღისეურ მოდალობიდან გამომავალი; იმ რეალობიდან, სადაც მომთავალი სუბიექტი (ვაიმივილი) ენის საღისით კონსტრუირდება. ეს ენა კი, ამ მეორეული ჩანაცვლებით ხორციელდება.

ასე რომ, ფონეტიკური რიგი – „Mama“, მოგვიანებით კი – „Nana“, ნებისმიერი ბავშვისათვის ენასთან შეხვედრას მოახსენებს.

არც ისაა შემთხვევითი, რომ ე. პიავეს თანახმად, ატყვის – „Mama“ – წარმოება, იუფს ნოყის გაგრძელება: „Mama“ ხომ ლათინურად „ძუძუა“ (თუმცა რას ვუშვრებით ქართველ „მამას“, რომელსაც „ძუძუსთან“ არაფერი ესაქმება?!).

„სხვის“ ბავშვობა

ადამიანის ცნობიერებას უამრავი ამწეზია ახლავს.

და თქმულებებიც დავიწყების ფაქტებიდან იზადებიან...

შეუძლებელია გვახსოვდეს ის, რააც ბავშვობაში ვგრძნობდით.

„სხვის“ დაუხმარებლად იმასაც კი ვერ მივხვდები კაცი, რომ საიველით გადამყვითლებულ ფოტოზე გამოსახული ბავშვი, ძელ ატლითი გადაღებული, ნახვე გადახმარებული – შენ ხარ!

ამგვარი „გაუცხოებანი“ ედებიან საფუძვლად მთელ რიგ კონცეპტებს, როგორცაა პიროვნების დადგენა, იდენტურობა; რომ თუნდაც, „შენ“ და „ის“ დედისმილი ბავშვი ერთი და იგივე ბრათ.

და რამდენადაც გარკვეული ფაქტების „გახსენება“ არ ხერხდება, საჭიროა მათი გა-მოცოვნება, ინეცირება; მეტე კი თხრობა; ახალი ნარატული ეპოეილის შეთხზვა...

ლუონიუ სტალინის დაბადებას „გაშოიგონება“...

დაურელებელ, უნკვეტ, კონტინუალურ დაბადებას...

ბელადის, როგორც დიდი ბავშვისა და მარადული ყრმა დაბადებას...

სტალინის ყველაზე დიად, გიგანტურ, მონუმენტურ ბავშვად დაბადებას...

დაბადებაა და ჩამოყალიბება...

და ესაა პროცესი – სეროულიად გაჭიჭილე აეკულარულ დროში; შესაბამისი ცვლილებებითა და ამ ცვლილე-ბათა დავიწყებით რომ ხასიათდება.

და მინც, სებაზე წერა შეუძლებელია; ყოველ შემთხვევაში, ძნელი დასაჯერებელი!

სხვის ტანზე რედუქცია; ძნელია; რომ იტყვიან, გვიღამ თავის ბოსტანს ღნდა მოუაროს...

სხვის ბავშვობაზე წერა შეუძლებელია; ყოველ შემთხვევაში, ძნელი დასაჯერებელი...

სხვის დაბადებაზე წერაც გაუგებარია.

ყველამ საკუთარ დაბადებას, საკუთარ ბავშვობას, საკუთარ ყრმობას უნდა მიხედოს.

სხვის სიკვდილზე წერა ხომ შეუძლებელია და შეუძლებელი.

თუმცა, კაცმა რომ თქვას, ბავშვობისა და საკვდის შორის ერთი პრინციპული სხვაობაა:

საკუთარ ბავშვობაზე წერა, ასე თუ ისე, შესაძლებელია, მაგრამ, როგორ გინდა წერო საკუთარ სიკვდილზე? „სტალინის ბავშვობა და ყრმობა“ სულ სხვაა...

სტალინი ხომ, სულაც არ იყო სხვა, ყოველ შემთხვევაში, გიორგი ლეონიძისათვის ბელადი სულაც არ ყოფილა უცხო.

ბავთ...

საერთო განაწილნი გამო

რია დანახული. უფრო
საა, მის ემბლემად
ური საბე გვეგულებ

ინატიკული უფროა.

ის წყარო, ბაგჟელობი

ყობილება, რომელიც

ბზე, რომელთა ბეც
ყოველივე ეს მაინც

თახანბადაც, ასაკო

რადიციული საზოგადოებრივი ფიქცია. ანმყოფი
მედო ანუ სამომავლო

რეზული ასაკობრივი
იათ, თუ არა ტრანს-
21

ხდებოდა ბავშვები..."

თუ ახლომხედველი

ლატვიებში მქაუნდუბა.

და არამც - გულ-

დაბადებულითვე კი არ

მოკლედ, ის ესთეტიკურად რთი, ბავშვთან და ბავშვობასთან რომაა ასოცირებული და განსხვავებული სტრუქტურაში ასიმილირებული, საკუთრივ ბავშვით კი არაა, ბავშვობის შესახებ იდეალური წარმოდგენებითაა განსტანავებული.

ესაა ბავშვის, როგორც იდეალური
ბავშვის გაგებასაც რომ გამოიხსიან.

აი, სადა უნდა ვუძიოთ ბავშვობის მაგოური პერმენენტების არსი! (ჭაში)

სტალინიც მაგიურად ბავშვთ ყოფილა!

ყოველ შემთხვევაში, ასეთად უნდა წარმოსდგარიყო – მარადიულ ბავშვად უნდა რეპრეზენტირებულიყო; იმ დღად ბავშვად, ვინც კრეატიულია და კი არ გადაღობა ბავშვობა და კი არ გაიზარდა, არამედ ხანუდამოდ დარჩა, როგორც ვრძელყოფა, ჯადოქარი, აუცილობ...

ბავშვობამდე აქლუნიაა და ღოშის ფაზების გავლით მიდის ნიცშეანური ზეკაცია.

სტალინიც შეეცადა იყო; და ნაივ ბავშვობიდან მიდიოდა - „მავშობაში“...

ყოველ შემთხვევაში, მიატერის, შემოქმედის, ოსტატის, როგორც მარადიული ბავშვის გაგება - ბავშვის, როგორც გრძელულის გაგებასთანაა წინადაკრ.

„მსტატი“ - ეს სიტყვა ატალისნაც უნდა იყოს თურმე.

შემთხვევითი არაა, გახანაურებულ სატელეფონო საუბარში „ოცნატელადს“ პასტირალისათვის „მანდელ-შაპაშის სა/მის“ გამო სწორად ახალი რეკორდით აღიზნო მითით. **He really is the master, master!**“

ეს „ტერმინი“ ბულგაკოვმა თავისი რომანის ტექსტში 1934 წლის შემოდგომაზე შეიტანა.

ნა. რომ დიდი მწერალი ამ ცნებაში - „Master“ - ოდიოზურ შინაარსს გულისხმობდა, იქიდანაც ზნა, რომ სტალინისადმი მიძღვნილ სახეობო მიესხა - „Batum“ - როცა წერდა, საბაჟოთა ურთ-ღრო ვარკიანდა ასეც ვარკიანდა - „Master“.

მე კი, - ადრევე ვწერდი, - თუ ღრმად ჩავეძიებთ „ოსტატის“ საბჭოური იდეოლოგიების კონტრაცეპია, აღუშვარსკიმიდვე მივაღვათ-მეთქი, განათლების ნარკომაშივე, რომელიც „ოსტატა“ - ბელადთან აიკივრება.

ეს ანატოლი ეპილივი წერდა: „Маркс, Энгельс, Ленин прежде всего потому вожди, потому мастера“
და ა.ე. და ა.ე.

ბავშვი ჩვენსი დღესაც ისევე იდეალური მოზრდილია, როგორც „ჭამჭმები“, მატყლარა პიონირი.

ამგვარი „მონარდილი პიონერები“ მეც გაუთავებლად მიაბნელებენ...

ჩემი თავი ჯანდაბას; მთავარი ისაა, რომ ჩვენს დღევანდელ სოციალურ სხვა იდეალებზე; არა სუცედიდღური, არამედ მომხმარებლური იდეალები...

პრინციპში, ეს იდეალები უნდაც მომხმარებელური იყო; უბრალოდ, ანუ მათი აღწერა (ანუ ლეგიტიმაცია) მოხდა.

და ბავშვებიც, სულ უფრო და უფრო, ნაკლებად აღიქმებიან, როგორც იდეალური მოზარდები.

მოკლედ, ბავშვებად ყალიბდებიან...

სსვაგვარად: ყველაფერი, რაც ბავშვებთანაა დაკავშირებული, მარგინალური ხდება.

მარგინალურობა, ბავშვებთან მიმართებით, ნორმალურობას ნიშნავს; ნორმალური ადგილის დაკავებას, აქუთრივ ბავშვობის მოპოვებას...

საზოგადოების ზრდის პროცესი სხვაგვარად შეუძლებელია...

ასე იწინაობა ფეოდალად!

„Вот за что аплодирую Сталину“ (მქუხარე, გაბნეული ტაში).

ლიტერატურული

ზარისკელობანი

ლელა კოდალაშვილი

ადამიანებს მხოლოდ ერთშანეთის მიმართ კი არ გვიყვარს მეტისნეტი მონდომების გამოჩენა - არაგულწრფელი ხოტბა-დიდება, პანეგირიკი, უსაგნო, უაფთხოვლო ქება-ელურტული და ყალბი ლირებულბებების შეთხზვა...

იგივეა ფაქტობით, როცა სახემ ლიტერატურას ეხება. ერთი მარტივი რამ არ გვემძის - არ არის აუცილებელი, კლასიკური ლიტერატურული ნაწარმოების (თუნდაც შედეგის) დადებითი პერსონაჟი გაგვიდგალოს და მას არარსებული თვისებები მივაწეროთ. კარგად რომ დაფიქრდეთ, მიეხვედებით, რომ ტექსტია მოწონება გმირის დაუმსახურებელი ქების გარეშე შესაძლებელია. გარდა ამისა, როცა სახემ საუკუნეებისინანდელ პერსონაჟს ეხება, ადვილი შესაძლებელია, ნაი, როგორც ადამიანის უნაკლობას ყველი გაუვიდეთ, რადგან, დროთა განმავლობაში, თვისებითა გადამსება, ფასეულობათა მტკაშიორფოზა ხდება. ხელოვნების ნაწარმოები შევდარი სუბსტანცია არ არის. მისი სანყისი ცოცხლობს, სუნთქავს, ფერს იცვლის - ხან სიძველესგან ყანგდება, საერთო ნიპოლიზისა და დეკადანსის ნაკადს უერთდება, იან კი უასი ენატება, როგორც მუხის კასრში დაგარგებულ დეონოს. ჩვენც ვსუნთქავთ, აზრებისა და შეხედულებების ვიცვლით, ახალი დამოკიდებულებები, თვალსაზრისები გვიჩნდება. და განა შესაძლებელია, ათი, ოცი, ოცდაათი და ორმოცდაათი წლის ნიშ დანერილი სახელმძღვანელო, გმირის ნახში გაანალიზებული თვისებები, ფაქტობრივი არის დღესაც შეუცვლელი კანონი იყოს ჩვენთვის? განა შეიძლება, საუკუნეების წინანდელი მორალური ფასეულობები ინსტრუქცია იყოს დღევანდელი ადამიანისთვის?

თავის დროზე ამ ნაწარმოებების შეაბებ დანერბილმა, აბლა უკვე კლასიკად ქვეულმა ლიტერატურულმა პერიოდებმა მთავარი გზამკვლევის ფუნქცია

იკარა უფრო მეტად შედაგოგებისთვის, ვიდრე საზოგადოების დანარჩენი ნაწილისათვის, რადგან ეს უკანასკნელი სკოლის ან უმაღლესი სასწავლებლის დოგმატურ მეხედულებათა და სკოლასტიკურ ნაველობათა გისოსებში ნაკლებადაა მოცემული და საკუთარ თავსაც მეტ თავისუფლებას აძლევს. მაგრამ არც ნოფობიით განსმქალულ პედაგოგებს დაქვემდებარებული ადამიანების რიცხვია ბელნამოსაკრავი - მოსწავლეები, მათი მშობლები, და-ძმები და აბლობლები...

ჩვენს ევკანაში მთავრობები საგნით სინირით იცვლებიან. პერესტროიკიდან მოყოლებული, ერთ პოლიტიკურ ძალას მერიე - რადიკალურად დამირსპირებული მთავრობა ცვლის, მაგრამ ლიტერატურული ფარისევლობანი კვლავინდებურად უცვლელი რჩება, რადგან პროგრამა, რომლითაც ეხელმძღვანელობთ, ლიტერატურათმცოდნეობის ძველ სახელმძღვანელოებს მოიცავს, რომელთაგან ბევრი ფასეული და მნიშვნელოვანია, მაგრამ ბევრი რამ ამჟამად საფიროებს ლიტერატურულ რეკიზას.

მე არერითხელ ცვადე, გაგსაზრებოდი ქართული ენისა და ლიტერატურის პედაგოგებს. ზოგიერთი ნაწარმოების პერსონაჟის უარყოფით თვისებებზე გურადლებაც გაუუმხედო; მაგრამ სითემის ერთი და იგივე, დაუთხუთული პასუხი მივიღე: უფრო გასაგები რომ იყოს ეს ყველაფერი, რამდენიმე ლიტერატურულ მაგალითს გავჩილა.

ჯერ ფოლკლორული ნიმუში ავიღოთ, სადაც არანირი პასუხისმგებლობა შენთხეულის წინაშე არ გავადლებულეს, პერსონაჟები გავადგალოთ. თუნცა კი, დღემდე მიჩნეულია, რომ ბალხური ზღაპრის, აეფერიანისა ფაბულა აგებულია კეთილისა და ბოროტისა დამირსპირების კლასიკურ ნიმუხეუაზე. ცხადია, გაცრელებული აზრით, აგეთალი" პერსონაჟები არიან აბესალომ და ეთერი,

ხოლო მურმანი — ერთადერთი ბნელი ძალა, რომელიც ამ სიკეთეს ასანარებს. არადა, გონების დაძაბვა არ სჭირდება, უბრალოდ, მიყვებით ამბავს და ყველა გმირა თვისი ადგილი მიუღწინოთ.

მხოლოდ იმის გამო, რომ ეთერს შეგნებარი „შეზღინდა ტანზედა, ხაშა და ხაშა უცვლიან, ბირმა ავიდა თავზედა“, აბესალომი გულგრილად თმობს საყვარელ ქალს და ამბობს, „ვინ გინდათ ქალი ეთერი, მე სანადიროდ მიავალ“ (სხვათა შორის, ამ ნიუანსზე, თავია დროზე, ჩემმა შუათანა გოგონამ გამომავლილა ყურადღება, რომელიც მაშინ 5 წლის იყო და არანაირი პასუხისმგებლობა არ ჰქონდა, პედაგოგის მიერ ნაკარსხევი მოსაზრება გაეზიარებინა. ასეთ ასაკში ბავშვები გაცილებით ნამდვილები არიან ზოლზე, რადგან ჯერ არ იციან ფარისევლობა და ამ თვისების შეგვეობით საზოგადოებაში დამკვიდრებული კონსერვატის შესახებ. რამდენიმე წელიწადში იგივე ბავშვმა, ამჯერად უკვე სკოლიდან, სულ სხვა თვალსაზრისი მოიტანა და ველარ გარკვეულიყო, რატომ არწმუნებდა მასწავლებელი აბესალომის კეთილშობილებას, როცა ასე არ იყო...). დაუბრუნდეთ აბესალომს. მის გულგრილობას ღეარძლიანობა, შური და ვერაგობაც ენატება, როდესაც მამანაფიც მურმანს სასიკვდილოდ აგზავნის (მან რომ არ იცის, რომ ეთერის დაკარგვა მურმანის დაგეგმილია). სიკვდილის წინ კი კიდევ ერთხელ ავლენს ეგოიზმსა და ბოროტებას, როცა ეთერს მოუწოდებს: „ეთერი, დახსენი ძუძუსი, ჩემთან შენც დაითმე თავია“, რის შემდეგ ეთერი მართლაც ამბობს: „აბესალომის დანაო, ჯიბეს მიდევხარ განაო, ამოგიღებ და დაგიცემ მარჯვენა თუქსთანაო.“ ბავშვები ხედეიან, რომ აბესალომი მთელ ამ ისტორიას ვერაგობით, კაცთმოძულეობით და ეგოიზმით გამოჩნეული პერსონაჟია. მაგრამ ფოლკლორისტიკები, ფილოლოგები და სხვა ზრდასრული ადამიანები საკითხს ასე სვამენ: „როგორ, აბა, მურმანის გამართლება გინდათ?“, „კი, მაგრამ, ზღაპარში კეთილის და ბოროტის ჭიდილი უნდა იყოს აღწერილი, ასე კი ქარგა ირღვევა“. ვფიქრობ, პედაგოგთა ამ არგუმენტებზე კომენტარიც კი ზედმეტია.

რაც შეეხება ეთერს, ის, ცხადია, მსხვერპლია, თუმცა, უბიწო მსხვერპლის ტიტულს არ იმსახურებს. პირველი — მას არ გააჩნია საკუთარი აზრი, გრძნობა, პროტესტი. ის მარნონესზე უფრო ჰგავს, ვიდრე ადამიანს. ჯერ აბესალომს მიჰყვება ცოლად, შემდეგ კი, როცა აბესალომი განწირავს,

ის უმტკიცესელოდ გადათამაშდება. მურმანზე, ქმარსვე აიღვეს პირობას, რომ არსად წავა მის წამოსვლამდე, თუმცა კი ამ პირობას მალევე არღვევს და აბესალომთან მიდის, სადაც ანუგრაფს უნდა მისცენ დასაწყება და თავს იკლავს.

საბოლოოდ დასკვნა ასეთია, რომ „ეთერი-ანის“ პერსონაჟები ერთმანეთზე უფრო ნეგატიური თვისებების მატარებელნი არიან და ამ ნიშნით მხოლოდ მურმანის გამორჩევა უსამართლო და მიზანშეუწონელია.

იენებ ბევრად უფრო მართებულია, რომ პერსონაჟების ადამიანი დავიანახოთ, რომელიც ღირსებებთან ერთად სისუსტეებს ატარებს? ავიღოთ იაკობ ხუცესის თხზულება, „წამები წმინდია მუშანიისი“. გასაგებია, რომ ძველი აგიოგრაფიულია, და უანის კანონის თანახმად, მოთხრობილია მუშანიე დედოფლის ეგზოტერიკული მონაწილობისა და სიკვდილის შესახებ. მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ლიტერატურის მკვლევარებს, ფსიქოლოგებს, ან თუნდაც განათლების სისტემაში მომუშავე ადამიანებს არ ჰქონდეთ უფლება, გარკვეული კორექტივები შეიტანონ, გნებავთ, მთავარი გმირის დახასიათებაში, გნებავთ — თხზულების ფანრში... და ეს არანაირად არ ნიშნავს იმას, თითქმის ამით ნაწარმოების მხატვრულ ღირსებას, მის რელიგიურ-იდეალისტურ მიზანსაზრებას რამე აკლებდებოდა. დაფიქრდეს ყველა ის პედაგოგი, ვინც მუშანიის პიროვნებას, როგორც ქართველი ქრისტიანი ქალის იდეალს, ისე აწვდის თავის მოსწავლეებს, დაფიქრდეს იმაზე, თუ თავად რამდენად ემხრობა მუშანიის გადამყვანებას, მის ამ თუ იმ ქმედებას, თავად რამდენად თანაუგრძნობს მას... ჩემ მიერ ჩატარებულ მცირე სტატისტიკას თუ დავეყრდნობით, რომელიც საშუალოდ ასოიფე პერსონას ითვლის, თითქმის ყველა გამოკითხული ადამიანი აღმეფოთებულია მუშანიე დედოფლის უკიდურესად აგრესიული ქმედებებით, რელიგიური ფანტიზმით, უაზრო და უმისამართო თავგანწირვით, ყველაზე მეტად კი ჩემს რესპონდენტებს აძლეოდათ ის, რომ მუშანიე ცუდი დედაა. გასტყუო ალბათ: „და ვიდრე მუნ ჟამდამდე მოვიდინ შეილნი იგი მისნი ხილვად დედისა თუსისა, ზოლ რავამს მიჰქინეს და უფარყვეს ღმერთი, ვერღარა ეადრეს ხილვად მისა, არამედ სახელიცა მათი სიკვდა მენდა.“ ისინი თვლიან, რომ ქალის მიერ შვილებისგან ზურგმუცეებს არანაირი გამართლება არა აქვს, რადგან ამქვე-

ნიურ ცხოვრებაში დედია უზირ-ველესი მოვალეობა სწორედ მათი აპასახურია, რაც თავის თავში ანორედ უფლიადმი სიყვარულს მოიცავს.

აღნიშნევენ იმასაც, რომ მუშანიკი უსამართლო და გაუ-სონასწორებელი ადამიანია. გაიყვანეთ, როგორ ექვე-ვა ის უღაბშული რასას: „განყარა ჯელი და ჭიქა იგი პირაა შეაღწა და ღებო იგი დაითმია“.

ჩემს რეპონდენტებს შო-რის არიან ისეთებიც, რომელ-თაც ღირსეული ქალის, მით უფრო, დედოფლის მიმართ ახვა მოთხოვნებიც აქვთ, რასაც მუშანიკი ვერ აკმაყო-ფილებს: „...დაუსივდეს ფერჯნი მისი და თხრამლი აღმოსდოდა ადგილდადგილად და მსულღებამი დიდ-ადღინი იყენეს და მატლი-ცა დასხმულ იყო ნსულულითა მათ; რომელი-გი აღილო წელითა თხიითა და მიუენდდა მე და შმაღლოდა ღმერთსა, და თქუა: „ხუცეს, წუ შიშიმ გიჩნ ესე, რამეთუ მუნი იგი ნაჭლი უფიდნს არა და არა მოკუდების“. და მე, ვითარცა ვიხილე მატლი იგი, მოუგონებელად დიდად მწუხარე ვიყავ და ვტიროდე ფრიად, კულად მრქუა მე რისხვით: „ბუცესა, რად მწუხარე ხარ? ვიდრე უკუდავთა მათ მატლია შეჭმასა, უნჯობს იყავნ ამით მოკუდავთა შეჭმას აქა-ვე ამაა ცხოვრებასა“.

აღბათ არაერთი კანონიკური მორწმუნე შემოიღებდა და მეტყვის, რომ მარტივლო-ბა თავის თავში მოიცავდა ზორციელ გვემას, მაგრამ ვინ დაანება ეს წესი, ვის სჭირდებოდა ღვთისადმი სიყვარულის ამგვარი დასტური, რა ფასეულობა ფასდებოდა მატლებდასეული, ჩირ-ქიანი, მყარალი სხეულის დემონსტრირებით, იქნებ აგვისანას ვინმემ? განა დედოფალს სარწმუნო-ების მიმართ ერთგულების გამოხატვა ემოსგან უბრლო განდგომით და ლოცვით არ შეეძლო? განა ეკლესიის მსახურებისთვის წინააღმდეგობის გაწევა ემატიება საერო პირს? გარდა ამისა, ნებისთ თუ უნებლიეთ, მუშანიკი სულიდურ ფსიქოტიკად გვევლინება. ის უარს ამბობს ბუცესის დახმარე-ბაზე — ქრლანობების მორჩენაზე, კვებაზე და ამით წინ აღუდგება როგორც ღმერთის, ასევე თავისი მოძღვრის ნებას — არ თქვას უარი ღვთით ბოძებულ

„აპესლომ და ეთერი“
მხატვარი ირაკლი თოიძე

აივოცხლუხე... ის გველასა—და ყველაფერს ეურჩება, თითქმის უნდა, არეწნოს პერსექუტატორსა უკიდურეს ზომებზე მსჭებს მისი საეკიელის მასაზრად. მუ-შანიკის პროტესტი ისტერი-აში მყოფი ჯოტის ადამიანის ქმედებაა, რაც გვაფერებთ-ნებს, რომ მთელ ამ ისტო-რიაში აქვს გვაქვს ოჯახურ, სასიყვარულო დრამასთან და არა ქრისტიანობათაის თავ-დადებული დედოფლის მარ-ტივობასთან. გავისვენოთ მისი ნათქვამი ქმრის მიმართ: „მე თუ კარად ანუ ჩორდ ზარმცე, ვინ უნყის, თუ მუნ კეთილსა რაა-მე შევემთხრო და ბოროტსა ანას განვერე“.

ამ სიტყვებით ერთგვარად ნიშნს უტებს ვარაქსს და იპიც ეჭვანობის-გან განრისხებული პასუხობს: „ხოუეუე მთა-ვართაგანაა ვის-მე ევოლის“... და ამის მერე სადმე ნასვლას აღარ სთავაზობს.

ასე რომ, იოლად სავარაუდოა, რომ სწორედ ვარაქის მიერ სპარსთა მეფის ასე-ლის ცოლად მოყვანას მისი ოჯახის ტრაგე-დიის სათავე, რასაც, ბუნებრივია, თავმოყვარე დედოფალი არ აღიარებს და თავის განრისხე-ბულ ქმედებებს ქმრის სარწმუნოების შეცე-ლით ხსნის. მუშანიკი სიყვარულის სიმშენდის, ღირაების დამცველი ტრაგიკული ქალია და არა სარწმუნოებას შენერული წინიდან. ცა-და, ეს მოსაზრება მის პერსონას კიდევ უფრო ამდიდრებს, კიდევ უფრო იელმესახებს და ნამდვილს ხდის, რაც მთავარია. გაცილებით მეტ თანაგრძნობას იმსახურებს.

ერთგვარი რევიზია სჭირდება „ვეფხის-ტყალის“ პერსონაჟებსაც, რომლებიც გაიდალი-ზეტულნი არიან შეკლევარების მიერ. ვიცო, რომ შემოიმედევეთ და მეტყვით, რომ ისინი გარკვეულ სიმბოლურ დატვირთვას ატარებენ და უმართებუ-ლოა, განვიხილოთ მათი მინიერი თვისებები.

მაგრამ „ვეფხისტყაოსნის“ სოუეტის საფუძე-ლად დრამატული ამბავი უდევს, რაც შესაბამის გავ-ლენას ახდენს გმირების მოქმედებებზე, თვისებება და სულიერ განწყობაზე. რუსთველიშვიტმა არ-სებულ მოსაზრება პერსონაჟების, როგორც ლიტე-რატურულ-ფილოსოფიური სიმბოლოების შესახებ,

საბოლოოდ მიმინერი, ხელშესახები ადამიანების სახით გამოისახება, რომელთა შორისაც მკითხველი სულიერ ნათებას ესწრაფვის და ცდომილს, მოახდინოს იდენტიფიცირება თავის თავში წარმოდგენილ ადამიანურ იდეალებსა და პოემაში დაბატულ პერსონაჟებს შორის. თუმცა, „ვეფხისტყაოსანი“ დიდებული გმირები ხანდახან გაუმართლებელ მოქმედებას სწადიან და დაბნეული მკითხველი ლამობს, გაერკვეს, საქმე რომელიმე მხატვრულ-ფილოსოფიურ ალეგორიასთან აქვს და ამიტომ შეწყნარებლობის გამოჩენა მართებს თუ გმირების ადამიანური ნიშან-თვისებების ტრანსკრიფცია მართლაც უნდა მოახდინოს და თავს განსჯის უფლება ნისცეს. სამწუხაროდ, როგორც ზემოთ აღვნიშნე, ნაწარმოების მიმართ მოწინება პერსონაჟებზე გადააქვთ ხოლმე და მიაჩნიათ, რომ მხოლოდ პოემა კი არა, მისი მოქმედი პირებიც „აღუთხელ საგოგამენი“ არიან. თუმცა კი, ისინი ყოველთვის არ იდელიან ამის საშუალებას.

დავიწყეთ ტარიელით, რომელიც გარდა იმისა, რომ რაინდის კვალობაზე მეტისმეტად, კომიკურად ემოციურია, დაუნდობლობით და სისასტიკითაც გამოირჩევა:

„მონათა ხელი გამართეს მის ყმისა შესაპრობელად.
მან, გლახ, იგინი დახადა მტერთაცა სანყალობელად:
ჰკრა ერთნაყრასა, დაბოდა თავსა ხელ-აუჭრობელად,
ზოგსა გადაჰქრის მათრახი ქვე მკრდინდის გასაპოხელად.“

ხოლო ნესტანის რწმევით, რომელიც ასევე უკადრისი საქციელისკენ – სასიძოს მიპარვით მოკვლისკენ უბიძგებს თავის მიჯნურს, ტარიელი უსიტყვოდ ასრულებს ბრძანებას: „კარვის კალთა ჩახლათული ჩაგჭერ, ჩავკარაბაკე, ყმა-სა ფერხთა მოვეკიდე, თავს სვეტსა შევუტაკე.“ გარდა სისასტიკისა და მუხანათობისა, ტარიელი ფლიდი და მატყუარაცაა, რა მოტივითაც არ უნდა იყოს ეს საქციელი ნაქარნახევი. როცა მეფე უსაცედურებს: „გვარაზმას სისხლი უბრალე სახლად რად დამადებინეთ? თუ ჩემი ქალი გინდოდა, რად არა შემაგებინე?“ ტარიელი პასუხობს: „მე, თქვენმან მზემან, მამოროს ნდობა თქვენისა ქალისა!“ იქვე: „შენი ქალი არად მინდა, გაათხოვე, გამარდიე!“

უცნაურია თინათინის უცხო მოყმის მიმართ ცნობისმოყვარეობაც. მხოლოდ და მხოლოდ ამ ახიერების გამო, ის არ ინდობს თავის მიჯნურს – ავთანდილს და უბრძანებს მას: „სამსა ძებნე წელიწადსა იგი შენი სამებნარი“, რასაც ავთანდილი მორჩილად ასრულებს. მართალია, პოემა სიყვარულო-

„ვეფხისტყაოსანი“
მხატვარი მიხეილ ქობულაძე

სადმი მიძღვნილი ჰიმნია, რომლის შესრულება ნაწარმოების მთავარ გმირებს აკისრიათ, მათ გადაუღახავი დაბრკოლებების დაძლევა მართებთ, რათა შეასრულონ უზენაესი მისია, მაგრამ პერსონაჟებს მოვლენების დრამატული განვითარება გამოუვალ სიტუაციებში აყენებს, საიდანაც ხანდახან უბინოდ ვერ გამოდიან. ასე ემართება ავთანდილსაც, რომელსაც ფატმან-ხათუნი სასიცვარულო წერილს სწერს. მისი პირველი რეაქცია ასეთია: „რა უთქვამს, რა მოუწმებაგეს, რა წიგნი მოუწერია!“ მაგრამ როცა დაფიქრდება და გაიაზრებს, თუ რა სამსახური შეიძლება გაუწიოს ამ ქალთან ურთიერთობამ, წერს: „მოუწერა: „ნავიკითხე შენი წიგნი, ჩემი ქება. შენ მომასწარ, თვარა შენგან მე უფრო მჭირს ცეცხლთა დება.“

გაქცეული და „შებერტყლი“ ავთანდილი არც სისხლმწიფრას გაუტრის. ფატმანის მოწოდებით კლავს უცხო ყმას ისე, რომ მის შესახებ არაფერი იცის.

ერთი ჩემი ძველი მეგობრია დედა ამბობდა: რა საბრალო არსებები ვართ ეს ქალები, ჩვენზე ჯერ მანა ბატონობს, მერე ქმარი, მოგვიანებით კი შვილი... გამოდის, რომ დღემდე ბევრი არაფერი შეცვლილია. მე-XIX საუკუნის 80-იან წლებში კი ქართულ ლიტერატურაში გამოჩნდა ქალი პერსონაჟი, რომლის ემანსიპირებულობა, პატრიარქალური საზოგადოებისგან თავდასწევა ავტორმა მხოლოდ მისი დაქვრივების შედეგი. ისევე, როგორც ეკატერინე გაბაშვილის მაგდადა ან ნიკო ლომოურის დეიდა სიდონია, ილია ჭავჭავაძის ოთარაანთ ქვრივიც ქმრის სიკვდილია შემდეგდა ხდება ბორკილასხილი. მწერალიც თითქმის მშარბველი მამაკაცის გაქრობის შემდეგდა აძლევს ქალს უფლებას, დატყუეს დამსახურებული თავისუფლებით. მე-19 საუკუნის ავტორი ჯერჯერობით ვერ ბედავს საზოგადოებასთან კონფლიქტს, არ თელავს მის ღირებულებებსა და ტრადიციებს.

და მოუხედავად ამისა, ოთარაანთ ქვრივი მაინც თვალშიაყვები, კამკამა პერსონაჟია. ის არაფრით ჩამოუვარდება ღირსეულ მამაკაცს და ამიტომ მწერლისგან თამამად ეძლევა ყველა ის ტვირთი, რაც კაცმა შეიძლება ამგვარევი ღირსებით ზიოდს. ავტორმა საზოგადოებას აჩვენა, რომ ქალი მამაკაცის თანაბნორია თუნდაც იმით, რომ საკუთარი ხელით თუშძლია ბარეა, თოხნა, მარცვლა, თესვა, „მოთაშე რითა ვარ ნაკლები ამ დამბალ გოგიაზე! თუ იმასა ჰმევენის ბარი და თოხი, მე რალა ღვთისაგან შერისხული ვარ. რა გუჯოთ, რომ ის მამაკაცია და მე დედავაცი. მითამ ჩემზედ წინ რით არის?“ - ამბობს ოთარაანთი.

მაგრამ მოუხედავად მათელ რიგი დაღებულით თვისებებისა, ოთარაანთ ქვრივის დღემდე დედისა და ზოგადად ქალის იდეალად მიჩნევა გარკვეული გაგებით გაუმართლებელია. ეს ის შემთხვევაა, როცა ახალმა საუკუნემ ახალი ფასეულობები მოიტანა და ეს პერსონაჟი მხოლოდ იმ ეპოქის ძველად აქცია.

საფარულიად ორმოცი-ორმოცდახუთი წლის ოთარაანთ ქვრივი სქესჩამქრალი, და ამიტომაც, ნაადრევად დაბერებული ადამიანია. აბა, დავეყრდეთ, ბავშვობიდან მოყოლებული, მისი სახით ღრმად მოხუცი თუ არა, ხანშიშესული, ნაოჭებით დაღარული ქალი მაინც ხომ წარმოგიდგება, მისი ქალურობა ქმრის სიკვდილის მერე დაიკკუნა, გაისრისა. მის ალქმაში ერთადერთი ყურადღების ცენტრში მყოფი მამაკაცი გიორგილია, თუმცა ის შვილია და ოთარაანთ ქვრივიც ღრმად დამარხულ

ქალურ თვისებებს - ეჭვიანობას, მესაკუთრულ გრძნობას, ნისთვის საკუთარი აზრის თავს მოხვევის მცდელობას - გიორგისთან ახორციელებს. მის ქალობის ადრელი გაუქროა, ამიტომაც მოუღებელია, მამაკაცად „იქცეს“. ამის გამო თუნდაც, რომ საკმაოდ უკმეხია, და რიც შემთხვევებით უზრუნველც კი (გავისხნოთ კესოსთან მისი სტუმრობა და დიალოგი). თუმცა, ამ თვისებას სოფელიც პატიობს და ავტორიც. სწორედ ამიტომაც, რომ ჩვენც ლიო-ალურ განწყობას ვინარჩუნებთ. გარდა ამისა, მას ზომიერების გრძნობა ღალატობს და გიორგის თავისუფლებას ღალატს, არ უთმობს პირველობას და თავის დაქვემდებარებაში ამყოფება მას. „თუმცა ასეთი იყო გიორგი, მაგრამ თავისი დედის ყურმოჭრილი ყმა იყო თითქმის. თუმცა კარგა მოხრდილი იყო, მაგრამ გიორგი აბნლსა და ოჯახში ბატონობას არ შეეცოლა დედას. გვეგონია, პირველობას და უფროსობას არც კი დედა დაუთმობდა...“ რომ არა გიორგის ნრცადასულად დაძმობი ბუნება, რაც, როგორც წესი, ახალგაზრდებს ნაკლებად ახასიათებთ ხოლმე, აუცილებლად მოხდებოდა მხაფერ კონფლიქტი და ნაწარმოებიც სულ სხვა მიმართულებით - თაობათა მიერ ერთმანეთის უფლებების შეღახვის თემაზე აიგებოდა.

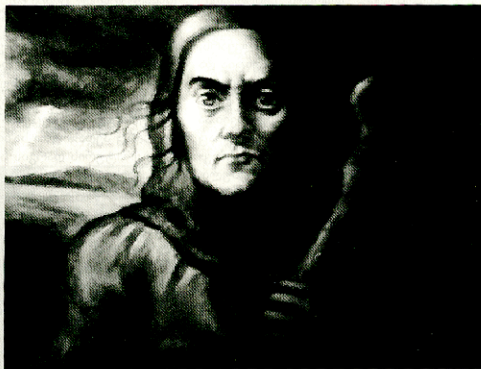
ოთარაანთ ქვრივს სრულფასოვანი ოჯახი რომ ჰქონოდა, ან ქმრის სიკვდილის შემდეგ სოსია მენისქვილეს შეყვარება და მასზე დაქორწინება შეძლებოდა, მისი ნრცადასული ფიქრები აღარ შეეცებოდა გიორგის: „ჩემგან მიდის, თითქო ძალი არ იქნება; სხვაგან მიდის, თითქო თოკით ეწვეიანო...“ ჩემგან მიდის და პატარა ნღველიც უკან არ ახედებს... განა აე არა დაპჩარა... სხვაგან მიდის და სიხარული მარტო მის აყურებინებს... განა ყველაფერი იქ არის, სულ ყველაფერი!...“ დაიკვნესა ხელახლად დედის გულმა.

ქვრივი ცხოვრებისგან დაბეჭავებული, ქალობაგმოცლილი, ტრავატიული ადამიანია და მისი შეცდომებიც ყოველივე ამ ზემოჩამოთვლილის ბუნებრივი შედეგია. მისაბაძია მისი უნარი, მედგრად გაუძლოს ყოფით გაჭირვებას და ოპტიმიზმის განცდით დაამკვიდროს სწორი და სამართლიანი აზრი, მისაბაძია მისი შედელობა, ჩანდეს შვილის დარდს და ხელი არ შეუშალოს სურვილების შესრულებაში, მაგრამ მოუღებელია დედის გოცენტრიზმი ზავის მიმართ გრძნობებში, წერლმან საკითხებში მისი დათრეფვა და დამორჩილება; მოუღებელია საკუთარი პიროვნებით ესო-

დენი გატაცება და თავისთვის მეტისმეტი უფლების მიცემა – აქაოდა, სამართლიანი ადამიანის-სახელი მაქვს და ყველაფრის თქმა შეუძლებელი...

პეტრე ნუკლი

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, უეჭველია დასკვნა, რომ ინდივიდუალიზმი და თვითნაყოფადობა დაბრკოლებას საზოგადოებისთვის საკაცობრიო ღირებულებათა, ტრადიციათა და მორალურ ნორმათა დამკვიდრების გზაზე, მაგრამ სწორედ ინდივიდუალიზმია ცხოვრებაში თუ ლიტერატურაში მოცემული რეალობა, რომელსაც უმაღლესი თვალის გასწორება სჭირდება და არა ნორმირებულ იდეალად მოქცევა, უნიფიკაცია, საყოველთაო-უნივერსალურობის კანონთა რიგში ჩასმა. სწორედ ამიტომაც, სვობოია, ალექსანდრე სამარო, ლიტერატურული პერსონაჟები და ზოგადად, ადამიანები ინდივიდუალიზმის ზიზღით და არა – არარსებული საყოველთაო ღირებულებების ყალბ ბურუსში ჩაძირულები.

„ოთარანთ ქერი“
მხატვარი ლევან სონულაშვილი

უყურადღებოდ დარჩენილი ქართული საბავშვო ლიტერატურა

მარიამ ნიკოლაური

საბავშვო ლიტერატურა, საბავშვო წიგნი – ეს სფერო ყოველთვის იმსახურებს ინტერესს, თუმცა ჩვენს ირგვლივ ძნელად იპოვი საბავშვო ლიტერატურის მკვლევარს, რომელსაც ეყოფოდა მოცალობა, ცოდნა, კომპეტენცია და ენებოდა სურვილიც ამ საკითხზე სასაუბროდ. ეცოდინებოდა ყველაფერი დუმიბაძემდე და დუმიბაძის შემდეგ. დუმიბაძის სახელი რაღაც ქორონიონის ბოლო ნიშნულივითაა საბავშვო ლიტერატურაში. ნებისმიერი წიგნი, რომელსაც გადაშლით, და რომელიც საბავშვო ლიტერატურის სწავლების საკითხებს მიმოიხილავს, დუმიბაძესევა გაჩერებული, ერთმანეთისაგან გადანერილივით. არადა, არსებობს დარგი, რომელიც იქმნება, ვითარდება, ხორცს ისხამს და თანამედროვე ავტორებსაც იმატებს თავის საკრალურ „სამომში“ თუ „ორდენში“. არსებობენ ამ დარგისათვის შეწირულთა თუ შეფიცულთა ჯგუფები: მწერლები, მთარგმნელები, ილუსტრატორები, დიზაინერები და გამომცემლები. რას აკეთებენ ან სულაც, რას ვერ აკეთებენ, ვერ აბამენ ისინი თავს? როგორია საბავშვო წიგნის, საბავშვო ლიტერატურის, საგანმანათლებლო პროექტების, გამოცემების პერსპექტივები? ხერხდება თუ არა თანამედროვე პედაგოგიური ან თუნდაც ჯანმრთელობის გარკვეული პრობლემების მქონე ბავშვებისათვის სამკურნალო-სარეაბილიტაციო თვალსაზრისით მწერლთა და მხატვართა თანამშრომლობა ასე საჭირო და მნიშვნელოვან დარგში? ხდება თუ არა მსოფლიო გამოცდილების გაზიარება? ინტერესდება თუ არა ვინმე სერიოზულად მისი პერსპექტივები კვლევათ? ხერხდება თუ არა საბავშვო ტექსტების შექმნა მიზნობრივად უნარმოკლებული, სმენადაქვეითებული, უზინათლო ბავშვებისათვის, ხერხდება თუ არა ზურუნვა მათზე, ვისთვისაც ქართული არ გვახალეთ მშობელი ენა? ვიცენებთ თუ არა სათანადოდ ლიტერატურას იმ პრობლემების დასაძლევად, რომელიც დგას მოზარდთა სოციალის წინაშე: არაინტეგრირებულობა

საზოგადოებასთან, დევნილობა, ნარკომანია, სიღატაკე, მიუაღრობა, დეპრესია, და ათასი რამ, რომელიც მათთვის ეჭვქვეშ აყენებს ჭეშმარიტ და მარადიულ ღირებულებათა მნიშვნელობას? ვიცენებთ თუ არა ლიტერატურას სამოქალაქო საზოგადოების ჩამოყალიბების ურთულეს პროცესში? ვაცნობთ თუ არა თუნდაც პედაგოგთა საზოგადოებას საბავშვო ლიტერატურის დარგის სიახლეებს?

საესეა დღევანდელი წიგნის ბაზარი საბავშვო გამოცემებით. და როგორც სხვა ყველაფერს, წიგნის ამბავსაც ბაზრის კანონები განაგებს. ბაზარია მკველვარიც, განმგებელიც, გემოვნებისა და შინაარსის კანონმდებელიც! ნებისმიერი გამოცემული კვალიფიციურად დაგელაპარაკებათ ამ თემაზე, გაცილებით კვალიფიციურად, ვიდრე ლიტერატურათმცოდნე. და კარგა ხანია, საბავშვო წიგნი აღარ ნიშნავს საბავშვო ლიტერატურას, კარგა ხანია, მას მთელი მსოფლიოს წარმატებული გამოცემლობები და ახალი ტექნოლოგიები ქმნიან, კარგა ხანია, წიგნი იქცა სათამაშო ნივთადაც კი. ბავშვებისათვის ხმოვანი წიგნის შექმნა ალბათ ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებული ბიზნესპროექტია მსოფლიოში. მაგრამ იზრდება პატარა და სჭირდება გაცილებით მეტი, ვიდრე ბგერა.

მოგესხენებით, საბავშვო ლიტერატურაში ერთმანეთზეა გადაჯაჭვული პედაგოგიურ, ფსიქოლოგიურ, ენობრივ, კულტუროლოგიურ, ზნეობრივ, ესთეტიკურ მოძღვრებათა და სფეროთა უამრავი ნიუანსი. ბავშვისა თუ მო-

ზარდის ურთულესი ფსიქიკის ცოდნისა და მიდგომების მთელ ხელოვნებას უნდა ფლობდნენ მწერალი, ამასაც არაფერ იცვლევს. თანაც ავტო ბაზრის დაბლია. იყიდება, ე.ი. კარგია! არ იყიდება – ე.ი. არ ღირს გამოცენა. და ამ სიტუაციაში რა უნდა ქნას მწერალმა? თუმცა საბავშვო მწერლობის პრობლემები რამდენიმე მიმართულებითაა: მწერლის პრობლემა, გამომცემლის პრობლემები, მკითხველი მოზარდის პრობლემები... და ის ენობრივი თუ ეთნო-ფსიქოლოგიური მახასიათებლები, რაც მხოლოდ მწოთლიურ ენაზე შექმნილმა ლიტერატურამ უნდა იტვირთოს. გლობალიზაციის პირობებში სწორედ საბავშვო წიგნი, სათამაშო, მულტფილი იქცა იდეოლოგიურ იარაღად. ჩვენ დღეს მსოფლიოს წარმატებულ გამოცემლებსა და მათ პროდუქციას უნდა გავუწოდოთ კონკურენცია. მათ გვერდით უნდა შევძლოთ არსებობა. და მაინც უნდა შევქმნათ ის, რისაც ქართული საბავშვო წიგნი პევიტ. ის კი არაა, თანასწორად სადიდო ლიტერატურისა უნდა ვიზრუნოთ მის თარგმანსა და გატანაზეც; რაოდენ უტოპიადაც არ უნდა ყურადღებებს სიტყვები!

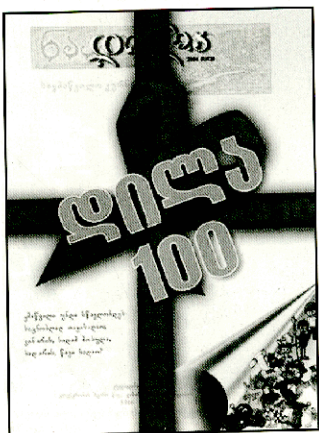
რამდენად უნდა საბავშვო მწერლის შერჩევა დება დღეს ილევა ამის საშუალებას!

გასულ წელს გრცელი წერილი გამოვაქვეყნე აღმზრდელთა „მწიგნობარი“ ამ თემაზე, მაგრამ ასი ცალი „მწიგნობარი“ ალბათ იმდენად ცოტაა 3-4 მილიონიანი საქართველოსთვის, ჩავთვლი, რომ ჩემს გარდა იგი არავის „შაქვითა“ ვს, თორემ ერთი ადამიანი მაინც რომ შემეძნებინებოდა იმ მრავალათეულთაგან, ვისზეც მე იმ წერილში ვსაუბრობდი.

„ახალი საუბრე“ იმედია უკეთ მიიტანს ჩემს სათქმელს მკითხველთან და იმ ადამიანებსაც მოეძიებთ, ვინც ამ საკითხებზე მოინადინება სამომავლოდ საუბრეს.

საუკუნეების გამანვლობაში, ქართველ ბავშვებს, გარდა მდიდარი მემკრისტიცეობებისა, თამაშებისა, ლოცვებისა, გააჩნდათ სახარება, ბიბლია, ვეფხისტყაოსანი. ამას დამატებული დალოცვილი ბებო-პაპები, საველი ლექსებით, ანდა-ზეებით, სიმღერებით, ანდერჟუებით, ლეგენდებით... უკეთესი რა უნდა გენატრას? შეგნებულად არ ვისჩენ სიტყვა „ზღაპარი“, რადგან იცო დრო, ზღაპარაც არ გახლდათ დიდად საბავშვო „ხილი“. ის კი არაა, არსებობდნენ ზეახლები და გვარები, რომლებსაც თავიანთი ბატონებისათვის მხოლოდ ზღაპრების მიყოლა ევალებოდათ ბავარად და ხარკად. ზღაპრის თქმასაც თავიანთი დრო ჰქონია და წესი, აკრძალულიც კი ყოფილა დღის სინათლეზე მია მოყოლა. ნეცელაც კი არსებობდა თურმე მათთვის, ვინც ამ წესს დაარღვევდა. იფელი წარმოდგენით, ვინც ამას გაბედავდა, ტილილი და თინები დაეცვივებოდა. და ეს მხოლოდ მკითხველის გასახალისებლად როდი ვთქვი. ზოგადად, ქართველებს, უფროთ ისტორიის გარეშე დღევანდლობაზე ლაპარაკი. თურცა საბავშვო წიგნის ისტორიაზე იაინი თითქმის არ ლაპარაკობენ და მასზე თვალის შევება ზედმეტი არ იქნებოდა.

„მე-19 საუკუნის პირველ ნახევარში გამოცოცხლდა ქართული საბავშვო წიგნის ბეჭდვის საქმე“ – ამოიკითხეთ ისტორიაში. 1838 წელს გამოცოცხლდა პლატონ იოსელიანის „ანბანი, სახარებლოდ ახალ მოსწავლეთა ყრმათა“, რომელიც 11-ჯერ გამოიცა. 1842 წელს ანდრია წიგნიანიძემ რუსული ენიდან თარგმნა კრებული, რომელიც მხოლოდ მხატვრული ტექსტებიდან შედგებოდა და დღევანდელ საბავშვო წიგნს ჰგავდა. პეტერბურგში, 1859 წელს გამოცემული აულხან-საბა ორბელიანის იგავები ხან აკაკი წერეთელმა გადაუწოშა ბატარბს, ხან რაფიელ ერისთავმა გაუღეს. ამას მიმატებული დავით გურამიშვილი და ბერის აღარ გავაგრძელებ, იაკობ გოგებაშვილის „დედაენამდე“, „ბუნების კარამდე“ იყო რამდენიმე ცდა ყრმათათვის საკითხავის გამოცემა. თავად ის ფაქტი, რომ 1709 წელს, ვახტანგ VI-ის მიერ საქართველოში და ამიერკავკასიაში გახსნილ პირველ სკამაში, გახსნიდან შეაძნელოს, დაიბეჭდა პირველი ქართული საბავშვო წიგნი „სწავლა თუ ვითარ მართებს მოძღვარსა სწავლება მოწაფისა“ (წიგნი შეადგინა გერმანე მღვდელ-მოწაფისმა), მეტყველებს ჩვენი ხალხის დამოკიდებულებებზე საბავშვო წიგნის მიმართ. 130 წელზე ცოტა მცტ ისთვის საბავშვო პერიოდიკაც, პირველი ქართული ჟურნალები ბავშვებიათვის. ზოგი ერთადერთი ნო-

მერი გამოიყვა, ზოგი რამდენიმე წელი გამოდიოდა, ზოგმა კი დიდი ისტორია დაიბედა და გარკვეული სახეცვლილებითა და წყვეტით, დღესაც გამოიცემა. თურნალი „ჯილა“ თავისი ისტორიით უკვე ბრუნდია, და ვისურვებდი, რომ მას სათანადო ხელშეწყობა ჰქონდეს. ის ერთადერთი თურნალია, რომელიც საბავშვო ლიტერატურის ცოცხალ პროცესს ასახავს და ზუსტი უნდა გზნარბოდეს ავტორებსა ნიგნამდე და გამომცემლობამდე გზის გაკვლევაში, რომ აღარ ვახსენოთ, თუ რაოდენ მნიშვნელოვან ჩვევებს უყალიბება გარკვეული ბერიოდეითი გამომაგალი თურნალი თავად მოზარდებს თუ თურნალი ასაკის მკითხველს. ყველაზე საინტერესო ბიზნესი გოგებაშვილის „დედაენამდე“ და „ბუნების კარამდე“ ჰქონდათ სათავადასავლო გამოცემებს „როსტონიანს“, „ვარამიანს“ და იმ სხვა აღმოჩენილ ზღაპრებს, რომელსაც შერა-კითხვის უცოდინარი თუ მცოდნე გამომცემლები საუციალურად ბავშვისათვის იაფად პედიდენ პირდაპირ ეუწყებში, ბაზრებში. ის კი არადა, კალათიანი ყარაზღელებიც კი დადიოდნენ თბილისში და დაჰქონდათ მოსწავლეებისათვის გროშიანი წიგნები. ასე რომ ქუჩებში წიგნები ვაჭრობა თბილისური ცხოვრების ნაწილი იყო. მაშინდელი გამოცემელი ცდილობდა, მოზარდისათვის იაფად შეეთავაზებინა წიგნი. კერაფერს იტყვი! შესანიშნავი ფაქტია! თქვი შენ, რამ ზოგმა გამომცემელმა საკუთარი ხელისმონერაც კი არ იცოდა, არამც თუ გამართული წერა-კითხვა, მაგრამ იცოდა საბავშვო წიგნის „მუღამი“ — ყოფილიყო ადვილად საყიდელი! ჩვენ კი დღეს იმდენიც ვერ მოგვიხერხებია, რომ რაიმე მარჯულსურებული რგოლი შექმნას, რომელიც არ დაუშვება ისედაც ვერ ბეჭდვით პროდუქტზე, წიგნებზე, ამაღაზიო დანაშაულის 40%-მდე გაზრდას!!! თუნც ეს ცალკე საუბრის თემა...

ხალხი დიდ ფულს ჯიდდია ბელით გადამწერებსაც. განა მხოლოდ „ფუფისტაოსას“ ატანდნენ მზითუმი, სათავედასავლო ფენტიზის ჯანრი ტოლს არ უდებდა გენიალურ პოემას! ოჯახს ვერ ნახავდით მაშინდელ ტყუილში, რომ ეს სქელტანაინი „ზღაპრები“ არ ჰქონოდათ საშატიო ადგილზე გამოდებული.

ნიგნია გამოცენია მასშტაბებმა ყველაზე დიდ მაჩვენებელს საბჭოეთის დროს მიადნია, როცა ნიგნია გამოცემის საქმეს სახელმწიფო დოტაცია და იდოლოგიის სფერო განაგებდა. მათ შორის საბავშვო ნიგნის გამოცემებიც გაიზარდა. დიდებული მხატვრები იღებდნენ მონაწილეობას საბავშვო ნიგნების გაფორმებაში. მრეგლისფილი, მშერ-ლინგი, გუდიაშვილი, გაბაშვილი, ბერძენიშვილი, მეიმარი-ამელი, ფორჩხიძე, ცხადაძე, ნირაშვილი, რომელიც ერთი ჩანოუფალოთ? ელენე ახვლედიანის გაფორმებული „ტომ სოიერი“ რად ღირა?! აბლა წარმოვიდგინე, რომელიმე გამომცემელს ფიროსმანისათვის რომ შეეცუთა, მედუენია-გან განსხვავებით, „შვლია ნუკრის ნაამბობი“ კედელზე კი არა, ქალღელზე დახატვა...

დარგის განვითარებას ხელს უწყობდა ასევე განვითარებული საბიბლიოთეკო სისტემა, საბავშვო ლიტერატურის კონკრეტული ნიგნია რესპუბლიკური თუ ანერთაზორის ფესტივალები, მთარგმნელობითი პროგრამები, სახელმწიფო და საკავშირო ჯილდოები საბავშვო წიგნის მომინავიამ... უმაღლესი ლიტერატურული ჯილდო, რუსთაველის პრემია სამ საბავშვო მწერალს აქვს მიღებული: არჩილ სულაკაურს, მაყალა მრეგლისფილი და რეზო ინანიშვილს. არსებობდა მთომეგნელის საბელობის ბრენია (1966 წლიდან), მრავალი საბავშვო თურნალ-გაზეთი, ასევე აღმანახები, რომლებიც საბავშვო ლიტერატურას მიმოიბილავდნენ და მრავალი საბავშვო ლიტერატურის რედაქცია ტელევიზიას თუ რადიოში.

დღეს? როცა 200-ზე მეტი გამომცემლობა არსებობს, როცა არა მხოლოდ საქართველოში, არამედ მთელ მსოფლიოში საბავშვო წიგნის ბიზნესი ყველაზე შენოსავლიან სექტორად ითვლება საგანმომცემი საქმეში, საქართველოში არ არსებობა არანაირი საკოორდინაციო სტრუქტურა, საბჭო, რომელიც კითხვის პოლიტიკას წარმართავდა და დაიცავდა ქართველი მწერლის ინტერესსა. რა ზოგადი ფრაზაა ეს „მწერლის ინტერესი“.

საბავშვო ლიტერატურის მუზეუმი „ფუნიაკენი“. ნიგნის მალაზია

არადა, განა მწერლის ინტერესი არ არის, რომ მას ჰქონდეს გამოცემის უფლება თავის სამშობლოში? რომ არსებობდეს ლიტერატურული კონკურსები და ნომინაციები საბავშვო ლიტერატურაში? იცადებენ მის საავტორო უფლებებს, უნაზღაურებდნენ ადგილობრივ ჟურნალებს, პოპულარიზაციას უკეთებდნენ წიგნს, სწავლებდნენ მეცნიერულად ლიტერატურის ამ დარგს და ასახელებდნენ ცოცხალ პროცესს და ა.შ. და ა.შ. და ეს ყველაფერი კეთდებოდა საბავშვო საკითხლდელად და ავტორის სამოტივაციოდ.

ერთადერთი ნათელი წერტილი საბავშვო ლიტერატურისათვის არის თბილისის საკრებულოს კონკურსი „გალა“ საბავშვო წიგნის ნომინაციით. როგორ ავლია ლიტერატურულ კონკურსს „საბავშვო“ კეთილი ნება, რამდენ ჩაგადას საბავშვო წიგნის მნიშვნელოვნება?

რამდენი წელია, საბავშვო წიგნის წარდგენა არ მომხდარა არც ეროვნულ ლიტერატურულ პრემიაზეც. რამდენი წელია, არცერთი შრომა და კვლევა არ მიუძღვნიათ საბავშვო ლიტერატურისათვის, რამდენი წელია, არ თარგმნილა ქართული საბავშვო ლიტერატურა. აქ ლაპარაკია მიზანმიმართულ პოლიტიკაზე, რომლის საწარმოებლად კარგი ავტორებიც საჭიროა, მაგრამ ამ კარგ ავტორებს რომ მოტივაციაც სჭირდებათ, ამაზე ვინ ფიქრობს? გამოშვებულ, რომელმაც უნდა შეძლოს აღმოაჩინოს ახალი სახელი, გამოსცეს, გააშიაროს, შესთავაზოს ლიტერატურულ ააგენტობებს, თარგმნოს და გაყიდოს და ა.შ. მაგრამ გამოშვებისა და ავტორის გვერდით კიდევ საჭიროა იარსების გარემოში, რომელიც უკვე სახელმწიფო პოლიტიკის პროდუქტი იქნება! სავანებოდა არ ვახსენებ სიტყვას უნიჭო და ნიჭიერი. ყველა და ყველაფერი თავისთავად ლაგდება საკადრის ადგილზე, როცა კონკურენტუნარიანი გარემო იქნება, როცა სწორი კალაპოტით მიდის საქმე. სხვა სახელმწიფოებში საბავშვო ლიტერატურის ინსტიტუტები და ათასნაირი ორგანიზაციები არსებობს. ჩვენთან კი ამაზე საფიქრლად ჯერ ვერ ვიცდით. შევდევით ახალშობილს სახელმწიფო ჩუქნის ბიბლიოთეკას, საბავშვო წიგნების დიდ ნაკრებს. იქნება ასეთი ნოვა-ცია ოდესმე საქართველოში? ვნახთ, თუმცა ჯერ კი ამის ამინდი არ დგას. 2006 წელს შექმენით საბავშვო ლიტერატურის განვითარების ფონდი „ლიბო“, რომელიც ბევრი

კარგი ინიციატივის განხორციელების მიუხედავად, დღემდე ერთუზიანობის სუსტ მხრებზე დგას. მინდა, ყველაზე ნათელი მაგალითი მოვიყვანო იმისა, რა დამოკიდებულებას აქვს საბავშვო მწერლებს მიმართ სახელმწიფო. მინდა, შევახსენო ველს შევახსენო, რომ პრემია „ალმა“ უდიდესი საერთაშორისო ყოველი მთელ მსოფლიოში მათთვის, ვინც საბავშვო წიგნისა და მისი პოპულარიზაციის სფეროში მოღვაწეობს. ეს პრემია შვედეთის პრემიერ-მინისტრის ინიციატივით დაარსდა, როგორც მადლიერების გამოხატულება ასტორ ლინდგრენის მიმართ (მისი გარდაცვალების შემდეგ, 2003-ში). ძალზე სოლიდურია საპრიზო ფონდი, ის 530 ათასი ევროა. ყოველ წელს პრემია ოთხ ნომინაციაში გაიცემა: საბავშვო მწერალი, მხატვარ-ილუსტრატორი, მთხრობელი, რომელიც სცენიდან კითხულობს ფოლკლორსა და საბავშვო ტექსტებს და საზოგადოება, ორგანიზაცია ან კერძო პირი, რომელიც საბავშვო წიგნისა და კითხვის პოპულარიზაციას ეწევა.

საქართველო-შვედეთს შორის დადებული მემორანდუმის საფუძველზე, სტოკჰოლმში არსებულ ALMA-კომიტეტს საქართველო მიუერთდა 2006 წლიდანვე და „ალმა“ თავის წარმომადგენლად, ანუ პირად, რომელსაც აქვს უფლება და მისაღებად, ყოველწლიურად, მაისის დასაწყისში, ნარადგირის ნომინატები ამ პრემიის მოსაპოვებლად, აირჩია პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა და მისი დირექტორი. ყოველ წელს ამ ბიბლიოთეკაში მოდიოდა ოფიციალური შეტყობინება, რათა საქართველოს თავისი კანდიდატები წარედგინა. ამ წერილს იღებდა ბიბლიოთეკის დირექტორი და, როგორც თავად ბრძანა, რადგან არ ჰქონდა სათანადო კომპეტენცია, დეკანოლებთან ვიწმე, აგზავნიდა წერილს განათლების სამინისტროში, კულტურის სამინისტროში... იქიდანაც იყო სრული დუმილი და ასე გადიოდა წლები, სანამ თავად შვედურმა მხარემ, სტოკჰოლმში ვიზიტისას, კატეგორიულად არ მოგვთხოვა ვითარების ადგილზე კორექტირება... „ალმას“ კანონმდებლობის საფუძველზე, თუ ქვეყანას არ ჰქავს საკუთარი მწერალი ან მხატვარი, მთხრობელი ან ორგანიზაცია, შეუძლია ნარადგირის სხვა ქვეყნის ავტორები. საქართველოში, როგორც ჩანს, არც სმენიათ თავიანთი საბავშვო მწერლებისა და მხატვრების შესახებ. არც საბავშვო შექმნაზე უზრუნველყოფენ. არც ვიწმე, რომ ვინმეს მაინც გახსენებოდა, სხვა თუ არა, თუნდაც ოტია იოსელიანი, თუნდაც სოფო კინწურაშვილი.

ამ პრემიაზე მხოლოდ ცოცხალი ავტორების წარდგენა სდება. ამასობაში გავიდა 5 წელი და დაიკარგა ბევრი მასწავლებელი. ესაა მსოფლიოსთან ინტეგრაციის ერთ-ერთი საუკეთესო საშუალება და ასეთი უპასუხისმგებლო დამოკიდებულება და-ნაშაულობადაც კი შეიძლება ჩაითვალოს. ისევ შევდევნო მხარეს უნდა ვუმაღლოდეთ, რომ ეს ყინული დამრეს და 2010 წლის „ალ-

ბის" ნომინანტთა შორის პირველად გაჩნდა გზავნილი და ნომინანტი საქართველოდან. ეს გააღდათ საბავშვო ლიტერატურის განვი-თარების ფონდი „ლიბო“.

როგორც იცნა, შარშან ამოძრავდა საჯარო ბიბლიოთეკის ჯგუფი. წარმადგენებს ვუ-სურვებ ანდრო ასათიასა და თეა თოფური-ას, თავისთავად წიგნები ადამიანებს, მაგრამ ვიტყვი მხოლოდ, რომ კარგადაა გადააბედი ქართული მხარია მიერ, რა მოთხოვნებს უყე-ნებს „ალმა“ მონაწილეებს. გასათვალის-წინებელია სიტყვა „ღეანლო, დამსახურება“, განუღი მწერლის ან მხატვრის მიერ ზოგა-დად საბავშვო ლიტერატურისა და მიგნიერ-ების განვითარებაში. ნებისმიერი ევკნისთვის ეს არის საშუალება, გამოხატოს ნაფიქრება და დამოკიდებულება საკუთარი ღეანლ-მოსილი ავტორების მიმართ.

დაახლოებით, 75-80 ქვეყანა იღება მონა-წილეობის გოვლდლორად ამ კონკურსში და დაახლოებით 175-180 ნომინანტია სიაში. განარჯვებულები დასახელებიან მარტის ბოლოს და ჟილდის სტოკჰოლმში, პირველ ივნისს საზეიმო ცერემონიაზე მიიღებენ.

ძალიან გამიძებდა სიტყვა პრეზიანე, თუმცა ამ მაგალითში ჩანა დამოკიდებულე-ბა ბევრი რამის მიმართ. მინდა მიგმართო აჯვარე ბიბლიოთეკის ჯგუფს, რომ მოსა-ძიებელია საერთაშორისო პრეზიანე ბევრ სხვა კომიტეტთან თანამშრომლობის გზებიც. თუმც, სახამ გარეთ გავალო, სახლში გვაქვს მისახედი ბევრი რამ. უნდა აუცილებლად შეიქმნას ისეთი ლიტერატურული სააგენტო, რომელიც იმუშავებს საბავშვო ავტორებზე, კულტურის სამინისტრომ, კეთილი უნდა ინე-ბოს და ლიტერატურის ამ დარგსაც მიაქციოს სათანადო ყურადღება. სახელმწიფომ, სა-დაც არცერთი საბავშვო ლიტერატურული პერიოდიკა არ გამოიცემა, სირცხვილია იმა-ზე ლაპარაკი, რომ მას კულტურული ევკნა მისთვის. თუ ველოდებით, რომ საბავშვო წიგნებ-ის წერა, გეგმობა ფგისმწერლები დაიწყებენ და მერე გახდება ის საინტერესო სახელმწი-ფოა თუ პრესტიჟული კონკურსებისათვის?

ამ წერილში ასევე მინდა მოგთხროთ სა-განმანათლებლო სფეროს შესახებაც. ძალიან ხშირად მიიღება წუფილის გამოთქმა, რომ ყველაფერი კეთდება მწერლების გვერდის აუ-ლით, რომ არ ხდება მათი მიზანმიმართული დასაქმება და გამოყენება უამრავ ისეთ პრო-

ქართული საბავშვო მწერლები სტოკჰოლმის საბავშვო ლიტერატურის ინსტიტუტში

ექტში, რომლის წარმადგენსაც ანორედ მწერლის იქ თანამ-შრომლობა და მონაწილეობა განსაზღვრავს. ორგანიზაცია „სეიფილდერენის“ მიერ სწენადაქვეითულთათვის სახ-ელმძღვანელოების შექმნის პროექტში მწერლის ჩართვის სასიაშოფო ფაქტს დამატა კიდევ ერთი ნოვაცია. სულ ახლახან პროექტ G-PRIDE-ის ფარგლებში, აკონკურსო მერჩეის საფუძველზე მოიდა რამდენიმე საბავშვო მწერ-ლია ჩართვა. გარკვეულ დროში საბავშვო გვეგნება პროდუქ-ტი, რომელიც იქმნება ეროვნული სასაშუალო გვეგნისა და კვლევების გამოყენებით და რომელსაც ქმნიან მწერლები. შედაგოვები, ლინგვისტები და განათლების სპეციალისტე-ბი ერთად. ეაა სწორედ იმ თანამშრომლობის სახე, რასაც ზეიძლება ახალი შორიზონტი უწოდო.

რატომ არ უნდა უყვარდეთ ბავშვებს კითხვა, რატომ არ უნდა უყვარდეთ წიგნი, ეს ზომ უპირველესად ჩვენი, უფროსი ადამიანების პრობლემაა?... არადა აერთაშორისო კვლევები ამტკიცებენ, რომ ქართველმა ბავშვებმა წერა-კითხვა არ იციან და არც წიგნი უყვართ დიდედ.

რა მოტივაციები შევქმნათ იმისათვის, რომ ჩიჭიერმა ავტორებმა მიზანმიმართულად იმუშაონ ბავშვებისათვის? იქნებ დაფიქრდნენ ამაზე განათლების, კულტურის, ფინანს-თა და სხვა მინისტრები? იქნებ ოდესმე მაინც სწორი პოლი-ტიკა შემუშავდეს იმის მიმართ, რასაც ქვეყნის მომავალი და მომავლის ადამიანი ჰქვია? როდის იქნება ახალი, ლამაზი ბიბლიოთეკები სკოლებში, სოფლებსა და ეზოებში? რა ტექნოლოგიაც უნდა განვითარდეს, მწერალმა მაინც უნდა შექმნას ტექსტი, მიატყარმა მაინც უნდა დახატოს, ბავშვმა მაინც უნდა იკითხოს.

როდის, რომელ საუკუნეში და რომელი მთავრობის პირობებში მიენიჭება მნიშვნელობა საერთაშორისო ნანდ-ვილ საბავშვო ლიტერატურას?

ლიტერატურული
სივრცეები

WORDS without BORDERS

ქართული სიტყვა საზღვრებს გარეთ

(შემოდგომა, 2012 წალი)

ბელა ჩეკურაშვილი

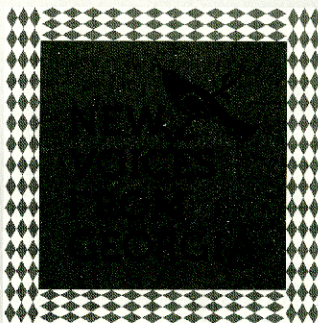
ქართული ლიტერატურა განვითარების სხვადასხვა ეტაპზე, სხვადასხვა ეპოქასა და სოციალურ-კულტურულ რეალობაში სხვადასხვა პრობლემის, გამოწვევის თუ პრიორიტეტის წინაშე იდგა, დღეს ერთ-ერთი აქტუალური საკითხი მისი ქვეყნის ფარგლებს გარეთ გატანაა.

იმიტომ რომ ხელოვნებას საზღვრები არ აქვს, და კიდევ იმიტომ, რომ ხელოვანი თავის ეპოქას მიმართავს, სადაც არ უნდა ცხოვრობდეს იგი და ეს მისი დამოკიდებულებაა სამყაროს მიმართ, საჭიროა, ხელოვნება ქვეყნის ფარგლებს გარეთ გადიოდეს. მნიშვნელოვანია ის კულტურული დიალოგი, რაც ხელოვანს ეზიარება განვითარდეს, საკუთარ თავს გარედან შეხედოს, თავი მსოფლიო პროცესების მონაწილე იგრძნოს.

ჩვენი რუბრიკის მიზანია, იმ სახელებზე გესაუბროთ, რაც ქართული ლიტერატურის მსოფლიო სივრცეში ინტეგრაციას ეხება. შევეცდებით, ამ პროცესების ლოგიკური ძაღი ვიპოვოთ და დროდადრო მისი განვითარების სურათი შემოგთავაზოთ.

ფრანკფურტის ბაზრობის შედეგები

რაც შეეხება სიახლეებს, რომელიც ქართული სიტყვის ქვეყნის ფარგლებს გარეთ გასვლა-გატანა-გაღწევას შეეხება, ამ კუთხით უახლოეს წარსულში, ანუ, ერთი-ორი თვის წინ, ყველაზე მნიშვნელოვანი მოვლენა ფრანკფურტის წიგნის ბაზრობა იყო, რომლისკენაც ერთი კვირის მანძილზე მსოფლიო ლიტერატორია – ავტორ-გამომცემელია მზერაა ხოლმე მიმართული. ფრანკფურტში საქართველოა სტენდს კულტურის სამინისტრო წარადგენდა. შედს წიგნის ბაზრობისთვის სპეციალურად მომზადდა ლიტერატურული კატალოგი „აბალი ხმები საქართველოდან“. ინფორმაციით 22 თანამედროვე ქართველ პოეზიკოსზე – ბიოგრაფიით, მიგნებთა ანოტაციით და მათი ნაწარმოებების საკმაოდ მსხვილი ფრაგმენტების თარგმანებით (აწორედ ამგვარი თარგმანების შესრულებას გეირეფდნენ წლების მანძილზე უცხოელი წიგნის აგენტები და გამომცემლები). კატალოგი ჩადგენებული იყო თანამედროვე ქართული ლიტერატურის ერთგვარ საეიზიტო ბარათად, რაც ნკითხველს შთაბეჭდილება შეუქმნიდა ქართულ ლიტერატურულ პროცესებზე. ხსენებულმა კატალოგმა და კულტურის სამინისტროს „წიგნაა და ლიტერატურის პროგრამის“ ხელშეწყობით, დეა მეტრეველია პრეზენტაციამ, რომლის დროსაც ეკრანზე ნაწვენები იყო ხოლო აამი წლია მანძილზე საქართველოდან „გარეთ“ გატანილი გველა წიგნი და პროექტი, გარკვეული აამიზენ აუდიტორიის დაინტერესება მართლაც შეძლო: დეა მეტრეველს შეხედრები შექმნიდა გერმანელ, ამერიკელ, ფრანგ, ბრიტანელ, სლოვაკ გამომცემლებთან, რასაც შედეგად მოჰყვა კონკრეტული შემოთავაზებები. კერძოდ კი, კულტურის სამინისტრო უკვე იღებს განცხადებებს თარგმანების დაფინანსებაზე: იტალიელი და პოლანდიელი გამოცემლობები დაინტერესდნენ დათო ტურაშვილის გამოცემით, ბრიტანელიდან ართა შემოთავაზებთ თთარკლადის გამოცემაზე, მოლბარაკება ნიდას ფეხალ ქარხაიის ნაწარმოებებზე. ცოტა უცნაურად ჟღერს, მაგრამ ფაქტია,

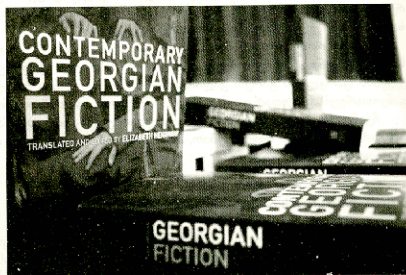

ნინო ხარატიშვილი და ანა კორძია-სამადაშვილი
ფრანკფურტში

ფრანკფურტშივე ერთ-ერთი ბრიტანული გამომცემლობა დაინტერესდა ქართული პოეზიით. როგორც წესი, ასეთ ნიგნის ბაზრობებზე პოეზიისადმი მოთხოვნა ნაკლებია ხოლმე. ამჟღად ის შემთხვევაა, როცა ევროპულ გამომცემლობას პატარა ქვეყნების პოეზია აინტერესებს. კულტურის სამინისტრო ავტორთა შერჩევის ლიტერატურის ნეწეფისა და ლიტერატურის ინსტიტუტს მიაწოდებს.

ნიგნის ბაზრობის „ფორუმ დიალოგის“ ფარგლებში, გერმანულენოვანი ჰუმბოლტის ნი-ნამე საკუთარი ნაწარმოებების კითხვა მოაწ-ყოს სამმა ქართველმა ავტორმა: ანა კორძია-სამადაშვილმა, ნესტან კვინიკაძემ და ნინო ხარატიშვილმა (თუქცა, ნინო ხარატიშვილი მხოლოდ გვარით შეიძლება ქართველ ავტორად ჩაითვალოს, რადგან იგი გერმანულ ენაზე წერს). ნაკითხული ტექსტები ნაწილია იმ კრებულია, რომელსაც დეკემბერში გამოცემლობა „უნ-ფელდი“ გამოსცემს გერმანიაში და სადაც შეი-ძლება ქართველი ქალი ავტორის (მაკა მიქელაძის, ანა კორძია-სამადაშვილის, ნესტან კვინიკაძის, თამაზა მელაშვილის, ეკატერინე ტოვინიძის, ეკა თხილავას, ნინო ხარატიშვილის) მოთხრობები და შესული, ეს ერთმანეთი ანთოლოგია ფრანკფურ-ტის ლინგვისტიკის პროექტის, მანანა თან-დამეილის მეორე პროექტია. რამდენიმე წლის წინ ანთოლოგიის სახით გერმანულენოვანმა მკითხველმა მამაკაცი ავტორების მიერ შეკ-ნილი ქართული პროზა ნილი. ლიტერატურის მარკეტოლოგიები მიიჩნიან, რომ გერმანულ-ენოვან საზოგადოებას, რომელსაც ძალიან ბუნ-დოვანი წარმოდგენა აქვს, სად მდებარეობს საქართველო, ქალური ნიშნით იფიქრებო. ანთოლოგია უფრო მეტად დაინტერესებს გეზოტი-კური, უცნობი, პატარა ქვეყნის კონტექსტიდან გამომდინარე.

კულტურის სამინისტროს პროექტების გაგრძელება უნდა იყოს ერთი მიზნენლოვანი სახე, რაც უკვე ამტკიცდა მთელს კერძოდ კი გამომცემლობა Dalkey Archive Press-იდან, რომელ-მაც გასულ წელს თანამედროვე ქართული პროზის ანთოლო-გია გამოსცა, სადაც 20 ავტორი შევიდა. ამავე გამომცემლობის ინიციატივით 20 ქართული რომანის ინგლისურ ენაზე გამოცემა. პროექტი თანხმადი წესით ხელახალი ნიგნის გამო-ვლა იგეგმება, რომლებსაც ამერიკული მხარე თავად შეარჩევს. ავტორთა გვარებს ჯერჯერობით კულტურის სამინისტრო ვერ გვისახელებს, რადგან პროექტი მზადების პროცესშია. შესა-ბამისად ვერ ვიტყვი, რა კრიტერიუმების მიხედვით შეარჩია ამერიკულმა მხარემ კონკრეტულად ესა თუ ის რომანი.

სიოფლიო პოეზიის რუკა და პლანანა

ლიტერატურას, ისევე როგორც ბელოვების სხვა დარგებს, და როგორც, საზოგადოდ, პროდუქტა, თუკი მია გავრცელება-გაყიდვავს გლამაზაობით, გარკვეული ფორმით შეფუთვა სჭირდება. თანამედროვე ლიტერატურითა და მარ-კეტოლოგიით დაკავრებით, ნიგნია სახით პოეზია ძნელად იყიდება, სამაგიეროდ, კარგად იმინება. თუ საუკუნეებს გადავხედავთ, პოეზია მუდამ ზეპირი გზით ერცვლდებოდა, უფრო მეტიც, იმდენობა. და თუკი ასწულელთა მიღმა ეს ნიგნის არქონით, ანდა მერა-კითხვა უცოდინარობით აიხსნე-ბოდა, განათლებული საზოგადოების ტენდენციებმა გვიჩვენა, რომ ნინაპარტა გამოცდილება დღესაც აქტუალურია და მი-საბაბი. მოსმენილ ლექსს, ნაკითხულისგან განსხვავებით, ის ხიბლი აქვს, რომ ავტორი იქნება ეს თუ უბრალოდ, დეკლარა-ტორი, თავისი დამატებითი იმპულსი შეაქვს მასში: თითქოს-და ხდება იმის გაჩვენა, რაც ავტორმა სტრუქტურებს შორის იფულისხმა. სწორედ ამიტომ, მათელოგიი ყველაზე დიდი პო-ეზიის საიტის www.lyrikline.org-ის შემქმნელმა, ბერლინის ლიტერატურული საბჭოლისოს ხელმძღვანელმა, ლიტერატუ-რათმცოდნე თომას ვოლფარტმა უპირველეს მიზნად დაისაზა მათე ავტორთა მიერ ნაკითხული ლექსების აუდიოვერსიების

lyrikline.org

deutsch english français slovenščina العربية

Georgian

- Amalabeli, Rati
- Aufimadze, Diana
- Chigvinadze, Alex
- Kekelidze, Giorgi
- Kharanashvili, Beak
- Kharadze, Dato
- Kakhutsishvili, Laya
- Ratiashvili, David
- Samskharishvili, Maya
- Shamugia, Rati

- Contemporary Poetry Georgia
- Contemporary Poetry Georgia
- Contemporary Poetry Georgia
- Contemporary Poetry Georgia
- Contemporary Poetry Georgia
- Contemporary Poetry Georgia
- Contemporary Poetry Georgia
- Contemporary Poetry Georgia
- Contemporary Poetry Georgia
- Contemporary Poetry Georgia

ოქტომბრის პოეზიის კონკურსი

განთავსება. საიტის მუდმივად ივსება ახალ-ახალი ნიმუშებით და დღეისათვის მასზე 57 ენაზე დაწერილი 822 პოეტის 8 ათასამდე ლექსია წარმოდგენილი, ნე-20 საუკუნის დასაწყისიდან დღემდე.

მსოფლიო პოეზიის საიტთან თანამშრომლობა ერთგულმა მხარეს რამდენიმე წლის წინ დაიწყო. მასზე თავდაპირველად პესიკ ხარახაულის, ზვიად რატიანი, გაგა ნახუცრიშვილის, რატი ამაღლობილი და დათო მალარაძის ლექსები აიტვირთა. ამ ერთი თვისა წინ კი ლიტერატურის ნიუზეუმში, საზოგადოებრივ თვალწინ, დოქტორმა თომას ვოლფარტმა საიტზე კიდევ რამდენიმე ქართველი პოეტია - ნია სარიშვილის, დიანა ამფიმიადის, პაატა შანუგაის და ალექს ზიდენაძის ხმა და ტექსტები დაამატა. იგივე წარმატებით შედეგშია გიგიათაგია საიტზე ქართველ კლასიკოსთა ხმები აკაკი წერეთლის „განთავსება“ დაწყებული, თეკე მათი შესაბამისი თარგმანებით გვევლება. პოეზიის საიტის პრინციპი სამაგისტრო მუშაობას: ნაკითხავს, მოსწონებს და გაგება, რაც სავალაქი ენაზე თარგმანაც გულისხმობს. ამით საიტი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მცირერიცხოვანი ერების პოეტებისათვის, რადგან სწორედ თარგმანის საშუალებით აწვდიან იასი ხმას მსოფლიო საზოგადოებას.

მსოფლიო პოეზიის რუსი გაგრძელებად შეიძლება ჩაეთვალოს სტეფანოვსკი, მონღოლეთის დედაქალაქ ულან-ბატორში გამოცემული მსოფლიო პოეზიის ალმანახი, რომელიც 2006 წლიდან ყოველწლიურად გამოიცემა ინგლისურ ენაზე და მსოფლიო უდიდეს ბიბლიოთეკებსა და უნივერსიტეტებში ვრცელდება. მასში წელს 100 ქვეყნის 180 ავტორია შესული, მათ შორის ქართველი პოეტები - დათო ბარბაქაძის, მიხეილ ვოგუაძის და მარიამ ნიკოლაურის ლექსები. ალმანახში ქართველი ავტორები უკვე ყოველწლიურად გამოჩნდებიან, მათ შერჩევაზე პასუხისმგებელი კი პოეტი დათო ბარბაქაძე იქნება.

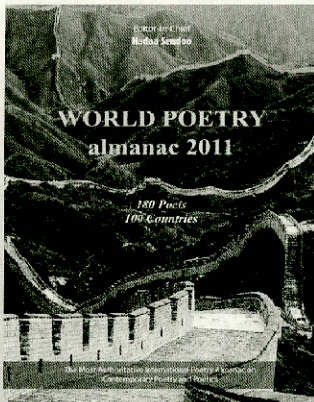
დათო ბარბაქაძე

სტეფანოვსკი კიდევ ერთი ქართველი ავტორი მოხვდა საერთაშორისო ჟურნალში. ამჯერად აქვე ივსება ბრიტანულ ონლაინ ჟურნალს „Words without Borders“-მა შოთა იათაშვილის მოთხრობას „ჩემი საჭადრაკო ნოველა“. მონღოლური ჟურნალისგან განსხვავებით, სადაც ავტორთა წარდგენა ყოველწლიურად მოხდება, საერთაშორისო ბრიტანულ ჟურნალში შოთა იათაშვილი მოთხრობა მთარგმნელის ინიციატივით განთავსდა. ჟურნალში „Words without Borders“ 2007 წელს გამოქვეყნდა გალავტორი ტაბიძის ლექსი „რომელი საათია?“ და ტერენტი გრანელის „მე და გალავტორი“. შოთა იათაშვილი მესამე ქართველი ავტორია ამ სივრცეში. გაგრძელდება თუ არა ქართველი ავტორების მიერ ამ სივრცეში შესვლა, ვერაინი იტყვის. შოთა იათაშვილის მოთხრობის მთარგმნელი ელიზაბეთ პაივიკი ლინდონელი ქართველოლოგია, რომელმაც გასულ წელს სამი ქართველი მწერლის მოთხრობა თარგმანა ევროკავშირის პროექტისათვის Citybooks. მასვე ეკუთვნის ზემოთ ნახსენებ ამერიკულ ანთოლოგიაში შესული რამდენიმე ქართული მოთხრობის თარგმანიც. „ჩემი საჭადრაკო ნოველა“ ბაკურ სულაგურის გამოცემისთვის გასული წლის „15 საუკეთესო“ კრებულია შესული, ხოლო რაც შეეხება მის მიზნად მთარგმნელის დამოკიდებულებას, ამის შესახებ იგი თავის სტატიაში გვწერს, რომელიც მთარგმნელთა საერთაშორისო დღისთვის დაწერა და რომელმაც შემოკლებული სახით თქვენც გათავაზობთ.

გერმანულენოვანი პროზის ანთოლოგიაში მოხვდა თენგიზ ხუბუაშვილის მოთხრობა „დამშვიდობება“, სადაც 122 ავტორია შესული. ანთოლოგია გამოცემილობა „გვესტ ფორ“

ლაგის" (Geest Verlag) მიერ გამოცემული ლიტერატურული კონკურსის შედეგად შედგა. მსგავს ინიციატივებს უცხოური გამოცემ-ლობები ხშირად მიმართავენ. მიხანი, ლიტერატურული პროცესის იელშენჭობასთან ერთად, საინტერესო ავტორების აღმოჩენაა. ბიწრად ცხადდება საკონკურსოდ რაიმე თემა, რომლის გარშემოც ახალი ნაწარმოებები იქმნება. „გელსტ ფერლაგმა“ წელს შეთხედ ჩაატარა გერმანულენოვანი ავტორებისთვის საერთაშორისო კონკურსი, რომლის თემა ასე ფუნქცია: „ხმაური კვდება, სანამ შენში სიზუფე სუფუნს“. კონკურსი გერმანიის ქალაქ ბროუგენის ლიტერატურული ფესტივალის ფარგლებში ტარდება, რომელიც 26 ოქტომბრიდან 12 ნოემბრამდე მიმდინარეობს და კონკურსის პროგრამაში ფინალში გასულ ავტორთა ნაწარმოებების კითხვაც შედის. მათ შორის მიმწველი იყო თემაზე ხაჭაპურიც, რომელმაც წასვლა ვერ მოახერხა, თუმცა კი, ან-თოლოგიაში მოხვედრის პარალელურად მიიღო წინადადება გამოცემოდა „გელსტისგან“ – გა-მოსცნ მისი ნაწარმოებების კრებული. შერაღს უყვებ მზად აქვს კრებული სახელწოდებით „ფი-ნალური სცენა“, სადაც ერთი მოკლე რომანი და ათი მოთხრობა შევა. მათ შორისაა კონკურსის საფინალო მოთხრობა „დამშვიდობება“.

თემაზე ხაჭაპურიც უმეტესად გერმანულ ენაზე წერს, მას ქართული მკითხველი ნაკლებად იცნობს, თუმცა კი მისი სახელი აქტურად ფიგურირებს გერმანულენოვან კონკურსებში.

მისი მოთხრობები 10-მდე სხვადასხვა ანთოლოგიაშია შესული, არაერთ კონკურსში კი საპროზო ადგილი აქვს მკითხველს. იგი ია მბავლითა თანამედროვე (საქართველოში მცხოვრები) კავშირ-თა შორის, რომელთაც მთარგმნელთა მოძიება არ სჭირდება, ის პირდაპირ გერმანულ ენაზე ეწმია და შესაბამისად, მკითხველ-საც იოლად მოულობა გერმანულენოვან სივრცეში. მაგრამ ქარ-თული ლიტერატურის უცხოელ მკითხველთან შეხებაზე, პირ-ველ რიგში, პროფესიულ დონეზე შესრულებული თარგმანების არსებობაა აუცილო, რაც საქართველოს, როგორც მკერელების გეგყანას, სამყაროში ინტეგრაციის პარიერს მოუხსნის.

მთარგმნელობითი სახელწოდება

სექტემბერში თბილისში ორი მთარგმნელობითი სახელწო-ნო მოწყვი: გერმანულენოვანი – გოეთეს ინსტიტუტის ორგანი-ზებით და ოთხენოვანი (ინგლისურ, გერმანულ, ფრანგულ და რუსულენოვანი), შოთა რუსთაველის სახელობა ლიტერატურის ინსტიტუტის ძალისაშეივით. ორივე სახელობისა მიხანი პროფე-სიონალი მთარგმნელების აღზრდაა, რაც ყოველწლიურ ტრადი-ციად იქცევა. ფაქტია, რომ ისეთ პატარა ქვეყანაა, როგორიც საქართველოა და რომლის ენის შესწავლით ნაკლებად ინტერეს-დებიან უცხოელი მთარგმნელები და მეცნიერები, სხვათაიად მართებს ძალების მოზილეზება, საუნივერსიტეტო ანაგლებში იქნება ეს თუ სხვადასხვა ინსტიტუტისა და ფონდების მას-ტერკლასებშია სახით. მთარგმნელობითი საქმიანობა მხოლოდ მთარგმნელის ნიჭს, მოხერხებასა და ინტუიციას რომ არ უნდა ეყრდნობოდეს, ამამი საქამათი რაბიანია არაუკერია. თუმცა კი, არის კიდევ ერთი საკითხი, რაზეც ასევე საფუძრალია და რაც პირდაპირ ეკითხეთ აშერიკელ მერედასა და მთარგმნელს ლინ კოფინს, რომელიც ლიტერატურის ინსტიტუტში მთარგმ-ნელობით საზაფხული სკოლაში მენტორად იყო ნონეული. ლინ კოფინი კლასიკურ ქართულ პოეზიას გია ჯობახის მიერ მომზადებული ბეკარდით თარგმნის, მათ შორის „ვეფხისტყა-ოასნაც“. მან ქართველ მთარგმნელებს არაერთ რჩევა მის-ცა, საკუთარი დაკერეებაც გაგვიზიარა, რაც ამ პროფესიაში ქართველებს აულით და ბოლოს, ჩვენს მიერ დაწმულ შეკითხ-ვას: თუ რამდენად საინტერესო იქნება დსავლეული მკითხვე-ლასათვის ქართული ლიტერატურა, ასე უპასუხა: კერაი შორეუ ქართველი მთლიანად ვერმოდოა, თუმცა ის მაინც აზიის გზა-ჯვარედინზეა, საერთოელო არ არის ვეროპა, ის ვეროპის კიდეა. ქართველები იმით განსხვავდებიან სხვა ერებისგან, რომ მე-12 საუკუნეში შექმნილ „ვეფხისტყაოასმ“ დღესაც კითხულო-ბენ და მოსწონთ. თანამედროვე ამერიკელი მკითხველი უფრო მეტ ინტერესს გამოიხატავს ნაკლებად ცნობილი ქვეყნებისადმი. ჩვენ არ ვიცნობთ ქართულ ლიტერატურას, მაგრამ სიამოვნე-ბით გაეცნობდით მას. ქართველებს უურჩედი, რომ გააკეთონ პროფესიული, მაღალმხატვრული თარგმანები. ვერ გეტყვით, რამდენად იშოვით ამერიკის შერეებულ შტატებში გამოცემ-ლობას, წიგნის გამოცემა ჩვეთნაც სულ უფრო მკერდება, მა-გრამ არაბობის ონლიან გამოცემები, საიტები, სადაც ამ ლი-ტერატურის განთავსება შეიძლება“.

ნიგნს, როგორც ლიტერატურულ პროდუქტს, მუდამ თან ახლავს მარკეტინგული ფაქტორები, რის გამოც ის ეფექტურად შეიძლება გაიყიდოს ან ვერ გაიყიდოს. ამერიკის შეერთებულ შტატებში არსებობს კონკურსი გამომცემლობებისთვის SIA – SUMMIT INTERNATIONAL AWARDS, რომელიც მონაწილეებისაგან ეფექტური მარკეტინგის ნიმუშს მოითხოვს. გამომცემლობა „ესტარნა“ ამ კონკურსზე მისი მისულიძეილის კინორომაში „შელესა“ წარმოადგინა, როგორც დამატებითი ელემენტი გაიყვანა მოგების პერაპეტუიტი. რომანი გათვლილია ქართულ და თურქ შვითხელებზე – მასში მოთხრობილია გარტყელებისა და ლაზების ჯრთაურობის შესახებ. ვინაიდან თურქეთში 15 მილიონი ლაზი ცხოვრობს, ხოლო რომანი კეთილ სამეზობლო ურთიერთობაზე მოგვითხრობს და ადამიანურ ფასეულობებს გავსენებს, თურქული გამომცემლობებმა ჩირადან მისით დაინტერესებმა აღმოაჩინა ძალიან მაღალი. SUMMIT INTERNATIONAL AWARDS-მა ქართულ გამომცემლობას მარკეტინგული მანადიქრი მოუწონა და ნომინაციით „სტილი ბიუჯეტი“, კინორომაში „შელესა“ გერვზლის პრინცი დააჯილდოვა როგორც ეფექტური მარკეტინგის ნიმუში. ეს საერთაშორისო კონკურსი პორტულანდში, ორგონის შტატში წელს მე-18 ჯერ ჩატარდა და მასში ქართულმა გამომცემლობამ პირველად მიაღწია მონაწილეობა. SIA-ს გერვზლის შესაღო რომანის უცხოურ ბაზარზე გაყიდვა კიდევ უფრო მეტად შეუწყობს ხელს.

„სიხისას“ ნომადი

აავე არაქართულად, ამჯერად უკვე ინგლისურად დაწერილმა ლიტერატურულმა ნაწარმოებმა მიიპყრო საერთაშორისო ყიურის ყურადღება: ზურაბ ქარუმიძის რომანი „Dagny or A Love Feast“ (დაგნი ანუ სიყვარულის ნადიმი) დუბლინის ლიტერატურული პრემიის საერთაშორისო, ენ ლონგ ლიატში შეიქცა. დუბლინის პრემია ინგლისურენოვანი წიგნებისთვისაა, რომელიც წარდგენამდე ორი წლის განმავლობაში უნდა იყოს დაწერილი, ანდა თარგმნილი და გამოცემული. ამ ფაქტორმა ბიბლიოთეკები წარადგენენ და ყველაზე პრესტიჟულ გერაშულ ჯილდოდ ითვლება. ზურაბ ქარუმიძის რომანი დუბლინში აქაოთველოს ეროვნულმა ბიბლიოთეკამ განაფხულზე გაგზავნა, ცოტა ხნის წინ კი ჟიურიმ 154 წიგნიანი ლონგ ლისტი გამოაქვეყნა, სადაც „Dagny or A Love Feast“ უმეტრეო ეკოა, პარუკი მერაქამის და ატივენ კინკის ნაწარმოებთა გერადითაა დასაბეღებული. მომა-

ვალი წლის ივლისისათვის ჟიურიმ 10 საუკეთესო უნდა გამოავლინოს.

„Dagny or A Love Feast“ ინგლისურ ენაზე დაწერილმა უცხოურენოვანი მკითხველისთვის შექმნა, ვეროშულ მენტალთან გათვალა. როგორც ერთხელ გვითხრა, უნდადა უცხოელი მკითხველისთვის საქართველოს შესახებ მიუთხრო, ჩვენა მითოლოგიაზე, კულტურაზე, სტორიაზე. „Dagny or A Love Feast“ უცხოურენოვანი მკითხველა რამდენიმე აპექტის გამო დაინტერესებს: მასში ასახულია მე-20 აუკუნის დასაწყისი კაროდ 1901 წელი და ნორვეგიელი ხელოვანისა და ხელოვანთა მუხის, დაგნი იუტლის თბილისში სტუმრობისა და მკვლელობის ამბავი. საატუმრო „გრანდ ოტელში“ დატრიალებული ტრაგედია თითქმის საუკუნის შემდეგდა გაიხსენა ქართულმა საზოგადოებამ, ძირითადად უფროსი სტატეების წყალობით. ქარუმიძის რომანი გარეგნის ედვარდ მუტის, „პადიან“ ამშვენებს, რომელზეც მხატვარმა დაგნი აღბეჭდა. მის გერადით კი მისტიკოპი გიორგი გურჯიაცი, პოლიტიკოსი იოსებ ჯულაშვილი და მწერალი ვაჟა-ფშაველა არიან გამოსახული. ისინი უკვე ნიგნის მეორე ნაწილის პერსინაფები არიან, მწერალი იმ დროთა ხელოვნებაა და პოლიტიკის ურთიერთობაზე გვიყვება, რამაც ზოგადად, მოდერნიზმა წარმოშობა გასაზღერა. რომანს არაბული და თურქულენოვანი მკითხველი მაღე გაეცნობა, გასულ თვეში მისი გამოცემის უფლება უცხოურმა გამომცემლობებმა შეიძინეს. ეს შარკაში, ნოემბრის ნიგნის ბაზრობაზე მოხდა, სადაც ასევე გაიყვია ეროლო ახლოვანის რომანის „კოლო კალაქში“ არაბულ, თურქულ, გერმანულ, ჩეხურ, სლოვენურ და ჩინურ ენებზე გამოსცემის უფლება. არაბულენოვანი გამომცემლები კი ამჟამად გართული პოეზიით დაინტერესდნენ და ნალე არაბულ ენაზე გიორგი ეკელიის ლექსების კრებულს ვიხილავთ.

Google, Chess, and the Art of Letting Go

by Elizabeth Hoigway

I don't play chess. I can name the pieces, I can just about remember how they move, but that's about it. And yet here I am translating Saotō Inasaburō's *My Story of Chess*. Does it matter? Not knowing much about chess certainly doesn't affect my enjoyment of the story; like any reader I can enjoy a text without understanding every reference, and this because each reference is only one element supported by contextual clues from the rest of the text. And although I like to think of myself as an active reader, as long as I understand enough to follow the story I rarely stop to look things up.

ელიზაბეტ ჰაიგუი

გუგლი, ჭადრაკი და თვითრწმანის ხელოვნება

ჭადრაკის თამაში არ ვიცი. ფიგურების სახელები მახსოვს, ისიც მახსოვს, რომელი როგორ დადის და სულ ესაა. თუმცა, ამას ხელი არ შეუშლია იმაში, რომ შოთა იათამელიძის „ჩემი საჭადრაკო ნოველა“ ნამუშევრის და უდიდესი სიამოვნება მიმეღო. ნებისმიერი სხვა მკითხველის შავკადად, ამ მოთხრობის წასაკითხად სულაც არ შეიძლება ვერცეოდეს საჭადრაკო ტერმინებში.

მაგრამ სულ სხვაა, როცა საქმე მოთხრობის თარგმნას ეხება. ახლა ეს ტერმინები სულაც არაა მატარადღეობა, რაც ხელს არ მიშლის ტექსტის ნაკითხვაში, თუ ყველაფერში ბოლომდე არ გავერკევი, თარგმანზე ლაპარაკიც კი შეუძლებელია. ეს კი ზუსტად ისაა, რის გამოც განსაკუთრებით მომწონს ჩემი პროფესია.

მცირედები ვგლეჯა უნდა ჩავატარო, უნდა დავაზუსტო, როგორ იწერება ინგლისურად „ინჰერედიტ“ ან „ესპანური პარტია“ რას ნიშნავს და კიდევ ბევრი მატარ-მატარადღეობა.

მაგრამ არა უშავს, ახლა უკვე 2012 წელია და მე მაქვს გუგლი და გუგლს კი აქვს ყველაფერი. გუგლს ყველაფერი აქვს, ნებისმიერ ინფორმაციას იპოვი ან გადაამოწმებ. „ესპანურ პარტიასაც“ და ამასაც, რას ამბობენ მოჭადრაკეები, როცა ფიგურას აწმორებენ, ამ საჭადრაკო ფიგურის სახელი ინგლისურად დღეიდან იწერება თუ არა...

ნეტავ, როგორ თარგმნიდნენ, ვიდრე გუგლი გაჩნდებოდა? როგორ მაინტერესებს! მაგრამ ახლა თარგმანს დაუჭერუნდები. შოთას მოთხრობას ზღვისპირა სოფელში ვთარგმნი, სადაც შვედურებაა ვატარებ. ირგვლივ სინყნარ და სილამაზეა. ინტერნეტი შეგვლას გვცდილობ. ოჰ, ამ მშვენიერი ადგილის ინტერნეტი უზრუნველყოფაზე არ უზრუნიათ: სად არ ვცადე – საცხოთან, სოფლის პაბში, კაფეში, მაგრამ ამაოდ. რა დაანდაბა უნდა ყენა?

პირველ რიგში, მინიმუმადე ვამცირებ გადაამოწმებულ-დასაზუსტებელი სიტყვებისა და ტერმინების აიას. მერე სასიცოცხლო მნიშვნელობის საკითხებს ვალაგებ პრიორიტეტების მიხედვით და... ირგვლივ ყველას ვეკითხები. ვურთქავ ჭადრაკი გარკვეულ ხათებას, პაბში ერთი-ორი ძველი მოჭადრაკეც გავიყვანი და მალე ყველა კითხვას პასუხი გაცეცა. როცა ცივილიზაცია დაფუძრულია და თარგმანი რედაქციის მივითარე, ერთი-ორი რამ გადავამოწმე – ძველი ჩვეულება ხომ რჯულზე უმტკიცესია – და აღმოვაჩინე, რომ არავითარი დიდი შეცდომა არ დამიშვა. ეს შემთხვევა მაფიქრებებს, რომ საკუთარ გამოცდილებასა და აზრს ცოტათი მეტად უნდა ვეწოდო და ნაკლებად გადავამოწმო. მე, რა თქმა უნდა, გუგლა თავა ბოლომდე ვერ დავანებებ. მაგრამ აუცილებლად შევეცელი მის მიმართ ჩემს დამოკიდებულებას.

ინგლისურიდან თარგმნა დალილა ვოგიაძე

თავგანის
უკუთვნა

Tête-à-Tête

სადაც ლიტერატურა, იქ უნდა იყოს კრიტიკაც, სხვანაირად წინ ვერ წავალთ - ეს ყველამ იცის. ამიტომ გადავწყვიტეთ ორიგინალური და საკმაოდ პროვოკაციული ფორმისთვის მიგვეპირათ: მთარგმნელებს ერთმანეთის თარგმანები გავვეკრიტიკებინა და გავგეანალიზებინა. რას მოვიმოკით, ენახოდ ერატად!

ანი კოპალიანი
მანანა მათიაშვილი

„ფენომენური ქალი“ ანალიზი

შესაძლებელია, რომ დედანსა და თარგმანში ბევრი სიტყვა არც კი ემთხვეოდეს ერთმანეთს, ნაგრამ თარგმანი მაინც ადეკვატურად წაითვალოს!!! ასეთი თარგმანი არავითარ შემთხვევაში არ უნდა აუთრიოთ თავისუფალი თარგმანის ახსნით მომართულ რაღაც გაუფიქრებელ და დაუკონკრეტებელ მოუღენსთთან. რამდენადაც ეს ტერმინი დიდი მისს წინ დამკვიდრდა, ჩვენზე გამოიყენათ, მხოლოდ დავადგინოთ, რომ „თავისუფელ თარგმანში“ უნდა იგულისხმებოდეს დედისთვის დამოუკიდებელი აზრის არადედინაეული ინტერპრეტაცია. „სწორი“ („ზუსტი“, „ადეკვატური“, „სრულფასოვანი“, „ეკვივალენტური“) თარგმანი კი ვწინდით დედნის აზრებისა და ინტონაციების სწორად გადმოტანას ახალ ენაზე.

აი, ამ ანოვად გადმოცემის პროცესში მთარგმნელის გონებაში, მის შიდა სამზარეულოში (გენეტიკა ლაბორატორიაში, რადგან ქვემოთ ებოა უნდა ვახანოთ) ათასნაირი ემოური რეაქცია მიმდინარეობს სიტყვებს შორის, ენებს შორის. ახო-ნიშნებს შორის. ძნელად და თანდათანობით იკეთება ორიგინალის ენასა და აზრობის გველაზე ახლოს მდგომი შესატყვისი, ახვა ყველა შესაძლო ვარიანტი უკან იხევს და ანოტირაციებს იმ ერთ, ყველაზე სწორ და ყველაზე ადეკვატურ მიგნებას, რომელიც შედგაო ეტაზე გაწონეტილი იხეზება, უდარდება უკუდგებულ ვარიანტებს და სრულფასოვნების სტატუსს იძენს მხოლოდ ათასი გადამოწმებისა და გადაკითხვის შემდეგ. მერე გვლავ გარკვეული დრო სჭირდება შერჩეული სიტყვისა თუ შესიტყვების ტექსტის საერთო ქსოვილში ჩასმას, შორეულს, მოკალათებას. დასაწყებას ნათარგმნი სიტყვა თავია ადგილს და რა ხდება მერე? - შედეგი, უმთავრესად, ორნაირია: პირველი: ან მკითხველს აღქმამი რჩება შთაბეჭდილება, რომ ნათარგმნი ბუნებრივად აღეკვატურად ჟღერს ახალ ენაზე, არ არღვევს გრამატიკულ ნორმებსა და სინტაქსურ სტრუქტურებს და რომ მასში იგივე აზრობა გადმოცემული, რაც დედნის ავტორმა დაწერა ან იგულისხმა. მეორე შემთხვევაში ჟღერს რაღაც ხედევა უფიქრად, რაც ისე არ ჟღერს, როგორც დედნის მიხედვით იყო მოსალოდნელი და ეს რაღაც ითხოვს ცვლილებას, გამაღწეობას, გაუმჯობესებას - აიე არასწორი თარგმანია ღრის ხედევა.

მინანარ ფიქცი, რომ ქვემოთ განხილული თარგმანი პირველ კატეგორიას მიეკუთვნება და, ჩემი აზრით, სწორედ ის უნდა იყოს თარგმანით დაინტერესებული მკითხველისათვის საინტერესო, თუ როგორ ხდება თარგმანში ორიგინალის მსგავსი მხატვრული ეფექტის მიღება, რა მეთოდება და საშუალებებს გამოიყენებს მთარგმნელი მინის მასალად, რა ემსება და რა გამოადის შესანიშნავად.

თქვენს წინაშეა ამერიკელი მწერალი ელისი, მათა ანჯელოუს ლექსის ანი კოპალიანისეული თარგმანი. მასპიზალური თბიუქტურობისათვის განეგებ არაღერს ვამბო ორიგინალია და თარგმანის ავტორებზე. ვცხებით მხოლოდ ტექსტს, როგორც ავტონომიურ სტრუქტურას.

დავიწყოთ სათაურთან. ინგლისურენოვან ლექსს ჰქვია „Phenomenal Woman“. პირველი სიტყვა საერთაშორისო სიტყვების კატეგორიაა მიეკუთვნება, ანუ დასაშვებია, რომ საფირობია შემთხვევაში ის პირდაპირ, დედნისეული ფუძის შეუცვლელად გადმოვიდეს მეორე ენაზე. „ფენომენალური“ - იქნებოდა პირდაპირი შესატყვისი ქართულ ენაზე, რომელიც ამ ინგლისური სიტყვის გაგონებაზე ამოუტიტეტიდებს ყველას გონებაში. თუმცა თარგმანში გვაქვს „ფენომენური“ და ამ ფორმის გრამატიკულად უფრო მეტადაც აქვს არსებობის უფლება. ამასთანავე, ეს გარგი მავალითია იმისა, როცა მთარგმნელი ამკვიდრება ახალ, უფრო სწორ ვერსიას უცხო სიტყვისას, მაგრამ ჩვენთვის უფრო ბუნებრივი (და მინამინდართულიც) იქნებოდა ამ სიტყვის გადმოცემა ქართული ფურადობის მქონე მისი ლექსიკონური მნიშვნელობებისა გამოცემა. ფენომენალური/ფენომენური იგივეა, რაც არარეულებრივი, „წარმოუდგენელი“, დედნში ეს სიტყვა ორი ფორმით მონაცვლეობს: phenomenal და phenomenality. ჩემი აზრით, უმჯობესი იქნებოდა ათათურად გამოსულიყო „ფენომენალური“ - phenomenal (და არა ფენომენური) - თუკი გვიდოდდა ორიგინალთან მასპიზალური თახლავისა და უცხოების ფლერის შინაარსი. ფენომენალური სიტყვა გვიჩვენებს, რომ „არარეულებრივი“, სიტყვას „phenomenon“ ქართულ ლექსიკონში კიდევ ერთი შესატყვისი აქვს: „მოვლენა“, რაც უკეთესად აღწერს სწორედ მოცემულ კონტექსტში: „ფენომენური/ფენომენალური ქალი“ - „ქალი-მოვლენა“, რაც გვიჩვენებს, თურო აქამურად გადმოსცეს ლექსში რადეგოდ ადებს და ქართული მკითხველისთვისაც უფრო ადეკად დააქვს, ვიდრე „ქალი ვარ ფენომენური“. ფენომენური ქალი, ეს მე ვარ, რაც ცოტა მოუხეზავად ჟღერს ქართულად.

მანანა მათიაშვილი

მაია ენაქლოუ

ფენომენური ქალი

მშვენიერ ქალებს უკვირთ, ჩემი ძალა რაშია.
არ ვარ ლამაზი, მით უმეტეს, არ ვგავარ მოდელს
ხოლო როდესაც ცეცდილობ აფუხსნა,
ეჭვი აქვთ – ვბოდავ.

მე ვამბობ:

ჩემი მკლავების ყოველი გამლა,
ან ჩემს თეძოებს შორის მანძილი
ანდა ნაბიჯის გადადგმა ჩემი
ან ჩემი ზაგის ყველა განძრევა
ამხელს –

ქალი ვარ ფენომენურად,
ფენომენური ქალი
ეს მე ვარ.

როდესაც ხალხში გავდივარ ხოლმე,
ჩვეულებრივად მშვიდი და ნეკატრი,
თავგაზა ებნევათ
და ფეხზე დგომა
უჭირთ და მუხლზე ეცემა ყველა
იქ მყოფი კაცი.
და ნდობით ხავეს მათი ბზუილი
არაქათს მაცლის.

მე ვამბობ:

ცეცხლი ჩემი თვალების,
ან ჩემი წელის ყველა შერხევა,
ან ელვარება ჩემი კბილების,
ან ნიაფკარი ჩემი ფეხების
ამხელს –

ქალი ვარ ფენომენურად,
ფენომენური ქალი
ეს მე ვარ.

კაცებს თავადაც ძალიან უკვირთ,
თუ რისგან ეკვრით თვალებზე ლიბრი.
და ედას და გარჯას თუმც არ აკლებენ
მაინც, მგონია, ვერ მიაკვლევენ,
მიზეზს ამ ჩემი ფარული ხიბლის.
და როცა თვითონ ეცდილობ, გაჩენო,
ყველა შორს წირბის.

მე ვამბობ:

რკალი ჩემი ხერხენლის
ან ათინათი ჩემი თვალების
ან სიცხე ჩემი მკერდის შეხების
ან ჩემი სტილია იდუმალება.
ამხელს –

ქალი ვარ ფენომენურად,
ფენომენური ქალი
ეს მე ვარ.

რატომ არასდროს ვუხრი თავს ვინმეს –
თქვენ უკვე უწყით,
თვალში რად არვის არ ვეჩხირები,
ხმას რად არ ვუწევ.
და როცა გვერდზე ჩაგივლით თქვენს რიდას
რად ვინვემ უტყბი.

მე ვამბობ:

ჩემი ქუსლების ჩქამი,
ან ჩემი თმების მბზინავი ბადე
ან ჩემი ბელია სუსტი მტევანი
ან შენი სწრაფვა – ჩემზე ზრუნავდე –
ამხელს –

ქალი ვარ ფენომენურად,
ფენომენური ქალი
ეს მე ვარ.

PHENOMENAL WOMAN

Pretty women wonder where my secret lies.
I'm not cute or built to suit a fashion model's size
But when I start to tell them,
They think I'm telling lies.

I say,
It's in the reach of my arms
The span of my hips,
The stride of my step,
The curl of my lips.
I'm a woman
Phenomenally.
Phenomenal woman,
That's me.

I walk into a room
Just as cool as you please,
And to a man,
The fellows stand or
Fall down on their knees.
Then they swarm around me,
A hive of honey bees.
I say,

It's the fire in my eyes,
And the flash of my teeth,
The swing in my waist,
And the joy in my feet.
I'm a woman
Phenomenally.
Phenomenal woman,
That's me.

Men themselves have wondered
What they see in me.
They try so much
But they can't touch
My inner mystery.
When I try to show them
They say they still can't see.

I say,
It's in the arch of my back,
The sun of my smile,
The ride of my breasts,
The grace of my style.
I'm a woman

Phenomenally.
Pheromonal women,
That's me.

Now you understand
Just why my heart's not bowed.
I don't shout or jump about
Or have to talk real loud.
When you see me passing
It ought to make you proud.

მით უმეტეს, რომ სხვა დანარჩენ ნუმთავეებში მიიგრძნო
მართებულად კარგობა დიდხალსული ატყუება-აფრთხილებას (მითი
მართადობი და ატყუებობი მნიშვნელობითი და მითი ბრუნება-
ზიდა და ორგანიზაციისთვის გასაქმებული და მითი მართ-
ებულ ქება დედის ბრუნ და ორგანიზაციის დეტალური გაიშვება
ქართულ ნუთ: Where my secret lies - რაშია ჩემი ძალა; It is in -
amas amaxs. But they can't touch my inner mystery - მაინც მჭიბია,
ურ მიაკვლევდნ ნიხსს, ამ ჩემი ფარული იმისი - შიხებათა ათ-
ქურს ქართულად ატყუებ ხოლმდ; იცის, რა კონტრესტის
ვათაღიარებთ (ქალ ლაბატიკოს თაღის სიღრმეს, რაც
მით-ტროი მართავედ სანდუკურო სტრია შიხოს - უკეთრებება
იღებენ. მესაქმებათა გამოცხადება

[illegible]

იმდევ სტროფში, მამაკაცების მღვდღერება ლაპაჩი ქალის გათქმის შედეგზედაც სკამი ფეხებზეა დაშლილი: ღვთისათა თაღის მიმოთი, მახვილიანებულ თარეგას სხვა მღვდღერებთან ერთად მათი მღვდღერ არაფის ნაცდისა, არც იარაგებს კაცებისა და ფუტურების მღვდღერის მახვილებზე ასე, მარჯნი ცხ ხედის სულ სხვა ხაზრულებით და არა ფუტურებთან, სკამთან და თაღების სხედრებთან, როგორც ანგლისურ ტექსტში (Then they swam about me / A hive of honey bees). ახლოსა შემოვიდა, ფუტურების სხედრებთან, ახლოსა, ეს სწორედ ახლოსთან თუ მიუვლივთან, მიცემულ კონტრასტსთან „თაღებთან“ მითითებას, აქვს გარემოთ ფუტურებს, მისერს-მღვდღერებზე კავშირის ადგენის „თაღებთანა დაშლილთათა“. ამგვარად, ღრვიანობის არც ერთი ჰიმნობაშიც ვერცხული არ მახვილად თარეგასთან და იქნება ცდაცხვერ არაპოვებელ მახვილებთან მითრე-მითრეობით, რომელსაც ადგილსტრეობით თარეგასთან, კალთრეობადაც ჰქონდეს ღრვიანობის მითრეობით.

ამ ლექსის თარგმანში ინტელსურ-გაოთქი, ზღაპრული მც-
რეგულივით შევასრულებს საყურადღებო რეკლამას. იტყვიან, რომ
ეს ხშირად უმარტივესი სიტყვებით კარბობილით შევასრულე-
თა აზრს კოტურთან გამოცხად, რაც კარგულ თარგმანში პირ-
დაპირი რომ დავსრულებდი, ეთნოგრაფი სიტუაციის, ანაგორე-
ლიზმის და დელსურ-პოლიტიკის მთავრებულთა ვაგებებს, ამ
ვადებს მხებულის კვლევა პირა ნაგებობას, ადრისავე მხოლოდ
მე ჩუქს, რომელი ქართული ენის ტრადიციული სიტყ-
ვა-მუშაობისავე მთავრებულის სახითაც, ამ დროს დავა-

I say,
It's in the click of my heels,
The bend of my hair,
The palm of my hand,
The need of my care

'Cause I'm a woman,
Phenomenally
Phenomenal woman,
That's me.

იმის პრობლემა, თუ როგორ უნდა დააღწიოს მთარგმნელმა თავი სექსუალურობის საფრთხეს ინგლისურენოვანი პოეზიის გადმოქართვების დროს. გამოსავალი ან კომპრომისი იპოვა სრ ვიცო, რამდენად გაცნობიერებული აქვს ეს მას) მხატვრული სახეებისა და ფრასულოგიზმების გამოყენებაში, თანაც ეს ხდება ფაქობად და გადაჭარბების გარეშე. ნიშნულად ვსაბო: Men themselves have wondered / what they see in me (ეს უყმატად მარტივი და ყოველდღიური მეტყველებიდან მოტანილი სიტყვასთესამსხმება პოეზია ინგლისურ ენაზე). ენაობით მისი ქართული შესატყვისი: კაცებს თავადაც ძალიან უყრია / თუ რასაც ეკვრით თავდებუნე ლიბრი. „ოფაღებზე ლიბრია გადაქერა“ სექსუალურობისგან იცავს და მხატვრულობას ანიჭებს პოეტის სათქმელს ქართულ ენაზე, და რაც მთავარია, არ არღვევს დედნის აზრობრივ-ლოგიკურ ქსოვილს და „see“-სა და „თავლებს“ შორის წმინდა სემანტიკური კავშირითაც გამოხატება და დასტურდება, თანაც ინგლისური ზმნა და ქართული არაბეობით სახელი ერთმანეთთან მიზეზ-შედეგობრივ კავშირში იწყობებიან.

ახეთივე აზრობრივ-ლოგიკური თარგმანია ქართულად ფრასულოგიზმების დაბარებით გადმოცემული: I don't jump about! („თავალი რად არვის არ ეჭხირებო“), „I don't talk real loud“ („ხმას რად არ უყრე“). შესანიშნავი მხატვრული გადანეცება მთარგმნელის მხრიდან „ნიაქარი ჩემი ფეხების“ (joy in my feet) და „ჩემი ქუსლების ჩქამა“ (the click of my heels). შესანიშნავად მიგნებული ამ შესატყვისების ფონზე არაადეკვატურად გამოიყურება ის სამი შემთხვევა, როცა მთარგმნელი არადედინისული ზმნარისის თავისებურ ინტერპრეტაციას იძლევა და ვერაფრით ჩათვლება ისინი დედნისა ადეკვატურ რეზერვუარებად. წინასწარ გიტყვი, რომ საჩივე შემთხვევა იმდენად შესაბამეა ლექსის საერთო განწყობილებას და ქართულ ტექსტშიც იმდენად მოზრუნულად გამოიყურება, რომ ერთი შეხედვით; შესაძლოა, არც ლირდეს მათი საგანგებო აღნიშვნა, მაგრამ რამდენადაც ჩვენ ახლა თარგმანის სიზუსტეზე ვლაპარაკობთ, უფლებსა გამოვარკვეოთ ისიც, თუ რას ქცია დედნის არასწორი ინტერპრეტაცია.

ლექსის პროტაგონისტი ცდილობს, მამაკაცებს აწვევოს მისი ქალურობის საიდუმლო, რასაც კაცებისავე აღიარებით, ისინი მაინც ვერ ხედავენ: when I try to show them / They say they still can't see. ქართულად „can't see“-ს შესატყვისად გვაქვს „ყველა შორს გარბის“ (და როცა თვითონ ვცდილობთ, ვაჩვენო, / ყველა შორს გარბის). მოცემულ კონტექსტში, ფიქრობთ, წმინდა მინარს-სობრივ დონეზე განსხვავებული ფაქტობა ია, მამაკაცები რომ ვერ ხედავენ და ის, რომ გაუზიარებ დანახვას. აქ აქცენტი სწორედ იმაზეა, რომ მათ არ შეუძლიათ დანახვა (და არა იმაზე, რომ არ უნდათ და გაქცევიან შეგანთ თავს).

მეორე მაგალითი: იქვე, ქალის გარეგნობის აღწერილობაში თავისი მეკვრის შესახებ ქალი ამბობს: ride of my breasts. თარგმანში კი გვაქვს: „სიტყვ ჩემი მკერდის შეხების“. სხვა კონტექსტში ასეთი ინტერპრეტაცია შეიძლება კარგად მიგნებულ ექვივალენტადაც ჩათვლილიყო (რადგან „სიტყა“ აზრობრივ-ლოგიკური ჩანარისი იქნებოდა, თუკი ტექსტში მეკრდით ამ მხტა იქნებოდა ნახატები), მაგრამ მოცემულ მონაკვეთში ქალი საკუთარ „ლირსებებს“ ჩამოთვლის და სწორედ რომ არანაირად არ გულისხმობს საკუთარ თავს სხვასთან მიმართებაში (სიტყვა „შეხება“ კი სხვასთან კავშირს გულისხმობს და ამიტომ ითვლება ის მინარსობრივ შეუსაბამოად, არაადეკვატურ რეპროდუქციებად).

და ბოლო მაგალითი: დედანში ქალი იტყვ საკუთარი თავის შესახებ ამბობს: When you see me passing / it ought to make you proud (და როცა გვერე ჩე ჩაგვივლით, თქვენს რიდს / რად ვინცე უყრე). შესანიშნავად დედნს ქართულ ტექსტში დასტურით ბიედეით, ლოგიკურად კი მოგვეჩვენება ქალის მიმართ რიდისა და მონიების გრძნობების გაგენა მოცემულ სიტუაციაში, თუცა ბოლომდე თუ ჩაგვივლით და გავანალიზებთ ამ შემთხვევას, ისევ მინარსობრივ უჩუქსობასთან მოგვიტყვება ბიეება. უპირველესად, აქ დაკარგულია დედი-სეული მნიშვნელობა სახე: როცა ლამაზი ქალი ჩაუვლის მამაკაცებს, მათ უნდა იამყარებონ - ასე წერია დედანში. (ფსიქოლოგიურად რომ ჩაუვლ-რამდეც ამ ნოუასს, სიამყის მიზეზი შეიძლება არის ქალის მიერ საკუთარი ძალის შეგრძნება, ამპარტანებთან გადარდული სიამყი, ანუ მამაკაცებმა უნდა იამყარონ იმით, რომ ქალმა ისინი მიაბალობას ღირაი გახადა). შეიძლება, რა თქმა უნდა ამ სიტუაციაში რიდი და პატივისცემა გამოიწვიოს ქალმა მამაკაცებში, მაგრამ დედანში ამის შესახებ არაფერია ნათქვამი, იქ აქცენტირებულია ქალის სიამყი, მის მიერ საკუთარ თავზე არსებული წარმოდგენა - თარგმანში კი დაკარგულია ეს დედნისეული მოცემულობა.

სამაგიეროდ, სინონიმური კომპენსაციის შესანიშნავ ნიმუშს გვხვდებათ ლექსის ბოლოში: ლექსის დასაწყისში (თარგმანში) არ ჩანს მეორე პირი, რომელსაც პროტაგონისტი მიმართავს, მაგრამ მას არ იგნებოდა და არ უგულვებელყოფს მთარგმნელი და ჩვენ ამას გხედავთ ლექსის ბოლოს, სადაც მოიერხებულად, ნეიტრალურ ვითარებაში კომპენსირებულია ზემოთ დამალული მეორე პირი. ნაეკითხით შესაბამისი მონაკვეთი: I walk into a room / just as cool as you please (ამ ბოლო და ერთადერთი ფრასი შემიძის ლექსში მნიშვნელობა მეორე პირი და ინფორმაცია, რომელიც მთავრად გმირთან სერიოზულ ურთიერთობაზე მიგვანიშნებს, მაშინ, როცა სწორედ ამ ფრასში იკავი მისით მოხიბლული სხვა მამაკაცების შესახებ ლაპარაკობს). ამ სტრიქონებში უშუალო თარგმანში ლექსის დასაწყისში, მეორე პირი არ ჩანს (რადგან ხალხში გადვიარ ბოლო / ჩვეულებრივად მჭიდვი და მკაცრი), სამაგიეროდ, ეს მნიშვნელობა მეორე პირი გამორჩეულად სულ სხვა ადგილას, თარგმანის ბოლოს ნაცალ-სახელით გმოყვანილი (ასეა დედანშიც, მხოლოდ ლექსის დასაწყისში): „შენი სწრაფვა ჩემზე ზრუ-ნადეს“ (the need for my care). აქ მეორე პირის ჩანასახი არ დაუარღვევია ორიგინალის შესაბამისი სტრიქონის იდეა და თან მოგვანოდა ზემოთ გამოტოვებული აუცილებელი დედნისეული ინფორმაცია. შესაძლოა, ასეთი რამ მოხდეს მთარგმნელის მხრიდან გაუცნობიერებლად, მინაგანი ალღოს მიხედვით (არ ეიცო და სანტერესოა, როგორ

იყო აქ იბნ კოპალიანის შემთხვევაში). მთავარია, რომ აღინიშნული ხერხით ოსტატურად მოხერხდა დედნისეული აუცილებელი ინფორმაციის აღდგენა-შინარჩუნება. კარგია, თუ ამ მეთოდს ნაგავსი პრობლემის წამოყრისას მთარგმნელები შეგნებულად გამოიზიარებულად გამოიყენებენ.

ზოგადად, თარგმანში ყოველთვის ჩნდება არადედნისეული ჩანარებიც და კლებაც. აქ ბუნების ხიდეუ საიარული ატაქორ მთარგმნელის მხრიდან, რადგან ეს უნდა მოხდეს დედნის იდუის დადამხინჯებლად და შინაარსობრივი ინფორმაციის მნიშვნელოვანი ცვლილების გარეშე. ანუ, მაგალითად, ლექსია ბოლო პასაჟი ნახსენები Palm of my hand ეართულად თარგმნილია, როგორც „ჩემი ხელის სუსტი მტევანი“. სიტყვა „სუსტი“ დედანში არ გვაეცხ, მაგრამ ის აბსოლუტურად ლოგიკური ჩანარის სახეს იღებს მოცემული კონტექსტისათვის, სადაც ლამაზი ქალის ძლიერ მთარგმნელა ლაპარაკი (ანუ, მისი სიძლიერე ხელის სუსტ მტევანშიც ჩანს). დედანში არც „ხელის მტევანი“ არის ნახსენები, იქ „პალმისგული“ (palm) უფერია პოეტს, მაგრამ არ უნდა ჩაითვალოს ეს თარგმანში არადედნისეული ინფორმაციის არსებობა, რამდენადაც ხელის მტევანი მოიცავს ხელის გულს, ამ შემთხვევაში მთარგმნელმა ორიგინალის ლექსიკურ ერთეულთან ფაქტობრივ-შინაარსობრივად დაკავშირებული მნიშვნელობა აირჩია. ასე ეთქვათ, ხელის მტევანს სხვადასხვა რაკურსით მხედვლა ლექსის ავტორმა და მთარგმნელმა, მაგრამ ორივემ შეზღუდა ხელის სამაგიეროდ, სხვა ნებისმიერად სწორედ ფაქტობრივად და შინაარსობრივად ანალოგიკატურად გამოიყურება სიტყვა „განძრვის“ გამოყენება იქ. სადაც დედანში გვაეცხ ტუჩის მოხაზულობა („the curl of my lips“ - „ჩემი ბაგის ვგელო განძრევს“). ამ სიტყვას დამატებითი გულგარულ კონოტაციი შემოეცხ, რაც არ შეეძლებამება დედნა მოცემული მონაკვეთის ინტონაციებს (თუნდაც, დაბეწილი გროტესკულობის ელფერით ოდნავ შეცვრადებულს).

ლექსის თარგმნის დროს იკვთება ბოლქუ, ასე ეთქვას, უწყინარი ხასიათის უზუსტობათა ნეგატი, რომელიც თქმეცა არ მოეცადებს ლექსის საერთო კონცეფციის დარღვევას. მაგრამ მაინც არ არია ის, რაც დედანში ბერია. ამ კატეგორიის შეცდომების გასწორება ერთი ხელის მოხმით შეუძლია ვგელა მთარგმნელს. ასე, მაგალითად, მიწიმაღური საგნობრივი ხარისხის უზუსტობა გამოარულ ჩვენს საინალიზო ლექსშიც, სადაც მარტყილად სათარგმნელ „sm of my smile“ ის ნაცლებს ეკითხულად „ათიანი ჩემი თვალბის“. თარგმანში თვალბის ნაცლებს გვაქვს „ღმინი“.

ასეთივე ნეკანეკური შეცდომების რგას უნდა მეთვალყურეობო შემდეგი მაგალითიც, სადაც სივრდისევა შინაარსის მატარებელია „the bend of my hair“ და „ჩემი თმების მზაინავი ბაღე“. თმის ბაღე ნივთია, თმის სამაგრა, დედანში კი უშუალოდ თმაზეა ლაპარაკი და არა მის სამშენებელზე. ბენდ ოფ ჰაირ შეგვიძლია გადმოვიტანოთ, როგორც „თმის ხვეული“, „შერეული თმა“ ანდა კიდევ სხვა ვერსიისა მოვიტარება გახდება საჭირო. ეს შემთხვევა მთლიანად თარგმნის დროს ხშირად ნამოჭრელ ერთ პრობლემასზე, რომელსაც ქართულ ენაში საგნების სახელთა დევიოცტი შეიძლება ვუწოდოთ).

ასეთივე ლექსიკური შეუსაბამისი ვგალოევიკაცია მიეცემა დედნისეული „ოთახის“ ნაცლებს „აღბის“ ხსენებას: „I walk into a room“ ნათარგმნი, როგორც „როდესაც ხალხში გავდივარ ხოლმე“. ეს სწორედ შინაარსობრივ-ფაქტობრივი ხასიათის უზუსტობაა, რამდენადაც მოქმედების ლოკალი სხვადასხვა გამოდის

დედასა და თარგმანში. თარგმანში გათარგმნულია საბოქმედო სივრცე, დედანში კი დავიწროებულია, და არის კიდევ ერთი ცვლილება: ხალხში გასვლა შენიდან გარეშა-მიმართულებას გულისმობს, დედანში კი, პირიქით, ოთახში შესვლა მიმართულება გარედან შენი: (რა თქმა უნდა, ხალხი ოთახშიც მიიღობა იყის, მაგრამ ეს ორი ღრავა ამაყრად ურთიერთსაპირისპირო მნიშვნელობათა: ხალხში გასვლა vs ოთახში შეყვლა). ასეთივე ლექსიკური ხასიათის უზუსტობია telling lies-ს შესატყვისად „ბოდიცა“ გამოყენება, რადგან სიტყვა „ბოდიცა“ შინაარსობრივად და ლექსიკურად არანაირ სენამეტყურ კავშირში არ მოყვება „მოტყუებასთან“. როდესაც არ არსებობს დედნისეული მოქმედება, სიტყვიკის, მოვლენის ან საგნის პირდაპირი შეატყვისი თარგმანის ენაში, მაშინ მთლიანობრივ კომპენსაციას და დეკავიაციული მეთოდი აუცილებელი გამოსავალია, მაგრამ „ტყულის თქმა“ არსებობს ქართულში, თანაც რამდენიმე ფორმით (ცვტყუ, ტყუილა ეამბო, ვიტყუებო...), რომელთაგან სასურველი და ყველაზე მოქმედი ვერსიის ეარანტის მერჩევა მიტყუებულ ოლი საქმეა ან კოპალიანის ნაცვალს მოაზროვნე მთარგმნელისათვის.

იგივე შეიძლება ითქვას ლექსის ამავე სტრიქოში თარგმანისეული „ევეი ავეთ“ შესახებ, რომელიც they think-ია შესატყვისადა ნახმარი. ფფორმ, აქ არ იყო საჭირო დამატებით ეჭვის კონოტაციის შემოტანა, რამდენადაც თვითონ ლექსის ავტორს ნეიტრალური „ფიქრო“ (think) შეუძრგევა. „ევეთ“ უკვე გარკვეულ ტენდენციურობაზე მიანიშნებს, რასაც მოცემული კონტექსტი არ გულისმობდა.

ზემოთ შემთხვევით არ მიხსენება მოაზროვნე მთარგმნელი. შეიძლება, სულაც ახალი ცნებაც გავაჩინოთ ზევან ლიტერატურულ სივრცეში - თარადუტურეუ შაქივს, რადგან ასეთივე ძალიან ბევრი გვჭორდება დღეს, უზარმაზარი ინფორმაციის წამლავად ამაყარობს. გვჭორდება მთარგმნელები, რამდენადაც შექმნიან სიტყვურად გააზრებულ დედნისეულ სტრუქტურებს. რა თქმა უნდა, ვგელა თარგმანში აღმოჩნდება გარკვეული შეცდომები, მაგრამ კარგად ნათარგმნი ტექსტისა მთლიანობაში უნდა იგრძნობოდეს მთარგმნელი-მოაზროვნე, რომელიც ჩამორულია ტექსტში და ცდილობს, მაქსიმალურად გადმოიტანოს ახალ ენაზე ის, რაც ენის ქვეშ ძვს და ზოგის უთარგმნელად მიაჩნია.

ამიტომ, ვიქით რეალისტები და ვთარგმნით უთარგმნელი!

ჯერონიმოს სახლი

ანი კოპალაშვილი

თუ თანამედროვე ქართული თარგმანის ტენდენციებს თვალს გადავავლებთ, შევნიშნავთ, რომ ერთ-ერთი აშკარად გამოკვეთილი მისწრაფება ე.წ. „ეპალურ პოეზიაზე“ ყურადღების გამახვილებებაა. უცხოელი ეალი ავტორები ქართული მთარგმნელებისა და მკითხველების სულ უფრო და უფრო მეტ დანიტრესებას იწვევენ – ამას, რასაკვირველია, თავისი მიზეზებიც აქვს, რომელთა ძიება ახლა მეტისმეტად დაგვაშორებდა ჩვენი კვლევის ძირითად მიზანს, ოღონდ უნდა აღვნიშნათ, რომ ქართულ სინამდვილეში არსებობენ ქალ-ავტორთა და მათ ქალ (ძირითადად)–მთარგმნელთა „გაზსურელი“ ნეკილები, მათგან ერთ-ერთი არის მეოცე საუკუნის ცნობილი ამერიკელი პოეტი ელისაბედ ბიშოპი და მისი მთარგმნილი მანანა მათიაშვილი. უვეე ათი წელი მაინც იქნება, რაც მანანა ბიშოპის პოეზიას თარგმნის, აქვეყნებს ყურნალ-გაზეთებსა და ინტერნეტ გამოცემებში და საკმაო მოწონებითაც სარგებლობა – ამის წარმოსაჩენად თუნდაც ის ფაქტი კმარა, რომ 2010 წელს მან გამომცემლობა „დიოგენეს“ მიერ ორგანიზებულ ვახუშტი კოტეტიშვილის სახელობის ახალგაზრდა მთარგმნელთა კონკურსში გაიმარჯვა და ეს გამარჯვება სწორედ ელისაბედ ბიშოპის ლექსებზე: „შენზინგასამართი სადგური“, „ჟურნ“ და „North Haven“ მოუტანა. ასევე ელისაბედ ბიშოპია ავტორი ლექსისა „თევზი“, რომელიც, ჩემი აზრით, მანანა მათიაშვილის, როგორც მთარგმნელის, საუკეთესო ნამუშევარია. თუმცა ამჟერად თქვენს ყურადღებას „ტანდემის“ უკანასკნელ პროდუქტს, „ჯერონიმოს სახლს“, მივაპყრობ. ვინაიდან ამჟერად მსჯელობა მისეეს ნამუშევარზე პროფესიონალი თარგმანმცოდნისა და მთარგმნელისა, რომელიც დიდი პასუხისმგებლობით ეპყრობა ტექსტს და საკუთარი მტიკედ ჩამოყალიბებული მთარგმნელობითი კონცეპციაც გააჩნია, მექნება ფუფუნება, შედაპირული და თვალისაცემი შეცდომების განხილვისა ნაცვლად ისალუბრო უფრო სიღრმისეულ მოვლენაზე – მთარგმნელის მიერ ზუსტი აზრობრივი და ემოციური ლექსიკური ეკვივალენტის მოძებნის საკითხზე. თუმცა აქვე აღვნიშნავ ერთ მცირეოდენ გრამატიკულ ლაფსუსს, რაც ასე დამახასიათებელია ზოგადად ქართული თარგმანებისათვის – ვგულისხმობ ნათესაობითა და მოქმედებით ბრუნვებში თანხმობიანფუძიანი მსახლერელისათვის ბრუნვის ნიშნისუფლი – ი-ს ჩამოკეცვას, იმისთვის, რომ სტრიქონი ლექსის საერისო რიტმიდან არ ამოვარდეს:

„...ფურთითი გადაბმულ დაღეჭილი ქალღღებისაგან ამენებულ“

ჩემი აზრით, ამგვარი პოეტური ლიცენციები თარგმანში მაცხინალურად უნდა შემცირდეს, ვინაიდან თარგმანი შემოქმედებითიან კრიად ლინგვატიური მოვლენაცაა. ანლა კი მთავარს მივხედოთ:

„ჯერონიმოს სახლი“ აღწერილი პოეზიის ნიმუშია – ელისაბედ ბიშოპი მოკლემარცვლიანი, ერთი შეხედვით, თითქოდა „დაუდევარი“, ფრაგმენტული სტრიქონებით, ნეიტრალური ლექსიკით, აღწერა სრულიად უბრალო ხის სახლის ინტერიერს – ლექსს აქვს მძლავრი ქვეტექსტი – ამ სახლის მაცხოვრებელთა იდუალებო უფრო სიღრმისეულ მოვლენაზე – ამგვარ ღარიბულ სამყოფელზე მხოლოდ იმ შემთხვევაში შეიძლება ისალუბრო ასეთი დანერღებით, თუ მის კედლებში მყუდრო თავშესაფარი იპოვე – „My shelter from the hurricane“ (ჩემი ნაცაყუდელი გრიგალისაგან) – ფინალური სტრიქონი ამჟღავნებს ქვეტექსტს. მთარგმნელის აუცილებელი ამოცანაა მოახერხოს, რომ ლექსში ქართულ ენაზედაც შესაძლებელი იყოს ორიგინალის ქვეტექსტის აღქმა, რისთვისაც, ჩემი აზრით, საჭიროა ტექსტში რამდენიმე ემოციური, თბილი კონოტაციის მქონე სიტყვის ანდა ფრაზის ჩართვა. თუმცა მანანა მათიაშვილი ამ მოსაზრებას არ იზიარებს, იგი მაცხინალურად ნეიტრალურ, სპეციფიკურ ჟღერადობას მოკლებულ ლექსიკას ამჯობინებს. გამონაკლისია ერთადერთი ფრაზა:

„შემწვარი და შემზადებული
მწველ ალისფერ საგნათთან ერთად“.

მთარგმნელმა სიტყვა „sauce“ გადმოიტანა, როგორ „საკმაზი“ – სიტყვა „საკმაზი“ ერთი ენაში ასოციაციურად დაკავშირებულია ეროვნულ კერძებთან და როგორც წესი, მასში იგულისხმება გამომწარი მწვანელი, უცხო სუნელები, დანაყილი მარილი და ნაციონალური საშარეულოსათვის დამახასიათებელი სხვა ატრიბუტიკა, რომელიც ჩვენს ცნობიერებაში შემწვარ თევზთან ნაკლებადაა დაკავშირებული. მთარგმნელს შეეძლო გამოყენებინა შესატყვისი „საწებელი“ – თევზი ალისფერი საწებლით – უკვე ძალიან თვალსაჩინო და იოლად აღსაქმელი სახეა. თუ „საწებელი“ მარცვალთა რაოდენობის გამო არ ეტეოდა სტრიქონში, მაშინ შეგვეძლო შეგვეთავაზებინა „სოუსი“, რომელიც ქართულ ენაში საკმაოდ დამკვიდრებული სიტყვაა და გარდა ამისა, ლექსს უნარჩუნებს ე.წ. „უცხოურ“, ეგზოტიკურ ელფერს. ამ მონაკვეთში ასევე შეუსაბამოდ მიმანია „burning“-ის ეკვივალენტად „მწველის“ მოძებნა, თუმცა მათ შესატყვისობას ნებისმიერი ლექსიკონი დაგვიდასტურებს, მაგრამ „burning sauce“ ქართულად აუცილებლად „ცხარე საწებელი“, თუ გნებავთ, „ცხარე სოუსი“ იქნება.

კიდევ ერთი ლექსიკური ერთეული, რომლის აღქმაც მკითხველის ყურს უჭირს, არის განსაზღვრება „მაღელმტვრევადი“. აღარ მოვცევიც ყველასთვის ცნობილ მსჯელობას, თუ როგორ ვერ შეითვისა ქართულმა ენამ ვნებითი გვარის მეშვეობით წარმოებული მიმღებები. ლინგვისტური პრობლემატიკის გვერდისაგლით თარგმანმცოდნეობითს დავუბრუნდები და დავსვამ საკითხს, თუ როგორ შეეძლო ტექსტისაგან ოდნავი დაშორებით მეტი სიზუსტისთვის მიეღწია მთარგმნელს, თუ არ ეცდებოდა ინგლისური მიმღეობის „perishable“ ქართულად მაინცდამაინც მიმღეობითვე გადმოტანას და მისთვის გრამატიკულად უფრო დაშორებულ ეკვივალენტს მოძებნა. ვთქვათ:

„ერთი უბრალო ფიცრულია,
მყიფე კედლებით“

ანდა

„ერთი უბრალო ფიცრულია,
კედლებფუტურო.“

და ა.შ.

დედნისეული მონაკვეთი:

„...and four blue chairs
and an affair
for the smallest baby
with a tray
with ten big beads...“

ქართულად მთარგმნელმა ასე გადმოიტანა:

„ოთხი ლურჯი სკამიც აქ დგას
და ასევე თოთო ბავშვების გასართობი
ვარცლი ათი დიდი ბურთულა.“

საკამათოა, თუ რა მნიშვნელობით შეიძლება იყოს ამ კონტექსტში „affair“ – ალბათ უფრო მნიშვნელობით „რამ“ – სავარაუდოდ, იგულისხმება პატარა საბავშვო სკამი, წინ სადგარით, რომელზედაც ბურთულებია ჩამოკიდებული. „ვარცლი“, ლექსიკონების მიხედვით, ცომის მოსაზღვლად გაცკუთვნილ ხის ჭურჭელს ანდა მომცრო ნავს თუ საბაზანო ჭურჭელს ნიშნავს და მისი გამოყენება თოთო ბავშვის სადგარიანი სკამის მნიშვნელობით, სავარაუდოდ, გაუგებარი რეალია იქნება ქართველი მკითხველისათვის.

ასევე რამდენადმე გაუგებარი რეალიაა:

ჯეორონიმოს სახლი

ჩემი სახლი, ჩემი სასახლე,
ზღაპრული თანაც,
ერთი უბრალო ფიქრულია
მალე მტყუვრეადი.
კრანზანების ეს ჩემი ბუდე,
სულ ერთად ხანი ოთახია,
ფურთხით გადაბმულ დაღეჭილი ქაღალდებისგან
აშენებული.

ჩემს ბინას, სიყვარულის ამ ჩემა საბუდარს,
რაც თავი მასოვს,
ზოხარეით ეიწრო ფიცრის
ეერანდა აკრავა
და აღამაზებს სანმნდ ღრუბლებში
ჩარგული გეიმრა,
წინა ოთახს კი –
წინა შობიდან შემორჩენილი

წითელ-მწვანე
მოსართავები
კუთხეებიდან
დაშვებული
ოთახის ცენტრში
ზედ პატარა მაგიდის თავზე.
ჩემი ნაგიდა მომწულია,
ლურჯად ნაღები,

ოთხი ლურჯი სკამიც აქ დგას
და ასევე თოთო ბავშვების
გასართობი
ვარკლი ათი დიდი მჭიის ბურთულთ.
მემდეგ კედლებზე:
პალმის ფოთლის
ორი მარაო
და კალენდარი.

მაგიდაზე კი
ერთი თევზი
შემწვარი და შემზადებული
მწველ ალისფერ საკმაზთან ერთად,
პატარა თევზით
სიმინდის ფაფა,
და ასევე
ოთხი ბრჭყვიალა ქაღალდის ვარდი.

კაუჭზე მაქვს დაკიდებული
ერთი აკრავა –
ძველი ფრანგული საფერი
ალუმინის საღებავით გადაღებული.

ყოველწლიურად
საფიქრზე ვუკრავ
ხოვ მარტის ხსოვნისადმი
მიღწილ აღლუმზე.

ღამლანობით
ჩემი სახლი მიტოვებული
გვერდნებათ.
აბლოს მოდიო. თქვენ
დაინახავთ და გაივრნებთ
სანერ ქაღალდზე
მუქის ზოლებს
და რადიოს ხმას

ფლამენკო ისმის
ჩემს რადიოში
ლატარიის ნომრთა შორის.
და საცხოვრებელს როცა ვიცვლი
თან მიმაქვს მხოლოდ ეს ნივთები,
სხვა – არაფერი.
ნიძაქვა აქედან – ქარციბილისგან
თავშეაფარი ჩემი სახლიდან.

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

Elizabeth Bishop

JERÓNIMO'S HOUSE

My house, my fairy
palace, is
of perishable
clapboards with
three rooms in all,
my gray wasps' nest
of chewed-up paper
glued with spit.

My home, my love-nest,
is endowed
with a veranda
of wooden lace,
adorned with ferns
planted in sponges,
and the front room
with red and green

left-over Christmas
decorations
looped from the corners
to the middle
above my little
center table
of woven wicker
painted blue,

and four blue chairs
and an affair
for the smallest baby
with a tray
with ten big beads.
Then on the walls
two palm-leaf fans
and a calendar

and on the table
one fried fish
spattered with burning
scarlet sauce,
a little dish
of hominy grits
and four pink tissue-
paper roses.

Also I have
hung on a hook,
an old French horn

repainted with
aluminum paint.

I play each year
in the parade
for José Martí.

At night you'd think
my house abandoned.
Come closer. You
can see and hear
the writing-paper
lines of light
And the voices of
my radio

„და აღმაზებს სანნენდ
ლრუბლებში
ჩარგული გვირბა“

თუმცა, ამ შემთხვევაში, თვითონ
სახე, სახეც ღრუბლებში გვირბის ჩარგვის,
ტრადიცია, არცთუ გავრცელებული ჩვენში
და მამასადაც, ნაკლებად ცნობილია ქართველი
მკითხველისათვის და მთარგმნელს არაფერი შეეძ-
ლო ეღონა (გარდა, ვთქვათ, გამარტების დართვისა) ამ
გაუგებრობის აღმოაფხვრელად.

მანანა მათიშვილი ამ ლექსზე მუშაობისას სტრატეგიად
დედნათან მაქსიმალური სიახლოვე აირჩია – იგი ცდილობს, ორიგინ-
ალის არც ერთი ლექსიკური ერთეული არ დატოვოს ყურადღების
გარეშე, აქ ერთმანეთს ერწყმის ლექსიკური და სინტაქსური სიზუსტის
ნიშნუები – სიტყვები არამხოლოდ რაც კი შესაძლებელია, ყველაზე ზუსტი
ეკვივალენტებითაა ჩანაცვლებული, არამედ მათი თანმიმდევრობაც კი ახლო
დედნათან, რაც ზოგჯერ ქართული ენის ბუნებას აშორებს თარგმანს:

„ნინა ოთახს კი
ნინა შობიდან შემორჩენილი
წითელ-მწვანე
მოსართავეები
კუთხებიდან
დამწვეული
ოთახის ცენტრში
ზედ პატარა მაგიდის თავზე.“

ალბათ, თარგმანში არ არის მიუღებელი ლექსში სტრიქონების გადაადგი-
ლება, თუკი ეს მეტად დაახლოვებს ლექსს მეორე ენის ბუნებას და მამასადაც,
მეტ ბუნებრივობასა და სიცოცხლისუნარიანობას მისცემს მას.

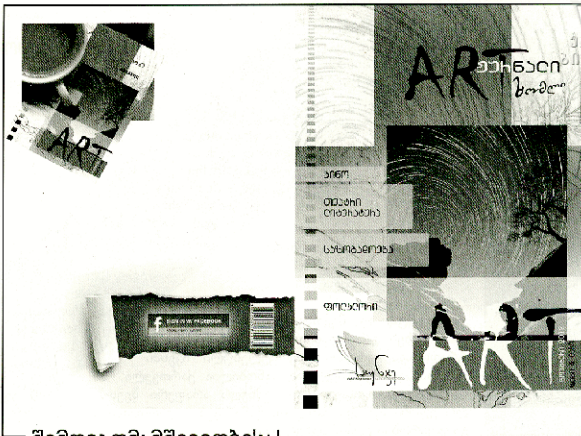
მკითხველს შეიძლება დარჩეს შთაბეჭდილება, თითქოს ამ მშვენიერ თარგ-
მანში ვერც ერთი დადებითი ნიუანსის სოვნა ვერ შევქმელი. უბრალოდ, ექსპერი-
მენტის მიზანი იყო, ყურადღება გაგვემახვილებინა vis-à-vis-ის ნამუშევრის სუსტ
მხარეებზე, რათა შეგვექმნა პრეცედენტი ჯანსაღი მეცნიერული კრიტიკისა და
პრეცედენტი ამ კრიტიკის ჯანსაღად მიღებისა – გამოვთქვამ იმედს და სრულ
მზადყოფნას მომავალში ამგვარი ექსპერიმენტების უფრო ფართო მასშტაბებით
დასაგრძელებლად.

singing flamencos
in between
the lottery numbers.
When I move

I take these things,
not much more, from
my shelter from
the hurricane.

1946

შემოდგომამშვიდობისა!

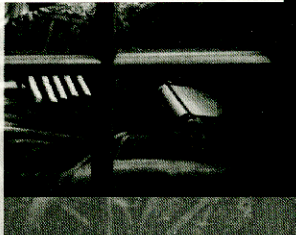
ასე შეიძლება რატიანა ერთი კარგი ლექსი იხეება. მხოლოდ ახლა, ამ შემოდგომაზე ვიგრძნობთ მისი ღრუბლი სიმართლეს. მისი საიდუმლო არცერთ სხვა შემოდგომაზე

ასე ძალიან არა, გვედ
ფილოსოფიის
ბრძოლის
დღივ სწო
ლიც და მ
ხედის და
ნაღვლით
მომდევნა.
ნერამ
და, ეს კ
განზომილ
პყავა ქვე
შავრამ, ს
ნაჩევ სა,
ნაყოფი ე

„ხოშილი“, სულხან-საბას განმარტებით, ვარსკე-
ლავთკრებულს ნიშნავს და, ემოციური ეტიმოლოგიითაც,
ისეთ ზეცას გულისხმობს, რომლის ვრცელ და
მონმენდილ სივრცეებშიც ვარსკვლავთა განლაგება
სამყაროს ნესრიგის პროპორციულია.

ნესრიგი შობს კოსმოსს, კოსმოსი – მშვიდობას.
კულტურა კი, შეუძლებელია მშვიდობის გარეშე.
შემოდგომამშვიდობისა! კულტურის დროა!

შემოდგომამშვიდობისა!
აღმართები ერთმანეთს გადარჩენას უღოცავენ,
მორატებაზე აიკლის გადარჩევისას უღოცავენ, რი-
სა დაატორი სწორედ ეს სრამდენი – მშვიდობა
ხაყნადიან შემოდგომაზე! უღოცავენ იმის, რომ
მოსხმე ქარავანით უღაბობში 20-წლიანი ბეტილით
შეხვედ ჩვენს ნილიტე იმეა თაობა, რომელსაც დღეს
საბჭოთა პარსულის არ ჰარჩენია, ამ საბჭოთა ნილიტე
მხოლოდ მორატებაა, კომპლექსებისგან, სინტეზიდან
თავითველი თაობა აბოჩარდა ბატონი ბილიტა
ნილიტე და ენით უღიშელე ძალისხმევით შეიქმნა
ასევე კულტურა არტისტა.

ბ. შილი

ს ა უ ნ ჯ ე

მარინა ვილაუნი

ვახტანგ ბოგომიძე

ბასო ხადაღიძე

თამარ დოლიძე

მარინა ვილაუნი

მანგიზ
ვერულაძე

ახო ჯაფარიძე

ბერი
ვოლბასი

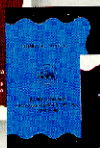
დინა
ანგიძე

ბენი რხიძე

ნიკო
ქოქოსაძე

საქართველო

საქართველო

B. Gotsa

FAMILY WINES

გარეჯის ვინაიერობის სემინარული მდინარი

WITH NATURAL
WILD YEAST

BABANEURI VALLEY

FREE OF ANY ADDITIVES, NONE FILTERED

www.bgotss-wines.com

PRODUCT OF GEORGIA

bogotss@gmail.com

BOURJOIS
PARIS

გეორგიული
სილამაობა

ინოვაციური
3 პიგმენტის
ფორმულისაგან
მიღებული
არასხული შედეგი

სიკაბლე
ტონალური კრემი
1.2.3. PERFECT

ახალი
ტონალური
3 პიგმენტით

ახალი შედეგი:

მკანძრე: დაბრუნდება სიზავებას
ყვითელი: დაბრუნდება ზანს ახალსად ფეხს
იზაფინსუი: დაბრუნდება სივითებას.

HYDRATION 2-H**
SPF 15

ფესტივალ-კონტორასია „ღივანი“

ფსიქოვალ-რესტორაცია „ღივანი“ – სამი წარება მოგვფხათ თვალში ჟაგულ თილისში
გალაქრონ ზაგიძის ქუჩაზე ერთი არაგვალუბარი ადგილის ზეასწოლის თაფი

შემოტრდნადებით, და ერთი შემთხვევა საბ განსხვავებულ სივრცულ მქნება პაცივი ღახვდეთ

[illegible][illegible]

ლაშქარ-ბარს - ელემენტარული მუსიკისთვის გამოცემული პირველი კომპოზიციური
გამოცემა მასზე სკრუბლს, რბილი პუფიკითა და სიგარეტის ნარეზგამაღები ბანაობით, სადაც საათობრივ
მუსიკალურ ინსტრუმენტსა და ელემენტარულ მუსიკას აკავებს ფრწევი ტატილი მუსიკითა და გამოცემული კომპოზიციური
გამოცემით თავი.

[illegible]

„ტრასინს“ ენიჭალება გარკვეულ ჩვენი თავმჯდომარე ერთად ვიმჯდით.

[illegible]

0129/2

ლიტერატურული ფაქტობრიობა

ბიბლიოთეკის წიგნების კატალოგის

პროექტის ფარგლებში შეიქმნა

<განგებულად წიგნები...>

ქართული სიტყვა საზოგადოებას გაეცნო

უწყრადღებოდ დარჩენილი ქართული საზოგადოებო ლიტერატურა

მე-10 სახტულის ისტორიიდან

სტალინი მახსოვს ბავშვი

საბჭოთაო ქალაქის საზოგადოება, 1963 წელი

